

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

4/2012

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Kuplířství	č. 24
Mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody	č. 23
Nedbalost vědomá	č. 29
Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku	č. 27
Nutná obhajoba	č. 28
Obchodování s lidmi	č. 24
Opilství	č. 22
Padělání a pozměnění peněz	č. 27
Podílnictví z nedbalosti	č. 29
Podvod	č. 27
Pohrůžka jiné těžké újmy	č. 25
Řízení o dovolání	č. 26
Skutková podstata – speciální	č. 24
Subjektivní stránka	č. 22
Vydírání	č. 25
Způsob výkonu trestu odnětí svobody	č. 22

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Doručování	č. 55
Insolvence	č. 54
Lhůty	č. 47
Odpovědnost státu za škodu	č. 52
Ochrana vlastnictví	č. 51
Postoupení pohledávky	č. 46
Právní nástupnictví	č. 46
Právní nástupnictví	č. 47
Prodej podniku	č. 53
Promlčení	č. 49
Přípustnost dovolání	č. 45
Přípustnost dovolání	č. 48
Vydržení	č. 50
Výpověď z pracovního poměru	č. 55
Zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce)	č. 49

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Ukládá-li soud pachateli trestného činu opilství podle § 201a tr. zák. nepodmíněný trest odnětí svobody, pak zjištění, zda tento čin spáchal úmyslně či z nedbalosti, je podstatné i pro rozhodnutí o jeho zařazení do příslušného typu věznice podle § 39a odst. 2 tr. zák. Přitom z hlediska formy zavinění je u tohoto trestného činu rozhodné pouze zavinění pachatele vztahující se k přivedení se do stavu nepřičetnosti.*

(Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích
ze dne 23. 2. 2009, sp. zn. 3 To 50/2009)

Krajský soud v Českých Budějovicích zamítl odvolání obžalovaného M. T. proti rozsudku Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 22. 12. 2008, sp. zn. 10 T 221/2008.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 22. 12. 2008, sp. zn. 10 T 221/2008-326, byl obžalovaný M. T. uznán vinným trestným činem opilství podle § 201a odst. 1 tr. zák. a byl za tento trestný čin odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let. Pro výkon tohoto trestu byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Dále mu byl podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. (ve výroku napadeného rozsudku nesprávně uvedeno ustanovení § 55 odst. 1 písm. a/ tr. ř.) uložen trest propadnutí věci, a to loveckého nože s hnědou rukojetí o celkové délce 234 mm a délce čepele 134 mm spolu s černým koženkovým pouzdem. Podle § 72 odst. 2 písm. a), b) tr. zák. bylo obžalovanému uloženo ochranné léčení protialkoholní v ústavní formě. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená V. T. odkázána s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Skutkovou podstatu trestného činu opilství podle § 201a odst. 1 tr. zák. naplnil obžalovaný jednáním spočívajícím v tom, že dne 14. 7. 2008 v odpoledních hodinách po požití alkoholu se přivedl do stavu nepřičetnosti – patické opilosti, v němž pak téhož dne kolem 22.00 hodin v restauraci K. v L. za přítomnosti dalších hostů se zvýšeným hlasem pronášel, že je árijské rasy a Hitler je náš jediný vůdce, přitom nejméně dvakrát zdvihl před sebe napřaženou pravici se slovy „Sieg heil“, téhož dne po odchodu z restaurace kolem 22.30 hodin ve svém bytě v L. bodl zezadu nožem o délce čepele 134 mm do horní části hrudníku svou matku V. T., poté ji chytil do kravaty, škrtil ji a dvakrát udeřil do hlavy kuchyňským rendlíkem, tímto jednáním jí

* Poznámka redakce: Nyní jde o trestný čin opilství podle § 360 tr. zákoníku a dále srov. ustanovení § 56 odst. 2 tr. zákoníku. Při posuzování tzv. kvazideliktu je ovšem třeba, a to s ohledem na ukládání trestu v rámci příslušné trestní sazby, zjišťovat a dokazovat i subjektivní stránku jednání ve stavu nepřičetnosti.

způsobil bodnořeznou ránu na zádech pod levou lopatkou o délce 4 cm pronikající do dutiny hrudní a porušující dolní lalok levé plíce se zakrvácením a zavzdušením dutiny hrudní vlevo, tedy zranění bezprostředně ohrožující život poškozené, když bez včasné a odborné lékařské pomoci mohlo dojít k jejímu úmrtí.

Citovaný rozsudek byl napaden odvoláním obžalovaného, a to odvoláním směřujícím proti výroku o vině a výrokům o trestech. Žádné námitky pak obžalovaný nevznáší proti uloženému ochrannému protialkoholnímu léčení v ústavní formě.

Obžalovaný ve shodě se svojí výpovědí před okresním soudem připustil, že je pravděpodobné, že se posuzovaných skutků dopustil. Sám si však na popisované události nepamatuje. Je pak nesporné s ohledem na závěry vyplývající ze znaleckého posudku, že v inkriminované době v důsledku zjištěné patické opilosti u něho byly zcela vymizeny ovládací a rozpoznávací schopnosti, a proto je otázkou, zda je ve smyslu § 12 tr. zák. za projednávané skutky odpovědný. Obžalovaný poukazuje především na to, že i když je pravděpodobné, že bez konzumace alkoholu by stav patické opilosti u obžalovaného nenastal, jedná se o jev, který je podmíněn i dalšími okolnostmi, když na vznik patické opilosti nemá vliv množství požitého alkoholu. Obžalovaný sice měl určité zkušenosti s prostou opilostí, v kritický den však pravděpodobně požil mírně větší množství alkoholických nápojů než obvykle. Za této situace tak nemohl předpokládat a očekávat stav patické opilosti, který u něho nastal, a obhajoba obžalovaného je proto přesvědčena, že z tohoto důvodu se nemohl dopustit trestného činu opilství podle § 201a odst. 1 tr. zák. Z hlediska uvedení se do stavu nepřičetnosti mu totiž nelze přičítat zavinění ani z nevědomé nedbalosti, neboť zjištěné okolnosti, osobní poměry obžalovaného, jeho znalosti, zkušenosti a nízký věk nemohou podpořit závěr, že měl a mohl vědět, že si přivodí stav patické opilosti a nebude schopen rozpoznat a ovládat své jednání. Z těchto důvodů proto obžalovaný navrhl, aby krajský soud k jeho odvolání napadený rozsudek zrušil a trestní stíhání obžalovaného bylo zastaveno. Pokud by pak krajský soud námitky obžalovaného shledal nedůvodnými, pak obžalovaný navrhuje změnit napadený rozsudek ve výroku o trestu odnětí svobody a stanovit mu trest ve výši těsně u spodní hranice trestní sazby.

Podle § 254 odst. 1 tr. ř., nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 odst. 1 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání.

Podle § 254 odst. 2 tr. ř., mají-li však vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání.

Podle § 254 odst. 3 tr. ř., jestliže oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o tres-

tu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo i proti těmto výrokům podáno odvolání.

Krajský soud v Českých Budějovicích přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadeného rozsudku stejně jako správnost postupu řízení, které tomuto rozsudku předcházelo, a to nejen z hlediska vytýkaných vad, ale i vad, které nebyly odvoláním obžalovaného vytýkány, a poté dospěl k následujícím závěrům.

Především lze po přezkoumání napadeného rozsudku konstatovat, že v řízení předcházejícímu vyhlášení napadeného rozsudku postupovaly všechny orgány činné v trestním řízení zcela v souladu s příslušnými ustanoveními trestního řádu. Takto bylo zejména důsledně respektováno právo obžalovaného na obhajobu, a to i v situaci, kdy obžalovaný je od počátku svého trestního stíhání ve vazbě. Je zjišťováno, že za účelem objektivního objasnění viny obžalovaného byly již ve stadiu přípravného řízení zajištěny takové důkazy, jejichž provedením u hlavního líčení dostal okresní soud ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., neboť dokazování provedl v rozsahu nezbytném pro věcné a spravedlivé rozhodnutí. Lze se pak ztotožnit s názorem okresního soudu, že zjištění skutkového stavu věci nebylo v trestní věci obžalovaného M. T. nikterak složité, neboť obžalovaný v zásadě nepopíral podobu svého protiprávního jednání a je navíc usvědčován důkazy, které okresní soud podrobně rozvádí v odůvodnění svého rozsudku.

Lze se pak také ztotožnit se závěrem okresního soudu, že podstatně složitější bylo posouzení zjištěných skutků po právní stránce. Sice není sporu o tom, že z hlediska absence přičetnosti obžalovaného v důsledku patické opilosti nemohl být obžalovaný uznán vinným trestnými činy, pro které proti němu bylo původně zahájeno trestní stíhání (trestným činem vraždy ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. k § 219 odst. 1 tr. zák. a trestným činem podpory a propagace hnutí směřující k potlačení práv a svobod člověka podle § 261 tr. zák.), uvedené zjištění však nevylučuje, že obžalovaný zjišťovaným jednáním nenaplnil skutkovou podstatu trestného činu opilství podle § 201a odst. 1 tr. zák. Polemika obžalovaného v podaném odvolání se závěry okresního soudu, které vyústily v jeho odsouzení tímto trestným činem, pak spočívá v tom, že obžalovaný zpochybňuje závěry okresního soudu o tom, že se ve stavu minimálně nevědomé nedbalosti ve smyslu § 5 písm. b) tr. zák. přivedl do stavu nepřičetnosti. Po zvážení všech skutečností namítaných v podaném odvolání však krajský soud této námitce obžalovaného přisvědčit nemůže. Okresní soud velmi podrobně, logicky a přesvědčivě odůvodnil, proč mohl obžalovaný alespoň v obecné rovině předpokládat, že při větší konzumaci alkoholu se přivede do stavu, kdy nebude schopen své jednání kontrolovat a ovládat. Krajský soud v tomto pohledu zcela odkazuje na vyčerpávající odůvodnění okresního soudu a připojuje poznámku, že tyto závěry okresního soudu nejsou nikterak dotčeny tím, že požití alkoholu nebylo pro vznik stavu tzv. patické opilosti jedinou příčinou, avšak bylo příčinou důležitou. Okresní soud proto došel ke správnému právnímu závěru o tom, že obžalovaný M. T.

shora popsaným protiprávním jednáním bezesbytku naplnil skutkovou podstatu trestného činu opilství podle § 201a odst. 1 tr. zák., neboť požitím návykové látky se z nedbalosti přivedl do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustil jednání, které má jinak znaky trestných činů podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 261 tr. zák. a vraždy ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 k § 219 odst. 1 tr. zák.

Za trestný čin opilství podle § 201a odst. 1 tr. zák. byl obžalovaný ohrožen uložením trestu odnětí svobody ve výměře tři až osm let. Po zvážení všech okolností mající význam pro stanovení pro druhu a výměry ukládaného trestu pak dospěl krajský soud k závěru, že okresní soud obžalovanému uložil zákonný a přiměřený trest, který respektuje všechna rozhodná ustanovení trestního zákona. Takto okresní soud do ukládaného trestu promítl zjišťovaný stupeň společenské nebezpečnosti jednání obžalovaného, jeho poměry, respektive zvažované možnosti jeho nápravy, a rovněž do uloženého trestu promítl zjišťované polehčující a přitěžující okolnosti.

Krajský soud se však již neztotožnil se závěry okresního soudu, které vedly v zařazení obžalovaného do věznice s ostrahou za užití § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák.

Podle § 39a odst. 2 písm. a) tr. zák. soud zpravidla zařadí do věznice s dohledem pachatele, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti, který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin.

Podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. soud zpravidla zařazení do věznice s ostrahou pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody s dohledem nebo dozorem.

Podle § 39a odst. 3, věta druhá, tr. zák. do věznice s dohledem a věznice s dozorem soud zpravidla nezařadí pachatele, kterému bylo vedle trestu odnětí svobody uložen trest vyhoštění, a pachatele, který se má na základě rozhodnutí soudu podrobit ochrannému léčení v ústavní formě.

S ohledem na tato citovaná ustanovení je zřejmé, že pokud by nebylo obžalovanému napadeným rozsudkem ukládáno ochranné léčení v ústavní formě, pak by musel být, spáchal-li toliko nedbalostní trestní čin, podle § 39a odst. 2 písm. a) tr. zák. zařazen do věznice s dohledem. Pokud však okresní soud ochranné léčení v ústavní formě obžalovanému uložil, pak bylo nutné vážit rovněž citované ustanovení § 39a odst. 3., věta druhá, tr. zák. a zvažovat zařazení obžalovaného do přísnějšího typu věznice, tedy věznice s ostrahou.

Podle krajského soudu pak je ustanovení § 39a odst. 3, věta druhá, tr. zák. o nezařazení obžalovaného do věznice s dohledem a dozorem plně odůvodňováno závěry znaleckého posudku o tom, že pobyt obžalovaného na svobodě je nebezpečný. Proto se krajský soud přiklonil k názoru, že obžalovaný by nepodmíněný trest odnětí svobody měl vykonávat ve věznici s ostrahou, nikoliv však podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák., ale podle § 39a odst. 3 tr. zák. Přes toto dílčí pochybení okresního

soudu však nepovažoval krajský soud za potřebné napadený rozsudek v této části (ve výroku o zařazení do typu věznice) podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. částečně zrušovat, neboť naznačené formální pochybení okresního soudu nemá ve svém důsledku vliv na zákonost přezkoumávaného výroku stejně jako žádné další relevantní důsledky pro obžalovaného z hlediska vykonávacího řízení.

Zcela důvodně a za splnění podmínek uvedených v § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. byl obžalovanému uložen trest propadnutí věci, a to nože specifikovaného shora v tomto rozsudku. Ani v případě tohoto výroku přes zřejmou nesprávnost v podobě užití ustanovení § 55 odst. 1 písm. a) tr. ř. místo ustanovení § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. nepovažoval krajský soud za nutné napadený rozsudek v tomto směru zrušovat a toto pochybení napravovat, neboť z odůvodnění tohoto rozsudku je jednoznačně zřejmé, podle jakého ustanovení okresní soud trest propadnutí věci ukládal.

Jako zcela zákonné a důvodné je shledáváno uložení ochranného opatření v podobě protialkoholního léčení v ústavní formě. Tento výrok okresního soudu obžalovaný svým odvoláním nikterak nezpochybnuje a navíc je tento výrok jednoznačně odůvodňován závěry znaleckého posudku.

Jestliže pak bylo možné se zcela ztotožnit s výrokem o odkázání poškozené V. T. na řízení ve věcech občanskoprávních, muselo být odvolání obžalovaného posouzeno jako nedůvodné a podle § 256 tr. ř. bylo zamítnuto.

Okolnost, že pachatel znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán, se promítá jen při ukládání trestu odnětí svobody (§ 59 odst. 1 tr. zákoníku), a proto ji není třeba uvádět v popisu skutku, tj. v tzv. skutkové větě výroku o vině.

(Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích
ze dne 13. 5. 2010, sp. zn. 4 To 400/2010)

Krajský soud v Českých Budějovicích k odvolání obžalovaného E. B. zrušil rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. 2 T 50/2010, v celém rozsahu a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem rozhodl okresní soud takto:

Obžalovaný E. B., t. č. ve vazbě ve Vazební věznici Č. B., se uznává vinným, že dne 18. února 2010 v době kolem 01:40 hodin v Č. B., před prodejnou Penny Market, v úmyslu zmocnit se cizí věci, oslovil T. N., kterého opakovaně žádal, aby mu dal drobné mince na telefon a podíval se do peněženky, jestli je má, a když to T. N. odmítal, řekl mu „ukaz mi tu peněženku, jinak ti dám pěstí a zabiju tě“ a poté, co poškozený ze strachu vyndal peněženku a otevřel přihrádku na drobné, peněženku mu z ruky vytrhl, vyndal z ní bankovku v nominální hodnotě 1000 Kč, kterou si ponechal, a z místa odešel, tedy užil proti jinému pohrůžku bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, tím spáchal zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku a odsuzuje se podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 59 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osm let, pro jehož výkon se podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazuje do věznice s ostrahou.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. je obžalovaný povinen uhradit poškozenému T. N. škodu ve výši 1000 Kč.

Proti tomuto rozsudku podal řádně a včas odvolání obžalovaný, který tak učinil prostřednictvím svého obhájce. Rozsudek napadl v celém jeho rozsahu. Namítl, že skutek vymezený v rozsudku neobsahuje nic o jeho předcházejícím potrestání pro zvlášť závažný zločin a navíc nebyl na možnost přísnějšího posouzení stíhaného skutku a na mimořádné zvýšení trestní sazby v průběhu celého trestního řízení upozorněn ve smyslu § 225 odst. 2 tr. ř. Vyslovil proto přesvědčení, že napadeným rozsudkem byl uznán vinným pouze zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zák. se základní trestní sazbou stanovenou v tomto ustanovení, tedy bez zvýšení podle § 59 odst. 1 tr. zák. Při takovémto výroku o vině pak mu byl uložen exemplárně přísný trest, který navíc nezohlednil to, že lze očekávat nařízení výkonu zbytku trestu, z něhož byl odvolatel podmíněně propuštěn rozhodnutím chomutovského soudu

sp. zn. 2 Pp 959/2008. Odvolatel vyzdvihl, že závažnost zločinu, pro který je stíhán, není natolik vysoká a jeho možnost nápravy není natolik ztížená, aby to odůvodňovalo aplikaci § 59 odst. 1 tr. zák., neboť od propuštění z výkonu předcházejícího nepodmíněného trestu se přibližně patnáct měsíců žádného protiprávního jednání nedopustil, kromě toho je osobou velmi mladou bez dostatečných životních zkušeností a rozhledů, když zvláštní školu ukončil sedmým ročníkem. Okresnímu soudu vytkl, že jednak nemohl náležitě prozkoumat a odůvodnit okolnosti spočívající v povaze jeho předchozích odsouzení a osoby, neboť neměl k dispozici spisy týkající se jeho předchozích postihů, a jednak se při posouzení materiální podmínky recidivy nezabýval tím, s jakou intenzitou odvolatel zasáhl do práv poškozeného T. N. Zde poukázal především na to, že při stíhaném jednání použil pouze slovní pohružku, způsobil nepatrnou škodu, kterou navíc poškozenému již uhradil a poškozený sám z odvolatele příliš velkou obavu neměl, neboť peněženku odvolateli vytrhl zpět. Obžalovaný uvedl, že stíhané jednání nikterak neplánoval, dopustil se jej v opilosti, přičemž s ohledem na to, že alkohol prakticky nekonzumuje, nelze vyloučit, že se požitím alkoholu kritického dne přivedl do stavu nepřičetnosti. Ke své opilosti navrhl předvolat jako svědky svou družku T. P. a E. D. Navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil, doplnil dokazování v naznačeném směru a sám ve věci rozhodl.

Podle § 254 odst. 1 tr. ř., nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání. Podle § 254 odst. 2 tr. ř., mají-li však vytýkané vady původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba mohla proti němu podat odvolání. Podle § 254 odst. 3 tr. ř., jestliže oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo i proti těmto výrokům podáno odvolání. Podle § 254 odst. 4 tr. ř., byla-li odvoláním napadena část rozsudku týkající se jen některé z více osob, o nichž bylo rozhodnuto týměž rozsudkem, přezkoumá odvolací soud uvedeným způsobem jen tu část rozsudku a předcházejícího řízení, která se týká této osoby.

Ve smyslu citovaných zákonných ustanovení přezkoumal odvolací soud k odvolání obžalovaného napadený rozsudek v celém rozsahu, přezkoumal rovněž řízení, které rozsudku předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům.

Odvolací soud ve svém rozhodnutí mimo jiné uvedl, že hmotněprávní úprava účinná do 31. 12. 2009 vyžadovala k posouzení pachatele jako zvlášť nebezpečného recidivisty podle ustanovení § 41 odst. 1 tr. zák., aby tato pachatelova specifická

vlastnost byla vyjádřena v popisu skutku odkazem na předcházející rozsudek, který zvláště nebezpečnou recidivu zakládal. Naproti tomu hmotněprávní úprava účinná od 1. 1. 2010 podle § 59 odst. 1 tr. zákoníku již specifickou kategorií pachatele coby zvláště nebezpečného recidivisty nezná. Dále podle dosavadní právní úpravy docházelo u zvláště nebezpečného recidivisty k obligatornímu zvýšení trestních sazeb podle § 42 odst. 1 tr. zák., zatímco podle nové právní úpravy podle § 59 tr. zákoníku již zvýšení trestních sazeb u tzv. nebezpečné recidivy není obligatorní, nýbrž fakultativní.

Podle nové právní úpravy účinné od 1. 1. 2010 se tedy tzv. nebezpečná recidiva přesouvá výlučně do fáze týkající se ukládání trestů, aniž by zakládala speciální a formální označení pachatele coby dalšího zákonného znaku skutkové podstaty. V důsledku toho pak podle názoru krajského soudu není třeba, aby tzv. nebezpečná recidiva podle nové právní úpravy musela být vyjádřena v popisu skutku (odkazem na předcházející potrestání pachatele pro jiný zvláště závažný zločin). Okresnímu soudu proto nelze vytknout, pokud v popisu skutku nevymezil předcházející potrestání obžalovaného za jeho jiný zvláště závažný zločin.

Poté se odvolací soud zabýval i ostatními odvolacími námitkami obžalovaného a z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených zrušil napadený rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích a věc mu vrátil k novému projednání rozhodnutí.

Jednání pachatele, který osobu mladší osmnácti let přiměl, zjednal, najal, zlákal nebo svedl k provozování prostituce, nebo z takového jejího jednání kořistil, nelze kvalifikovat jako trestný čin kuplířství podle § 189 tr. zákoníku, nýbrž jako trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 tr. zákoníku, který je s ohledem na osobu poškozeného (dítě ve smyslu § 126 tr. zákoníku) trestným činem speciálním.

(Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. 6 To 26/2001)

Vrchní soud v Olomouci zamítl odvolání státního zástupce, obžalovaných J. H. a R. P. a matky obžalovaného J. H. – A. K. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 1. 2011, sp. zn. 48 T 3/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 1. 2011, sp. zn. 48 T 3/2010, byli obžalovaní J. H. a R. P. uznáni vinnými následujícími trestnými činy.

Obžalovaný J. H. pod body 1) – 3) zločinem obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb. ve znění zákona č. 306/2009 Sb. a dále pod týmiž body přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb. ve znění zákona č. 306/2009 Sb. a v bodech 4) – 9) výroku trestným činem kuplířství podle § 204 odst. 1, alinea první, alinea druhá, trestního zákona. Obžalovaný R. P. byl uznán vinným pod body 1) – 3) výroku napadeného rozsudku jednak zločinem obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb. ve znění zákona č. 306/2009 Sb. a dále pod týmiž body přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb. ve znění zákona č. 306/2009 Sb. Dále pak pod body 4) – 5) výroku napadeného rozsudku byl obžalovaný R. P. uznán vinným ze spáchání trestného činu kuplířství podle § 204 odst. 1, alinea první, alinea druhá, trestního zákona.

Výše uvedené trestné činnosti se obžalovaní měli dopustit tak, že

obž. J. H. a obž. R. P.

1)

v blíže nezjištěné době v průběhu měsíce srpna 2009 v H., poté, co se seznámili s nezl. D. V., s vědomím, že se jedná o dívku mladší osmnácti let, této společně nabídli možnost snadného obstarání si finančních prostředků s tím, že by poskytovala sexuální služby za úplatu, a to v bytě v H. – P., avšak s podmínkou, že peníze z uvedené činnosti získané by jim odevzdávala a oni by jí z těchto následně vyplatili podíl ve výši 50 %, kdy zbývající část by si ponechali, a to částečně i jako protihod-

notu toho, že by jí umožnili v daném bytě bydlet a že by jí živili, a když na uvedenou nabídku jmenovaná přistoupila, sdělili jí i jimi stanovený ceník za jednotlivé sexuální služby, jakož i instrukce, že po převzetí peněz od zákazníka má tyto ukrýt v bytě do zásuvky nábytku, případně je hodit oknem ven jim samotným, pod oknem bytu čekajícím, kdy po dobu několika dnů pak skutečně nezl. D. V. na podkladě inzerce, uveřejněné zejména obžalovaným J. H., tyto sexuální služby formou pohlavních styků zaměřených k pohlavnímu uspokojení druhých osob v uvedeném bytě různým klientům poskytovala, tímto způsobem získané finanční prostředky podle sjednané dohody odevzdávala obžalovanému R. P. nebo obžalovanému J. H., kdy při ukončení těchto jejích aktivit při jejím odchodu z bytu jí sice ze strany obžalovaných byly poskytnuty finanční prostředky ve výši přesahující částku 1000 Kč, nicméně nedosahující výše dohodnutého podílu 50 %,

2)

v blíže nezjištěnou dobu, v průběhu měsíce srpna 2009 v H., poté, co se prostřednictvím nezletilé D. V. seznámili s mladistvou Z. P., která byla již v okamžiku jejich seznámení informována nezletilou D. V. o tom, že tato sama poskytuje na podkladě dohody s oběma obžalovanými v bytě v H. – P. různým zákazníkům sexuální služby za peníze, kdy z takto vydělaných finančních prostředků jí má být ponechávána jedna polovina, a poté, co nahlédnutím do mladistvou Z. P. předloženého jejího občanského průkazu zjistili, že je osobou mladší osmnácti let, využívaje současně jejího zájmu o snadný výdělek, se s jmenovanou mladistvou Z. P. rovněž dohodli na podmínkách poskytování sexuálních služeb za úplatu její osobou, tedy s tím, že z vydělaných peněz jí bude ponechána pro její potřebu pouze polovina, jakož ji i seznámili s jimi určeným ceníkem za jednotlivé druhy sexuálních služeb, kdy v návaznosti na zmíněné začala na podkladě inzerce, podané zejména obžalovaným J. H., mladistvá Z. P. nejprve sexuální služby formou pohlavních styků či obdobných pohlavních styků zaměřených k pohlavnímu ukojení jiných osob za úplatu poskytovat v bytě v H. – P., a to po dobu cca dvou týdnů, a následně zmíněné provozovala za shodných podmínek na podkladě dohody s oběma obžalovanými až do počátku měsíce října 2009 i v bytě v H. – Š., kdy uvedeným způsobem vydělané peníze podle dohody odevzdávala přímo obžalovanému J. H. nebo je odevzdávala jmenovanému obžalovanému J. H. prostřednictvím obžalovaného R. P., a po následném obdržení dohodnuté poloviny z uvedené vydělané částky si tuto, k úhradě nákladů na bydlení a uspokojování potřeb nejen svých, ale i k uspokojování potřeb a nákladů na bydlení R. P., ponechávala u jmenovaného obžalovaného, aby z těchto peněz pokryla své i jeho běžné životní náklady,

3)

dne 17. 10. 2009 v H. – Š., poté, co s vědomím, že se jedná o osobu mladší osmnácti let, mladistvou Z. P., již dne 16. 10. 2009, v době jejího osobního volna v odpoledních hodinách, odvezli osobním motorovým vozidlem, které řídil obžalovaný J. H., z O., z VÚM na ul. Z., kde byla tato umístěna na základě nařízení Okresního soudu v Karviné, pobočky v Havířově, ze dne 14. 9. 2009, sp. zn. 122 P 18/2008, od

7. 10. 2009, do výše uvedeného bytu, v té době obývaného obžalovaným R. P. a jeho přítelkyní K. S., a to původně za účelem vyzvednutí si jejich osobních věcí, které zde v bytě zanechala v dřívější době, a umožnili jí uvedeného dne, zatím také bez dalších požadavků z jejich strany, přespání v tomto bytě do následujícího dne, využívaje skutečnosti, že mladistvá Z. P. se nechce sama dobrovolně vrátit do uvedeného výchovného zařízení a je si vědoma toho, že v důsledku nedovoleného opuštění VÚM je i osobou hledanou, tuto i přes její slovní protesty a jí vyjádřený nesouhlas, odůvodněný jejím těhotenstvím, dne 17. 10. 2009 přiměli k tomu, že bude v předmětném bytě na podkladě již podaných inzerátů v různých novinách či na podkladě internetové inzerce nadále poskytovat sexuální služby formou pohlavních styků či obdobných pohlavních styků zaměřených k pohlavnímu ukojení jiných osob za úplatu podle jimi stanoveného ceníku, kdy polovinu z vydělaných peněz bude odevzdávat jejich osobám, čemuž se z obav ze svého odhalení mladistvá Z. P. podvolila a až do dne 27. 10. 2009 uvedené sexuální služby za úplatu při respektování jí obžalovanými stanovených podmínek poskytovala, kdy obžalovaní tímto způsobem získané finanční prostředky použili jak k úhradě nákladů na jejich vlastní bydlení a vlastních životních potřeb, tak i částečně v případě obžalovaného R. P. k úhradě jeho dluhů,

kdy jednání uvedeného pod body 1) – 3) se oba obžalovaní dopustili nejen ziskuchtivě s motivací bezpracného získání prostředků pro svou vlastní potřebu, ale i s vědomím nebezpečí negativního vlivu svého jednání na další vývoj mladistvých dívek, spočívajícím zejména v tom, že se tyto budou i nadále chovat promiskuitně a povedou parazitní způsob života,

obž. J. H. a obž. R. P.

4)

poté, co přesně nezjištěného dne během podzimních měsíců roku 2008 v H. – Š., na základě ústní dohody, pronajal jím užívaný byt obžalovaný J. H. obžalovanému R. P. a jeho přítelkyní K. S., krátce nato se následně všichni jmenovaní dohodli, že v uvedeném bytě bude K. S. poskytovat sexuální služby formou pohlavních styků či obdobných pohlavních styků zaměřených k pohlavnímu ukojení jiných osob za úplatu, a to podle ceníku stanoveného obžalovaným J. H., kdy polovinu z takto vydělaných peněz bude odvádět obžalovanému J. H. pro jeho potřebu a z druhé poloviny pak bude hradit náklady na životní potřeby své a životní potřeby obžalovaného R. P., kdy posléze skutečně po dobu pobytu v uvedeném bytě K. S. uvedené služby nejméně od měsíce listopadu roku 2008 do února 2009 a následně nejméně od měsíce září 2009 do 11. listopadu 2009 za takto stanovených podmínek poskytovala, požadovanou část v přesně nezjištěné výši obžalovanému J. H. odevzdávala a ze zbývajících finančních prostředků pak hradila životní náklady své i obžalovaného R. P., jakož i jeho dluhy,

5)

v blíže nezjištěných dnech, v době od ledna 2009 nejméně do měsíce srpna 2009 v H. – Š. v bytě, který měl v pronájmu obžalovaný J. H., poté, co se oba obžalovaní

společně dohodli na získávání finančních prostředků z poskytování sexuálních služeb najatými ženami a dívkami v uvedených bytových prostorách, a poté, co byli na základě zveřejněné inzerce podané obžalovaným J. H. kontaktováni J. P., coby zájemkyní o poskytování sexuálních služeb za úplatu, této společně objasnili podmínky, za nichž k poskytování těchto služeb v uvedeném bytě dochází, ceník poskytovaných služeb, jakož i skutečnost, že z uvedené vydělané částky je polovina odváděna obžalovanému J. H., a to osobně, případně prostřednictvím obžalovaného R. P., s kterýmižto podmínkami jmenovaná souhlasila, v uvedeném období do bytu docházela a placené sexuální služby za takto stanovených podmínek poskytovala, kdy 50 % tímto způsobem získaných finančních prostředků v přesně nezjištěné celkové výši skutečně poté přenechávala k osobní potřebě v souladu s dohodou obžalovanému J. H.,

obž. J. H.

6)

v přesně nezjištěných dnech měsíce prosince 2008 v H. – Š. v bytě, který měl v pronájmu a který sám inzeroval jako soukromý privát, v němž jsou poskytovány placené sexuální služby, v zájmu získat z poskytování těchto sexuálních služeb najatými ženami a dívkami v uvedených bytových prostorách pro svou potřebu finanční prostředky, na podkladě předchozí dohody a předem stanovených podmínek o výši částky, která mu bude z uvedeného výdělku jmenovanou poskytnuta, opakovaně umožnil přístup do tohoto bytu za účelem poskytování placených sexuálních služeb své bývalé švagrové D. E., která pak skutečně v bytě rozličné sexuální služby formou pohlavních styků či obdobných pohlavních styků zaměřených k pohlavnímu ukojení jiných osob za úplatu poskytovala a z jí takto vydělaných peněz obžalovanému J. H. odevzdala v uvedeném období k jeho potřebě přesně nezjištěnou finanční částku,

7)

v období od měsíce července 2008 do měsíce listopadu 2008 v H. – Š. v bytě, který měl v pronájmu, na podkladě předchozí ústní dohody umožnil ubytování M. V., a to za podmínky, že mu bude jmenovaná hradit nejen měsíční nájem ve výši 7000 Kč, ale rovněž že bude v uvedeném bytě poskytovat různým zájemcům sexuální služby za úplatu, kdy veškerou finanční hotovost, kterou si tímto způsobem vydělá, mu bude v plné výši odevzdávat a on z takto získaných finančních prostředků jí bude zajišťovat toliko stravu a potřebné ošacení, přičemž jmenovaná na uvedené podmínky přistoupila, stanovený nájem ze svých finančních prostředků obžalovanému hradila a rovněž v uvedené době zmíněné sexuální služby na podkladě ceníku, stanoveného obžalovaným J. H., v tomto bytě poskytovala, kdy veškeré finanční prostředky takto získané mu také v celkem nezjištěné výši odevzdávala, a to nejen na úhradu potřeb svých, ale i k úhradě jeho životních nákladů,

8)

v období od března 2009 do června 2009 v H. – Š., v bytě, který měl v pronájmu, na podkladě předchozí dohody s M. V. umožnil této ubytování v uvedeném bytě, a to za podmínky, že zde bude jmenovaná poskytovat na podkladě jím stanoveného cení-

ku opět sexuální služby za úplatu, kdy z takto vydělaných peněz mu bude odevzdávat částku odpovídající výši 50 % výdělku, na kteroužto dohodu M. V. přistoupila, po uvedené období sexuální služby v daném místě za úplatu poskytovala a požadovanou část ve výši jedné poloviny z takto vydělaných peněz v celkem nezjištěné výši obžalovanému J. H. pro jeho potřebu odevzdávala,

9)

v období od blíže nezjištěného dne měsíce září 2009 do 11. 11. 2009 v H. – P. v bytě, který užíval se svou přítelkyní E. Š., se s jmenovanou dohodl, že tato bude v uvedeném bytě poskytovat různé sexuální služby formou pohlavních styků či obdobných pohlavních styků zaměřených k pohlavnímu ukojení jiných osob za úplatu, kdy za tímto účelem také sám zveřejnil na internetových stránkách inzerci a stanovil ceník poskytovaných služeb, přičemž na podkladě této dohody skutečně pak jmenovaná E. Š. uvedené sexuální služby v bytě poskytovala a tímto způsobem získané finanční prostředky v celkově neustanovené výši zcela odevzdávala obžalovanému J. H., kdy tyto byly následně použity k úhradě nákladů základních životních potřeb a bydlení nejen jmenované, ale i jeho osoby.

Za toto jednání byl obžalovaný J. H. odsouzen podle § 168 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmi let. Podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku byl obžalovaný pro výkon trestu zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou.

Podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku byl obžalovanému J. H. uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, a to:

- 1 ks mobilního telefonu Sony Ericsson K 750i – OSCAR,
- 1 ks mobilního telefonu Nokia – T-MOBILE,
- 1ks paralyzérů Power Max černé barvy.

Podle § 70 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku byl jmenovanému uložen trest propadnutí věci, nebo jiné majetkové hodnoty, a to finanční hotovosti ve výši 2600 Kč.

Obžalovaný R. P. byl odsouzen podle § 168 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let. Podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku byl obžalovaný pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou.

Tento rozsudek nenabyl právní moci, neboť byl napaden odvoláními státního zástupce, obžalovaného J. H., obžalovaného R. P. a rovněž matky obžalovaného J. H. – A. K.

Pokud jde o opravný prostředek podaný státním zástupcem, pak v jeho úvodu je konstatováno, že odvolání je podáváno v neprospěch obou obžalovaných, a to do výroku o trestu. Státní zástupce konstatuje, že nemá námítky proti výroku o vině u obou obžalovaných, když se skutkovými zjištěními učiněnými nalézacím soudem lze souhlasit, stejně tak i se závěry užití právní kvalifikace. Naproti tomu odvolatel nesouhlasí se závěry nalézacího soudu stran uloženého trestu oběma obžalovaným, které z důvodů u dovolání podrobně rozvedených pokládá za příliš mírné.

Obžalovaný J. H. podal odvolání proti výše uvedenému rozsudku jednak prostřednictvím svého původního obhájce JUDr. V. a dále pak prostřednictvím svého současného obhájce JUDr. G.

Pokud jde o opravný prostředek, který byl v písemné podobě zpracován JUDr. V., pak v něm obžalovaný uvádí, že jej podává do výroku o vině i trestu napadeného rozsudku. Vytýká nalézacímu soudu mimo jiné, že všechny důkazy, které byly provedeny v tomto trestním řízení, nevyhodnotil řádně a na základě toho nesprávně ustálil skutkový děj a stejně tak dospěl k neadekvátnímu užití právní kvalifikace ve smyslu § 168 odst. 1, 3 tr. zákoníku a § 201 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Obžalovaný zdůraznil, že přetrvávají základní pochybnosti o tom, zda mu bylo prokázáno naplnění přímého úmyslu zločinu obchodování s lidmi. Konstatuje v této souvislosti, že v průběhu řízení připustil, že provozoval tzv. „privát“, ve kterém jednotlivé ženy samy provozovaly prostituci. Z této jejich činnosti také kořistil, kdy část získaných peněz mu ženy platily a odváděly, neboť byt byl jeho a on zajišťoval jeho provozní náklady. To byl také v podstatě motiv a cíl jeho jednání – tedy využívat a kořistit z prostituce jiných – jak má na mysli § 204 odst. 1 tr. zákoníku. Obžalovaný zdůraznil svoji základní námitku v tom směru, že není zřejmé naplnění znaku „obchodování s lidmi“, a to pojmu zlákáni a zjednání. Obžalovaný J. H. uvedl, že si je vědom nesprávnosti svého jednání ve vztahu k naplnění přečiny kuplířství, nicméně uvedl, že trvá na tom, že situace žen, které poskytovaly erotické služby, byla v podstatě stejná (S., P., E., V., Š.). Tato právní kvalifikace měla být tedy podle něj použita i ve vztahu k bodům 1) – 3) výroku rozsudku. Obžalovaný konstatuje, že odvolací soud by se měl znovu pečlivě zabývat otázkou přílehlavé právní kvalifikace, když podle názoru obžalovaného lze v dané věci jednoznačně dospět toliko k závěru o naplnění skutkové podstaty trestného činu kuplířství podle § 204 odst. 1 tr. zák. účinného do 31. 12. 2009.

V opravném prostředku, který byl zpracován nynějším obhájcem obžalovaného J. H. JUDr. G., uvádí odvolatel, že své odvolání zaměřuje do všech výroků napadeného rozsudku, když má za to, že rozsudek vykazuje vady spočívající v nejasnosti a neúplnosti některých skutkových zjištění, kdy se soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, zejména s obhajobou obžalovaných, a své závěry dostatečně neodůvodnil. Podle obžalovaného také nalézací soud po právní stránce nesprávně kvalifikoval jednání, které je mu kladeno za vinu. Konečně podle obžalovaného mu byl napadeným rozsudkem uložen trest odnětí svobody ve výměře, kterou trestní zákon, s ohledem na, podle názoru obžalovaného, nesprávně použitou právní kvalifikaci, neumožňuje.

V pasáži věnované otázce právní kvalifikace uvádí obžalovaný, že závěry Krajského soudu v Ostravě, pokud ten uzavřel, že jednání obžalovaného pod body 1) – 3) naplnilo zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku a trestného činu ohrožování výchovy mládeže podle § 201 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku s tím, že právní

úprava obsažená v novém trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010 je pro pachatele příznivější, jsou mylné. Odvolatel poukázal na to, že jednání pod body 1) – 3) výroku rozsudku se měl dopustit za účinnosti trestního zákona, který ovšem vycházel z principů zcela rozdílných a úprava trestného činu kuplířství v porovnání s trestným činem obchodování s lidmi byla zcela jiná, kdy tato dřívější úprava je pro něj zcela jednoznačně příznivější. V této souvislosti poukázal na to, že objektem trestného činu podle § 168 tr. zákoníku (potažmo podle § 232a tr. zák.) je osobní svoboda v tom nejširším slova smyslu, tedy osobní svoboda rozhodování prakticky ve všech sférách života jednotlivce, o čemž svědčí rovněž systematické zařazení tohoto trestného činu pod hlavu II. díl první trestního zákoníku: trestné činy proti svobodě. Zařazením trestných činů obchodování s lidmi (§ 168) a zbavení osobní svobody (§ 170) do oddílu prvního této hlavy a „okleštěním“ skutkové podstaty trestného činu kuplířství podle § 189 tr. zákoníku oproti předchozí právní úpravě tohoto trestného činu v trestním zákoně splnila Česká republika rovněž mezinárodní závazek vyplývající z mezinárodní úmluvy o otroctví (č. 165/1930 Sb.) i některých dalších úmluv jako např. o širém moři (č. 92/1964 Sb.), o odstranění otroctví, obchodu s otroky a institucí a praktik podobných otroctví, Rámcového rozhodnutí rady Evropské unie ze dne 19. 7. 2002 o potírání obchodování s lidmi, jakož i z mezinárodních dokumentů o lidských právech. Skutková podstata obchodování s lidmi podle § 168 tr. zákoníku implementuje všechny požadavky těchto mezinárodních dokumentů, přičemž rozlišuje obchodování s dětmi, osobami mladšími osmnácti let, které je postihováno v každém případě, i když nebylo použito násilí, pohrůžky násilí nebo lsti, ani nedošlo ke zneužití omylu, tísně nebo závislosti osoby, neboť děti jsou bezbrannější než dospělí, a proto u nich hrozí větší nebezpečí, že se stanou obětí obchodu s lidmi, a obchodování s osobami staršími osmnácti let, u nichž se trestní postih váže právě na použití násilí, pohrůžky násilí nebo lsti anebo zneužití omylu, tísně nebo závislosti. Podle obžalovaného se jedná o úpravu, která je speciální k trestnému činu kuplířství podle § 179 tr. zákoníku, které však oproti původní úpravě účinné do 31. 12. 2009 nezahrnuje zjednání, přiměnění nebo svedení jiného k provozování prostituce (popř. kořistění z prostituce), na osobě mladší osmnácti let (§ 204 odst. 3 písm. c/ tr. zák.) či patnácti let (§ 204 odst. 4 tr. zák.), na což původně právní úprava pomýšlela. Pokud se tedy osoba dopustí po 1. 1. 2010 zjednání, přiměnění či zlákáání dítěte k provozování prostituce, neexistuje již trestněprávní odpovědnost pachatele podle trestného činu kuplířství, ale pouze podle trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku. Tím podle obžalovaného zákonodárce reagoval v nové úpravě na problém dřívější právní úpravy, která v podstatě dostatečně nezohlednila implementování výše uvedených mezinárodních smluv do tuzemské právní úpravy, když v novele trestního zákona zákonem č. 537/2004 Sb., která nahradila trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku novým trestným činem obchodování s lidmi, zůstalo zachováno znění § 204 tr. zák., pokud jde o naplnění této skutkové podstaty proti osobě mladší osmnácti, popř. patnácti let. Podle obžalovaného je tedy otázkou, kde podle původní právní úpravy

končí hranice skutkové podstaty trestného činu kuplířství a kde se již bude jednat o trestný čin obchodování s lidmi. Tuto dřívější právní úpravu je ovšem vždy třeba vykládat v pochybnostech ve prospěch osoby, proti níž se trestní řízení vede. Obžalovaný dále argumentuje tím, že obdobně jako u současné trestněprávní úpravy trestného činu obchodování s lidmi byl tento trestný čin dříve zařazen pod trestné činy proti svobodě jednotlivce, jehož objektem byla osobní svoboda v nejširším slova smyslu. Podle této právní úpravy byl člověk vnímán jako „zboží“, se kterým je v rozporu s ústavním pořádkem zaručenými právy zacházeno tak, že byla zcela ignorována jeho práva na svobodné rozhodování a jednání, a to ať již se jednalo o dítě (zde nebylo zapotřebí násilí či pohrůžky násilí) nebo o dospělého, který byl nucen násilím k pohlavnímu styku nebo jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání. V rámci kvalifikované skutkové podstaty (odst. 3 písm. d/ tr. zák.) bylo postiženo spáchání takového činu v úmyslu, aby jiného bylo použito k prostituci. Obžalovaný upozorňuje na to, že v původním trestním zákoně byly však zcela jinak (oproti dnešní právní úpravě) vnímány podmínky pro naplnění skutkové podstaty trestného činu kuplířství (204 tr. zákoníku), zařazeného do hlavy V. – trestné činy hrubě narušující občanské soužití. Objektem trestného činu kuplířství nebyla osobní svoboda v nejširším slova smyslu, nýbrž „pouze“ ochrana mravnosti a svobodného rozhodování člověka v sexuální oblasti, kdy tato právní úprava zohledňovala situace, kdy byl někdo zjedнан (uzavření smlouvy či dohody, a to i konkludentní), přiměněn či sveden, aniž by s ním bylo zacházeno jako se zbožím. Tato původní skutková podstata podle obžalovaného zohledňovala situace, kdy touto zjednanou, přiměnou, popř. svedenou osobou byla osoba mladší než 18 let (§ 204 odst. 3 písm. c/ tr. zák.) či osoba mladší patnácti let (§ 204 odst. 4 tr. zák.), což již nová úprava nezohledňuje, a proto by podle nové úpravy přicházelo v úvahu použití § 168 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku jako ustanovení speciálního k § 189 tr. zákoníku. Podle obžalovaného J. H. ovšem s ohledem na ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku je nutno užít úpravy obsažené v trestním zákoně účinném do 31. 12. 2009, neboť tato je pro pachatele příznivější, a podle původní právní úpravy je proto zapotřebí posoudit jeho jednání (stejně jako jednání obžalovaného R. P.) podle § 204 tr. zák. (byť za užití kvalifikované skutkové podstaty), pokud by v řízení vyšlo najevo, že obžalování úmyslně provozovali (kořistili) z prostituce provozované osobou mladší osmnácti let. Podle § 232a odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zák. jako obchodování s lidmi by bylo možno jednání obžalovaných kvalifikovat pouze za situace, kdy by bylo s dětmi zacházeno jako se „zbožím“, tyto byly právě proto, že jsou dětmi, užívány k pohlavnímu styku nebo jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání jinými, kdy by tato kvalifikace musela být dostatečně odůvodněna oproti užití pro pachatele příznivější kvalifikace jako trestného činu kuplířství. Podle obžalovaného se jednoznačně v tomto řízení o takovýto případ nejedná. Obžalovaný má za to, že k posouzení jednání jak jeho, tak spoluobžalovaného R. P. jako trestného činu kuplířství svědčí skutečnost, že svědkyně V., obdobně jako svědkyně P., opakovaně uváděla, že vše dělala dobrovolně. V této souvislosti obžalovaný citoval část výpo-

vědi svědkyně P. z hlavního líčení ze dne 14. 6. 2010. Posledně jmenovaná svědkyně také potvrdila, že sex za peníze poskytovala ještě předtím, než se s obžalovanými seznámila. Stejně tak hovořila o svých sexuálních zkušenostech i svědkyně V., která měla mít poprvé sex přibližně ve třinácti letech. Podle obžalovaného J. H. tedy nelze uzavřít, že by jednání jak jeho, tak spoluobžalovaného R. P. mělo být kvalifikováno jako trestný čin obchodování s lidmi, když oba obžalovaní měli zcela ve smyslu § 204 tr. zák. dívky zjednat či svést k provozování prostituce a z jimi provozované prostituce kořistit a dívky si mnohdy samy zajišťovaly své zákazníky – s dívkami tedy nebylo zacházeno jako se „zbožím“. Podle obžalovaného J. H. je také nutno se zabývat otázkou, zda on a spoluobžalovaný R. P. svým jednáním naplnili některou z kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu kuplířství podle § 204 tr. zák. Zde obžalovaný poukázal na to, že jak on, tak spoluobžalovaný R. P. popírají své povědomí o tom, že by D. V. bylo méně než 15 let, když poskytovala sexuální služby. Obžalovaný J. H. zdůraznil, že sama svědkyně V. u hlavního líčení dne 15. 6. 2010 uvedla, že od okamžiku, kdy obžalovaní pojali podezření, že jí ještě není 15 let, už žádné klienty neměla, a před tím po ní obžalovaní nikdy občanský průkaz nechtěli. Rovněž se jí také neptali na věk. S ohledem na to podle obžalovaného J. H. odpadá možnost kvalifikovat jeho jednání podle odst. 4 § 204 tr. zák. Obžalovaný také vytýká nalézacímu soudu, že tento neprovedl hodnocení výpovědi svědkyně H., zejména v souvislosti s odlišnou výpovědí svědkyně V., kdy není zřejmé, proč měl soud jedné výpovědi uvěřit a druhé nikoli. Proto jsou závěry soudu co do povědomí obžalovaných o věku svědkyně V. nepřezkoumatelné. Obžalovaný J. H. pokládá za zásadní a opětovnou vadu napadeného rozsudku skutečnost, že se krajský soud řádně nevypořádal jak s jeho obhajobou, tak s obhajobou obžalovaného R. P. co do adekvátnosti užití právní kvalifikace podle § 204 tr. zák. Poukázal na to, že jedině, co krajský soud provedl, je to, že v odůvodnění rozsudku hovoří o tom, že jednání obžalovaných posoudil jako trestný čin podle § 168 tr. zákoníku s tím, že je pro obžalovaného výhodnější užití nového trestního zákoníku. Soud ovšem neuvádí, proč dospěl k tomuto závěru a proč považuje názor obhajoby na kvalifikaci vytýkaného jednání pod body 1) – 3) výroku rozsudku podle § 204 tr. zák. a použití trestního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2009, za nesprávný. Podle obžalovaného se tedy soud opětovně v rozporu s ustanovením § 125 odst. 1 tr. ř. řádně nevypořádal s obhajobou obou obžalovaných. V této souvislosti poukázal obžalovaný J. H. na závěry učiněné ve zrušujícím rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, kde odvolací soud uvedl, že nepostačí pouhé paušální odcitování právních vět skutkových podstat jednotlivých trestných činů, nýbrž je zapotřebí konkrétně uvést, jakými důkazy jsou jednotlivé znaky skutkové podstaty prokazovány, a to ve spojení s obecnými ustanoveními o trestní odpovědnosti.

Odvolání obžalovaného R. P. bylo v písemné podobě zpracováno a odůvodněno jeho obhájkyní Mgr. T. Z úvodu tohoto opravného prostředku se podává, že je jím napadán výrok o vině i trestu napadeného rozsudku, neboť podle obžalovaného byl nalézacím soudem nesprávně zjištěn skutkový stav, krajský soud se také nevypořádal s provedenými důkazy v celé souvislosti, když některá jednání pod jednotlivými

body výroku rozsudku či části popisu skutkové věty jsou zcela v rozporu s hodnotícími úvahami soudu, které jsou obsaženy v odůvodnění rozsudku. Podle obžalovaného také není správná právní kvalifikace jednání, kterým byl uznán vinným.

Obžalovaný v odvolání kromě jiného také konstatuje, že namítá nesprávnost odsuzujícího výroku a právní kvalifikace jednání uvedeného pod body 1) – 3) výroku rozsudku. Podle jeho názoru v daném případě nelze jeho jednání s ohledem na předchozí minulost poškozených a jejich jistou závadovost a u poškozené P. také s ohledem na blízké dovršení věku 18 let bez dalšího posuzovat jako jednání spáchané na dítěti, jehož práva jsou chráněna namísto trestní odpovědností trestného činu kuplířství trestným činem obchodování s lidmi, popř. trestným činem ohrožování výchovy dítěte. Obžalovaný argumentuje tím, že z provedeného dokazování vyplynulo, že poškozené V. a P. ještě před tím, než se dostaly do kontaktu s obžalovanými, se nechovaly jako běžné dítě a jejich rozumový, mravní a citový vývoj byl již deformován. Obžalovaný R. P. je přesvědčen, že tyto okolnosti dostatečně neodrážejí zájem společnosti na ochraně dítěte, pro který byla zakotvena speciální skutková podstata zločinu obchodování s lidmi nad rámec úpravy trestní odpovědnosti za jednání spočívající v kuplířství. Obžalovaný poukázal na to, že z ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku vyplývá, že trestní odpovědnost může být dána jen v případech „společensky škodlivých“. Obžalovaný konstatuje, že netvrdí, že jednání jeho a spoluobžalovaného J. H. nelze mít vůbec za společensky škodlivé. Nicméně je toho názoru, že trestním zákonem předvídaná škodlivost jednání zasahujícího do svobody rozhodování a vývoje dítěte, která se odráží zejména ve vymezení skutkové podstaty obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 tr. zákoníku, nebyla v projednávaném případě obsahově naplněna. Obžalovanému připadá nelogické, aby přísnější trestní odpovědnost jednání vůči dítěti daná potřebou jeho zvýšené ochrany byla vnímána kategoricky a naprosto stejně v případech, kdy rozumový, mravní a citový vývoj osoby ještě není ukončen a jeho dosavadní výchova i chování neodpovídá běžnému standardu, jako v případech, kdy lze již předpokládat nepotřebnost zvýšené ochrany dítěte (s ohledem na brzké dovršení věku 18 let), či vývoj dítěte byl již dříve před kontaktem s obžalovanými deformován. Obžalovaný konstatuje, že je mu známo, že současná právní úprava vychází z formálního pojetí trestného činu, má však za to, že uvedené neznamena, že trestný čin lze chápat jako pouhý popis znaků charakterizujících trestný čin a takto jej aplikovat. Je přesvědčen, že aplikace zásady „ultima ratio“ je způsobilá k řešení uvedeného a měla by vést k posouzení trestní odpovědnosti jednání obžalovaných v tomto případě i mimo ustanovení § 168 odst. 1 tr. zákoníku. Podle názoru obžalovaného krajský soud osobnostní prvky poškozených existující do doby před seznámením s obžalovanými nevezl v potaz ani pro účely posouzení viny a právní kvalifikace, ani pro účely úvah o trestu.

Konečně pokud jde o odvolání matky obžalovaného J. H. A. K., pak v něm odvolatelka uvedla, že ani obžalovaný J. H., ani obžalovaný R. P. nespáchali trestný čin obchodování s lidmi. Pokud poškozená V. uvedla, že poskytovala sexuální služby na ulici K.,

tak to podle odvolatelky nemůže být pravda, neboť ona osobně uvedený byt navštěvovala skoro denně a nikdy tam jmenovanou neviděla. Dále uvedla, že pokud byla předvolána jako svědek a odmítla vypovídat, tak to bylo proto, že byla nervózní a měla strach. Nyní by však ráda řekla soudu to, co píše. Podle jejího názoru je postup nalézacího soudu nesprávný. Podle názoru odvolatelky ani obžalovaný J. H., ani obžalovaný R. P. nejsou žádní násilníci. Odvolatelka uvedla, že ví, že poškozené chodily samy a nikdo je k ničemu nenutil. Pokud by podle názoru odvolatelky soud odvolací přesto dospěl k závěru, že se jedná o obchodování s lidmi, měly by být alespoň zmírněny uložené tresty.

Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací především konstatuje, že všechny shora naznačené opravné prostředky byly podány osobami k jejich podání oprávněnými (§ 246 odst. 1 písm. a/, b/ tr. ř., § 247 odst. 2 tr. ř.). Při podání všech shora naznačených opravných prostředků byla respektována lhůta naznačená v ustanovení § 248 odst. 1 tr. ř. Rovněž tak lze po přezkoumání obsahu jednotlivých opravných prostředků konstatovat, že tyto splňují náležitosti obsahu odvolání ve smyslu ustanovení § 249 odst. 1 tr. ř. ve znění zák. č. 265/2001 Sb. Z obsahu všech podaných opravných prostředků je zřejmé, do kterých výroků rozsudku jsou zaměřeny.

Odvolací soud tedy z podnětu zmíněných opravných prostředků přezkoumal podle hledisek vyjádřených v ustanovení § 254 odst. 1, 3 tr.ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadeného rozsudku, proti nimž byla podána odvolání, a to z hlediska vytýkaných vad.

V úvodu následující pasáže odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu je nutno konstatovat, že napadený rozsudek je ve věci již druhým. Poprvé rozhodl Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 2. 8. 2010, sp. zn. 48 T 3/2010, tak, že na prakticky totožném skutkovém základě jako v nyní přezkoumávaném rozsudku uznal oba obžalované vinnými stejnými trestnými činy jako v nynějším rozsudku a uložil obžalovanému J. H. trest odnětí svobody v trvání 8 roků se zařazením pro jeho výkon do věznice s ostrahou. Tomuto obžalovanému byl dále uložen trest propadnutí věci ve smyslu § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, a to ve vztahu ke dvěma mobilním telefonům, paralyzátoru a finanční hotovosti. Obžalovanému R. P. byl ve smyslu § 168 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 roků, pro jehož výkon byl ve smyslu § 56 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Tento rozsudek byl ovšem na základě odvolání obou obžalovaných a státního zástupce usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. 6 To 83/2010, podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d) tr. ř. zrušen a ve smyslu § 259 odst. 1 tr. ř. byla věc vrácena soudu prvního stupně, aby učinil nové rozhodnutí.

Odvolací soud již na tomto místě uvádí, že podle jeho názoru soud prvního stupně v zásadě splnil pokyny, jichž se mu dostalo ve výše naznačeném zrušujícím rozhodnutí odvolacího soudu.

Odvolací soud se nejprve vypořádal s odvolacími námitkami obžalovaných a matky obžalovaného J. H., které směřovaly vůči skutkovým závěrům soudu prv-

ního stupně a neshledal je důvodnými. Pokud se týče otázky právní kvalifikace, pak i do této oblasti byly namířeny odvolací námitky obou obžalovaných, když tito především nesouhlasí s tím, že jejich jednání popsané pod bodem 1) – 3) výroku napadeného rozsudku bylo kvalifikováno jako trestný čin obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr.zákoníku, v jednočinném souběhu s trestným činem ohrožování výchovy dítěte dle § 201 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

Podle názoru odvolacího soudu je ovšem zvolená právní kvalifikace správná a námitky, které v tomto směru vnesli obžalovaní, nejsou relevantní.

Obžalovaný J. H. zejména v opravném prostředku zpracovaném jeho současným obhájcem JUDr. G. velmi obsáhle argumentoval v tom smyslu, že podle jeho názoru soud prvního stupně pochybil, pokud jako příznivější právní úpravu zvolil trestní zákoník (zák. č. 40/2009 Sb.), když podle názoru obžalovaného je pro právní kvalifikaci jeho jednání příznivější právní úprava platná a účinná v době spáchání trestné činnosti, tedy trestní zákon ve znění zák. č. 140/1961 Sb. S argumentací, která byla podrobně rozvedena při rekapitulaci opravného prostředku obžalovaného J. H., ovšem odvolací soud nesouhlasí. Poukazuje v této souvislosti na to, že i předchozí právní úprava, tedy trestní zákon ve znění zák. č. 140/1961 Sb., obsahovala ustanovení týkající se obchodování s lidmi, konkrétně ustanovení § 232a tr. zák. Komparací této normy s ustanovením § 168 tr. zákoníku je podle názoru odvolacího soudu nutno dojít k závěru, že obě tato zákonná ustanovení postihují prakticky shodná jednání. Podle přesvědčení odvolacího soudu zásadním pro rozlišení mezi postihováním jednání jako trestného činu obchodování s lidmi a jako trestného činu kuplířství je věk osoby, vůči níž je jednání popsané v konkrétní normě realizováno. Zatímco v případě trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 tr. zákoníku musí jít o osobu mladší osmnácti let, neboť zmíněné zákonné ustanovení operuje pojmem dítě (srovnej ustanovení § 126 tr. zákoníku), v případě trestného činu kuplířství, a to ať již ve smyslu § 189 tr. zákoníku či § 204 tr. zák., ve znění zák. č. 140/1961 Sb., se jedná o osobu, která je starší osmnácti let. Právě proto, že i dřívější právní úprava postihovala zákonným ustanovením, které bylo speciální vůči trestnému činu kuplířství, tedy oním trestným činem obchodování s lidmi, jednání, kterého se dopustil pachatel vůči osobě mladší osmnácti let, podle názoru odvolacího soudu není možné akceptovat argumentaci uvedenou v opravném prostředku obžalovaného J. H. v tom směru, že z důvodů, které jmenovaný v opravném prostředku zpracovaném JUDr. G. rozvádí, mělo být jeho jednání popsané pod body 1) – 3) výroku napadeného rozsudku kvalifikováno jako trestný čin kuplířství podle § 204 tr. zák., ve znění zák. č. 140/1961 Sb., neboť to podle argumentace obžalovaného mělo být pro něj příznivější. Je samozřejmě pravdou, že obecně je právní kvalifikace trestným činem kuplířství příznivější než kvalifikace trestným činem obchodování s lidmi (postačí prosté srovnání trestních sazeb). Nicméně jak již odvolací soud výše opakovaně zdůraznil, i právní úprava platná a účinná v době spáchání trestné činnosti popsané pod bodem 1) – 3) výroku napadeného rozsudku, která byla realizována vůči oso-

bám mladším osmnácti let, na které je nutno v duchu nyní platné a účinné právní úpravy nahlížet jako na dítě, postihovala takováto jednání. I v době páčání trestné činnosti popsané v bodech 1) – 3) výroku tedy trestní zákon obsahoval ustanovení, podle něhož bylo možno takováto jednání postihovat (§ 232a tr. zák.). Není tedy možné akceptovat argumentaci obžalovaného J. H. v tom směru, že jeho jednání mělo být právně kvalifikováno pouze jako trestný čin kuplířství ve smyslu § 204 tr. zák. Podle přesvědčení odvolacího soudu, i pokud by nebylo ustanovení § 168 tr. zákoníku pro pachatele příznivější, než ustanovení § 232a tr. zák., pak by jednání obou obžalovaných, popsané pod body 1) – 3) výroku rozsudku, bylo právně kvalifikováno podle § 232a tr. zákoníku, tedy jako trestný čin obchodování s lidmi, neboť se svého jednání dopustili vůči osobě mladší osmnácti let. Pokud se pak týče srovnání příznivosti ustanovení § 232a tr. zák., ve znění zák. č. 140/1961 Sb., jakožto normy platné a účinné v době spáchání trestné činnosti popsané pod bodem 1) – 3) výroku napadeného rozsudku, a ustanovení § 168 tr. zákoníku, pak odvolací soud souhlasí se závěry vtělenými do příslušné pasáže odůvodnění napadeného rozsudku stran toho, že příznivější pro pachatele je právní úprava platná a účinná v době rozhodování, tedy kvalifikace podle § 168 tr. zákoníku. Při komparaci trestních sazeb obou zákonných ustanovení je totiž nutno dojít k závěru, že pro obžalované je příznivější ustanovení § 168 tr. zákoníku, a to proto, že na rozdíl od § 232a tr. zák. umožňuje ustanovení § 168 odst. 3 tr. zákoníku vedle trestu odnětí svobody uložit též alternativní trest, konkrétně trest propadnutí majetku. S ohledem na ustálenou právní teorii se v případě, že je možné ukládat vedle trestu odnětí svobody i trest alternativní, pokládá takovýto přístup za pro pachatele příznivější. Proto se odvolací soud ztotožnil s postupem soudu prvního stupně, pokud ten kvalifikoval jednání obou obžalovaných popsané pod bodem 1) – 3) výroku napadeného rozsudku podle právní normy platné a účinné v době rozhodování, tedy podle § 168 tr. zákoníku. Obhájkyň obžalovaného R. P. bylo argumentováno stran výhodnosti v úvahu připadajících právních norem tím, že jednání obžalovaných by mělo být kvalifikováno podle právní úpravy platné a účinné v době spáchání trestné činnosti popsané v bodech 1) – 3) výroku, tedy podle trestního zákona – zák. č. 140/1961 Sb. Obhájkyňě toto své přesvědčení opírala o dikci ustanovení § 34 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, podle kterého se do promlčecí doby nezapočítává doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 tr. zákoníku) nebo některého trestného činu uvedené v hlavě III. zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let. Je skutečností, že právní úprava platná a účinná v době spáchání trestného činu popsaného pod bodem 1) – 3) výroku napadeného rozsudku (§ 168 tr. zákoníku), takovouto úpravu neznala. Podle názoru soudu odvolacího ovšem ani tato argumentace relevantní není. V této souvislosti je podle názoru odvolacího soudu nutno stát na stanovisku, které je opřeno o ustálenou soudní praxi, ale i konstantní judikaturu, že totiž pro otázku, kterého souhrnu trestněprávních norem bude použito, je rozhodující, které z těchto různých posouzení je

pro pachatele nejmírnější (srovnej kupř. R 73/1951, popř. R 19/1962). Pachatelův skutek se pak posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro obviněného nejpříznivější, a přitom se použije ve všech směrech buď jen práva platného v době činu anebo jen práva pozdějšího (viz R 32/1951). Souhrnně řečeno tedy platí zásada, že dřívějšího, nebo naopak některého pozdějšího zákona je třeba užít jako celku. Podle názoru soudu odvolacího právě ona poslední premisa, tedy že dřívějšího nebo pozdějšího práva je třeba užít jako celku, vylučuje argumentaci uplatněnou obhájkyň obžalovaného R. P. stran výhodnosti předchozího práva díky nově implementované překážce pro běh promlčecí doby do ustanovení § 34 odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Aplikace této argumentace by totiž v konečném důsledku podle názoru odvolacího soudu znamenala, že by fakticky bylo nutno použít dvou právních úprav. Na jedné straně je totiž, jak již bylo výše uvedeno s ohledem na sankci uvedenou v ustanovení § 168 odst. 3 tr. zákoníku (možnost uložení alternativního trestu propadnutí majetku), zjevně příznivější pro obžalované užití nového práva. Ovšem na straně druhé, při akceptování argumentace obžalovaného R. P. by paradoxně toto nové právo díky nově uvedené překážce pro běh promlčecí doby pro ně příznivější nebylo. Podle názoru odvolacího soudu je nutno vycházet z toho, jaké právo je pro obžalované při řešení této otázky výhodnější jako celek. Výhodnější je podle názoru soudu odvolacího právo platné a účinné v době rozhodování, neboť umožňuje uložení mírnějšího trestu, tedy konkrétně trestu propadnutí majetku, vedle trestu odnětí svobody. Vzhledem k tomu, že jak již bylo výše uvedeno, pro pachatele je pro posouzení příznivosti použité právní úpravy rozhodující celkový výsledek celého trestního řízení, potom je podle názoru odvolacího soudu příznivější právní úprava nová, která, jak již bylo výše uvedeno, umožňuje uložení mírnějšího trestu, kterým je v daném případě trest propadnutí majetku. Proto se tedy odvolací soud s argumentací, která se objevila v opravném prostředku obžalovaného R. P., tak jak byl tento přednesen jeho obhájkyň u veřejného zasedání, neztotožnil.

Odvolací soud také neakceptoval námitky obou obžalovaných stran toho, že jejich jednání popsané pod bodem 1) – 3) výroku napadeného rozsudku nemělo být kvalifikováno podle § 168 tr. zákoníku, ale podle § 204 tr. zák., tedy jako trestný čin kuplířství, pro prokázanou dobrovolnost jednání jak poškozené V., tak poškozené P. Tato argumentace je podle názoru odvolacího soudu irelevantní, neboť ustanovení § 168 tr. zákoníku (a potažmo i § 232a tr. zák.) nepožaduje žádnou formu násilí, kterou by měl pachatel realizovat vůči osobě, které je užito k pohlavnímu styku a následně k prostituci. Fakt, že poškozená V. a P., ale koneckonců i všechny ostatní poškozené, k provozování sexuálních služeb za úplatu svolily dobrovolně a také takto k této své činnosti přistupovaly, je nutno samozřejmě zohlednit, ale podle názoru odvolacího soudu až při úvahách o druhu a výši ukládaného trestu.

Pokud zejména obžalovaný R. P. dále argumentoval tím, že by z pohledu zásady použití trestního práva jako ultima ratio nemělo být jeho jednání popsané pod body 1) – 3) výroku napadeného rozsudku kvalifikováno jako trestný čin obchodování

s lidmi, pak s tímto argumentem se odvolací soud také neztotožnil. Odvolací soud si je samozřejmě vědom toho, že jak poškozená V., tak poškozená P. již před tím, než začaly realizovat placené sexuální služby v onom „privátu“ na ulici K., popř. na ulici O. v H., již měly, a to poměrně bohaté, sexuální zkušenosti, a to dokonce i s poskytováním sexuálních služeb za úplatu. Nicméně tato skutečnost podle názoru odvolacího soudu ničeho nemění na vysoké společenské škodlivosti jednání obou obžalovaných, a to z následujících důvodů. Především není možno přehlédnout prokázanou povědomost obou obžalovaných o věku poškozené V., která v době, kdy provozovala sexuální služby za úplatu, z nichž kořistili jak obžalovaný J. H., tak obžalovaný R. P., ještě nedovršila 15. roku věku. V této souvislosti nelze odhlédnout od toho, co uváděla jmenovaná v tom směru, že po ní obžalovaní opakovaně chtěli občanský průkaz, ona jim jej ovšem nemohla ukázat prostě proto, že jej neměla, s tím, že obžalované toto nikterak neodradilo a i nadále kořistili z prostituce, kterou ona provozovala. Podle názoru soudu odvolacího ona lhostejnost obžalovaných ke skutečnému věku poškozené (o níž navíc sám obžalovaný J. H. prohlásil, že mu připadala strašně mladá, a jak uvedl, věděl, že ještě neměla 18 let), svědčí o vysoké míře společenské škodlivosti jejich jednání. Přehlédnout také není možno fakt, že oba obžalovaní se svého jednání dopustili vůči většímu množství poškozených, z nichž dvě ještě nedosáhly věku osmnácti let. Tyto okolnosti, samozřejmě s přihlédnutím k faktu, že jejich jednáním došlo k narušení rozumového a i duševního vývoje osoby, které trestní zákoník označuje jako dítě, tedy osoby mladší osmnácti let, musí vést k závěru, že jejich jednání je natolik společensky škodlivé, že je nutno je řešit již prostředky trestního práva.

Obžalovaní také namítli, že v jejich jednání, kterého se dopustili vůči poškozeným V. a P., není možné shledávat zákonné znaky „zjednal“ a „zlákal“. Odvolací soud se ani s touto argumentací neztotožňuje. Poukazuje na to, že zjednáním se rozumí uzavření jakékoli smlouvy či dohody, a to i konkludentní, jež směřuje k tomu, aby dítěte, tedy osoby mladší 18 let, bylo užito k účelu popsanému v některém z písm. a) – e) odst. 1 § 168 tr. zákoníku. Musí být tedy dán projev vůle obou stran, a to jak pachatele, tak poškozeného. Podle ustálené právní teorie pak nezáleží na tom, zda taková osoba si uvědomuje skutečný smysl takovéto smlouvy nebo dohody, či nikoli. Pachatel však při jejím uzavírání musí směřovat k tomu, aby poškozeného bylo užito způsobem popsaným některým z písm. a) – e) odst. 1 § 168 tr. zákoníku. Podle přesvědčení odvolacího soudu byly v jednání obou obžalovaných veškeré znaky pojmu „zjednal“ jak ve vztahu k poškozené V., tak ve vztahu k poškozené P. naplněny. Je evidentní, že mezi obžalovanými na straně jedné a poškozenými V. a P. na straně druhé byla uzavřena dohoda, ať již více či méně konkludentní, stran toho, že jmenované poškozené budou v bytech, buď na ulici K. či O., provozovat sexuální služby za úplatu s tím, že obě tyto dívky přistoupily na tuto nabídku obžalovaných a sexuální služby v době uvedené v jednotlivých citovaných bodech výroku napadeného rozsudku realizovaly. Je evidentní, že zde byl dán onen zákonem požadovaný

projev vůle provozovat sexuální služby, a to jak ze strany obou obžalovaných, tak ze strany obou poškozených. Je zjevné, že při uzavření oné dohody (která jak již bylo výše uvedeno, může být i konkludentní) úmysl obou obžalovaných směřoval k tomu, aby obě poškozené byly zjednány za účelem pohlavního styku. Pokud jde o pojem „zlákání“, pak tím se rozumí získání poškozeného, kupř. lákavými sliby, penězi apod., k pohlavnímu styku nebo jiné formě jejího užití ve smyslu písmene a) – e) odst. 1 § 168 tr. zákoníku. Je zjevné, že i tento znak byl naplněn, neboť obžalovaní zlákali obě poškozené k provozování pohlavního styku za úplatu, tedy prostituce, právě slibem vysokého výdělku. Na naplnění tohoto znaku podle přesvědčení odvolacího soudu ničeho nemění ani fakt, že obě poškozené na tuto nabídku vysokého výdělku přistoupily dobrovolně či snad dokonce o provozování tohoto způsobu výdělku projevíly zájem (srovnej zejména výpověď poškozené P.). Pokud pak jde o naplnění kvalifikované skutkové podstaty ustanovení § 168 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, tedy spáchání činu popsání v ustanovení § 168 odst. 1 tr. zákoníku v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci, pak i zákonné znaky tohoto ustanovení byly jednáním obžalovaných naplněny. V této souvislosti je nutno pouze poukázat na definici prostituce, kterou se rozumí z pohledu trestního práva pohlavní styk s jinou osobou nebo osobami za úplatu (srovnej R 22/1995). Je zcela zjevné a soud prvního stupně to naprosto správně vtělil do příslušných skutkových vět napadeného rozsudku, že jak poškozená V., tak poškozená P. poskytovaly pohlavní styk za úplatu, tedy fakticky realizovaly prostituci. Odvolací soud tedy konstatuje, že podle jeho názoru nejsou žádné z námitek, které se objevily v opravných prostředcích obou obžalovaných stran údajného nenaplnění zákonných znaků trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, relevantní a naopak z důvodů, které byly výše rozvedeny, má odvolací soud postup soudu prvního stupně, pokud ten takto kvalifikoval jednání obžalovaných popsání pod body 1) – 3) výroku napadeného rozsudku, za správný.

Soud prvního stupně také a podle názoru odvolacího soudu naprosto správně kvalifikoval jednání obžalovaných popsání pod body 1) – 3) výroku napadeného rozsudku rovněž jako přečin ohrožení výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Především je v této souvislosti nutno odkázat na ustanovení § 126 tr. zákoníku, v němž je jako dítě definována osoba mladší osmnácti let. Již výše bylo rozvedeno, že jak poškozená V., tak poškozená P. v době, kdy realizovaly na základě zlákání a zjednání ze strany obžalovaných prostituci, byly doposud ve věku dítěte, neboť žádná z nich ještě nedosáhla věku osmnácti let. V souvislosti s touto právní kvalifikací vnesl námitky především obžalovaný R. P., který v opravném prostředku namítl, že z provedeného dokazování vyplynulo, že jak poškozená V., tak poškozená P. se již dříve, než se dostaly do kontaktu s obžalovanými, nechovaly jako běžné děti a jejich rozumový, mravní a citový vývoj byl již deformován. Obžalovaný R. P. zde vyslovuje názor, že tyto okolnosti neodrážejí zájem společnosti na ochraně dítěte, pro který byla vytvořena speciální skutková podstata zločinu

obchodování s lidmi, nad rámec úpravy trestní odpovědnosti za jednání spočívající v trestném činu kuplířství. Tato argumentace ovšem neobstojí v konfrontaci s ustálenou soudní praxí a konstantní judikaturou (viz zejména R 65/1999). Podle tohoto rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR naplnění znaku skutkové podstaty trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku nevyklučuje skutečnost, že poškozené dítě vedlo sexuální život již před závadným jednáním pachatele vůči němu, a to popř. život nemravný – pro naplnění objektivní stránky tohoto trestného činu totiž postačí, aby jednání pachatele k takové osobě negativní návyky utvrzovalo a posilovalo. Jak již vyjádřil odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí ze dne 6. 10. 2010, právě k takové situaci došlo v daném případě. Je zcela zjevné, že jednáním obou obžalovaných zaměřeným vůči poškozeným V. a P. došlo k tomu, že u obou jmenovaných poškozených byly negativní návyky, které, a to je nutno přiznat, tyto získaly ještě před tím, než se do kontaktu s obžalovanými dostaly, byly utvrzovány a posilovány. Obě byly utvrzovány v tom, že je vlastně velmi jednoduché, snadné a snad i morálně správné, aby si vydělávaly finanční prostředky prostitucí, což právě v závislosti na tom, že ani jedna z nich ještě nedosáhla osmnáctého roku věku (a poškozená V. dokonce ani 15 let), nepochybně mělo negativní vliv na jejich mravní vývoj. Podle názoru odvolacího soudu tedy soud prvního stupně postupoval správně, pokud jednání obžalovaných popsané pod body 1) – 3) výroku napadeného rozsudku kvalifikoval rovněž jako přečin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

Dále se odvolací soud z podnětu všech podaných odvolání zabýval otázkou uložených trestů, a protože ani v tomto směru (z důvodů v rozhodnutí podrobně vyložených) neshledal pochybení, tak podaná odvolání jako nedůvodná zamítl

Zákonný znak trestného činu vydírání spočívající v pohrůžce jiné těžké újmy ve smyslu § 235 odst. 1 tr. zák.* může zahrnovat různé způsoby vyhrožování, protože není zákonem blíže definován. Musí však jít o neoprávněné jednání pachatele, který hrozí způsobením takových následků, které jsou svou intenzitou srovnatelné s hrozbou spojenou s pohrůžkou násilí, takže pohrůžka jiné těžké újmy může u poškozeného vyvolat obavu obdobnou s ohrožením jeho života nebo zdraví.

Při posuzování, zda jde o pohrůžku jinou těžkou újmou, je třeba přihlížet též např. k závažnosti možného narušení osobních, rodinných, pracovních či podnikatelských nebo jiných vztahů poškozeného pro případ uskutečnění účinné pohrůžky, k individuálním rysům osoby poškozeného, k intenzitě ovlivnění jeho psychického stavu apod., neboť dopad stejné pohrůžky může být podle její povahy u různých poškozených odlišný.

Jestliže pachatel vyhrožoval poškozeným dívkám tím, že jejich erotické fotografie zveřejní v rozporu se smlouvou, na jejímž základě byly vytvořeny (že je nechá otisknout v časopisech vycházejících v České republice nebo že je předá rodičům poškozených), není vyloučeno takovou formu nátlaku na poškozené, jímž je pachatel nutí, aby něco konaly, považovat za významný zásah do jejich osobního života, kterým je naplněn zákonný znak trestného činu vydírání spočívající v pohrůžce jinou těžkou újmou.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 612/2011)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. L. B. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2010, sp. zn. 5 To 462/2010, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 12 T 5/2009.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 22. 2. 2010, sp. zn. 12 T 5/2009, byl obviněný M. L. B. uznán vinným trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák., kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že:

1) v přesně nezjištěné době od měsíce června 2007 opakovaně požadoval po poškozené Z. Č. pohlavní styk a společnou účast na tzv. swingers party s tím, že pokud mu nevyhoví, bude po ní vymáhat dlužnou částku ve výši minimálně 320 000 Kč, přičemž jí ukazoval listiny dokládající jeho předchozí úspěšné soudní spory, které vedl proti jiným dívkám, a dále po ní požadoval orální sex s tím, že jí bude za každý takto uskutečněný sexuální styk strhávat částku 2000 Kč z jejího dluhu, a když to poškozená odmítla, opakovaně jí telefonoval a vyhrožoval jí exekucí na dům jejích rodičů;

* Nyní trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku.

2) v přesně nezjištěné době na konci měsíce srpna roku 2007 požadoval poškozené S. F. společnou účast na tzv. swingers party s tím, že jí za to strhne 6000 Kč z dluhu, který vůči němu má, a když to poškozená odmítla, posílal jí SMS zprávy, ve kterých po ní chtěl, aby za ním přišla, jinak budou věc řešit právníci, a dále jí zaslal kopie listin dokládající jeho předchozí úspěšné soudní spory, které vedl proti jiným dívkám;

3) v přesně nezjištěné době počátkem roku 2005 požadoval poškozené R. H. uhrazení částky 200 000 Kč za každý z bodů vzájemně uzavřené smlouvy o spolupráci, které poškozená údajně porušila, s tím, že jinak zašle erotické fotografie poškozené jejím rodičům a nechá je otisknout v časopisech vycházejících v České republice, přičemž jí ukazoval listiny dokládající jeho předchozí úspěšné soudní spory, které vedl proti jiným dívkám, načež poškozená v důsledku těchto vyjádření musela vyhledat pomoc psychologa;

4) v blíže nezjištěné době od měsíce května 2004 v B. opakovaně požadoval poškozené E. M. společnou účast na tzv. swingers party nebo práci v tzv. eskort servisu s tím, že jinak její dříve pořízené erotické fotografie nechá otisknout v časopisech vycházejících v České republice a vytvoří z nich fotomontáže s pornografickou tematikou;

5) v blíže nezjištěné době na jaře roku 2006 požadoval poškozené K. P. zaplacení údajné dlužné částky ve výši 100 000 Kč s tím, že jinak její erotické fotografie nechá otisknout v časopise vycházejícím v České republice a fotografie zašle též do zaměstnání otci poškozené, který pracuje jako policista;

6) v blíže nezjištěné době v měsíci listopadu roku 2007 v B. požadoval poškozené L. S. společnou účast na tzv. swingers party s tím, že jinak po ní bude soudně vymáhat smluvní pokutu, přičemž jí ukazoval listiny dokládající jeho předchozí úspěšné soudní spory, které vedl proti jiným dívkám.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 235 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou roků. Podle § 49 odst. 1 tr. zák. a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu podnikatelské činnosti a činnosti výkonných zástupců právnických osob s předmětem podnikání v oblasti pořizování a distribuce fotografických a filmových erotických záznamů osob a v oblasti obchodu s těmito materiály na dobu dvou roků.

Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 13. 10. 2010, sp. zn. 5 To 462/2010, podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání, jež proti rozsudku soudu prvního stupně podali obviněný a státní zástupce.

Proti usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání s odkazem na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný zpochybnil naplnění zákonného znaku trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. spočívajícího ve vyhrožování „jinou těžkou újmou“, protože soudy nižších

stupňů nepřihlížely dostatečně kromě jiného i k osobním poměrům poškozených, k jejich vyspělosti, zkušenostem, psychickému stavu apod. Upozornil na to, že jeho jednání vůči poškozeným nikdy nedosáhlo potřebné intenzity, když poškozené k ničemu nenutil a vše bylo v rovině jejich dobrovolného rozhodování, takže nejednal neoprávněně. Naopak poškozené vyvíjely nátlak na něj. Většina z poškozených pracovala v erotických zařízeních, proto jim nemohla být způsobena nějaká těžká újma ve vztahu k jejich osobním poměrům, vyspělosti, zkušenostem či v oblasti psychiky. Obviněný též zdůraznil, že u trestného činu vydírání musí být skutek obsahově konkretizován, a to i pokud jde o pohrůzku jiné těžké újmy ze strany pachatele vůči poškozenému, čemuž však neodpovídá popis skutku pod body 2) a 6) výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, kde není uvedena žádná pohrůzka a popsané jednání v těchto bodech nelze považovat za pohrůzku jiné těžké újmy. Obviněný rovněž vytkl, že nebyla nařízena domovní prohlídka v prostorách, kde se měla nalézat čestná prohlášení poškozených, jež by prokázala, že celá kauza byla ze strany poškozených vykonstruována, a že nebyli vyslechnuti svědci, kteří mohli potvrdit, že trestná činnost byla vymyšlená. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně, jakož i další obsahově navazující rozhodnutí, a aby věc přikázal soudu k novému projednání a rozhodnutí ve věci.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Připomněl, že dovolání opřené o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze podat výlučně pro vady právní, tedy proto, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde, nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Tomuto požadavku obviněný vyhověl námitkami, jejichž prostřednictvím vytkal, že právní kvalifikace jeho jednání jako trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. je nesprávná, jelikož nebyl naplněn znak spočívající v „pohrůzce jiné těžké újmy“. Nejvyšší soud dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl.

Pokud jde o zákonný znak spočívající v „pohrůzce jiné těžké újmy“, není a ani nemůže být jednoznačně definován, neboť zahrnuje velkou škálu okolností, jichž se může taková pohrůzka týkat. Vždy však jde o neoprávněně jednání pachatele, který hrozí způsobením takových následků, jež jsou svou intenzitou obdobné jako při uskutečnění hrozby spojované s pohrůzkou násilím, tedy mohou u poškozeného vyvolat obavu srovnatelnou např. s ohrožením zdraví nebo života člověka. Z těchto důvodů je nutno při posuzování, zda jde o pohrůzku jinou těžkou újmu, přihlížet též k závažnosti narušení osobních, rodinných, pracovních či podnikatelských vztahů poškozeného, k jeho vyspělosti, k osobním vlastnostem poškozeného, k intenzitě

ovlivnění jeho psychického stavu apod., neboť dopad stejné pohrůžky může být podle její povahy u různých poškozených odlišný.

Soudní praxe vykládá zmíněný zákonný znak trestného činu vydírání na základě konkrétních situací. Může proto spočívat v hrozbě způsobení majetkové újmy, vážné újmy na cti a dobré pověsti, dále může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod. Za pohrůžku jinou těžkou újmou lze považovat i zahájení trestního stíhání v důsledku oznámení trestného činu, jímž pachatel poškozenému hrozí, a nutí ho tak něco konat, opominout nebo trpět; přitom je nerozhodné, zda se poškozený dopustil trestné činnosti, jejímž oznámením hrozí, či nikoli (viz č. 27/1982 nebo č. 23/2010 Sb. rozh. tr.). Za pohrůžku jiné těžké újmy lze považovat neoprávněné jednání pachatele, které může objektivně vést k závažné újmě zejména na cti, dobré pověsti nebo v rodinném a pracovním životě poškozeného a přitom je způsobilé v poškozeném vzbudit obavy z uskutečnění takové újmy, a to i s přihlédnutím k její závažnosti a k osobním poměrům poškozeného (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 1545/2006). O pohrůžku jiné těžké újmy může jít i tehdy, když pachatel hrozí matce rozhodnutím soudu o odebrání jejího dítěte, o něž dosud pečovala, a o jeho svěření do péče jiné osoby (otce). Tuto situaci lze přitom považovat za těžkou újmu jak ve smyslu objektivním, tak i ze subjektivního pohledu poškozené (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1439/2004, uveřejněné pod č. 56/2005 Sb. rozh. tr.). Jinou těžkou újmou ve smyslu § 235 odst. 1 tr. zák., kterou hrozí pachatel trestného činu vydírání neoprávněným zadržením přepravovaného zboží, lze spatřovat i v tom, že odběratel zboží bude muset zastavit výrobu vázanou na dodávku tohoto zboží (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 8 Tdo 633/2008). Hrozby exekucí, dražbou majetku, zařazením poškozeného do databáze dlužníků nebo zveřejněním jeho jména jako dlužníka ve sdělovacích prostředcích, jakož i hrozba trestním stíháním rovněž naplňují znaky „pohrůžka jiné těžké újmy“ ve smyslu § 235 odst. 1 tr. zák. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2010, sp. zn. 3 Tdo 465/2010).

Pro naplnění zákonného znaku spočívajícího v pohrůžce jiné těžké újmy ve smyslu § 235 odst. 1 tr. zák. platí, že musí být neoprávněná, přičemž znak neoprávněnosti je dán i tehdy, když pachatel použije k nátlaku prostředku sice dovoleného, ale nikoli dovoleného ve vztahu k jím sledovanému účelu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1439/2004, uveřejněné pod č. 56/2005 Sb. rozh. tr.). Neoprávněnost jednání pachatele může spočívat v tom, že poškozeného nutí k něčemu, co vůbec není oprávněn po něm požadovat a co poškozený ani není povinen činit, anebo sice je pachatel oprávněn poškozeného nutit k určitému konání, opominutí nebo trpění, ale činí tak prostředky neodpovídajícími účelu nebo cíli, který má být dosažen (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2003, sp. zn. 5 Tdo 215/2003).

Na základě takto stanovených kritérií je nutné posuzovat i hrozby, které obviněný použil vůči poškozeným v případě skutků pod body 1) až 6) výroku o vině

v rozsudku soudu prvního stupně. Jednalo se zejména o hrozbu vymáhání vysokých dlužných částek a exekuce vedené na dům (skutek pod bodem 1/), neopodstatněného uplatnění majetkového nároku u soudu (skutky pod body 2/ a 6/) a zaslání erotických fotografií rodičům, případně jejich otištění v českých časopisech (skutky pod body 3/ až 5/ výroku). Soud prvního stupně se u těchto konkrétních forem jednání obviněného zabýval otázkou naplnění znaku spočívajícího v „pohrůžce jiné těžké újmy“ ve shora uvedeném smyslu a své úvahy rozvedl v odůvodnění přezkoumávaného rozsudku. Nejvyšší soud se ztotožnil s těmito úvahami, protože se skutečně jednalo o pohrůžku jinou těžkou újmu ve smyslu podle § 235 odst. 1 tr. zák.

V případě dílčího útoku pod bodem 1) výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně obviněný vyhrožoval poškozené Z. Č. jednak vymáháním dlužné částky a jednak exekucí vedenou na dům jejich rodičů, což je – pokud jde zejména o druhou z uvedených pohrůžek – forma nátlaku, jejíž uskutečnění by představovalo vážnou újmu na majetkových právech nejen poškozené, ale i osob, jimž zřejmě patřil zmíněný dům. Jak již bylo výše uvedeno, hrozba exekucí může obecně naplnit znak spočívající v „pohrůžce jiné těžké újmy“ ve smyslu § 235 odst. 1 tr. zák. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2010, sp. zn. 3 Tdo 465/2010). V tomto konkrétním případě by došlo k závažnému zásahu do majetkových poměrů celé rodiny poškozené.

Uvedený znak byl naplněn rovněž u poškozených R. H., E. M. a K. P. (dílní útoky pod body 3/ až 5/ výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně), jimž obviněný vyhrožoval, že zveřejní jejich erotické fotografie, tj. nechá je otisknout v časopisech vycházejících v České republice nebo je předá rodičům poškozených. Tato forma nátlaku na poškozené byla významným zásahem do jejich osobního života, neboť uveřejnění erotických fotografií v obecně dostupných tiskovinách či jejich předání rodičům poškozených je podstatným zásahem do osobního života mladých dívek. Erotické fotografie s ohledem na obecně přijímaný morální kodex nepatří k běžnému zobrazování, ale náleží do oblasti fotografického ztvárnění reality, která se vymyká z obvyklého náhledu na morálku mladé ženy. Může proto vést k odsudku a jisté diskriminaci v jejím dalším životě, který tak lze výrazně negativně ovlivnit. Na tomto závěru nic nemění ani skutečnost, že erotické fotografie jmenovaných poškozených byly vytvořeny s jejich souhlasem, avšak na základě přesně stanovených podmínek a za určitým účelem, ovšem bez možnosti jejich zveřejnění.

Pokud jde o dílní útoky proti poškozeným S. F. a L. S. (pod body 2/ a 6/ výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně), hrozba ze strany obviněného spočívala ve vymáhání dluhu či smluvní pokuty, tj. jistých peněžních částek, jež měly poškozené zaplatit obviněnému, resp. obchodní společnosti, kterou zastupoval. Soudy se zde soustředily na prokázání všech souvislostí, které se odvíjely od předmětných vztahů mezi poškozenými a obviněným, resp. okolností, za nichž vznikly. Na jejich podkladě soudy shledaly, že obviněný oběma poškozeným vyhrožoval přemrštěnými požadavky na úhradu zvýšených nákladů za údajné nedodržení smluvních podmínek týkajících se okolností fotografování, k nimž se obě poškozené písemně zavázaly

vůči obchodní společnosti E., s. r. o., zastoupené obviněným jako jejím jednatelem. Obviněný rovněž vyhrožoval vymáháním smluvních pokut za nedodržení termínu stanoveného pro fotografování, ač šlo o dohodu uzavřenou s obchodní společností E., s. r. o. Jestliže poškozená S. F. podepsala dohodu o úhradě dluhu ve výši 195 000 Kč, jednalo se o finanční závazky ve vztahu k této právnické osobě, která byla oprávněná je vymáhat od poškozené zákonnými prostředky pro případ, že je nebude řádně a včas plnit. Obviněný však jako jednatel uvedené obchodní společnosti nepostupoval tímto zákonným způsobem, ale zneužil této skutečnosti, tj. existenci dluhu poškozených (zcela obdobná situace je i u poškozené L. S.), k neoprávněnému nátlaku na ně pohružkou vymáhání dlužných částek soudní cestou. V daném případě jde sice při vymáhání pohledávky prostřednictvím soudu o zákonný prostředek, obviněný jím však hrozil mimo svou činnost jednatele obchodní společnosti E., s. r. o., a činil tak neoprávněně v souvislosti s uplatňováním svých vlastních zájmů. Chtěl tím totiž dosáhnout, aby poškozené vyhověly jeho požadavku na poskytnutí erotických služeb, které by ostatně uvedeným způsobem nemohl vyžadovat ani tehdy, kdyby poškozené měly uvedený dluh vůči obviněnému osobně. V případě poškozené S. F. smluvní pokuta požadovaná obviněným činila 195 000 Kč, ač odměna poškozené, která vyplývala z uzavřené smlouvy, byla nepoměrně nižší, a vymožení neuhrazeného dluhu by v jejím případě, když se jednalo o jinak nemajetnou devatenáctiletou dívku (a obdobně u poškozené L. S., které v té době bylo 20 let a byla rovněž nemajetná), bylo pro ni velmi svízelné a mohlo by vést k jejím vážným a těžko překonatelným finančním problémům.

V další části odůvodnění Nejvyšší soud reagoval na dílčí nedostatky v popisu skutků pod body 2) a 6) výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, které ovšem neodůvodňovaly jakýkoli zásah do rozhodnutí soudů nižších stupňů, a vypořádal se i s ostatními námitkami obviněného, jež neshledal opodstatněnými.

Nejvyšší soud proto dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

Osoba označená jako spolupachatel nemůže podat dovolání proti rozhodnutí uvedenému v ustanovení § 265a odst. 1 tr. ř., pokud jím nebylo rozhodnuto též o její vině a trestu. Bylo-li dovoláním napadeným rozsudkem rozhodnuto o vině ohledně jiného obviněného, který čin, pro nějž byl uznán vinným (resp. zproštěn obžaloby), spáchal s další osobou, tento spolupachatel, byť je ve skutkovém zjištění uveden, není osobou, jíž se rozsudek bezprostředně dotýká ve smyslu § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř.

V takovém případě osoba označená jako spolupachatel nemůže být oprávněným dovolatelem ani se zřetelem na dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. a její dovolání musí být podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. odmítnuto jako podané osobou neoprávněnou.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 8 Tdo 550/2011)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného A. Ch. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 2 To 13/2006, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 7 T 142/2002.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 24. 10. 2005, sp. zn. 7 T 142/2002, bylo rozhodnuto o vině a trestu obviněného J. Z., který byl uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. zák. a trestným činem poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák., jichž se dopustil jednáním spáchaným dne 8. 8. 2000 společně s již odsouzeným A. Ch.

Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 2 To 13/2006, z podnětu odvolání obviněného J. Z. podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. zrušil uvedený rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného J. Z. podle § 226 písm. c) tr. ř. zprostil obžaloby.

Proti tomuto rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci podal obviněný A. Ch. prostřednictvím obhájce dovolání, v němž odkázal na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. Učinil tak proto, že bylo rozhodnuto, aby vykonal zbytek trestu, který mu byl uložen rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 8. 2004, sp. zn. 7 T 142/2002, a domáhal se změny s poukazem na rozsudek týkající se toliko obviněného J. Z. Měl za to, že důvody, pro něž byl obviněný J. Z. napadeným rozsudkem odvolacího soudu zproštěn viny, svědčí též jemu, neboť jako na spolupachatele na něj dopadají stejné podmínky. Jak totiž vyplynulo z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, shromážděné důkazy nejsou natolik

jednoznačné, aby z nich bylo možné dovodit, že obviněný J. Z. byl v kritické době na místě činu a dopustil se vloupání do prodejny, přičemž stejné důvody prospívaly i dovolateli A. Ch. a jiné důkazy než ty, které měly usvědčovat i spoluobviněného, nejsou k dispozici. Proto měl odvolací soud podle § 261 tr. ř. zrušit i rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 8. 2004, sp. zn. 7 T 142/2002 (*jde o jiný než přezkoumávaný rozsudek, pozn. Nejvyššího soudu*), ve všech bodech týkajících se obviněného A. Ch. a takový výrok v napadeném rozsudku odvolacího soudu chybí. V závěru dovolání proto navrhl, aby Nejvyšší soud přikázal Krajskému soudu v Ostravě – pobočce v Olomouci, aby rozhodl o chybějícím výroku o zrušení rozsudku Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 8. 2004, sp. zn. 7 T 142/2002, ohledně obviněného A. Ch., resp. aby ho zprostil obžaloby podle § 226 písm. c) tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že podané dovolání je přípustné, dospěl k závěru, že dovolání obviněného A. Ch. je v této trestní věci podáno osobou neoprávněnou.

Podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. může obviněný podat dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Obviněný též může vytýkat, že v napadeném rozhodnutí nebyl učiněn určitý výrok, který se ho měl týkat, nebo že takový výrok je neúplný. Obviněného se bezprostředně dotýká takový výrok, jímž bylo rozhodnuto o jeho vině, trestu nebo o dalších právech a povinnostech. Z uvedeného plyne, že obviněný nemůže podat dovolání proti rozhodnutí, které se ho vůbec netýká, resp. jímž vůbec nebylo a nemohlo být rozhodnuto o jeho vině a trestu. O výrok, který se obviněného bezprostředně dotýká, tak nemůže jít ani tehdy, když bylo napadeným rozsudkem rozhodnuto o vině ohledně jiného obviněného, který spáchal čin, jímž byl uznán vinným (či ohledně něhož byl zproštěn obžaloby), s další osobou jako spolupachatelem. Tento spolupachatel, byť je uveden v rozhodných skutkových zjištěních soudů nižších stupňů, není osobou, jíž se takový rozsudek bezprostředně dotýká. V projednávaném případě se totiž obviněného A. Ch. týká rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 8. 2004, sp. zn. 7 T 142/2002. V takovém případě nemůže být osoba uvedená jako spolupachatel oprávněným dovolatelem ani se zřetelem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Protože dovoláním napadeným rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 24. 10. 2005, sp. zn. 7 T 142/2002, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 2 To 13/2006, bylo rozhodnuto o vině a trestu a o náhradě škody pouze ve vztahu k obviněnému J. Z., nebyl obviněný A. Ch. tím, jehož by se tato rozhodnutí bezprostředně dotýkala, a nemohl je tedy napadnout dovoláním. Pokud tak přesto učinil, Nejvyšší soud odmítl jeho dovolání podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. jako podané osobou neoprávněnou.

Samotné využití vyplňovacího práva oprávněnou osobou, která doplnila do tzv. blankosměnky (čl. I. § 10 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů) chybějící náležitosti, byť tak učinila v rozporu s obsahem nebo podmínkami vyplňovacího práva (tj. excesivně), není paděláním ani pozměněním směnky ve smyslu § 234 odst. 3, alinea 1, tr. zákoníku, resp. § 233 odst. 2, alinea 1, tr. zákoníku za použití § 238 tr. zákoníku.

O paděláním nebo pozměnění směnky podle těchto ustanovení by mohlo jít jen tehdy, kdyby do blankosměnky úmyslně doplnila chybějící náležitosti osoba, která není nositelem vyplňovacího práva.

Byla-li vydána blankosměnka za tím účelem, aby po doplnění jejích náležitostí plnila funkci zajišťovací směnky, lze považovat za excesivní využití vyplňovacího práva, jestliže ji její majitel doplnil za situace, kdy již byl splněn závazek, který měla taková směnka zajišťovat. Jednání majitele blankosměnky, který po excesivním využití svého vyplňovacího práva prodal takto vzniklou zajišťovací směnku třetí osobě se záměrem, aby vedle plnění získaného ze zajištěného závazku dosáhl prospěch i z prodeje směnky, přičemž jejímu nabyvateli zamlčel, že neměl důvod k využití vyplňovacího práva a že závazek zajištěný touto směnkou byl splněn, lze posoudit při naplnění ostatních zákonných znaků jako trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku nebo jeho pokus podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 1576/2010)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného M. L. zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. 6 To 38/2010, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 43 T 34/2007, a to v bodě I. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. 43 T 34/2007, byl obviněný M. L. uznán vinným zvláště závažným zločinem paděláním a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2, alinea 2, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku za použití § 238 tr. zákoníku v souběhu se zvláště závažným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, 5 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Za to byl obviněný odsouzen podle § 233 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku a § 58 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 85 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 84 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let za současného vyslovení probačního dohledu nad obviněným. Podle § 85 odst. 2 tr. zákoníku byl obviněný

zavázán k povinnosti se nejvíce jedenkrát měsíčně dostavovat k probačnímu úředníkovu Probační a mediační služby. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost uhradit poškozenému J. Š. škodu ve výši 52 360 Kč a poškozenému T. H. škodu ve výši 220 057 Kč, přičemž podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl posledně uvedený poškozený odkázán se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O odvoláních, která proti tomuto rozsudku podali obviněný a poškozený T. H., rozhodl ve druhém stupni Vrchní soud v Praze. Rozsudkem ze dne 28. 6. 2010, sp. zn. 6 To 38/2010, pod bodem I. z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f) tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným zvláště závažným zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle 234 odst. 3, alinea 2, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku. Toho se měl obviněný dopustit tím, že „jako jednatel a jediný společník V. L., s. r. o., se sídlem H. p. M., ačkoliv si byl vědom toho, že jeho společnost nemá za následujícími leasingovými nájemci pohledávky z neuhrazených leasingových splátek, neboť tito řádně a včas hradili leasingové splátky složením do soudní úschovy, v důsledku čehož nebyl oprávněn u nich použít krátce předtím vyplněné směnky k zajištění závazků z leasingových smluv, uzavřel 18. 8. 2003 smlouvu o úplatném převodu cenných papírů – cizích směnek (celkem 15) specifikovaných kromě jiných údajů tak, že u tří z nich byli jejich směnečníky a avalisty T. H., směnečná suma činila u něj 8 452 642 Kč, P. T., směnečná suma činila u něj 931 712 Kč, a MUDr. I. Š., směnečná suma činila u něj 6 983 255 Kč, a splatnost vždy 30. 6. 2003 za kupní cenu celkem 2 000 000 Kč a 22. 9. 2003 smlouvu o převodu cenného papíru – směnky cizí specifikované kromě jiných údajů tak, že jejím akceptantem byl J. Š., směnečná suma činila 142 158 Kč (tj. celkem 16 509 767 Kč) a splatnost 22. 9. 2003 za kupní cenu 14 216 Kč, a to s jednatelem RS K., s. r. o. se sídlem P, M. H., přičemž tato společnost se později na základě těchto směnek domáhala u soudu vydání směnečných platebních rozkazů vůči:

1) leasingovému nájemci – poškozenému T. H., podnikajícímu pod označením T. H.-K., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 17. 9. 2003 pod č.j. 54 Sm 211/2003-7 vydán;

2) leasingovému nájemci – poškozenému MUDr. I. Š., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 6. 10. 2003 pod č.j. 24 Sm 111/2003-7 vydán;

3) leasingovému nájemci – poškozenému Ing. P. T., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 14. 10. 2003 pod č.j. 7 Sm 212/2003 vydán, a

4) leasingovému nájemci – poškozenému J. Š., a tento směnečný platební rozkaz byl Městským soudem v Praze dne 7. 11. 2003 pod č.j. 23 Sm 240/2003-7 vydán.“

Za to byl obviněný odsouzen podle § 234 odst. 5 tr. zákoníku a § 58 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon byl

podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let. Odvolání poškozeného T. H. bylo pod bodem II. podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítnuto.

Proti výroku pod bodem I. citovaného rozsudku Vrchního soudu v Praze podal obviněný dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Podle názoru obviněného ve skutku, jak byl popsán soudem druhého stupně, nejsou uvedeny žádné skutkové okolnosti, které by opravňovaly učinit právní závěr, že směnky byly pozměněným platebním prostředkem a že jednal v tomto směru úmyslně. Skutek zjištěný odvolacím soudem podle něj nenaplnuje skutkovou podstatu nejen zločinu, jímž byl uznán vinným, ale ani žádného jiného trestného činu, neboť jde jen o popis možná excesních, ale pouze občanskoprávních vztahů. K tomu, aby takový skutek mohl být posouzen jako trestný čin podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku, by musel obsahovat i skutková zjištění o tom, že (a za jakých okolností) byl daný platební prostředek padělán či pozměněn a že obviněnému byly známy informace, z nichž s přihlédnutím k okolnostem případu a svým osobním poměrům mohl dovodit, že jde o padělaný či pozměněný platební prostředek, a přesto jej úmyslně použil jako pravý platební prostředek.

Taková skutková zjištění ale soudy neučinily, protože. podle zjištění odvolacího soudu obviněný není autorem doplnění blankosměnek, přičemž nebylo zjišťováno, kdo provedl toto doplnění, ale zřejmě se tak stalo v advokátní kanceláři JUDr. R. neznámou osobou.

Obviněný dále zdůraznil, že o trestní odpovědnosti lze uvažovat pouze tehdy, není-li směnka pravá či platná. Podle jeho názoru z hlediska směnečného práva je i excesivní doplnění blankosměnky jejím majitelem úkonem, který v žádném smyslu nezasahuje do pravosti či platnosti směnky, a případný exces znamená pouze, že taková (stále pravá a platná) směnka není dále vymahatelná. Podstata skutku, jímž ho odvolací soud uznal vinným, spočívá podle něj v tom, že dal do oběhu pravé a platné, avšak právně nevymahatelné směnky, přičemž takové jednání není trestným činem, a tak byla napadeným rozhodnutím porušena zásada *nullum crimen sine lege* ve smyslu § 12 odst. 1 tr. zákoníku. Následně poukázal i na závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 541/10, a na judikaturu v něm citovanou, např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 11 Tdo 127/2007, vztahující se k problematice excesivního nakládání se zajišťovací směnkou v obchodněprávních vztazích a nerespektování principu „ultima ratio“.

I kdyby excesivní doplnění zajišťovacích blankosměnek jejich majitelem mělo být pozměněním či paděláním směnek, což obviněný odmítá, pak stejně nedošlo k jejich paděláním jakožto platebního prostředku, a tedy ani k jejich následnému užití jakožto padělaného platebního prostředku. Doplněné blankosměnky totiž nebyly použity jako platební prostředek, takže ani nebyl ohrožen obecný zájem na řádném fungování platebního styku.

Obviněný poznamenal, že soud prvního stupně spatřoval protiprávnost jeho jednání v porušení ujednání mezi leasingovým pronajímatelem a leasingovým nájemcem o podmínkách, za nichž může pronajímatel doplnit dosud nevyplněné části blankosměnek, tedy v porušení občanskoprávní smlouvy jednou z jejích stran. Přitom nebylo tvrzeno žádné porušení veřejnoprávního právního předpisu. Protiprávnost jednání pachatele trestného činu podle trestního zákoníku se ovšem podle obviněného chápe především jako jednání zakázané (nedovolené) kogentním právním předpisem, a nikoliv jako porušení občanskoprávního ujednání stran, přičemž v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe je třeba vypořádat případné porušení občanskoprávních závazků prostředky práva občanského. V daném případě se pak protiprávnost musí nutně vztahovat k jednání, které má naplňovat znaky objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku, ale nelze vycházet z případné protiprávnosti jakéhokoliv převodu směnek (např. z toho, že blankosměnky neměly být vůbec doplňovány a dále převáděny), ale z protiprávnosti převodu směnek padělaných či pozměněných. Akcentoval, že v jeho případě však nešlo o padělání ani pozměňování směnek, a tedy nešlo ani o převod protiprávní v uvedeném smyslu.

Obviněný také upozornil, že leasingoví nájemci neuhradili leasingové splátky ve prospěch společnosti V. L., s. r. o., a až do rozhodnutí soudu, tj. i v době převodu směnek, bylo sporné, zda oprávněně plnili do soudní úschovy. Pokud by snad bylo shledáno jeho jednání (převod směnek) protiprávním, pak se případného omylu v tomto směru nemohl vyvarovat, takže napadeným rozhodnutím bylo porušeno i ustanovení § 19 tr. zákoníku.

V neposlední řadě upozornil, že v odvolání namítal mj. porušení obžalovací zásady, a to především ve vztahu k té části skutku, v níž nalézací soud na základě závazného právního názoru soudu druhého stupně z usnesení ze dne 15. 6. 2009 shledal trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák. Konstatoval, že odvolací soud ho sice nakonec tímto trestným činem vinným neuznal a uplatňovaná námitka tak pozbyla aktuálnosti, přesto již samotná skutečnost, že soudy zásadním způsobem opakovaně měnily vymezení stíhaného skutku i jeho právní kvalifikaci, nutně vede ke zvýšené pozornosti ověření, zda obžalovací zásada byla plně respektována a zda v dané souvislosti mu bylo reálně umožněno využít jeho ústavního práva hájit se proti postupně obsahově měněnému a vícekrát jinak kvalifikovanému skutku, z něhož byl obviněn.

Z těchto důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v celém výroku pod bodem I. a aby ho podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby, neboť skutek, jímž byl uznán vinným, není trestným činem.

K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který s poukazem na zákonnou úpravu blankosměnky a na odbornou literaturu a judikaturu soudů shledal námitky obviněného důvodnými a navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla

podkladu, a aby Vrchnímu soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání obviněného je přípustné, že bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Především shledal, že z hlediska uplatněného důvodu dovolání jsou relevantní námitky směřující proti právní kvalifikaci skutku popsaného ve výroku rozsudku odvolacího soudu (především proti právnímu závěru odvolacího soudu, že v případě převáděných směnek šlo o směnky pozměněné).

Zločinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3, alinea druhá, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku se dopustí, kdo padělaný nebo pozměněný platební prostředek použije jako pravý nebo platný, spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

Směnka je cenný papír, který je mimo jiné také používán jako bezhotovostní platební prostředek. V teorii je zpravidla definována jako dlužnický cenný papír, vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určitá osoba (směnečný dlužník) zavazuje majiteli směnky zaplatit v určitém místě a čase peněžní částku na směnce uvedenou s tím, že jde o závazek přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní.

Za padělání směnky, která nemá předepsanou technickou podobu a žádné ochranné prvky, je možno považovat jen některé její kvalifikované napodobeniny. Zákon totiž předepisuje pouze nutný obsah směnky, ale neurčuje, jak má vypadat. S použitím některého směnečného formuláře (např. určité banky) nejsou spojeny žádné důsledky, stejně tak není významné, zda směnka je vůbec na formuláři nebo na volném listu papíru. Přitom i nutný obsah směnky stanovený zákonem může být padělán různým způsobem, a to od uvádění zcela smyšlených nepravdivých údajů, např. u jména směnečníka, až po uvedení reálných osob a napodobení jejich podpisů. Z toho vyplývá i velmi různorodá společenská škodlivost napodobenin směnek. Navíc se u směnek běžně předpokládá, že si zainteresovaná osoba, které je směnka předávána za určitým účelem, ověřuje reálnost údajů tvořících její obsah, takže napodobeniny s jen smyšlenými údaji zpravidla nemohou vést ke skutečnému ohrožení chráněných společenských vztahů.

Nejvyšší soud uvedl, že s ohledem na uvedené skutečnosti týkající se povahy směnky a její ochrany před paděláním lze považovat za její padělání jen takové její napodobení, při kterém jsou ve směnce falšovány jinak správné a reálné údaje tvořící její zákonný obsah. Jde např. o falšování cizí směnky tak, že je jako směnečník uveden skutečný reálný podnik a jako akceptant oprávněný pracovník tohoto podniku a teprve podpis takového skutečně oprávněného pracovníka je falešný. Přísnou ochranu poskytovanou měně ustanoveními § 233 a násl. tr. zákoníku (dříve § 140 a násl. tr. zák.) nelze u směnek rozšiřovat na další méně závažné případy (k problematice padělání směnek viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 9 Tz 114/2000).

Pozměněním směnky je v praxi především neoprávněná změna některé podstatné náležitosti jinak pravé směnky pachatelem; zpravidla jde o změnu údaje týkajícího se směnečné sumy (tj. pozměnění výše peněžité částky, na kterou zní bezpodmínečný příkaz zaplatit).

Od neoprávněného doplnění potřebných náležitostí do tiskopisu směnky je třeba odlišovat vyplnění tzv. blankosměnky (srov. čl. I. § 10 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů), v níž ten, kdo ji uvádí do oběhu, záměrně ponechal některá místa nevyplněná s tím, že budou doplněna později majitelem takové blankosměnky.

Blankosměnka je tedy směnkou, která není v celém rozsahu vyplněna, obsahuje tzv. bílá místa, na která mají být později v souladu s vyplňovacím prohlášením vepsány další údaje, a to jak charakteru podstatných obsahových náležitostí, tak případně i zápisů nepodstatných, vedlejších. Jedná se o tzv. nehotový cenný papír, což vyjadřuje, že ve skutečnosti ještě nejde o směnku, protože je to vlastně teprve určitý zárodek budoucí směnky. Blankosměnka by bez vyplnění nemohla být zejména uplatněna u soudu. Mezi pojmové znaky blankosměnky patří to, že jednak musí obsahovat alespoň jeden podpis, jednak listina musí být určena za směnku a musí dojít k záměrnému vydání blankosměnky, tj. ten, kdo vydává blankosměnku, musí mít tento úmysl a musí být uděleno vyplňovací právo, jímž je právo nabyvatele blankosměnky vyplnit určité chybějící náležitosti. Ten, kdo nabývá směnku, která není vyplněna ve všech částech, tedy musí k ní nabýt i právo vyplnit takovou směnku. Blankosměnku lze proto definovat jako listinu, která je záměrně vydána v nehotové formě tím, kdo se na tuto listinu podepsal a kdo při vydání směnky udělil nabyvateli směnky tzv. směnečné právo vyplňovací (srov. Kovařík, Z. *Renesance směnky VI. Blankosměnka. Právní praxe v podnikání*, 1993, č. 4, s. 16).

Za blankosměnku ale nelze považovat listinu, v níž toliko opomenutím nebyly vyznačeny některé části. Taková listina je neplatná pro nedostatek náležitostí. Nicméně, jak již bylo uvedeno, ani blankosměnka ještě není perfektním cenným papírem (platebním prostředkem), ovšem ten, kdo takovou listinu vystavuje, dává jejím majitelům právo, aby za podmínek jím stanovených zpravidla ve smlouvě (písemně i ústně) nebo v jednostranném prohlášení či jen konkludentně dotvořili směnku (tzv. doplňovací nebo vyplňovací právo). Jestliže je tato listina dotvořena v souladu s uděleným doplňovacím právem, stává se řádným cenným papírem (platebním prostředkem) a nemůže jít o padělání či pozměnění směnky ve smyslu § 234 odst. 3, alinea 1, popř. též odst. 3 nebo 4 tr. zákoníku. Je-li blankosměnka doplněna v rozporu s uděleným doplňovacím právem, zakládá tato skutečnost z hlediska civilněprávního námitku dlužníků, ale taková listina není z uvedeného hlediska neplatnou směnkou. Přitom nejde ani o padělání či pozměňování platebního prostředku ve smyslu citovaných trestněprávních ustanovení, neboť se jedná o doplnění majitelem cenného papíru jako osobou oprávněnou k tomu vyplňovacím právem, které však tento majitel nějakým způsobem přestoupil nebo zneužil. Pokud by šlo o podvodné

jednání ze strany majitele takové blankosměnky, mohlo by se jednat při naplnění všech zákonných znaků o trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, a to případně ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku či přípravy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, která ovšem přichází v úvahu jen u § 209 odst. 5 tr. zákoníku (k tomu viz Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 2147).

Soulad způsobu využití vyplňovacího oprávnění (dále též „vyplnění blanka“) s obsahem tohoto oprávnění není pojmovým znakem vyplnění blankosměnky. Vyplnění blankosměnky se může uskutečnit v souladu s obsahem vyplňovacího práva nebo v rozporu s ním. Vyplněním blankosměnky je tedy jak řádné vyplnění blanka, tak i jeho excesivní vyplnění. Excesivní vyplnění blankosměnky má povahu využití vyplňovacího práva, i když se tak stalo v rozporu s jeho obsahem. Skutečnost, zda byla blankosměnka vyplněna řádně či nikoli, nemá vliv ani na platnost směnky, ani na existenci pohledávky vtělené do této směnky. Přesto však řádné a excesivní vyplnění blanka nemají zcela shodné důsledky. V obou případech vzniká úplná směnka, jejíž obsah důsledně definuje do ní vtělenou pohledávku. Soulad či naopak nesoulad způsobu vyplnění blanka s obsahem vyplňovacího práva má zásadní vliv na režim uplatnitelnosti námitky vyplnění blankosměnky v rozporu s obsahem vyplňovacího práva. Pouze řádné vyplnění blankosměnky umožňuje libovolnému směnečnému věřiteli výkon směnečného práva, který není zatížen možností, že dlužník úspěšně uplatní námitku excesivního vyplnění blankosměnky (viz Chalupa, R. Základy směnečného práva. Praha: Linde, a. s., 2008, s. 89 a 91). Je-li blankosměnka doplněna v rozporu s vyplňovacím právem, zakládá tato skutečnost námitku dlužníka. Taková listina proto nenabývá povahy neplatné směnky. Z hlediska směnečného práva nejde ani o pozměňování listiny či o její padělání (viz Sotolář A., Šámal, P., Púry, F., Štenglová, I., Sovák, Z. a kol. Trestná činnost na českém kapitálovém trhu a v bankovní sféře. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998, sv. 58, s. 51).

V návaznosti na takto vyložená teoretická východiska Nejvyšší soud konstatoval, že v popisu skutku v napadeném rozsudku Vrchního soudu v Praze nejsou vyjádřeny žádné konkrétní okolnosti, na jejichž základě by bylo možno uzavřít, že v posuzované trestní věci se jednalo o pozměněný platební prostředek, jak uvádí právní věta výroku tohoto rozsudku, nebo o padělaný platební prostředek ve smyslu § 234 odst. 3 tr. zákoníku. Z popisu předmětného skutku se totiž podává jen tolik, že obviněný použil „krátce předtím vyplněné směnky k zajištění závazku z leasingových smluv“.

V uvedeném směru je třeba přisvědčit názoru dovolatele, že k tomu, aby skutek mohl být posouzen jako trestný čin podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku, musel by obsahovat i skutková zjištění o tom, že byl daný platební prostředek padělán či pozměněn a že obviněnému byly známy informace, z nichž s přihlédnutím k okolnostem případu a svým osobním poměrům mohl dovodit, že jde o platební prostředek padělaný

či pozměněný, a přesto jej úmyslně použil jako platební prostředek pravý. Skutková zjištění o tom, že obviněný nakládal se směnkou, která byla padělaná či pozměněná, však v popisu skutku ve výroku napadeného rozsudku odvolacího soudu obsažena nejsou. Nutno připomenout, že v posuzovaném případě se jednalo ve vztahu k výše jmenovaným čtyřem poškozeným o blankosměnky, což ostatně vyjádřil ve svém rozhodnutí již soud prvního stupně. Pak je ovšem nutné mít na zřeteli skutečnosti, jež byly ve vztahu k tomuto typu směnek shora podrobněji rozvedeny.

Z odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu se podává, že blankosměnky, o něž jde, nevyplnil sám obviněný, který jako jednatel a jediný společník obchodní společnosti V. L., s. r. o., je měl v rozhodné době ve svém držení. Přitom nositelem vyplňovacího práva je vždy držitel, resp. majitel blankosměnky (viz Chalupa, R. Základy směnečného práva. Praha: Linde, a. s., 2008, s. 91), takže z tohoto hlediska a při zběžném náhledu na věc by zřejmě přicházel v úvahu výše uvedený závěr, podle něhož excesivní vyplnění blankosměnky jejím majitelem není paděláním ani pozměněním tohoto typu směnky. Na druhé straně ovšem nelze přehlédnout, že dokazováním sice podle názoru odvolacího soudu nebylo prokázáno, že by to byl konkrétně obviněný, kdo vlastnoručně doplnil chybějící náležitosti do blankosměnek, nicméně byl srozuměn s jejich vyplněním a takto vyplněné směnky následně smluvně převedl na další osobu.

K uvedenému je ovšem nutno zdůraznit, že dosavadní skutková zjištění odvolacího soudu neumožňují činit konkrétní a úplné závěry o okolnostech vyplnění předmětných blankosměnek, zejména není možné spolehlivě dovozovat, za jakých okolností, kým a na čí pokyn či z podnětu jaké osoby byly tyto blankosměnky vyplněny. Je ovšem nezbytné dodat nesporný fakt, že blankosměnky byly doplněny údajem (směnečnou sumou), který naprosto neodpovídal realitě, neboť jednotliví leasingoví nájemci řádně své závazky vyplývající pro ně z uzavřených smluv plnili, a to složením plnění do soudní úschovy.

Podle názoru Nejvyššího soudu tedy doposud nebyly učiněny potřebné dostatečně přesné skutkové závěry stran vyplnění předmětných blankosměnek. Odvolací soud pouze shledal, že to nebyl obviněný, kdo směnky vyplnil, aniž by např. dále prověřil a postavil najisto, zda k doplnění směnek jinou osobou nedošlo s vědomím a srozuměním obviněného a zda obchodní společnost V. L., s. r. o., jejímž jménem obviněný jednal, vůbec byla nositelem vyplňovacího práva k předmětným blankosměnkám. Kdyby jmenovaná obchodní společnost nebyla nositelem takového práva a obviněný s tím byl srozuměn, a pokud přesto použil takto vyplněné blankosměnky jako pravé, mohlo by se jednat o trestný čin neoprávněného opatření, padělaní a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3, alinea 2, tr. zákoníku.

Vzhledem k rozvedeným skutečnostem nemůže obstát závěr odvolacího soudu o naplnění skutkové podstaty trestného činu neoprávněného opatření, padělaní a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3, alinea 2, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku posuzovaným skutkem spáchaným obviněným.

Za této situace by bylo předčasné vyjadřovat se konkrétněji k otázce zavinění (subjektivní stránky). Nejvyšší soud ovšem přesto považoval za vhodné stručně konstatovat, že může obstát zjištění odvolacího soudu, podle něhož si obviněný byl vědom toho, že poškození T. H., MUDr. I. Š., Ing. P. T. a J. Š. řádně a včas hradili leasingové splátky jejich složením do soudní úschovy a že obchodní společnost V. L., s. r. o., nemá za těmito leasingovými nájemci žádné pohledávky z titulu neuhrazených leasingových splátek. Jestliže tedy jmenovaní poškození řádně plnili své závazky, nebyly splněny podmínky pro vyplnění blankosměnek, jež byly v daných případech zajišťovacím instrumentem ve vztahu k jednotlivým leasingovým smlouvám, resp. k plnění povinností z nich vyplývajících pro jednotlivé poškozené.

Nejvyšší soud dále zmínil, že kdyby šlo o podvodné jednání ze strany majitele blankosměnky, mohlo by se jednat při naplnění všech ostatních zákonných znaků o trestný čin podvodu podle § 209 tr. zákoníku, a to případně ve stadiu pokusu či přípravy. Touto právní kvalifikací jednání obviněného se soudy již zabývaly. Soud prvního stupně uznal obviněného vinným i zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Odvolací soud se ale neztotožnil s tímto právním posouzením, protože podle jeho názoru nebylo prokázáno, že by obviněný v posuzovaném případě se záměrem sebe nebo jiného obohatit, a způsobit tak na cizím majetku škodu, jiného uváděl v omyl nebo využil omylu jiného nebo jinému podstatné skutečnosti zamlčel. Bylo totiž vyloučeno, aby obviněný svým jednáním popsáním ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně vyvolal nebo využil omylu poškozených T. H., MUDr. I. Š., Ing. P. T. a J. Š., kteří znali všechny rozhodné okolnosti. Pokud jde o otázku, zda se obviněný dopustil v souvislosti s uzavřením smluv o převodu cenných papírů protiprávního jednání ke škodě svědka M. H., odvolací soud dospěl k negativnímu závěru, přestože obviněný neinformoval tohoto svědka o úhradě splátek jmenovanými leasingovými nájemci do soudní úschovy. Z výpovědi svědka totiž plyne, že zatajení takové informace by zjevně nemělo vliv na jeho rozhodnutí o majetkové dispozici, tj. o záměru zaplatit částku 2 000 000 Kč na základě uzavřených smluv o převodu předmětných směnek.

Stran těchto závěrů odvolacího soudu v souvislosti s otázkou případného naplnění skutkové podstaty zločinu podvodu podle § 209 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku ovšem Nejvyšší soud připomíná, že na podvodu mohou být zainteresovány celkem čtyři osoby: pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. Kromě pachatele může jít u ostatních osob také o právnické osoby. Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu (nebo neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, musí jednat v omylu (resp. s uvedenou neznalostí) fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení (viz rozhodnutí č. 5/2002-I. Sb. rozh. tr.). Právě z těchto hledisek zůstaly hodnotící úvahy odvolacího soudu neúplné. Jak

totiž odvolací soud v napadeném rozhodnutí mimo jiné konstatoval, obviněný při uzavření smluv o převodu směnek zamlčel svědkovi M. H. jako jednatelem obchodní společnosti RS K., s. r. o., že výše specifikované směnky byly předtím neoprávněně vyplněny v rozporu se směnečnými ujednáními, a to údaji o směnečných sumách v celkové výši 16 509 767 Kč. Byť nelze označit za vadný závěr odvolacího soudu, že tento svědek nebyl jednáním obviněného poškozen, není možné přehlédnout, že již nebylo zkoumáno, zda v souvislosti se zamlčením uvedené skutečnosti nedošlo k poškození jiných osob či zda jiným osobám bezprostředně nehrozil vznik škody. Za majetkovou dispozici oklamané osoby by totiž bylo možné považovat nejen vlastní koupi směnek svědkem M. H., ale i jejich uplatnění vůči směnečným dlužníkům. Přitom případným plněním z excesivně vyplněných blankosměnek by vznikla na majetku těchto směnečných dlužníků škoda a za obohacení by pak bylo možno považovat částku, kterou získal pachatel (tj. obviněný) prodejem takových nedůvodně vyplněných blankosměnek.

Vzhledem k rozvedeným skutečnostem Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ve výroku pod bodem I. včetně dalších rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Skutečnosti zakládající důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. nejsou konkretizovány přímo zákonem, jako je tomu u jiných důvodů nutné obhajoby (např. podle § 36 odst. 1 nebo odst. 3 tr. ř.), ale posouzení existence tohoto důvodu je svěřeno soudu a v přípravném řízení státnímu zástupci, jejichž úvaha se odvíjí od individuálních okolností ovlivňujících způsobilost obviněného náležitě se hájit.

Závěr o existenci důvodu nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. se musí opírat o konkrétní zjištění takových tělesných nebo duševních vad obviněného, které s ohledem na jejich charakter a rozsah mu neumožňují náležitě se hájit, resp. důvodně vzbuzují pochybnosti o tom, zda obviněný je způsobilý sám se hájit.

Takové pochybnosti mohou vyvstat např. u obviněného, který je velmi vysokého věku a je trvale umístěn v domově důchodců, neboť vysoký věk, nutnost péče jiné osoby o něj i jistá odlišnost od obvyklého samostatného způsobu vedení života jsou výraznými omezeními, jež vedou k oslabení racionálního úsudku a tím i podstatnému snížení jeho schopnosti uplatnit vlastní obhajovací práva bez pomoci obhájce.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 713/2011)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného L. K. zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 9. 2. 2010, sp. zn. 13 To 445/2009, i rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 2 T 142/2009. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Příbrami, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 2 T 142/2009, byl obviněný L. K. uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák., kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že dne 10. 11. 2008 v době od 7.45 do 8.00 hodin v koridoru mezi jídelnou a obytným domem v areálu Domova důchodců v S. fyzicky napadl A. R. tím způsobem, že ji nejdříve udeřil holí do její hole a dále ji udeřil holí do pravé ruky do oblasti zápěstí a do levé nohy v oblasti kolena a následně do ní strčil, v důsledku tohoto útoku poškozená narazila na zeď a utrpěla zlomeninu krčku levé pažní kosti a další drobná poranění, přičemž v souvislosti s tímto zraněním byla omezena v obvyklém způsobu života po dobu nejméně 5 týdnů.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 221 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Podle § 59 odst. 2 tr. zák. bylo obviněnému uloženo, aby během zkušební doby podmíněného

odsouzení podle svých sil nahradil škodu způsobenou trestným činem. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě škody.

Krajský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 9. 2. 2010, sp. zn. 13 To 445/2009, podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání, které proti citovanému rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný.

Obviněný napadl toto rozhodnutí odvolacího soudu prostřednictvím obhájce dovoláním, v němž odkázal na důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. c), d) tr. ř., neboť v řízení neměl obhájce, ač ho mít měl, a současně bylo porušeno ustanovení o přítomnosti obviněného u hlavního líčení. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. uvedl, že se v jeho případě jednalo o nutnou obhajobu podle § 36 odst. 2 tr. ř., neboť se není schopen o sebe postarat, a proto je v domově důchodců se zdravotní péčí. S ohledem na tuto skutečnost požádal (prostřednictvím synovce, který mu žádost sepsal), aby mu byl bezplatně ustanoven obhájce. Následně ve stejné obálce obdržel předvolání k hlavnímu líčení spolu s rozhodnutím, že se mu přiznává obhajoba za odměnu sníženou o 75 %. Protože si v zákonné lhůtě proti tomuto usnesení podal stížnost (kterou mu sepsal jeho synovec), domníval se, že až do vyřešení otázky jeho obhajoby nebude konáno ani hlavní líčení. Soud však i přesto hlavní líčení provedl, když považoval za splněné podmínky pro jeho konání v nepřítomnosti obviněného. Krajský soud v Praze sice rozhodl o zmíněné stížnosti dne 30. 11. 2009 (tedy poté, co dne 7. 10. 2009 byl vynesena odsuzující rozsudek) tak, že se obviněnému podle § 33 odst. 2 tr. ř. přiznává nárok na bezplatnou obhajobu, ale učinil tak v době, kdy již proběhlo řízení před soudem prvního stupně. Obviněný soudům rovněž vytkl, že s ohledem na jeho vysoký věk a fyzické a psychické schopnosti nezvažovaly existenci důvodů pro nutnou obhajobu podle § 36 odst. 2 tr. ř. V postupu soudů proto obviněný shledal zkrácení svých práv na obhajobu. Ze stejných důvodů, pro které shledal porušení práva na obhajobu, obviněný ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. namítl, že soud prvního stupně v rozporu se zákonem konal hlavní líčení dne 7. 10. 2009 v jeho nepřítomnosti, ačkoli pro takový postup neměl splněny zákonné podmínky. Měl proto nařízené hlavní líčení odročit a vyčkat rozhodnutí Krajského soudu v Praze o uvedené stížnosti.

Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu a aby tomuto soudu vrátil věc k novému projednání a rozhodnutí.

K dovolání se písemně vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. K uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. uvedl, že nutnost obhajoby obhájcem se odvíjí od zjištění soudu, že obviněný není schopen náležitě se hájit, přičemž přihlíží ke stavu obviněného, a to v návaznosti na skutkovou a právní složitost věci. Soud však takové zjištění neučinil, a byť je obviněný osobou ve věku 88 let, žijící v domově důchodců, nejedná se o okolnosti, které by bez dalšího opodstatňovaly důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. poznamenal, že obviněný byl k hlavnímu

líčení řádně předvolán, byly splněny i další podmínky § 202 odst. 2 tr. ř., jenž upravuje přítomnost osob u hlavního líčení, a proto mohlo být provedeno i za absence obviněného. Dovolání neshledal opodstatněným, a proto navrhl, aby ho Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání obviněného je přípustné, že bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, dospěl k následujícím závěrům.

Podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. lze dovolání podat, když obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl, a důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. je dán, byla-li porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. dopadá především na případy, kdy v příslušné trestní věci byly dány podmínky nutné obhajoby ve smyslu § 36 tr. ř., tzn. obviněný musel být v řízení zastoupen obhájcem, ať již zvoleným (§ 37 tr. ř.) nebo ustanoveným (§ 38 tr. ř.), a přitom neměl žádného obhájce. Jeho prostřednictvím se tak poskytuje možnost zjednat nápravu, jestliže došlo k porušení práva na obhajobu jako jednoho ze základních práv garantovaných v čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a také čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Důvody nutné obhajoby jsou uvedeny v § 36 tr. ř. a ze zde vymezených okolností zakládajících důvod nutné obhajoby je zřejmé, že je nezbytné ji zajistit v případech, kdy obviněný svou obhajobu nemůže vzhledem k zákonem vymezeným objektivním okolnostem sám náležitě obstarat, a to ať již proto, že se volně nepohybuje na svobodě, nebo mu v tom brání jeho psychická nebo fyzická nezpůsobilost. V případech uvedených v § 36 odst. 1, 3 tr. ř. musí mít obviněný obhájce i v přípravném řízení, podle podmínek § 36 odst. 2 tr. ř. tato povinnost stanovena není, platí však, že obviněný musí mít obhájce od doby, kdy vznikl důvod nutné obhajoby. Je-li tento důvod dán již v době zahájení trestního stíhání, musí mít obviněný obhájce od zahájení trestního stíhání (viz č. 1/1979 Sb. rozh. tr.).

Práva obviněného na obhajobu jsou zajištěna dále v ustanovení § 33 tr. ř., které v odstavci 2 až 4 stanoví podmínky pro situaci, kdy obviněný nemá dostatek prostředků, aby sám hradil náklady s obhajobou spojené. Je zde posíláno právo nemajetného obviněného, jemuž je umožněna obhajoba bezplatná nebo za sníženou odměnu. K tomuto právu je potřeba zdůraznit, že se týká obhajoby jakékoliv, tedy jak nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 1, 2 tr. ř., tak i když o nutnou obhajobu nejde, což vyplývá z článku 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něhož má obviněný právo na poskytnutí času a možnosti k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Je tedy patrné, že tento nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu se týká práva obviněného na obhajobu v obecném smyslu a nerozlišuje proto, zda jde o obhajobu nutnou anebo o případy, kdy je ponecháno na vůli obviněného, zda chce být zastoupen obhájcem.

V nyní posuzované věci bylo konáno zkrácené řízení, v jehož závěru byl na obviněného podán k Okresnímu soudu v Příbrami návrh na potrestání pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. Obviněný nebyl ve vazbě ani ve výkonu trestu, není zbaven a ani u něj nebyla omezena způsobilost k právním úkonům, nebyl uprchlý ani není stíhán pro trestný čin s hranicí převyšující pět let. Nebyly proto dány důvody nutné obhajoby podle § 36 odst. 1, 3 tr. ř. Okresní soud v této věci vydal podle § 314e odst. 1 tr. ř. dne 31. 7. 2009, sp. zn. 2 T 142/2009, trestní příkaz, kterým ho uznal vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. Proti tomuto trestnímu příkazu podal obviněný dne 13. 8. 2009 odpor, v němž požádal, aby mu obhájce byl bezplatně ustanoven s odůvodněním, že v příloze osvědčuje nedostatek finančních prostředků, neboť pobírá pouze starobní důchod a po uhrazení nákladů v domově důchodců mu měsíčně zbývá částka 700 Kč. K této žádosti připojil i zprávu Domova důchodců S., podle níž pobírá starobní a vdovecký důchod ve výši 10 797 Kč měsíčně, úhrady za pobyt v domově činí 8100 Kč.

Okresní soud v Příbrami na tuto žádost obviněného reagoval jednak usnesením ze dne 28. 8. 2009, sp. zn. 2 T 142/2009, ve kterém rozhodl, že podle § 33 odst. 2 tr. ř. má obviněný právo na obhajobu za sníženou odměnu o 75 %, a jednak dopisem, v němž obviněnému sdělil, že „v jeho případě není dán důvod nutné obhajoby. Pokud chce být v řízení zastoupen obhájcem, je třeba, aby některému advokátu udělil plnou moc k zastoupení, neboť soud obhájce může ustanovit jen v případě, kdy je dán důvod nutné obhajoby, což není jeho případ.“ Obviněný podal dne 4. 9. 2009 proti uvedenému usnesení stížnost, kterou soud prvního stupně předložil soudu druhého stupně až dne 18. 11. 2009.

Hlavní líčení bylo nařízeno dne 14. 8. 2009 na den 7. 10. 2009, obviněný byl o jeho konání vyrozuměn vzorem 5a tr. ř. a toto vyrozumění převzal dne 31. 8. 2009. Hlavní líčení bylo konáno u Okresního soudu v Příbrami v nepřítomnosti obviněného a byl v něm vyhlášen rozsudek. Obviněný dne 2. 11. 2009 udělil plnou moc obhájci JUDr. T. M. a prostřednictvím jmenovaného obhájce téhož dne podal odvolání proti shora uvedenému rozsudku, které bylo odvolacímu soudu předloženo dne 18. 11. 2009.

Krajský soud v Praze usnesením ze dne 30. 11. 2009, sp. zn. 13 To 446/2009, podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. zrušil usnesení Okresního soudu v Příbrami ze dne 28. 8. 2009, sp. zn. 2 T 142/2009, a ve věci znovu rozhodl tak, že podle § 33 odst. 2 tr. ř. obviněnému přiznal nárok na bezplatnou obhajobu. Odvolání obviněného, jímž obviněný poukazoval na porušení práva na obhajobu, usnesením ze dne 9. 2. 2010, sp. zn. 13 To 445/2009, podle § 256 tr. ř. zamítl. Odvolací soud považoval postup soudu prvního stupně za správný, protože obviněný věděl, že mu obhájce ustanoven nebude, jakož i to, jakým způsobem má postupovat pro případ, že přesto bude trvat na svém zastoupení obhájcem. Konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného nepokládal za pochybení soudu prvního stupně.

Z odůvodnění obou napadených rozhodnutí je patrné, že soudy obou stupňů v rozporu se shora vymezenými pravidly nezkoumaly, zda jsou v případě obviněné-

ho dány podmínky nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. Navíc i přes rozhodnutí o tom, že obviněný má právo na obhajobu nejprve zčásti a posléze zcela bezplatnou, přičemž obviněný požádal v této souvislosti o ustanovení obhájce, soudy mu obhájce podle § 33 odst. 4 tr. ř. neustanovily a v rozporu se zákonem ho informovaly, že nejde o nutnou obhajobu, a proto si musí obhájce zvolit sám.

Nejvyšší soud spatřuje v postupu soudů pochybení zejména v tom, že se soud prvního stupně již v okamžiku, kdy mu byl podán návrh na potrestání, nezabýval otázkou, zda u obviněného nejsou dány důvody nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 2 tr. ř. Tento důvod nutné obhajoby je založen na skutečnostech, které zákon přímo nekonkretizuje, jako je tomu u jiných důvodů podle § 36 odst. 1 nebo odst. 3 tr. ř., u nichž jsou zákonem přesně stanoveny podmínky pro jejich existenci. Otázka, zda je dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř., totiž záleží na úvaze soudu a v přípravném řízení státního zástupce, která se odvíjí od individuálních okolností ovlivňujících způsobilost obviněného náležitě se hájit s ohledem na konkrétní skutečnosti zjištěné v projednávané věci. Rozhodnutí o existenci tohoto důvodu nutné obhajoby lze učinit s ohledem na tělesné a duševní vady obviněného, podle nichž soud nebo státní zástupce uváží, zda je obviněný způsobilý se náležitě hájit či nikoli. Jak je patrné z dikce ustanovení § 36 odst. 2 tr. ř., v tomto případě je zcela na soudu nebo státním zástupci, aby sám řešil, zda jde či nejde o nutnou obhajobu, a to zejména s ohledem na charakter a rozsah tělesné a duševní indispozice obviněného a na to, jaký má taková indispozice dopad na jeho způsobilost náležitě uplatnit vlastní obhajobu.

Skutečná realizace práva na obhajobu ústavně zakotvená v čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv svobod a v čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských a základních svobod je jednou z klíčových podmínek spravedlivého průběhu trestního řízení; tomuto právu musí být dán průchod ve všech fázích trestního řízení a bez ohledu na to, zda je uplatňuje osoba prvotrestaná či recidivista, a bez ohledu na to, zda svědčí osobě s intelektuálními a dalšími duševními schopnostmi průměrnými či nadprůměrnými, nebo naopak osobě, u níž jsou tyto schopnosti sníženy. Právě při jejich snížení musí být obhajovací práva posílena, neboť jen tak lze dosáhnout toho, že se trestně stíhané osobě schopné jen omezeně chápat smysl trestního řízení dostane stejně spravedlivého procesu jako osobám, které žádným defektem duševních schopností netrpí. Je vyloučeno, aby soud eliminoval právo na obhajobu akceptací procesních kroků, k nimž osoba, která je učinila, nemá pro své nedostatečně vyvinuté mentální schopnosti způsobilost, a to dokonce i kdyby její způsobilost k právním úkonům nebyla autoritativním výrokem soudu, tedy orgánu veřejné moci, omezena, či zcela vyloučena (viz náleží Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2005, sp. zn. IV. ÚS 188/2004, uveřejněný pod č. 28 ve sv. 36 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

S ohledem na uvedená pravidla bylo nezbytné, aby již soud prvního stupně bez ohledu na to, zda obviněný v průběhu řízení před soudem posléze sám požádal o obhajobu bezplatnou ve smyslu § 33 tr. ř., na základě podmínek stanovených

v § 36 odst. 2 tr. ř. zjišťoval, zda u obviněného není dán důvod nutné obhajoby. Tento postup byl odůvodněn zřejmými pochybnostmi o tom, zda obviněný je schopen se náležitě hájit, a to již v době podání návrhu na potrestání. Pro závěr o existenci citovaného důvodu nutné obhajoby svědčí zejména věk obviněného, který se dopustil projednávaného trestného činu ve svých 88 letech. Navíc obviněný se již delší dobu nacházel v domově důchodců, kde mu byla zajišťována veškerá potřebná péče. Již tyto dvě okolnosti vedou ke zjištění, že jak velmi vysoký věk obviněného, tak i jistá odlišnost od obvyklého samostatného způsobu života jsou výraznými omezeními, která mohou vést k nedostatečné orientaci v oblasti trestního práva, a tím i k podstatnému snížení jeho schopnosti uplatnit vlastní obhajovací práva bez pomoci další osoby. Jestliže soudní praxe shledala pochybnosti o způsobilosti náležitě se hájit ve smyslu § 36 odst. 2 tr. ř. u obviněných hluchých, slepých, hluchoněmých, němých, s vadami řeči nebo těžce nemocných, kteří jsou po utrpeném úrazu v kómatu nebo v jiném obdobném stavu hospitalizováni v nemocnici, anebo u obviněných, kteří neumí číst nebo psát, apod. (viz např. č. 27/1977-I. a č. 68/1978 Sb. rozh. tr.), pak obdobně tomu je i obviněných přestárých a umístěných v zařízeních sociální péče, neboť jde o osoby obdobně handicapované.

Protože v projednávané věci soud prvního stupně od počátku, co mu byl podán návrh na potrestání, nezkoumal otázku nutné obhajoby z důvodu uvedeného v § 36 odst. 2 tr. ř., porušil právo obviněného náležitě se hájit, takže bude nezbytné, aby se existencí tohoto důvodu zabýval před tím, než znovu nařídí hlavní líčení. V případě nutné obhajoby pak nelze konat hlavní líčení v nepřítomnosti obhájce, který musí být přítomen během celého trvání hlavního líčení (viz č. 4/1977 Sb. rozh. tr.).

K řádnému posouzení uvedené otázky bude nutné, aby soud prvního stupně vyžádal od domova důchodců, v němž obviněný pobýval (nebo ještě pobývá), zprávu o jeho duševní a fyzické způsobilosti a na základě nejen této zprávy, ale též i okolností případu a dalších zjištěných souvislostí důsledně uvážil míru pochybností o způsobilosti obviněného náležitě se hájit. Nicméně zákonem přepokládané pochybnosti v tomto směru jsou v daném případě patrné, jak je výše naznačeno, a to i bez vyžádání zmíněné zprávy. Přitom, jak vyplývá ze smyslu § 36 odst. 2 tr. ř., pro rozhodnutí o nutné obhajobě z tohoto důvodu postačí, že existují pochybnosti o způsobilosti obviněného náležitě se hájit, není nezbytné nepochybně prokázat, že fakticky nastala taková nezpůsobilost náležitě se hájit.

Dále se Nejvyšší soud podrobně zabýval i nesprávností postupu soudů nižších stupňů při posuzování žádosti obviněného o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu, v níž také uplatnil požadavek na „bezplatné přidělení obhájce“. Soudy zde rovněž porušily právo obviněného na obhajobu, což se konkrétně projevilo v tom, že hlavní líčení bylo dne 7. 10. 2009 konáno bez přítomnosti obviněného, jemuž nebyl ustanoven obhájce, ač o to obviněný požádal již dne 27. 8. 2009. Soud sice rozhodl o bezplatné obhajobě usnesením ze dne 28. 8. 2009, avšak obviněný podal dne 3. 9. 2009 proti tomuto usnesení stížnost. Přestože taková stížnost má odkladný

účinek, soud prvního stupně konal uvedené hlavní líčení, v němž vyhlásil rozsudek, a stížnost obviněného odvolacímu soudu předložil k projednání až dne 18. 11. 2009. Z uvedeného je zřejmé, že soud prvního stupně nerespektoval zákonná práva obviněného a svým postupem je zcela nepřipustně porušil.

Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného důvodným, proto z jeho podnětu zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Příbrami, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Okresnímu soudu v Příbrami přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Pro závěr o zavinění z vědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku nestačí pouhé zjištění, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, ale je nutno zjišťovat všechny skutečnosti, z nichž by bylo možno spolehlivě dovodit, že bez přiměřených důvodů spoléhal, že porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nezpůsobí. K posouzení přiměřenosti jeho důvodů nutno přistoupit z hlediska zkušeností pachatele a ostatních okolností případu (srov. č. 45/1965 Sb. rozh. tr.).

Jestliže je věc koupěna za neobvykle nízkou cenu nebo za cenu, jež neodpovídá té, za niž se jako nová prodává, nelze jen z této okolnosti vyvozovat, že osoba ji kupující věděla, že byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou, a že tak za splnění dalších zákonných podmínek spáchala přečin podílnictví z nedbalosti podle § 215 odst. 1 tr. zákoníku, a to z vědomé nedbalosti*. Vědomost pachatele o tom, že věc pochází z trestné činnosti, je nezbytné prokázat i dalšími zjištěními o okolnostech, za nichž byl čin spáchán. Přihlízet je třeba např. k faktickému stavu a stáří této věci, cenám srovnatelných výrobků, za něž se obvykle nabízejí či prodávají, k poznatkům o skutečnostech spojených s prodejem věci a vedoucích prodejce k němu apod.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1619/2010)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného V. F. zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 9 To 305/2010, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 2 T 42/2010. Současně podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 1, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 2 T 42/2010, byl obviněný Ing. V. F. uznán vinným přečinem podílnictví z nedbalosti podle § 215 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že v přesně nezjištěné době od 22. 1. 2010 do 29. 1. 2010 na neztotožněném místě zakoupil od neztotožněné osoby satelitní navigační systém značky Columbus za cenu 10 000 až 12 000 Kč, přičemž uvedený navigační systém, jehož skutečná hodnota je podle odborného vyjádření 69 000 Kč včetně daně z přidané hodnoty, byl v době od 22. 1. 2010 do 23. 1. 2010 odcizen z vozidla Škoda Superb uživatele J. H., přitom obviněný musel předpokládat, že předmětný navigační systém pochází z trestné činnosti, neboť byl nabízen k prodeji za neobvykle nízkou cenu.

* Rozhodnutím není řešena otázka zavinění z nevědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 215 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku.

Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 9 To 305/2010, podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání, jež proti rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný.

Obviněný napadl označené rozhodnutí odvolacího soudu prostřednictvím obhájce dovoláním, v němž odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a namítl, že výrok o vině je vadný v důsledku nesprávného právního posouzení skutku jako přečinu podílnictví z nedbalosti podle § 215 odst. 1 tr. zákoníku. Soudům obou stupňů vytkl, že řádně neposuzovaly znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu, a to zejména se zřetelem na nedbalostní zavinění, u něhož je třeba ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 tr. zákoníku zkoumat zachování potřebné míry opatrnosti pachatelem. Měl za to, že soudy vyšly bez dostatečných argumentů z předpokladu, že musel vědět, že předmětný navigační systém pochází z trestné činnosti, jen proto, že byl nabízen za neobvykle nízkou cenu. Zdůraznil, že mu byl navigační systém nabídnut ke koupi prostřednictvím internetové inzerce za cenu 12 000 Kč, což byla cena výhodná, nikoli však neobvykle nízká. Tuto skutečnost doložil výpisy z obdobných internetových inzertních stránek, kde jsou srovnatelné navigační systémy nabízeny v cenové relaci od 11 500 Kč do 19 500 Kč. Podle obviněného již tím, že ověřoval ceny u jiných obdobných nabídek, projevil potřebnou míru opatrnosti, neboť se před samotnou koupí přesvědčil o cenách srovnatelných navigačních systémů. Vytkl, že soudy nižších stupňů daly přednost při stanovení hodnoty věci odbornému vyjádření prodejce automobilů, podle něhož činila 69 000 Kč, aniž by se zabývaly dalšími významnými skutečnostmi, a to i přesto, že ve veřejném zasedání odvolacího soudu předložil znalecký posudek, podle kterého byla cena navigačního systému ve výši 12 000 Kč stanovena jako cena v čase a místě obvyklá. Soudy tak přesvědčivě nezjistily, jaká byla skutečná hodnota navigačního systému a zda se vůbec jednalo o věc nikoli malé hodnoty. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadená rozhodnutí a aby sám ve věci rozhodl rozsudkem.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zjistil, že dovolání je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, splňuje obligatorní náležitosti obsahu dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř. a bylo podáno i v souladu s uplatněným dovolacím důvodem, neboť podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Námitky obviněného lze podřadit pod označený dovolací důvod, protože jejich prostřednictvím vytkl, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován.

Když Nejvyšší soud ověřil, že dovolání splňuje zákonem stanovené požadavky po formální a obsahové stránce, a nezjistil ani důvody pro odmítnutí dovolání, ve

smyslu § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a dospěl k následujícím závěrům.

Přečinu podílnictví z nedbalosti podle § 215 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo ukryje nebo na sebe nebo jiného převede z nedbalosti věc nebo jinou majetkovou hodnotu nikoli malé hodnoty, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině jinou osobou, nebo jako odměna za něj.

Věcí nebo jinou majetkovou hodnotou nikoli malé hodnoty je věc nebo jiná majetková hodnota, jejíž hodnota činí nejméně 25 000 Kč, jak vyplývá z výkladového pravidla pro určení výše škody podle ustanovení § 138 odst. 1, 2 tr. zákoníku.

Z hlediska subjektivní stránky se jedná o nedbalostní trestný čin. Podle § 16 odst. 1 tr. zákoníku je trestný čin spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové ohrožení nebo porušení nezpůsobí (nedbalost vědomá), nebo b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl (nedbalost nevědomá).

Protože se podle odvolacího soudu obviněný čin dopustil z vědomé nedbalosti, je vhodné připomenout, že vědomá nedbalost je budována na vědomí možnosti vzniku následku, což je schopnost pachatele rozpoznat a zhodnotit okolnosti, které vytvářejí možné nebezpečí pro zájem chráněný trestním zákonem. Při zkoumání zavinění pachatele ve smyslu § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku nestačí pouhé zjištění, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, ale je nutno zjišťovat všechny skutečnosti, z nichž by bylo možno spolehlivě dovodit, že bez přiměřených důvodů spoléhal, že porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nezpůsobí. K posouzení přiměřenosti jeho důvodů nutno přistoupit z hlediska zkušeností pachatele a ostatních okolností případu (srov. č. 45/1965 Sb. rozh. tr.).

V případě nedbalosti je důležitým kritériem zachování potřebné míry opatrnosti. Míra opatrnosti je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem, neboť jedině spojením obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu. Objektivní hledisko doplněné subjektivním hlediskem platí i pro vymezení nedbalosti vědomé, poněvadž přiměřenost důvodů, na něž pachatel spoléhal, že nezpůsobí porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, je třeba posuzovat podle toho, jak se situace jevila pachateli, i vzhledem k vnějším okolnostem konkrétního případu. V případě, že se trestné jednání obviněného uskutečnilo za situace, která není upravena konkrétními právními předpisy, ale jde o oblast života, která je upravena jen v obecné poloze, vychází se jen z obecně uznávaných zásad rozum-

ného člověka, postačí tu dodržet stanovenou nebo ve společnosti uznávanou míru potřebné opatrnosti (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 184 – 185).

Nejvyšší soud shledal, že soudy obou stupňů náležitě neobjasnily zavinění obviněného a ani hodnotu věci, již na sebe převedl. Soud prvního stupně se při stanovení hodnoty navigačního systému spokojil s odborným vyjádřením, které zpracoval Autosalon K., a to tak, že k zadání, podle něhož bylo potřeba určit časovou hodnotu satelitní navigace Columbus ke dni 23. 1. 2010, pouze uvedl, že hodnota uvedené navigace zn. Columbus ke zmíněnému datu je 69 000 Kč včetně daně z přidané hodnoty. Další okolnosti k takto určené hodnotě nezjišťoval a další návrhy obviněného na doplnění dokazování jako nadbytečné zamítl.

Přestože obviněný v odvolání směřujícím proti rozsudku soudu prvního stupně poukázal na neúplnost provedeného dokazování a namítal nedostatky v prokázání znaků skutkové podstaty přečinu, jímž byl uznán vinným, a na doplnění předložil i znalecký posudek znalce M. R., který nechal vypracovat, včetně dalších podkladů obsahujících zejména vytištěné internetové stránky z různých inzertních portálů dokládající výši cen, za něž byly nabízeny obdobné navigační systémy, a to i za cenu nižší než 12 000 Kč, odvolací soud na tyto nové důkazy dostatečně nereagoval. Ve veřejném zasedání konaném dne 15. 9. 2010 doplnil dokazování jen částečně, když přečetl toliko znalecký posudek. Přestože v odůvodnění dovoláním napadeného usnesení soudu prvního stupně vytkl, že z rozsudku není zřejmé, z jakých důvodů nebylo vyhověno návrhům na doplnění dokazování, tuto vadu neměl za podstatnou. K předloženému znaleckému posudku vysvětlil, že jej nepovažuje za nezpochybnitelný a dostatečně průkazný, neboť znalec neměl navigační systém k dispozici. Odvolací soud poté rozvedl vlastní úvahu o tom, že „když se hodnota nových navigačních systémů autorizovaného prodejce pohybuje kolem částky 60 000 Kč a navigace jsou prostřednictvím internetových bazarů a aukcí nabízeny za částky vícenásobně nižší, musí mít toto výrazné snížení ceny navigace nějaký důvod. Bývá jím stáří navigace a z něj vyplývající technická zaostalost programu ve srovnání s nově vyráběnými navigačními systémy, opotřebení nebo poškození navigace. Může však jít i o skutečnost, že prodejce získal navigaci trestnou činností. Pokud někdo kupuje navigaci nevykazující opotřebení, za extrémně nízkou cenu, musí předpokládat, že navigace může pocházet z trestné činnosti spáchané jinou osobou.“ Odvolací soud dále dovozoval, že když byl telefon pachatele T. H., v němž byl záznam a telefonní číslo patřící obviněnému, dne 12. 1. 2010 odejmut a až dne 23. 1. 2010 došlo k odcizení předmětného navigačního systému z vozidla J. H., jednalo se o krádež na objednávku. Poznamenal také, že ač by považoval za odpovídající kvalifikaci skutku jako (úmyslného) přečinu podílíctví podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, brání takovému právnímu posouzení zákaz změny k horšímu.

Nejvyšší soud se s takto vyjádřenými závěry odvolacího soudu neztotožnil, neboť při stávajícím rozsahu provedeného dokazování nelze uvedené úvahy považovat za

správné. Výsledky provedeného dokazování nebyly z hlediska zákonných znaků přečinu podílnictví z nedbalosti podle § 215 odst. 1 tr. zák. dostatečně objasněny otázky zavinění a výše hodnoty předmětné věci a usnesení odvolacího soudu je v tomto směru nepřezkoumatelné. Na jedné straně totiž nepřihlíží ke znaleckému posudku jen proto, že předmětnou navigaci neměl znalec k dispozici, a přitom zcela přehlíží a nijak nehodnotí, že tento posudek – na rozdíl od odborného vyjádření, které vzal za podklad svého rozhodnutí – přihlíží k údajům, kdy byl předmětný navigační systém Columbus pořízen (2009), stanoví jeho pořizovací cenu na 56 389 Kč, když zmiňuje odlišné ceny, za něž bývá nabízen, uvažuje u něj o plné funkčnosti a běžném opotřebením, vychází ze základní amortizace za 1 rok (30 %) a z technické hodnoty věci (70 %), určuje koeficient prodejnosti (0,3) a stanoví obvyklou cenu na 12 000 Kč. Nekritické přijetí zcela nevyhovujícího odborného vyjádření vyvolává vážné pochybnosti o správnosti závěru o hodnotě navigačního systému a není zřejmé, zda činila minimálně 25 000 Kč. Pro určení hodnoty této věci bude třeba postupovat obdobně, jako je tomu u hledisek rozhodných pro stanovení výše škody podle § 137 tr. zákoníku, neboť hodnota věci u trestného činu podílnictví bude zřejmě představovat škodu, kterou způsobil pachatel majiteli tohoto zařízení tím, že ji na sebe trestným činem převedl.

Nejvyšší soud dále vytkl, že náležitá pozornost nebyla věnována ani otázce zavinění a subjektivní stránce přečinu, jenž je obviněnému kladen za vinu. Soud prvního stupně shledal, že jde o nedbalostní trestný čin, aniž by specifikoval tuto formu zavinění. Odvolací soud nejprve shledal, že jde o vědomou nedbalost, avšak uvažoval i o úmyslném trestném činu, třebaže již takto čin obviněného nemohl posoudit. Je zjevné, že pro oba soudy byla v daných souvislostech významná především cena, za niž obviněný navigační zařízení koupil. Shodně pak vycházely ze závěru, že cena 12 000 Kč, za niž obviněný navigaci pořídil, je pro daný typ navigace cenou extrémně nízkou s odkazem na odborné vyjádření, v němž byla cena nového navigačního zařízení stanovena na 69 000 Kč. Tento jednostranný výklad, aniž by byly objasněny další skutečnosti, jež by dokládaly, v jakých cenách se tyto navigační systémy prodávají nikoliv jen u původních prodejců, ale na volném trhu, např. v bazarech, na internetu nebo na jiných prodejních burzách, je nedostačující. Jestliže je věc koupena za neobvykle nízkou cenu nebo za cenu, jež neodpovídá té, za niž se jako nová prodává, nelze jen z této okolnosti vyvozovat, že osoba ji kupující věděla, že byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou, a že tak za splnění dalších zákonných podmínek spáchala přečin podílnictví z nedbalosti podle § 215 odst. 1 tr. zákoníku, a to z vědomé nedbalosti. Vědomost pachatele o tom, že věc pochází z trestné činnosti, je nezbytné prokázat i dalšími zjištěními o okolnostech, za nichž byl čin spáchán. Přihlížet je třeba např. k faktickému stavu a stáří této věci, cenám srovnatelných výrobků, za něž se obvykle nabízejí či prodávají, k poznatkům o skutečnostech spojených s prodejem věci a vedoucích prodejce k němu apod. Uvedená hlediska ale soudy nevzaly v úvahu, nevypořádaly se s nimi, ač tak učinit měly.

Protože provedeným dokazováním nebyly řádně objasněny všechny zákonné znaky přečinu, jímž byl obviněný uznán vinným, nemohla rozhodnutí soudů obstát. Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 9 To 305/2010, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 2 T 42/2010, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Obvodnímu soudu pro Prahu 1 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu, který Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí též podrobně konkretizoval, znovu projednal a rozhodl.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Řízení ve věcech jednání shromáždění společenství vlastníků jednotek a sporů z toho vzniklých (§ 9 odst. 3 písm. u/ o. s. ř.) je obchodní věcí ve smyslu ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř.; proti rozhodnutí odvolacího soudu v těchto věcech o peněžitém plnění nepřevyšujícím 100 000 Kč není dovolání přípustné.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 37/2011)

Rozsudkem ze dne 25. 8. 2010 potvrdil **K r a j s k ý s o u d** v Plzni k odvolání žalované výrok I. rozsudku ze dne 26. 11. 2009 v rozsahu, v němž **O k r e s n í s o u d** v Karlových Varech uložil žalované zaplatit žalobci částku 73 524,50 Kč (první výrok); ve zbývajícím rozsahu pak rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (druhý výrok).

Proti prvnímu výroku rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání.

N e j v y š š í s o u d dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle ustanovení § 236 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, lze dovoláním – jakožto mimořádným opravným prostředkem – napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu pouze tehdy, připouští-li to zákon.

Přípustnost dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, a c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. dovolání podle odstavce 1 není přípustné ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokiem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč a v obchodních věcech 100 000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Pro posouzení přípustnosti dovolání je tudíž nezbytné určit, zda dovolání bylo podáno (z procesního hlediska) v obchodní věci; je-li tomu tak, není – s ohledem na ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. – přípustné.

Občanský soudní řád vymezuje v ustanovení § 9 odst. 3 obchodní věci, k jejichž projednání a rozhodnutí jsou jako soudy prvního stupně věcně příslušné krajské

soudy; podle § 9 odst. 3 písm. u) o. s. ř. se přitom mezi ně řadí také věci jednání shromáždění společenství vlastníků jednotek a sporů z toho vzniklých.

V projednávané věci se žalobce (společenství vlastníků bytových jednotek) domáhá vůči žalované (vlastnici jednotky) zaplacení částky 73 524,50 Kč s příslušenstvím z titulu příspěvků na správu domu a pozemku a „nedoplatku z vyúčtování služeb“.

Jelikož rozhodování o výši příspěvků členů společenství na správu domu a pozemku, jakož i o výši záloh na úhradu za služby a způsobu rozúčtování cen služeb spadá podle článku VII odst. 3 písm. f), g) a h) Vzorových stanov společenství vlastníků jednotek (příloha Nařízení vlády č. 371/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů) do působnosti shromáždění společenství vlastníků jednotek, jde – z procesního hlediska – o obchodní věc ve smyslu ustanovení § 9 odst. 3 písm. u) o. s. ř. (srov. k tomu důvody usnesení uveřejněného pod číslem 1/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). A protože v projednávané věci bylo napadeným výrokem rozsudku odvolacího soudu rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 100 000 Kč, není dovolání objektivně přípustné.

Proto Nejvyšší soud dovolání jako nepřípustné odmítl podle ustanovení § 243b odst. 5, § 218 písm. c) o. s. ř.

Nelze vyloučit, že soud může ve výjimečných případech založit důvod k zamítnutí žalobcova návrhu dle § 107a o. s. ř. (při jinak formálně doložených předpokladech pro to, aby takovému návrhu bylo vyhověno) prostřednictvím ustanovení § 2 o. s. ř. Takový postup by byl namísto např. tehdy, bylo-li by možno dovést podle toho, co v řízení vyšlo najevo, že cílem návrhu na vydání rozhodnutí dle § 107a o. s. ř. je zneužití procesní úpravy za tím účelem, aby se možná pohledávka na náhradu nákladů řízení stala vůči neúspěšnému žalobci nedobytnou. Prostá obava, že případná pohledávka na náhradě nákladů řízení se v budoucnu stane nedobytnou, však k takovému kroku nepostačuje.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3013/2010)

Rozsudkem ze dne 13. 3. 2009 uložil Okresní soud ve Svitavách prvnímu a třetímu žalovanému zaplatit žalobci částku 79 990,50 Kč s příslušenstvím tvořeným specifikovaným úrokem z prodlení, s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého z nich (bod I. výroku). V rozsahu, v němž se žalobce domáhal zaplacení téže částky i po druhém, čtvrtém, pátém a šestém z žalovaných, soud žalobu zamítl (bod II. výroku). Dále soud uložil prvnímu a třetímu žalovanému nahradit žalobci vyčíslené náklady řízení (bod III. výroku) a ve vztahu k druhému, čtvrtému a šestému žalovanému naopak uložil povinnost k náhradě vyčíslených nákladů řízení žalobci (body IV. až VI. výroku). Ohledně pátého žalovaného soud určil, že ten právo na náhradu nákladů řízení nemá (bod VII. výroku). A konečně soud uložil prvnímu a třetímu žalovanému zaplatit náklady řízení státu (bod VIII. výroku).

Proti rozsudku okresního soudu podali včasná odvolání první až třetí žalovaný i žalobce.

V průběhu odvolacího řízení pak K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích k návrhu žalobce rozhodl usnesením ze dne 4. 5. 2010, že namísto dosavadního žalobce bude v řízení ve vztahu k druhému čtvrtému, pátému a šestému žalovanému pokračováno jako s novým žalobcem se společností A.

Odvolací soud poukázal na smlouvu o postoupení pohledávky ze dne 3. 5. 2010 (dále též jen „postupní smlouva“) a na to, že společnost A se svým vstupem do řízení na místo původního žalobce souhlasila. Na tomto základě měl za splněné podmínky pro vydání usnesení dle § 107a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

K tomu, že první až třetí a šestý žalovaní nepovažovali za možné postoupení solidárně uplatněného nároku jen vůči některým solidárně zavázaným dlužníkům, poukázal odvolací soud na obsah rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1162/2006 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 21/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Proti usnesení odvolacího soudu podali dovolání čtvrtý a šestý žalovaní. V dovolání uplatňují dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze odvolacímu soudu vytýkat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, požadující, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Oba dovolatelé pak shodně namítají, že postoupení pohledávky je pouze simulovaným právním úkonem, jehož cílem je snaha (původního žalobce) zprostit se povinnosti hradit náklady prohraného soudního řízení. Postoupení je tak v rozporu s obecnou zásadou, že nedochází ke zhoršení dlužníkovy postavení, nýbrž jen ke změně osoby věřitele. Dovolatelé uvádějí, že situace je o to vážnější, že povinnost náhrady nákladů řízení vznikla žalobci v řadě dalších sporů jím vedených proti stejným osobám u téhož soudu prvního stupně a odvolacího soudu a k postupování pohledávek tímto mechanismem na totožný subjekt dochází ve všech těchto případech.

Dovolatelé poukazují na to, že ačkoliv někteří žalovaní namítali uvedené skutečnosti již u jednání konaného 4. 5. 2010, odvolací soud nepřihlédl k neplatnosti smlouvy pro rozpor s dobrými mravy a nesprávně rozhodl napadeným usnesením.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání v této věci je – bez dalšího – přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Podmínku formulovanou návěštím označeného ustanovení (aby napadené rozhodnutí mělo po právní stránce zásadní význam), má Nejvyšší soud za obsoletní z příčin popsanych v díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2009, str. 1903–1904.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolateli, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 107a o. s. ř., má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107 (odstavec 1). Soud návrhu usnesením vyhová, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevy-

žaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány (odstavec 2). Ustanovení § 107 odst. 4 platí obdobně (odstavec 3).

Rozhodovací praxe soudů je ustálena v závěru, že předmětem řízení o návrhu ve smyslu § 107a o. s. ř. není posouzení, zda tvrzené právo (povinnost), jež mělo být převedeno nebo které mělo přejít na jiného, dosavadnímu účastníku svědčí (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 708/2002, uveřejněné pod číslem 37/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek /dále též jen „R 37/2004“, na něž v daných souvislostech přílehavě odkazuje i napadené usnesení). V R 37/2004 Nejvyšší soud rovněž vysvětlil, že právní skutečností, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení (§ 107a odst. 1 o. s. ř.), je i smlouva o postoupení pohledávky ve smyslu ustanovení § 524 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Při zkoumání předpokladů pro vydání rozhodnutí o procesním nástupnictví ve smyslu ustanovení § 107a o. s. ř. proto také není namístě zkoumat platnost postupní smlouvy. Ostatně, k omezeným možnostem dlužníka napadat platnost smlouvy o postoupení pohledávky i v rovině hmotně právních vztahů srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, uveřejněný pod číslem 61/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v dotčeném ohledu správné.

Možnost uložit tomu, kdo má vstoupit do řízení na místo žalobce jako jeho procesní nástupce postupem podle ustanovení § 107a o. s. ř., aby předtím složil ve stanovené lhůtě jistotu na náklady řízení, občanský soudní řád neupravuje, přičemž přiměřená aplikace ustanovení § 51 odst. 1 zákona č. 97/1967 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, na tyto situace je možná jen v případě, že do řízení má takto vstoupit osoba s bydlištěm (sídlím) ve státě, který není členem Evropské unie (srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1088/2010, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2011, pod číslem 83).

Nelze vyloučit, že soud může ve výjimečných případech založit důvod k zamítnutí žalobcova návrhu dle § 107a o. s. ř. (při jinak formálně doložených předpokladech pro to, aby takovému návrhu bylo vyhověno) prostřednictvím ustanovení § 2 o. s. ř. (podle kterého v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob).

Takový postup by byl namístě např. tehdy, jestliže podle toho, co v řízení vyšlo najevo, lze s jistotou prohlásit, že cílem návrhu na vydání rozhodnutí dle § 107a o. s. ř. je zneužití procesní úpravy za tím účelem, aby se možná pohledávka na náhradu nákladů řízení stala vůči neúspěšnému žalobci nedobytnou. Prostá obava, že případná pohledávka na náhradě nákladů řízení se v budoucnu stane nedobytnou, k takovému kroku nepostačuje (nejistota o poctivosti pohnutek, jež účastníka vedly

k postoupení soudně vymáhané pohledávky, k tak zásadnímu odepření procesní ochrany vést nemůže).

To platí tím více, že právní řád poskytuje subjektu poškozenému takovým postupem v případě, že nekalý účel postoupení vyjde najevo byí dodatečně, možnost žádat (a s vysokou mírou pravděpodobnosti i získat) náhradu újmy, jež mu takovým jednáním vznikla, po těch, kdož ji způsobili (srov. k tomu /třeba i ve vazbě na ustanovení § 525 odst. 2 obč. zák./ např. § 42 obč. zák.).

S přihlédnutím ke stavu dané věci lze na základě výše řečeného uzavřít, že odvolací soud nepochybil, jestliže návrhu dle § 107a o. s. ř. vyhověl.

Dovolatelům se tudíž prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného usnesení; Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), jejich dovolání zamítl.

Zemře-li účastník řízení po účinném doručení rozsudku odvolacího soudu, avšak ještě předtím, než mu uplynula lhůta pro podání dovolání, běží jeho procesnímu nástupci znovu celá dovolací lhůta, a to ode dne, kdy mu byl řádně doručen rozsudek odvolacího soudu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2729/2010)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 7. 11. 2006, ve spojení s usnesením téhož soudu ze dne 6. 12. 2006, určil, že původní žalobkyně – I. P. je vlastníci (v rozsudku) označených nemovitostí, a dále rozhodl o náhradě nákladů řízení. Po provedeném řízení dospěl k závěru, že kupní smlouva, kterou (jako prodávající) dne 22. 3. 2004 uzavřela (původní) žalobkyně s žalovanou (jako kupující) a jejímž předmětem měl být převod vlastnického práva k předmětným nemovitostem na žalovanou za částku 800 000 Kč, je absolutně neplatným právním úkonem. Žalobkyně totiž tuto smlouvu neuzavřela vážně, což bylo druhé smluvní straně známo; smlouva je proto ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. neplatným právním úkonem. Za této situace pak žalovaná nemohla s předmětnými nemovitostmi dále (po právu) nakládat (vzhledem k zásadě, že nikdo nemůže na jiného převést více práv, než má sám).

K odvolání žalované **M ě s t s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 10. 4. 2008 změnil napadený rozsudek soudu prvního stupně tak, že předmětnou určovací žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud „řízení doplnil (§ 213 odst. 2 a 4 o. s. ř.) o opakovaný přednes jednatele žalované společnosti R. K. a výslech svědka J. Š.“ a poté uzavřel, že „skutkový závěr o neplatnosti ... smlouvy pro nedostatek vůle žalobkyně uzavřít kupní smlouvu ... není obsahem spisu podložen, protože žalobkyně nenabídla žádný důkaz k jeho prokázání“. Soud prvního stupně „nesprávně vyšel pouze z procesního tvrzení žalobkyně o průběhu jednání a podpisu smlouvy, ačkoliv (to) ničím prokázáno nebylo, odporuje (to) obsahu listiny a protistrana toto tvrzení popřela. V rozsudku také neuvedl, na základě jakých důkazů má skutkový stav za prokázán, a uvedl pouze, že děj byl prokázán výpovědí žalobkyně, která věrně popsala, co se při podpisu předmětné smlouvy odehrálo. Pokud soud dále odkazuje na svědka JUDr. B. B., nemá jeho výpověď pro zjištění okolností sepsání smlouvy žádný význam, protože se jednání nijak neúčastnil, žádné osobní informace nemohl poskytnout a o věc se začal zajímat teprve mnohem později. ... Rovněž nesprávné je odůvodnění soudu, že skutkový závěr o nedostatku vůle žalobkyně dovodil z písemné smlouvy a jejího dodatku, protože nic takového ze smlouvy nevyplývá a soud ani neuvedl své konkrétní zjištění.“ Podle odvolacího soudu „K prokázání tvrzení žalobkyně nepostačuje ani dodatek smlouvy sepsaný pod názvem dohoda o zpětvzetí. Z tohoto dodatku naopak vyplývá, že mezi účastníky bylo domluveno,

že ke zpětnému převodu nemovitosti na žalobkyni dojde v případě, že dluh bude vrácen do určeného data. Pro posouzení platnosti kupní smlouvy však z této dohody nelze dovodit důkaz o tom, že úmyslem žalobkyně bylo něco jiného, než uzavření kupní smlouvy a příslib prodeje při splnění podmínek.“ Odvolací soud neshledal neplatnost předmětné smlouvy ani pro jiné (žalobkyni v řízení tvrzené) okolnosti (ve smyslu § 37, 39, 49a) a „po přezkoumání všech listinných důkazů a doplnění řízení o další důkazy neshledal neplatnost smlouvy ...“.

Z obsahu spisu vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu byl doručen (tehdejšímu) advokátu (původní) žalobkyně JUDr. L. Z. dne 2. 6. 2008 (viz přípojená doručenka), který podáním doručeným soudem prvního stupně dne 8. 12. 2009, vzhledem k tomu, že dne 22. 6. 2008 žalobkyně zemřela, navrhl, aby soud prvního stupně ve smyslu § 107 odst. 1, 2 o. s. ř. rozhodl o tom, s kým bude v řízení (jako s procesním nástupcem žalobkyně) pokračováno.

Soud prvního stupně poté usnesením ze dne 1. 3. 2010 rozhodl, že namísto žalobkyně vstupuje do řízení jako její právní nástupce Ing. D. E. Toto usnesení nabylo právní moci dne 26. 3. 2010, přičemž rozsudek odvolacího soudu byl doručen advokátu žalobce dne 7. 4. 2010 (viz doručenka).

Dne 3. 6. 2010 podal žalobce (dále již „dovolatel“) prostřednictvím svého advokáta dovolání proti shora označenému rozsudku odvolacího soudu, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a uplatňuje v něm dovolací důvody ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 o. s. ř. Mimo jiné vytká odvolacímu soudu, že přistoupil ke změně rozsudku soudu prvního stupně, aniž by zopakoval dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci. Dále také zdůraznil, že zjištěné skutečnosti odůvodňují skutkový závěr, že skutečnou vůlí (původní) žalobkyně nebylo uzavřít předmětnou kupní smlouvu, ale smlouvu o zajišťovacím převodu vlastnického práva ve smyslu § 533 obč. zák. O platný zajišťovací převod se však nejedná, neboť uzavřená kupní smlouva nemá potřebné obsahové náležitosti a pohledávku, která měla být takto zajištěna, neměla žalovaná za (původní) žalobkyni, nýbrž za jejím synem J. P. Odvolací soud pochybil, když přes výše uvedená skutková zjištění dospěl k závěru, že (původní) žalobkyně neprokázala, že její skutečnou vůlí nebylo uzavřít předmětnou kupní smlouvu. Dovolatel v dovolání poukazuje na další okolnosti, z nichž dovozuje neplatnost předmětné kupní smlouvy, a závěrem navrhuje, aby Nejvyšší soud dovoláním napadený rozsudek zrušil a věc vrátil tomuto odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém písemném vyjádření k dovolání uvedla, že se plně ztotožňuje se závěry odvolacího soudu, který se podrobně zabývá a postupně vyvrací všechna tvrzení, která dovolatel (resp. jeho právní předchůdkyně) uplatnil(a) v řízeních před soudy obou stupňů. Navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání dovolatele zamítl.

Vedlejší účastník na straně žalované se k podanému dovolání písemně nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d ě n í :

Nejvyšší soud se předně zabýval otázkou, zda dovolání bylo dovolatelem podáno včas vzhledem ke skutečnosti, že rozsudek odvolacího soudu byl původní žalobkyní, resp. jejímu advokátu doručen dne 2. 6. 2008, to vše v situaci, kdy dne 22. 6. 2008 žalobkyně zemřela, o jejím procesním nástupci bylo rozhodnuto (pravomocně) dne 26. 3. 2010, rozsudek odvolacího soudu byl doručen (nynějšímu) dovolateli, resp. jeho advokátu dne 7. 4. 2010, přičemž dovolatel podal dovolání dne 3. 6. 2010.

Podle § 243c odst. 1 o. s. ř. pro řízení u dovolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného; ustanovení § 92 a 95 až 99 a 107a však pro řízení u dovolacího soudu neplatí.

Podle § 56 odst. 1 o. s. ř. lhůta neběží tomu, kdo ztratil způsobilost být účastníkem řízení nebo způsobilost jednat před soudem nebo u něhož bylo rozhodnuto, že musí být zastoupen svým zákonným zástupcem (§ 23).

Podle druhého odstavce téhož zákonného ustanovení jakmile v takovém případě do řízení vstoupí jiný účastník, zákonný zástupce nebo opatrovník účastníka, začíná jim běžet nová lhůta od té doby, kdy do řízení vstoupili.

V komentářové literatuře je citované procesní pravidlo interpretováno mimo jiné v tom směru, že ztratí-li např. účastník způsobilost být účastníkem řízení v době po účinném doručení rozsudku soudu prvního stupně, avšak ještě předtím, než mu uplynula odvolací lhůta, běží vůči jeho procesnímu nástupci znovu celá odvolací lhůta, a to ode dne, kdy mu byl řádně doručen rozsudek soudu prvního stupně (viz dílčí komentář k § 56 Z. Krčmáře v díle: Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200a. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 395). Tento právní závěr je třeba vztáhnout i pro dovolací řízení, tj. i na situace, kdy po doručení rozsudku odvolacího soudu účastník zemře, jako tomu bylo v daném případě. Za dané procesní situace proto správně soud prvního stupně vydal usnesení ve smyslu § 107 odst. 1, 2 o. s. ř. a správně rovněž doručil rozsudek odvolacího soudu právnímu nástupci (původní) žalobkyně, tj. dovolateli, resp. jeho advokátu. Vzhledem k tomu, že rozsudek odvolacího soudu byl dovolateli (jeho advokátu) doručen dne 7. 4. 2010, přičemž dovolatel (prostřednictvím svého advokáta) podal dovolání dne 3. 6. 2010, je třeba uzavřít, že dovolání bylo podáno v zákonné (dvouměsíční) lhůtě, tedy včas, a dále, že obsahuje zákonem požadované náležitosti.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) tedy po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a poté dospěl k závěru, že dovoláním napadený rozsudek je třeba zrušit a věc vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení, a to z těchto důvodů.

Dovolatel v dovolání uplatnil a vymezil též dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. při tvrzení, že odvolací řízení je zatíženo jinou vadou, která

mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Pochybení dovolatel spatřuje v absenci zopakování dokazování v odvolacím řízení. Této dovolací argumentaci nelze upřít opodstatnění.

Podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu jinou vadou řízení je i to, že odvolací soud vyšel z jiného skutkového základu než soud prvního stupně, aniž postupoval podle ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř. a zopakoval důkazy, na nichž založil svá zjištění soud prvního stupně, případně dokazování doplnil.

Podle ustanovení § 213 odst. 1 o. s. ř. odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně. Podle odst. 2 tohoto ustanovení odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně. Podle odst. 3 tohoto ustanovení k provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel. Odvolací soud doplní dokazování o účastníky navržené důkazy, které dosud nebyly provedeny, ukazují-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci; to neplatí jen tehdy, má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování a jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování (odst. 4 cit. ustanovení). Podle odst. 5 ustanovení při zjišťování skutkového stavu odvolací soud nepřihlíží ke skutečnostem nebo důkazům, které byly účastníky řízení uplatněny v rozporu s § 205a nebo 211a.

I když ve smyslu ustanovení § 213 odst. 1 o. s. ř. a ustálené judikatury soudů není odvolací soud vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, neznamená to, že od skutkových zjištění, která soud prvního stupně čerpal z výpovědí účastníků řízení a svědků, popř. jiných důkazů, se může odvolací soud bez dalšího odchýlit. Pokud má pochybnosti o věrohodnosti výpovědí účastníků a svědků, na nichž soud prvního stupně založil své skutkové zjištění, musí tyto důkazy opakovat a popř. i doplnit (ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř.) a opatřit si tak podklady pro vlastní posouzení jejich věrohodnosti. Postup odvolacího soudu, kdy se odchýlil od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, aniž však dokazování sám zopakoval, není v souladu se zásadami spravedlivého procesu, neboť tímto odňal dotčenému účastníkovi reálnou možnost jednat před soudem, spočívající v oprávnění právně a skutkově argumentovat, v důsledku čehož došlo k porušení jeho základního práva zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Chtěl-li se odvolací soud odchýlit od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně na základě v řízení provedených důkazů předloženými listinami ve spojení s výpověďmi účastníků řízení, bylo nutno, aby tyto důkazy sám opakoval a zjednal si tak rovnocenný podklad pro případné odlišné zhodnocení těchto důkazů (náleznost Ústavního soudu

České republiky ze dne 14. 9. 2007, sp.zn. I. ÚS 273/06, in www.nalus.usoud.cz). Lze snad doplnit, že odvolací soud by nebyl povinen zopakovat dokazování, jednalo-li by se (pouze) o listinné důkazy (s výjimkou případu, pokud by měl za to, že je z nich možné dospět k jiným /pro rozhodnutí zásadně významným/ skutkovým zjištěním, než která učinil soud prvního stupně) a dospěl-li by k závěru, že zjištění, která soud prvního stupně učinil z výsledků účastníků řízení, svědků, znalců atd. jsou pro rozhodnutí ve věci (zcela) bezcenná, neboť nepředstavují právně významné skutečnosti pro právní posouzení věci (aplikaci příslušné právní normy na zjištěný skutkový stav); taková právní úvaha odvolacího by ovšem musela být v odůvodnění jeho písemného vyhotovení rozhodnutí zákonu odpovídajícím způsobem vyložena (srov. § 157 odst. 2 o. s. ř.). O takový případ se však v daném případě nejednalo (nutno ovšem doplnit, že v případě výsledku svědka JUDr. B. B. odvolací soud v odůvodnění rozsudku uvedl, proč by zopakování tohoto důkazu v odvolacím řízení bylo neúčelné).

Odvolací soud proto plně nedocenil skutečnost, že zásada vyjádřená v ustanovení § 213 odst. 1 o. s. ř. neznamená – zejména s přihlédnutím k zásadě přímosti a ústnosti – že by se odvolací soud mohl bez dalšího odchýlit od skutkového zjištění, jež soud prvního stupně čerpal z výpovědí nebo z přednesů účastníků řízení a svědků, a to především proto, že při hodnocení důkazů (§ 132 ve spojení s § 211 o. s. ř.) spolupůsobí vedle věcného obsahu výpovědi, který je zachycen, a často nepřilíš výstižně, v protokolu, i další skutečnosti, které – ač nejsou bez vlivu na posouzení věrohodnosti výpovědi – nemohou být vyjádřeny v protokolu o jednání (např. přesvědčivost vystoupení vypovídající osoby, plynulost a jistota výpovědi, ochota odpovídat přesně na dané otázky apod.). Ustanovení § 213 o. s. ř. je procesním projevem stěžejního principu občanského soudního řízení, podle něhož soudem prvního stupně zjištěný skutkový stav sice může doznat změn v důsledku odchýlného hodnocení důkazů, které byly provedeny již soudem prvního stupně, je však nepřípustné, aby odvolací soud jinak hodnotil důkazy, které sám nezopakoval (srov. např. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1966, sp. zn. 6 Cz 19/66, uveřejněný pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1966, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1546/99, uveřejněný pod č. 11 v časopise Soudní judikatura, ročník 2001, ev. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 372/2003).

Proto chtěl-li odvolací soud korigovat skutková zjištění, resp. závěr o skutkovém stavu věci, jež po provedení dokazování učinil soud prvního stupně, který na jeho podkladě dospěl k závěru, že předmětná kupní smlouva (ve stručnosti shrnuto z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně) je simulovaným právním úkonem pro absenci vážné vůle žalobkyně, kdy tato skutečnost byla žalované známa, a tedy neplatným ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák., bylo nezbytné, aby způsobem předvídaným v ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř. zopakoval tyto důkazy, měl-li za to, že je z nich možné dospět k jiným skutkovým zjištěním, než která učinil soud prvního

stupně, případně aby zákonu odpovídajícím způsobem vyložil (§ 157 odst. 2 o. s. ř.), z jakých důvodů nebylo zapotřebí ten který důkaz, provedený v řízení před soudem prvního stupně, zopakovat (např. pro jeho zjevnou nadbytečnost, resp. neúčelnost atd.). Takto ovšem – jak vyplývá z protokolů o jednání před odvolacím soudem – postupováno nebylo.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že odvolací řízení je zatíženo (shora popsanou) jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

Dovolání proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení o zastavení řízení podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř., není přípustné.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 62/2011)

Usnesením ze dne 22. 2. 2011 M ě s t s k ý s o u d v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) zastavil – odkazuje na ustanovení § 104 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – insolvenční řízení zahájené k insolvenčnímu návrhu věřitele nezletilého M. Z. ze dne 27. 1. 2011 s tím, že nebyl odstraněn nedostatek podmínek řízení spočívající v nedostatku průkazu oprávnění k zastoupení nezletilého insolvenčního navrhovatele v insolvenčním řízení.

K odvolání věřitele V r c h n í s o u d v Praze v usnesením ze dne 29. 4. 2011 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Dovolání proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu o zastavení insolvenčního řízení podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř., není objektivně přípustné.

N e j v y š š í s o u d proto dovolání odmítl podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř.

Z o d ů v o d n ě n í :

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

Přípustnost dovolání proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto v insolvenčním řízení (§ 238a odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), je ve smyslu § 238a odst. 2 o. s. ř. (zakotvujícího pro tyto případy obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř.) podmíněna tím, aby šlo o rozhodnutí ve věci samé (srov. dikci § 237 odst. 1 písm. a/ až c/ o. s. ř.).

Usnesení o zastavení řízení podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř. je sice usnesením, jímž se řízení končí, usnesením „ve věci samé“ však není (k výkladu tohoto pojmu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. 29 NSČR 30/2010, uveřejněné pod číslem 96/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Jiná ustanovení občanského soudního řádu přípustnost dovolání v této věci rovněž založit nemohou.

Exekuční soud je při posouzení otázky, zda došlo k promlčení práva příznahého exekučním titulem, vázán posouzením právního vztahu mezi účastníky nalézacím soudem.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. 20 Cdo 2431/2010)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 8 usnesením ze dne 14. 11. 2007 zastavil exekuci nařízenou usnesením téhož soudu ze dne 10. 3. 2006. Soudnímu exekutorovi JUDr. J. P. nepřiznal právo na náhradu nákladů exekuce a oprávněnému uložil zaplatit povinnému náklady řízení 317 449,52 Kč k rukám jeho zástupkyně.

M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 8. 9. 2008 usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se exekuce nezastavuje. Na rozdíl od tohoto soudu dospěl totiž k závěru, že důvod k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, není dán, protože nárok oprávněného není promlčen. Městský soud předně uzavřel, že nedostatek v právním posouzení nalézacím soudem (který právní vztah posuzoval podle obchodního zákoníku) nemůže vázat exekuční soud, který si v rámci exekučního řízení posuzuje otázku promlčení samostatně, a to se zřetelem ke všem rozhodným skutečnostem.

Dále uvedl, že oprávněný vymáhá nárok vzniklý za účinnosti zákona č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, uplatňuje tak právo vzniklé ze vztahu vzniklého před účinností obchodního zákoníku (§ 763 odst. 1, věta druhá, zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Promlčení je tedy nutno posoudit podle § 763 odst. 2 obch. zák. Podle § 131a odst. 5 hosp. zák. platí, že bylo-li právo přiznáno pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, je promlčecí lhůta desetiletá a běží ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno. Exekuční titul nabyl právní moci dne 13. 3. 1997, uplynutím třídenní lhůty k plnění se stal vykonatelným, exekuční řízení bylo zahájeno 7. 3. 2006, tudíž desetiletá promlčecí lhůta nemohla skončit.

Povinný v dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 238a odst. 1 písm. d) o. s. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2009, namítá, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Namítá, že pokud nalézací soud posuzoval vztah mezi účastníky podle obchodního zákoníku, nelze v exekučním řízení zpochybňovat a měnit důvody, na nichž pravomocné rozhodnutí spočívá, tedy že je třeba promlčecí lhůtu také posoudit podle obchodního zákoníku. V této souvislosti odkázal na nález Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2004, sp. zn. I ÚS 647/02. Současně odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 434/2004, z něhož vyplývá, že pro určení, podle jakého právního předpisu se v souzené věci bude posuzovat promlčecí lhůta k vymožení práva příznahého pravomocným roz-

hodnutím soudu, je podstatné, podle jakého právního předpisu byl posuzován právní vztah mezi účastníky v nalézacím řízení. Proto při aplikaci § 397 obch. zák. došlo již před podáním návrhu na exekuci k promlčení nároku oprávněného, a je tak dán důvod k zastavení exekuce.

Oprávněný ve vyjádření k dovolání uvedl, že exekuční titul, jakož i jiná pravomocná rozhodnutí jsou pro účastníky a jiné orgány závazná pouze co do svého výroku a nikoliv též do svého odůvodnění. Uvedl dále, že úvěrová smlouva mezi původními účastníky byla uzavřena dne 18. 9. 1991, takže mezi nimi vznikl právní vztah řídicí se hospodářským zákoníkem. Není proto možné, aby tento vztah byl bez jakéhokoliv projevu vůle smluvních stran změněn a podřízen režimu obchodního zákoníku. Běh promlčecí lhůty se pak řídí stejným právním předpisem, jakým se řídí samotný právní vztah. Navrhl proto, aby dovolací soud dovolání povinného zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 (viz Část první, čl. II Přejícná ustanovení, bod 12. zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání – přípustné podle § 238a odst. 1 písm. d) a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a § 130 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon č. 120/2001 Sb.“) – je důvodné.

Při přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu je dovolací soud vázán důvody (včetně jejich obsahového vymezení), které byly dovoláním uplatněny; je-li dovolání přípustné – jako v projednávaném případě – přihlédne dovolací soud z úřední povinnosti též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Zmíněné vady namítány nebyly a z obsahu spisu nevyplývají.

Předmětem dovolacího přezkumu je tak závěr odvolacího soudu, že důvod k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. není dán, neboť právo vymáhat pohledávku není promlčeno.

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 23. 6. 2005, sp. zn. 20 Cdo 434/2004, přijal závěr, že pro určení, podle jakého právního předpisu se v souzené věci bude posuzovat promlčecí lhůta k vymožení práva přiznaného pravomocným rozhodnutím soudu, je podstatné, podle jakého právního předpisu byl posuzován právní vztah mezi účastníky v nalézacím řízení. Obdobný názor zastává i odborná literatura. Rozhodnutí soudu, popř. jiného orgánu v nalézacím řízení, které tvoří exekuční titul, je definitivní a v průběhu exekučního řízení již nemůže vzniknout spor ohledně materiálního nároku, stanoveného exekučním titulem. Exekuční orgány i soudní

vykonavatel pouze realizují exekuční titul, aniž by mohly přezkoumávat nebo prověřovat jeho věcnou správnost. Obsahově nesprávný rozsudek, který je v rozporu se skutečnými hmotněprávními poměry, je pro exekuční orgány, stane-li se exekučním titulem, stejně závazný jako rozsudek věcně správný, odpovídající hmotněprávním poměrům (Macur, J.: Kurs občanského práva procesního – Exekuční právo. 1. vydání. Praha, C.H. Beck 1998, str. 23). K tomuto názoru se přihlásili i autoři publikace Výkon rozhodnutí v soudním řízení (viz Linde Praha, a. s., Praha – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Praha 2004, Kurka, V., Drápal, L., str. 74).

Exekučním titulem je v souzené věci rozsudek Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 27. 1. 1997, kterým soud uložil odpůrci J. K. zaplatit navrhovatelce 9 500 286,20 Kč s 11% úroky ze 7 001 922,20 Kč od 1. 1. 1996 do zaplacení a na nákladech řízení jí nahradit 280 080 Kč, vše do tří dnů od právní moci rozsudku. Rozsudek nabyl právní moci 13. 3. 1997. Z obsahu rozsudku vyplývá, že krajský obchodní soud posoudil právní vztah mezi účastníky podle § 497 obch. zák., když dospěl k závěru, že odpůrce nesplnil podmínky vyplývající z úvěrové smlouvy uzavřené dne 18. 9. 1991 (ve znění jejích dodatků). Výši příslušenství pohledávky dále posoudil podle § 506 obch. zák.

Posoudil-li nalézací soud právní vztah mezi účastníky jako obchodněprávní, je exekuční soud tímto posouzením vázán. Proto i otázku, zda došlo k promlčení práva vymáhat exekučním titulem přiznanou pohledávku, musí posuzovat podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku. Takovýto postup je v souladu s požadavkem právní jistoty, neboť účastníci nalézacího řízení jsou srozuměni s tím, do kdy musí návrh na výkon rozhodnutí či exekuci podat, nechtějí-li se vystavit nebezpečí úspěšného uplatnění námítky promlčení povinným. Jedině v případě, kdy z rozhodnutí nalézacího soudu není zřejmé, podle jakého právního předpisu soud vztah mezi účastníky hodnotil (např. u platebního rozkazu), učiní tak sám exekuční soud podle obsahu spisu.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném závěru, dovolací soud je zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Podá-li vlastník žalobu o vyklizení nemovitosti proti oprávněnému držiteli, dochází dnem zahájení řízení ke stavení běhu vydržecí doby jen za předpokladu, že žalobě bylo vyhověno pravomocným soudním rozhodnutím.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3298/2011)

Rozsudkem ze dne 2. 3. 2010, ve znění usnesení ze dne 20. 4. 2010, rozhodl M ě s t s k ý s o u d v Praze o žalobě žalobců a) Ing. E. R. a b) I. P., směřující proti žalovanému Ing. T. Z., jako správci konkursní podstaty úpadce S., a. s., tak, že ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce vyloučil spoluvlastnické podíly žalobců o velikosti jedné ideální poloviny na nemovitostech označených ve výroku (dále též jen „sporné nemovitosti“), se všemi součástmi a příslušenstvím (bod I. výroku), a rozhodl o nákladech řízení (body II. a III. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) Pozdější úpadce (jako prodávající) uzavřel dne 31. 5. 1996 se žalobci (jako kupujícími) kupní smlouvu o prodeji sporných nemovitostí (dále též jen „kupní smlouva“) do spoluvlastnictví žalobců. Účinky vkladu vlastnického práva žalobců k nemovitostem podle kupní smlouvy (v rozsahu jedné ideální třetiny nemovitostí u žalobce a/ a dvou ideálních třetin nemovitostí u žalobce b/) nastaly k 4. 6. 1996.

2) Kupní smlouvu podepsali za prodávajícího S. A., J. S. a M. M.

3) Na základě kupní smlouvy uzavřené mezi žalobci dne 14. 3. 2002 byl s účinky ke dni 18. 3. 2002 proveden vklad vlastnického práva žalobců k nemovitostem do katastru nemovitostí tak, že k uvedenému datu byli oba zapsáni jako rovnodílní podíloví spoluvlastníci sporných nemovitostí.

4) V obchodním rejstříku měl pozdější úpadce ke dni uzavření kupní smlouvy zapsáno tříčlenné představenstvo ve složení: S. A., Ing. M. B. a J. S. Způsob jednání jménem společnosti byl zapsán tak, že za společnost jedná představenstvo, a to buď společně všichni členové představenstva, anebo samostatně jeden člen představenstva, který k tomu byl představenstvem písemně pověřen. Tamtéž bylo uvedeno, že podepisování za společnost se uskutečňuje buď společně všemi členy představenstva nebo společně předsedou nebo místopředsedou a jedním člen představenstva, anebo samostatně jedním členem představenstva, který k tomu byl představenstvem písemně pověřen.

5) Článek 17 stanov pozdějšího úpadce v době uzavření kupní smlouvy určoval, že představenstvo má tři členy (odstavec 1), že člen představenstva může z funkce odstoupit písemným prohlášením doručeným představenstvu, přičemž výkon jeho funkce končí dnem, kdy odstoupení projednala nebo měla projednat valná hromada (odstavec 4), a představenstvo volí ze svého středu předsedu a místopředsedu (odstavec 6).

6) Mimořádná valná hromada pozdějšího úpadce, konaná 14. 5. 1996, projednala a schválila odstoupení M. B. z funkce člena představenstva a novým členem představenstva schválila M. M.

7) Na mimořádném zasedání představenstva pozdějšího úpadce, konaném 20. 5. 1996, byl zvolen předsedou představenstva S. A. a místopředsedou představenstva J. S.

8) Usnesením Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 27. 3. 1997 byl k uvedenému datu vymazán jako dosud zapsaný člen představenstva pozdějšího úpadce M. B. a jako člen představenstva pozdějšího úpadce byl zapsán M. M.

9) Žalovaný dne 18. května 2009 oznámil žalobcům, že sporné nemovitosti sepsal do konkursní podstaty úpadce pro neplatnost kupní smlouvy.

10) Rozsudkem ze dne 28. 6. 1999, který nabyl právní moci dne 17. 5. 2000, zamítl Obvodní soud pro Prahu 4 žalobu, kterou se pozdější úpadce domáhal proti žalobcům určení neplatnosti kupní smlouvy pro rozpor s ustanovením § 45 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby (pro absenci potřebného souhlasu vlády České republiky) a vydání sporných nemovitostí.

Na tomto základě soud uzavřel:

I. Ke způsobu jednání a podepisování za pozdějšího úpadce.

Vzhledem k okolnostem podpisu kupní smlouvy by lpění na požadavku dodržení ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 30. 6. 1996, bylo formalistické.

II. K vydržení.

I kdyby kupní smlouva nebyla platná (jelikož ji nepodepsaly osoby oprávněné k tomu podle tehdejšího zápisu v obchodním rejstříku), žalobci by vlastnické právo ke sporným nemovitostem vydrželi, neboť za daných okolností nelze pochybovat o tom, že žalobci byli v dobré víře, že vlastnictví nabyli kupní smlouvou.

III. Ke kupní ceně.

Soud nezkoumal pochybnosti žalovaného o výši kupní ceny, když ten netvrdil, že jde o skutečnost způsobující neplatnost kupní smlouvy.

K odvolání žalovaného V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 29. 6. 2011 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že vylučovací žalobu zamítl (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý a třetí výrok).

Odvolací soud již na straně žalované o věci jednal a rozhodl vůči JUDr. J. L., jež se v mezidobí stala novou správkyní konkursní podstaty namísto Ing. T. Z. (na základě usnesení Městského soudu v Praze dne 4. 5. 2010, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 6. 2010).

Odvolací soud – vycházejíc z téhož skutkového základu věci – dospěl následujícím (od soudu prvního stupně z valné části odlišným) závěrem:

I. Ke způsobu jednání a podepisování za pozdějšího úpadce.

V intencích ustanovení § 13, § 28 odst. 1 písm. e) a § 191 odst. 1 obch. zák. a ve světle závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2001, sp. zn.

29 Cdo 3025/2000 (jde o rozhodnutí uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2001, pod číslem 137, jež je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu) nemohla osoba, která jako člen statutárního orgánu nebyla zapsána do obchodního rejstříku, jednat před 1. 7. 1996 jménem společnosti.

Vzhledem k závěrům obsaženým v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2636/2009, platí, že podepsal-li kupní smlouvu za pozdějšího úpadce jako třetí (v době podpisu nezapsaný /rozuměj v obchodním rejstříku/) člen představenstva M. M., není tato smlouva úkonem pozdějšího úpadce a ten jí proto není a nebyl vázán. Nevznikl mu ani závazek převést spornou věc na žalobce. Nedošlo-li k převodu sporné věci na žalobce, nesvědčí žalobcům z titulu kupní smlouvy jakékoliv právo k věci.

II. K překážce věci pravomocně rozhodnuté.

Rozsudek ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 28 C 323/98 nevytváří (jak se domnívají žalobci) překážku věci pravomocně rozhodnuté ve smyslu ustanovení § 159a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, když žaloba na určení neplatnosti kupní smlouvy byla zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení a v rozsahu, v němž bylo žalováno na plnění (vydání věci), řešil soud otázku platnosti kupní smlouvy jen jako otázku předběžnou.

V projednávané věci nadto nebylo důvodu zabývat se platností kupní smlouvy, jestliže odvolací soud dospěl k závěru, že taková smlouva úpadce nezavazuje, takže na ni lze nahlížet, jako kdyby nebyla uzavřena.

III. K vydržení.

Na základě ustanovení § 129 odst. 1, § 130 a 134 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, dospěl odvolací soud k závěru, že desetiletá vydržecí doba začala žalobcům běžet až od právní moci rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4. Tento rozsudek nabyl právní moci 30. 9. 1999, takže vydržecí doba začala běžet dne 1. 10. 1999 a její konec by připadl na 1. 10. 2009. Běh původní vydržecí doby (jež by v daném případě začala běžet od 4. 6. 1996, kdy nastal účinek vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí) „byl přerušen“, neboť právě žaloba o určení neplatnosti kupní smlouvy musela u žalobců objektivně vyvolat pochybnost o tom, že jim sporná věc patří (přestože žaloba byla zamítnuta). Běh nové vydržecí doby byl pak opětovně „narušen“ podáním správce konkursní podstaty z 18. 5. 2009 a následnou výzvou konkursního soudu z 19. 5. 2009 k podání vylučovací žaloby. Žalobci tak nemohli sporné nemovitosti vydržet, neboť je nedrželi nepřetržitě po dobu deseti let.

Důvod k vyloučení sporných nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty dle § 19 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, tak ve světle závěrů obsažených v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2086/2000 (jde o rozsudek ze dne 30. 5. 2002, uveřejněný pod číslem 27/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) dán není, neboť žalobci neprokázali, že jim svědčí vlastnické právo vylučující soupis.

Žalobci podali proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, namítajíce shodně, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., a požadujíce, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Naplnění uplatněného dovolacího důvodu pak oba dovolatelé spatřují v následujících skutečnostech:

I. Ke způsobu jednání a podepisování za pozdějšího úpadce.

Potud dovolatelé mají za správný názor soudu prvního stupně (jemuž odvolací soud nepřisvědčil), dovozující shodně s ním, že skutkové okolnosti případu vylučují neplatnost nebo neúčinnost kupní smlouvy pro rozpor s ustanovením 13 odst. 2 obch. zák. (v rozhodném znění).

II. K překážce věci pravomocně rozhodnuté.

Rozsudkem ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 28 C 323/98 byla zamítnuta žaloba pozdějšího úpadce jak co do požadavku na určení neplatnosti kupní smlouvy, tak co do požadavku na vydání sporných nemovitostí. Je pravdou, že pozdější úpadce tehdy namítal neplatnost kupní smlouvy dle ustanovení § 39 obč. zák. pro porušení ustanovení § 45 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb. a že určovací žaloba byla zamítnuta „jako nadbytečná“, její (ne)platnost však soud musel řešit jako předběžnou otázku v rámci žaloby na plnění. V tomto rozhodnutí soud dospěl k závěru o platnosti kupní smlouvy. Při námitce neplatnosti právního úkonu dle § 39 obč. zák. posuzuje soud v řízení takový úkon z hlediska naplnění všech zákonných ustanovení. Zamítl-li tedy soud žalobu na vydání nemovitostí proto, že kupní smlouva je platná, pak mají dovolatelé pochybnosti, zda v tomto řízení může soud dospět k závěru, že kupní smlouva úpadce nezavazuje, takže na ni lze nahlížet, jako by nebyla uzavřena.

III. K vydržení.

Odvolací soud zásadně pochybil, jestliže uzavřel, že vydržecí doba začala běžet až od právní moci rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 (od 1. 10. 1999). Vzhledem k ustanovení § 134 odst. 1 a 4 a § 112 obč. zák. by se vydržecí doba (která začala běžet 4. 6. 1996) po dobu soudního řízení ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 28 C 323/98 (tedy v době od 11. 11. 1998 do 30. 9. 1999) pouze stavěla. Názor odvolacího soudu, že vzhledem k onomu řízení došlo k přerušení (přetržení) vydržecí doby (zformulovaný bez vysvětlení, proč soud nepoužil ustanovení o stavění vydržecí doby), je nesprávný a zákonem nepodložený.

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007). Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod číslem 41/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „R 41/2011“).

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání v této věci jsou přípustná dle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolateli, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

K jednotlivým dovolacím argumentům uvádí Nejvyšší soud následující.

I. Ke způsobu jednání a podepisování za pozdějšího úpadce.

V dovolacích argumentech Nejvyšší soud neshledává důvody, pro které by měl pro danou věc popřít platnost závěrů, jež k výkladu ustanovení § 13 odst. 2, § 28 odst. 1 písm. e) a § 191 odst. 1 obč. zák. (v rozhodném znění) podal (nejen) v rozsudcích sp. zn. 29 Cdo 3025/2000 a 29 Cdo 2636/2009 (z nichž druhý se týkal přímo právních úkonů stejného úpadce), ze kterých napadené rozhodnutí vychází. Právní posouzení věci odvolacím soudem je v dotčeném ohledu správné.

II. K překážce věci pravomocně rozhodnuté.

Podle ustanovení § 135 o. s. ř., soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný právní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení (odstavec 1). Jinak otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám. Bylo-li však o takové otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něho vychází (odstavec 2).

Ustanovením, jež upravuje postup soudu v případech, kdy již bylo k tomu povoláným orgánem rozhodnuto o otázce, kterou sám řeší jako předběžnou, je právě § 135 o. s. ř. O případ podle odstavce 1 nejde. K odstavci 2 pak Nejvyšší soud uvádí, že tam, kde soudy v různých věcech mezi týmiž účastníky řeší jako předběžnou stejnou otázku (zde otázku platnosti kupní smlouvy), by sice měly postupovat tak, aby při posuzování stejné skutečnosti nedospívaly k rozdílným právním závěrům, s přihlédnutím k tomu, že skutkový stav věci může být v různých řízeních zjištěn odlišně, však nelze vyloučit ani možnost, že si různé soudy vyřeší tutéž předběžnou otázku rozdílně (srov. *mutatis mutandis* např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 726/2007). Závěr odvolacího soudu, že rozsudek ve věci

vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 28 C 323/98 nevytváří ve smyslu § 159a o. s. ř. překážku věci pravomocně rozhodnuté v řízení o této vylučovací žalobě jen proto, že v němž byla jako předběžná posouzena otázka platnosti kupní smlouvy (se závěrem, že kupní smlouva je platná), je tudíž správný. Ve světle závěrů přijatých ve výše zmíněném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 726/2009 při výkladu § 135 odst. 2 o. s. ř. se však odvolací soud nedostatečně vypořádal s otázkou, proč ze závěrů zaujatých v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 o platnosti kupní smlouvy nevycházel (vazba na ustanovení § 135 odst. 2 o. s. ř. je v jeho rozhodnutí opomenuta). Nevyjádřil se tedy k tomu, zda a v jakém směru byl skutkový stav zjištěný v této věci natolik odlišný od skutkového stavu věci, z něž při svém rozhodnutí vyšel Obvodní soud pro Prahu 4, že dovoloval prolomení principu právní jistoty potud, že ve dvou různých řízeních mezi týmiž účastníky byla platnost kupní smlouvy posouzena odlišně.

Povinnosti vypořádat se s úpravou obsaženou v § 135 odst. 2 o. s. ř. se odvolací soud nezhostil závěrem, podle kterého v projednávané věci nebylo důvodu zabývat se platností kupní smlouvy, jestliže odvolací soud dospěl k závěru, že taková smlouva úpadce nezavazuje, takže na ni lze nahlížet, jako kdyby nebyla uzavřena. Předběžný úsudek (ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4), že kupní smlouva uzavřená mezi účastníky je platná, totiž v sobě zahrnuje i závěr, že mezi účastníky došlo k jejímu uzavření.

K totožnému okruhu účastníků v tomto sporu a ve sporu vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 28 C 323/98 (co do postavení správkyně konkursní podstaty úpadce) srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2009, sp. zn. 29 Cdo 124/2008, uveřejněný pod číslem 94/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2802/2008).

Právní posouzení věci odvolacím soudem je v popsáném směru neúplné a tudíž i nesprávné.

III. K vydržení.

Podle ustanovení § 134 obč. zák. oprávněný držitel se stává vlastníkem věci, má-li ji nepřetržitě v držbě po dobu tří let, jde-li o movitost, a po dobu deseti let, jde-li o nemovitost. Do doby podle odstavce 1 se započte i doba, po kterou měl věc v oprávněné držbě právní předchůdce (odstavec 3). Pro počátek a trvání doby podle odstavce 1 se použijí přiměřeně ustanovení o běhu promlčecí doby (odstavec 4).

Dle ustanovení § 112 obč. zák., uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí doba od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí.

Závěr, že podáním vindikační žaloby (jež má u nemovitostí podobu žaloby na vyklizení) vůči oprávněnému držiteli se vydržecí doba nepřetrhuje, nýbrž staví, je

závěrem obecně sdíleným, běžně dostupným a ustáleným v literatuře i v judikatuře. Srov. k tomu v literatuře např. díla Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol: *Občanský zákoník I. Komentář*. 1. vydání, Praha, C.H. Beck 2008 (dále též jen „Komentář“), str. 704 nebo Eliáš, K. a kolektiv: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 1. svazek. 1. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 2008, str. 594. V judikatuře srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. 22 Cdo 296/98, uveřejněný pod číslem 18/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek s právní větou, podle níž: „Podá-li vlastník žalobu o vyklizení nemovitosti proti oprávněnému držiteli, dochází dnem zahájení řízení ke stavení běhu vydržecí doby; okolnost, kdy byla žaloba doručena oprávněnému držiteli, tu není rozhodná“.

K situaci, kdy žalobci není uplatněné právo (pravomocně) přiznáno (žaloba je zamítnuta), se v literatuře uvádí (ve vztahu k běhu promlčecí doby, jež se podáním posléze zamítnuté žaloby stavěla), že poté již není aktuální uvažovat o promlčení daného práva, neboť novému projednání téže věci mezi týmiž účastníky brání překážka věci pravomocně rozsouzené (srov. opět např. Komentář, str. 566). Jak se ovšem podává z výkladu podaného výše, zamítnutí žaloby ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 překážku věci pravomocně rozhodnuté pro řízení v této věci nezaložilo a úvaha o „dalším“ běhu vydržecí doby má i poté svůj význam.

Podle Nejvyššího soudu je přitom zjevné, že pravomocné zamítnutí vindikační žaloby (respektive pravomocné zamítnutí žaloby na určení neplatnosti kupní smlouvy) má stejný důsledek, jako kdyby ke stavení běhu vydržecí doby vůbec nedošlo. Oprávněný držitel, jenž svou držbu obhájil v soudním sporu o vydání věci (respektive ve sporu o určení neplatnosti kupní smlouvy, kterou věc nabyl do svého vlastnictví) tím, že žaloba vůči němu byla pravomocně zamítnuta, se totiž již z povahy věci nemůže ocitnout v horším postavení, než v jakém by se nacházel, kdyby taková žaloba vůči němu nebyla vůbec podána nebo kdyby řízení o takové žalobě bylo zastaveno např. pro zpětvzetí žaloby (k tomu srov. v literatuře opět Komentář, str. 567).

Napadené rozhodnutí se od ustáleného závěru o tom, že podáním vindikační (určovací) žaloby se vydržecí doba staví (nikoli přetrhuje), odchyluje argumentačně nepodloženým a dosavadní literaturu a judikaturu opomíjejícím názorem, že běh původní vydržecí doby (jež by v daném případě začala běžet od 4. 6. 1996, kdy nastal účinek vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí) byl v důsledku zahájení řízení ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 „přerušen“ a že ta začala znovu běžet až od právní moci zamítavého rozsudku v oné věci. V tomto ohledu je napadené rozhodnutí zjevně nesprávné.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislých výroků o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný.

Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že v další fázi řízení by odvolací soud neměl přehlédnout, že v důsledku mylné představy soudu prvního stupně o tom, že řízení lze vést podle občanského soudního řádu v aktuálním znění a že na spor vyvolaný konkursem podle zákona č. 328/1991 Sb. lze aplikovat zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění účinném od 1. 1. 2008, nebyl dosud řádně vybrán soudní poplatek z podané žaloby, což může mít (podle způsobu rozhodnutí o věci samé) vliv na rozhodování o nákladech řízení před soudem prvního stupně. Těto otázky je nutno věnovat pozornost i vzhledem k možným přenosům poplatkové povinnosti (§ 2 odst. 3 a 5 a § 3 odst. 2 a 3 zákona č. 549/1991 Sb.).

Ve světle závěrů obsažených v R 41/2011 se totiž pro spor vyvolaný konkursem podle zákona č. 328/1991 Sb. uplatní jako „dosavadní právní předpis“ ve smyslu § 432 odst. 1 insolvenčního zákona také příslušná ustanovení zákona č. 549/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007, bez zřetele k tomu, zda takový spor byl zahájen žalobou podanou po 1. 1. 2008, případně žalobou podanou po 1. 7. 2009. Tomu ve shodě s položkou 2 písm. a) Sazebníku poplatků a poznámkou č. 3 k této položce odpovídá u každého ze žalobců (poplatníků), kteří se každý samostatně domáhají vyloučení jedné ideální poloviny sporných nemovitostí, soudní poplatek za žalobu ve výši 3000 Kč.

Rovněž jen pro úplnost Nejvyšší soud k požadavku dovolatelů na odložení vykonatelnosti napadeného rozhodnutí uvádí, že vykonatelnost rozsudku, jímž byla zamítnuta vylučovací žaloba podle § 19 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., nelze odložit podle § 243 o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 905/2006, uveřejněný pod číslem 83/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Zřizovat části stavby (např. zateplení zdi, balkony apod.) zasahující do prostoru nad sousedním pozemkem bez právního důvodu není přípustné.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1000/2010)

O k r e s n í s o u d v Lounech rozsudkem ze dne 19. 4. 2006 ve výroku I. uložil žalovanému povinnost „odstranit na vlastní náklady stožár antény, teplotní čidlo pro regulaci plynového kotle včetně kabelu, umístěné na obvodové zdi domu žalobců č. p. 2569 v L., a popínavé rostliny na soklu z obvodové zdi domu žalobců č. p. 2569, zapsaného u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, katastrální pracoviště L. na LV č. 3359 a pro obec a katastrální území L., do 30 dnů od právní moci rozsudku“, ve výroku II. uložil žalovanému povinnost „v době do jednoho roku od právní moci rozsudku za účelem provedení opravy a zateplení obvodové zdi domu č. p. 2569 v L. umožnit žalobcům vstup na pozemkovou parcelu č. 4987/200 v L., zapsané u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, katastrální pracoviště L. na LV č. 3359 pro obec a k. ú. L., a to v rozsahu dvou po sobě následujících kalendářních týdnů vždy každý pracovní den v týdnu v době od 7.00 do 16.00 hodin, když termín opravy sdělí první žalobce a druhá žalobkyně žalovanému nejpozději do čtrnácti dnů předem,“ a ve výroku III. rozhodl o nákladech řízení.

K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 10. 6. 2009, ve výroku pod bodem I. a) potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v jeho výroku I. a ve výroku pod bodem I. b) změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. tak, že zamítl žalobu na uložení povinnosti žalovanému umožnit žalobcům za účelem provedení opravy a zateplení obvodové zdi domu č. p. 2569 v L. vstup na pozemkovou parcelu č. 4987/200 v L., zapsanou u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, katastrální pracoviště L. na LV č. 3358 pro obec a k. ú. L., a ve výroku pod bodem II. rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Odvolací soud odlišně od soudu prvního stupně posoudil nutnost provedení opravy a zateplení zdi domu žalobců a navazující uložení povinnosti žalovanému umožnit žalobcům vstup na jeho pozemek podle § 127 odst. 3 obč. zák. Odvolací soud dospěl k závěru, že je třeba respektovat vlastnické právo žalovaného. Zateplení zdi, která se nachází na samé hranici pozemků účastníků, by znamenalo trvalé omezení žalovaného (došlo by k zúžení jeho pozemku a prostoru atria). Takové omezení – rozšíření stěny do prostoru žalovaného – by bylo neúměrným zásahem do vlastnického práva žalovaného, neboť za součást pozemku je třeba považovat i vzdušný prostor nad tímto pozemkem a i tento prostor náleží vlastníku pozemku. Z těchto důvodů nelze za účelem zateplení zdi žalobcům přiznat právo na vstup na pozemek žalovaného podle § 127 odst. 3 obč. zák.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu, konkrétně proti výroku I. b) a výroku II., podávají žalobci dovolání, jehož přípustnost opírají o § 237 odst. 1 písm. a) a c) o. s. ř.

a uplatňují dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Nesouhlasí s právním závěrem, že zateplení od výšky nejméně 2 metry nad terénem by bylo neúměrným zásahem do vlastnického práva žalovaného, když za součást pozemku je třeba považovat i vzdušný prostor nad tímto pozemkem. Pokud by byl přijat tento závěr, tak veškeré balkony, atiky, římsy a obdobné součásti domů vystupující nad úroveň obvodu nemovitosti daného v místě kontaktu se zemí, by omezovaly vlastnická práva vlastníků těch sousedních pozemků, do kterých tyto stavby svým půdorysem zasahují. Proto i právo užívat vzdušný prostor nad svým pozemkem má své limity, není možné je vykládat neomezeně a je nemyšlitelné, aby například při přeletu letadla nad tímto pozemkem byl vyžadován souhlas vlastníka pozemku. Dovolatelé dále uvádějí, že základní povinností vlastníka stavby je v souladu s dokumentací ověřenou stavebním úřadem a rozhodnutím stavebního úřadu udržovat stavbu v dobrém stavebním stavu, tak, aby nevznikalo nebezpečí požárních a hygienických závad, aby nedocházelo k jejímu znehodnocení nebo ohrožení jejího vzhledu a aby se co nejvíce prodloužila její užitelnost. Na tento nezvratný trend bude jistě navazovat i legislativa. Nesouhlasí s neúměrným zásahem soudní moci do vlastnických práv vlastníka sousedního pozemku. Ze všech shora uvedených důvodů navrhuje dovolatelé, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k novému jednání a rozhodnutí.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedl, že dům žalobců přesahuje do jeho pozemku ve výši 169 cm nad terénem pozemku atria a je obzvláště nebezpečný a hrozí poranění hlavy. Tento přesah zasahuje do pozemku již před zateplením, takže po plánovaném zateplení by byl ještě větší a ještě více nebezpečný. Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu „potvrdil“.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno. Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném před jeho novelizací provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

Předmětem dovolacího přezkumu je právní otázka, zda v případě, že některá součást stavby přesáhne bez právního důvodu na sousední pozemek, jde o neoprávněný zásah do vlastnického práva vlastníka pozemku. Na řešení této otázky totiž učinil odvolací soud závislým rozhodnutí o nároku na umožnění vstupu na sousední pozemek za účelem údržby stavby (§ 127 odst. 3 obč. zák.) s tím, že nově opravená část by zasahovala do prostoru nad sousedním pozemkem.

Podle § 297 obecného zákoníku občanského z roku 1811 („OZO“) platilo: „Rovněž tak patří k nemovitým věcem ty, které byly na zemi a půdě zřízeny s tím úmyslem, aby tam trvale zůstaly, jako: domy a jiné budovy se vzduchovým prostorem v kolmé čáře nad nimi.“ To ovšem platilo i pro prostor nad pozemkem (viz Sedláček, J., Rouček, F.: Komentář k čsl. obecnému občanskému zákoníku a občanské právo na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha 1935, díl II., s. 44); obdobně věc upravuje i návrh nového občanského zákoníku, podle kterého má platit, že „součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem“. Ostatně ani balkon či střechu nebylo možno zřídit do sousedova vzdušného prostoru; za tímto účelem bylo třeba zřídit služebnost podle § 475 OZO.

Platné právo tuto otázku výslovně neřeší, nicméně není pochyb o tom, že i v současnosti vlastnické právo k pozemku zahrnuje i prostor nad jeho povrchem. To vyplývá i z § 127 odst. 1 obč. zák., který omezuje právo vlastníka pozemku odstranit větve přesahující na jeho pozemek (tedy zasahující do vzdušného prostoru nad pozemkem). Přesah střechy nad sousední pozemek soudy posuzují jako neoprávněnou stavbu (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2500/2008, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu č. C 8291, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 4. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 2977/10, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1342/2004, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu č. C 3098, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3953/2008, Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu č. C 8315).

Předmětem sporu nebylo užívání vzdušného prostoru v takové výšce, která již fakticky není v moci vlastníka pozemku; k argumentaci dovolatelů lze však poznamenat, že užívání vzdušného prostoru k letectví je upraveno zvláštními předpisy (např. zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví).

Lze tedy uzavřít, že zasahovat částmi stavby (např. zateplením zdi, balkony apod.) do prostoru nad sousedním pozemkem bez právního důvodu není přípustné; proto ani žalobě na umožnění vstupu na sousední pozemek za účelem takového zásahu nebylo možno vyhovět.

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy v posuzované věci není dán. Vady řízení uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je normou s relativně neurčitou hypotézou, která není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. To platí i při přímé aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy lidských práv a svobod. Při stanovení peněžní náhrady za nemateriální újmu způsobenou nezákonným omezením osobní svobody ze strany státu základními okolnostmi zpravidla jsou povaha trestní věci, celková délka omezení osobní svobody a následky v osobní sféře poškozené osoby.

Omluva jako satisfakční prostředek zahrnující vyjádření subjektivního požadavku poškozeného na projev jemu vstřícné vůle státu uznat chybu není ani konstatováním porušení práva a ani náhradou nemajetkové újmy v penězích. Uplatní-li poškozený nárok na poskytnutí zadostiučinění vedle požadavku na omluvu též prostředky morálními nebo peněžními, je na individuálním posouzení, zda je vedle omluvy k naplnění zásady přiměřenosti zapotřebí též např. konstatovat porušení práva, anebo poskytnout – též vedle ní – zadostiučinění v penězích.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 24. 11. 2008 uložil žalované povinnost, aby do tří dnů od právní moci rozsudku zaplatila žalobci částku 300 000 Kč (výrok I.). Dále soud zamítl tu část žaloby, v níž se žalobce domáhal, aby byla žalované uložena povinnost zaplatit mu částku 300 000 Kč a aby se mu doporučeným datovaným dopisem podepsaným osobou oprávněnou jednat za organizační složku státu omluvila textem, jenž byl specifikován v tomto výroku (výrok II.). Soud prvního stupně také uložil žalované povinnost zaplatit České republice na účet Obvodního soudu pro Prahu 5 náklady státu ve výši 9450 Kč (výrok III.) a konečně rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok IV.). Tento rozsudek vydal soud prvního stupně v samostatném řízení poté, kdy usnesením ze dne 25. 7. 2007 vyloučil žalobu, původně uplatněnou v řízení sp. zn. 18 C 461/2002, v části, v níž se žalobce domáhal náhrady nemajetkové újmy ve výši 600 000 Kč a omluvy, k samostatnému projednání.

K odvolání obou účastníků M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 15. 12. 2009 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadených výrocích o věci samé a o nákladech řízení mezi účastníky (výrok I.), změnil jej pouze ve výroku III. tak, že se České republice nepřiznává náhrada nákladů státu (výrok II.), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení mezi účastníky (výrok III.).

Soud prvního stupně zjistil, že žalobce se výše uvedeného domáhal z titulu náhrady nemajetkové újmy způsobené mu tím, že dne 2. 4. 1997 mu bylo sděleno obvině-

ní ze spáchání trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., načež byl usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1, ze dne 24. 4. 1997, s účinností od 23. 4. 1997, vzat do vazby. Dne 20. 10. 1997 byl propuštěn na svobodu a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5, který nabyl právní moci dne 28. 8. 1998, byl zproštěn obžaloby podle § 226 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Trvání vazby bylo opakovaně prodlužováno a žádosti žalobce o propuštění na svobodu zamítány. Žalobce nebyl vzat do vazby vlastním přičiněním a po dobu výkonu vazby opakovaně žádal o povolení návštěv, které z důvodu neudělení souhlasu obvodního státního zástupce pro Prahu 5 nebyly uskutečněny. Chování žalobce se po návratu z vazby změnilo, trpěl úzkostmi, stísněnými pocity, nespavostí, obavami z pronásledování, přičemž jeho psychický stav vyústil v několik pokusů o sebevraždu, v důsledku čehož byl žalobce několikrát hospitalizován v psychiatrických léčebnách. V roce 2002 byla u žalobce diagnostikována osobnostní porucha a v roce 2004 duševní porucha (schizoafektivní porucha, typ depresivní). To vedlo k jeho plné invaliditě. V důsledku působení mnoha faktorů vazebního držení na psychiku člověka byla tato skutečnost u žalobce silným psychickým traumatem a v návaznosti na ni došlo k rozvoji příznaků posttraumatické psychické poruchy. Vzhledem k tomu že spouštěcím faktorem může být zátěžová situace (dle znalce od chřipkového onemocnění až po závažný stres), nelze vznik duševního onemocnění – schizoafektivní psychózy dávat jednoznačně do příčinné souvislosti s vazbou. Soud prvního stupně přihlédl k okolnostem, za nichž došlo ke způsobení nemajetkové újmy (její povahu a závažnost – zásah do nejzákladnějších práv žalobce, dopadu na něj a na jeho rodinu a dále doživotní zdravotní a sociální následky ve vztahu k nastalé duševní poruše), a podle závěru znaleckého posudku, že jedním z faktorů onemocnění bylo i osobnostní nastavení žalobce (na něhož vazba působila jinak než na běžně zdravého člověka), shledal přiměřenou výši nemajetkové škody v částce 300 000 Kč, kterou hodnotil rovněž ve vztahu k nepřiměřeně dlouhé době, po kterou se žalobce svého nároku domáhal.

Odvolací soud se ve svém rozhodnutí ztotožnil jak se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, tak i s jeho právním posouzením. Tedy, že na daný případ je nutno aplikovat zákon č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem (dále jen „zákon č. 58/1969 Sb.“), a to v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (*pozn. Nejvyššího soudu – která byla vyhlášena pod č. 209/1992 Sb. – dále jen „Úmluva“*), neboť i podle judikatury lze dle tohoto zákona odškodnit náhradu nemajetkové újmy. S ohledem na učiněná zjištění je odpovídající částkou náhrady nemajetkové újmy částka 300 000 Kč, když není pochyb o tom, že podle závěru znaleckého posudku, který byl v průběhu řízení proveden, jedním z faktorů onemocnění žalobce byl pobyt ve vazbě. V tomto konkrétním případě by pouhé konstatování porušení práva formou omluvy nebylo dostačující, přičemž nelze kumulovat tento nárok, jestliže byla žalobci přiznána peněžitá náhrada nemajetkové újmy.

Proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu (a to proti té části, v níž bylo potvrzeno zamítnutí žaloby v částce 300 000 Kč a poskytnutí omluvy ve znění uvedeném ve výroku II. rozsudku soudu prvního stupně) podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje ze zásadní právní významnosti napadeného rozhodnutí a jehož důvodnost vyvozuje z toho, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Z rozhodovací praxe obecných soudů vyplývá nejednotnost ohledně nároku na zado-stiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem veřejné moci před účinností zákona č. 160/2006 Sb., tedy před 27. 4. 2006. Dovolatel přímo uvádí jednotlivá odlišná soudní rozhodnutí včetně rozhodnutí Nejvyššího soudu, přičemž poukazuje i na judikaturu soudu Ústavního, kterážto rozhodnutí jsou podle dovolatele v přík-rém rozporu. Judikatura Nejvyššího soudu, která by sjednocovala výklad k této otáz-ce, neexistuje, a proto je dovolání v dané věci přípustné pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí. Dovolatel výslovně uvádí, že předmětem řízení bylo zado-stiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou žalobci výkonem vazby v trestním řízení, ve kterém byl pravomocně zproštěn obžaloby.

Závěr soudu prvního stupně, resp. závěr soudu odvolacího, vztahující se k žalob-cem požadované omluvě ze strany žalované, že takové nároky nelze kumulovat, považuje dovolatel za nepřezkoumatelný pro nedostatek odůvodnění, a to zvláště za situace, kdy s tímto závěrem soudu prvního stupně nesouhlasil a svůj nesouhlas v odvolání velmi pečlivě odůvodnil. Navíc otázka, zda lze kumulovat peněžité a nepeněžité zado-stiučinění, není dosud v judikatuře odvolacího soudu vyřešena.

Odvolací soud rovněž neodpověděl na námítky žalobce týkající se přiznané náhrady nemajetkové újmy, kterou žalobce považuje za nepřiměřeně nízkou. Záro-veň má dovolatel za to, že otázka přiměřenosti výše peněžité náhrady nemajetkové újmy v případě neoprávněného omezení osobní svobody výkonem vazby dosud není v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

Dovolatel zdůrazňuje, že v rámci předběžného projednání nároku požádal ne-úspěšně Ministerstvo spravedlnosti o náhradu nemajetkové újmy dne 25. 8. 1999 a po obdržení odmítavého stanoviska podal v této věci dne 31. 12. 1999 žalobu, o níž bylo pravomocně rozhodnuto dne 15. 4. 2010 a soudem přiznána částka 300 000 Kč, kterou za výše uvedených okolností považuje za zcela nepřiměřeně nízkou. K tomu uvádí, že – nahlíženo optikou současné odškodňovací praxe Ministerstva spravedl-nosti – by mu takto pouze a jen za nedůvodnou vazbu náležela náhrada nemajetkové újmy ve výši nejméně 180 000 Kč, to ovšem za podmínky, pokud by byla žalobci poskytnuta bez průtahů, a nikoliv až více než jedenáct letech poté, kdy byl zproš-těn obžaloby. S ohledem na trvalé následky vazby, projevující se v jeho psychice dodnes, je uvažované zvýšení částky o 120 000 Kč tím nejmírnějším. Žalobci by tak náležela částka celkem 300 000 Kč, to ovšem za předpokladu, že by mu byla přiznána bez průtahů.

Dovolatel též namítá, že řízení před soudy nižších stupňů bylo postiženo vadami, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Předně, odvolací soud roz-

hodoval bez jednání, aniž pro to byly splněny podmínky stanovené v § 214 odst. 2 nebo 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Protože se nejednalo o žádný z případů uvedených v § 214 odst. 2 o. s. ř., a protože odvolání žalobce i žalované byla podána nejen z důvodu nesprávného právního posouzení věci, ale i z jiných důvodů, mělo být k projednání odvolání nařízeno jednání. Vzdání se práva účasti na projednání věci nebo souhlas účastníků s rozhodnutím věci bez nařízení jednání bylo v takovém případě bez významu. K porušení práva na spravedlivý proces došlo již v řízení před soudem prvního stupně, když nebylo připuštěno žalobcem navrhované rozšíření žaloby (o úroky z prodlení ze žalované částky 600 000 Kč od podání žaloby do zaplacení), a to bez jakéhokoliv odůvodnění. Postup soudu prvního stupně tak byl v rozporu s § 95 odst. 1 a 2 o. s. ř.

Dovolatel z výše uvedených důvodů navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu ve výroku I. (v části, v níž byl potvrzen zamítavý výrok II. rozsudku soudu prvního stupně) a rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku II. a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2009 (viz čl. II., bod 12 zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

V daném případě by dovolání mohlo být shledáno přípustným za předpokladu, že by dovolací soud dospěl k závěru o zásadním právním významu napadeného rozhodnutí ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) a § 237 odst. 3 o. s. ř. O takovou situaci by se jednalo tehdy, jestliže by dovolací soud dospěl k závěru, že v rozhodnutí odvolacího soudu je řešena právní otázka, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. Přitom se k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. nepřihlíží.

Dovolací soud zde dospívá k závěru, že dovolání žalobce je přípustné, neboť otázka důvodnosti kumulativně vznesených nároků na finanční kompenzaci a poskytnutí omluvy za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným rozhodnutím o vazbě před účinností zákona č. 160/2006 Sb. nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešena. Dovolací soud se též dosud nevysslovil ve všech souvislostech

ani k některým dalším otázkám vymezeným dovolatelem a směřujícím konec konců k otázkám určujícím výši odškodnění nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nezákonného omezení osobní svobody.

Nejprve zkoumal, zda řízení před oběma soudy nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Dovolatel v tomto ohledu předně upozorňuje na to, že odvolací soud v daném případě rozhodoval bez jednání, aniž by byly naplněny podmínky stanovené v § 214 odst. 2 nebo 3 o. s. ř. Odvolací soud v souzeném sporu vyzval oba účastníky řízení, aby se ve lhůtě patnácti dnů od doručení výzvy vyjádřili, zda souhlasí s tím, že o odvolání proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 24. 11. 2008 bude odvolacím soudem rozhodnuto bez nařízení jednání. Odvolací soud účastníky poučil, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě, bude předpokládat, že s rozhodnutím o odvolání bez nařízení jednání souhlasí. Ani jeden z účastníků se k této výzvě ve stanovené lhůtě nevyjádřil a odvolací soud rozhodl o jejich odvolání bez nařízení jednání ve smyslu § 214 odst. 3 o. s. ř.

Ustanovení § 214 odst. 3 o. s. ř. stanoví: „Jednání není třeba nařizovat také tehdy, bylo-li odvolání podáno jen z důvodu nesprávného právního posouzení věci a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí; to neplatí, jestliže odvolací soud opakuje nebo doplňuje dokazování.“

Účastníci řízení s rozhodnutím o odvolání bez nařízení jednání souhlasili, což vyplývá z toho, že se k výzvě opatřené řádným poučením ve stanovené lhůtě nevyjádřili (k tomu srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 1731).

Žalobce sice formálně poukázal na to, že odvolání podal z důvodů podle § 205 odst. 2 písm. b), c), e), g) o. s. ř., v celém odvolání však – materiálně nahlíženo – brojí pouze proti právním závěrům dovozeným soudem prvního stupně. V první části odůvodnění odvolání se žalobce podrobně zabýval tím, z jakého důvodu je jím uplatněný nárok důvodný a proč je třeba jej posoudit podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, případně jaká kritéria je třeba vzít v úvahu. Dále žalobce poukázal na závěry Ústavního soudu o tom, že nárok na náhradu nemajetkové újmy je součástí škody způsobené při výkonu veřejné moci. Dále žalobce zpochybňoval postup soudu prvního stupně, jenž v průběhu řízení nepřipustil jeho návrh na změnu žaloby podle § 95 o. s. ř. Zde je ovšem nutno poukázat na to, že usnesení, jímž se nepřipouští návrh na změnu žaloby, je samostatným rozhodnutím soudu prvního stupně, jímž se vede řízení a proti němuž není odvolání přípustné. Jak bude zmíněno níže, v daném případě není možné aplikovat ani závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 289/95. Žalobce v odvolání též uvedl, že soud prvního stupně nepřihlédl k jím tvrzeným skutečnostem, nicméně v dalším textu pouze polemizuje s právním závěrem soudu prvního stupně, že nepovolením návštěv po dobu trvání vazby nedošlo ze strany orgánů činných v trest-

ním řízení k porušení zákona č. 293/1993 Sb. Žalobce v odvolání rovněž zpochybňuje právní závěr prvostupňového soudu, že v daném případě není důležité to, zda některá rozhodnutí soudu týkající se vazebního držení žalobce byla podepsána příslušným soudcem, či nikoliv, nebo zda je jím vznesený nárok na omluvu důvodný. V závěru odvolání žalobce předkládá úvahy o tom, jaký právní předpis, případně v jakém znění, se vztahuje na projednávaný případ.

Dovolací soud proto neshledal, že by žalobce ve svém odvolání materiálně vymezil jiný důvod, nežli nesprávné právní posouzení věci soudem prvního stupně. Žalovaná své odvolání výslovně odůvodnila toliko nesprávným právním posouzením věci soudem prvního stupně.

Proto dovolací soud za splnění podmínky, že s tím účastníci souhlasí, mohl o odvolání rozhodnout bez nařízení jednání.

Za vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, není možno považovat usnesení soudu prvního stupně, kterým tento soud nepřipustil změnu žaloby. V případě rozhodnutí o připuštění změny žaloby se jedná o samostatné rozhodnutí činěné ve formě usnesení, proti němuž není odvolání přípustné, o čemž byl žalobce poučen a čehož si byl sám vědom při podání odvolání (viz jeho strana 5 a citace nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 289/95). Navíc usnesení bylo odůvodněno přímo při jednání před soudem prvního stupně konaném dne 12. 11. 2008, jak vyplývá z protokolu o tomto jednání (viz č. I. 140). Tomuto jednání byli jak žalobce, tak i jeho právní zástupce osobně přítomni, a nebyly tak naplněny podmínky pro to, aby usnesení soudu prvního stupně, kterým se změna žaloby nepřipouští, bylo vyhotovováno písemně a bylo žalobci či jeho právnímu zástupci doručováno (k tomu viz i odůvodnění citovaného nálezu Ústavního soudu či Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 1131).

Žádné další vady řízení dovolatel nenamítal a dovolací soud ani jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nezjistil. Proto se zabýval věcným posouzením daného případu.

Aby mohl dovolací soud přistoupit k řešení otázek, pro něž shledal dovolání přípustným, bylo nejprve třeba vyřešit otázku právního předpisu aplikovatelného na daný případ. Žalobce se – jak sám uvádí – domáhal náhrady nemajetkové újmy, která mu měla být způsobena tím, že v rámci trestního stíhání zahájeného vůči jeho osobě dne 2. 4. 1997 byl dne 23. 4. 1997 vzat do vazby, z níž byl propuštěn dne 20. 10. 1997 na svobodu, přičemž rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5, který nabyl právní moci dne 28. 8. 1998, byl zproštěn obžaloby podle § 226 písm. c) tr. ř.

Otázkou aplikace právního předpisu vztahujícího se na obdobnou situaci se Nejvyšší soud již zabýval, a to ve svém rozsudku ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5180/2009.

Zde nejprve Nejvyšší soud s odkazem na čl. II zákona č. 160/2006 Sb. uzavřel, že zákon č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., působí zpětně toliko ve

vztahu k nemajetkové újmě způsobené nesprávným úředním postupem, který spočívá v nevydání rozhodnutí v zákonem stanovené nebo přiměřené lhůtě. Nevztahuje se na odpovědnost za nemajetkovou újmu vzniklou z jiného důvodu přede dnem účinnosti zákona č. 160/2006 Sb. (k tomu též srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008, uveřejněný pod č. 125/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 21/2010).

Nejvyšší soud se v citovaném rozhodnutí podrobně vypořádal s nejednotnou judikaturou Ústavního soudu (na níž v této věci poukazuje i žalobce) a uzavřel, že v případě náhrady nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nezákonných rozhodnutí lze odpovědnost státu za újmu jimi způsobenou posoudit podle zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., pouze tehdy, došlo-li k vydání nezákonného rozhodnutí za účinnosti zákona č. 160/2006 Sb., tj. počínaje 27. 4. 2006, popř. tehdy, byla-li sice tato rozhodnutí vydána před účinností zákona č. 160/2006 Sb., ale újma jimi způsobená nastala až v době po jeho účinnosti (např. nezákonné rozhodnutí o vzetí do vazby bylo vydáno před 27. 4. 2006, ale vazba byla částečně vykonána až po tomto datu).

Přítom je nutné setrvat na výkladu, že před přijetím zákona č. 160/2006 Sb. právní řád České republiky neznal institut odškodnění nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem, a to ani aplikací zákona č. 82/1998 Sb., ani zákona č. 58/1969 Sb. Ani výklad čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod neumožňoval takový výklad pojmu škoda, který by v sobě zahrnoval jak škodu majetkovou, tak škodu nemajetkovou, a to vzhledem k odlišnému obsahu daných pojmů (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, publikovaný pod č. 98 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 37, a vyhlášený pod č. 265/2005 Sb., jinak též dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

To ale neznamená, že by nárok žalobcem uplatněný byl nedůvodný.

Jak soud prvního stupně, tak i soud odvolací v daném případě správně aplikovaly čl. 5 odst. 5 Úmluvy, byť tuto aplikaci oba soudy poněkud nezřetelně podmiňují aplikovatelností zákona č. 58/1969 Sb., jenž podle jejich názoru odškodnění nemajetkové újmy umožňoval.

Toto jejich posouzení žalobcova nároku podle Úmluvy je správné, neboť v době jeho vzetí do vazby (která trvala od 23. 4. 1997 do 20. 10. 1997) byla Česká republika vázána čl. 5 odst. 5 Úmluvy, podle kterého „[k]aždý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění“. Jde přitom o ustanovení přímo použitelné, jež stanoví právní základ pro odškodnění majetkové i nemajetkové újmy způsobené nezákonným zbravením svobody (srov. již výše uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008, náleží Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2006, sp. zn. I. ÚS 85/04, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení pod č. 136, svazek č. 42, str. 91 a náleží Ústavního soudu ze

dne 17. 6. 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení pod č. 108, svazek č. 49, str. 567, dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

K tomu je nutné dodat, že čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy v obecné rovině vyžadují, aby zbavení svobody bylo materiálně a procesně v souladu s vnitrostátním právem, přičemž postačuje naplnění jednoho z šesti důvodů taxativně vyjmenovaných v čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Kromě důvodů, pro které může být jednotlivec zbaven svobody, obsahuje čl. 5 Úmluvy ve svých odst. 2 až 4 další procesní záruky, jež musí každé zbavení svobody nezbytně provázet. V souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva tak Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 31 Cdo 3916/2008 konstatoval, že podmínkou aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy, tj. úspěšnosti nároku na náhradu škody, je skutečnost, že ke zbavení svobody došlo v rozporu s čl. 5 odst. 1, 2, 3 nebo 4 Úmluvy (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 4. 1990, Wassink proti Nizozemí, stížnost č. 12535/86, odst. 38).

Z uvedeného plyne, že je-li shledáno porušení čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy, poskytuje se odškodnění přímou aplikací čl. 5 odst. 5 Úmluvy bez toho, aby bylo jakkoli omezoováno národní úpravou odpovědnosti státu za způsobenou újmu, neboť ve smyslu čl. 10 Ústavy České republiky má Úmluva aplikační přednost před zákonem.

Specifickým případem je situace, kdy je národní úprava odpovědnosti státu za újmu (majetkovou i nemajetkovou) způsobenou poškozenému širší, než čl. 5 odst. 1 Úmluvy, kupříkladu, kdy se původně zákonné omezení svobody, viděno optikou národní úpravy, stává nezákonným až v důsledku specifického institutu národního práva. Takovou situaci je způsobilý založit např. § 9 zákona č. 82/1998 Sb. (nebo dříve § 5 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb.) ve zvláštním případě, kdy se původně zákonná vazba, která nepředstavuje porušení čl. 5 odst. 1 až 4 Úmluvy, stává předpokladem odškodnění až v důsledku zproštění obžaloby, tedy výsledku řízení ve věci samé, čímž je založena odpovědnost státu za škodu obviněnému způsobenou vykonáním vazby. Protože v takovém případě rozhodnutí o vazbě sdílí režim judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu v tom, že rozhodnutí o vazbě nemělo být vůbec vydáno (srov. výše citovaný náleží Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90), nezbyvá než uzavřít, že rozhodnutím o vazbě došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008).

K tomu považuje Nejvyšší soud za potřebné zopakovat, že praktický dopad nastíněných úvah se projeví toliko v možnosti žádat náhradu nemajetkové újmy způsobené vazbou ve vztahu k rozhodnutím o vzetí do vazby, která byla vydána před účinností zákona č. 160/2006 Sb. Bylo-li rozhodnutí o vzetí do vazby vydáno poté, co daný zákon nabyl účinnosti, bude namíste i v případě nemajetkové újmy způsobené vazbou v situaci, kdy následně došlo k zastavení trestního stíhání, zproštění obžaloby nebo postoupení věci jinému orgánu, postupovat podle úpravy obsažené v § 9 zákona č. 82/1998 Sb.

Jelikož tedy v souzeném případě byl žalobce vzat do vazby dne 23. 4. 1997 a z vazby byl propuštěn dne 20. 10. 1997, přičemž ke dni 28. 8. 1998 byl pravomocně zproštěn obžaloby podle § 226 písm. c) tr. ř., nastal předpoklad odpovědnosti ve smyslu § 5 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb. ve spojení s § 36 zákona č. 82/1998 Sb., neboť žádné okolnosti vymezené obecně v § 5 odst. 2 a 3 zákona č. 58/1969 Sb., které by vylučovaly odpovědnost státu, nenastaly. Ve spojení s výše uvedeným je proto nutno dospět k závěru, že ve vztahu k žalobci byl porušen čl. 5 odst. 1 Úmluvy, a ve smyslu čl. 5 odst. 5 Úmluvy má proto žalobce právo na odškodnění nemajetkové újmy tímto nezákonným rozhodnutím způsobené.

Z důvodu přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy žalobcem vznesený nárok na náhradu nemajetkové újmy za zbavení osobní svobody v rozporu s Úmluvou ve formě omluvy žalované musí být posouzen v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“ nebo „Soud“). Článek 5 odst. 5 Úmluvy stanoví, že „[k]aždý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění“. Úmluva již nespecifikuje, v jaké formě má být takové odškodnění poskytnuto.

Na tomto místě je nutno poznamenat, že ESLP sám může přiznat spravedlivé zadostiučinění ve smyslu čl. 41 Úmluvy, je-li porušeno právo (či svoboda) garantované Úmluvou a jsou-li pro to splněny další podmínky (k tomu viz např. Jacobs, G. F., White, R. C. A. *The European Convention on Human Rights*. 2nd ed. Clarendon Press: Oxford, 1996, str. 556). Toto spravedlivé zadostiučinění pak zpravidla spočívá v poskytnutí finanční kompenzace, která může být *substantial* (tedy podstatná, zásadní, výrazná) – např. rozsudek ESLP ze dne 7. 5. 1974 ve věci Neumeister proti Rakousku (článek 50), stížnost č. 1936/63 – nebo *token* (symbolická) – např. rozsudek pléna ESLP ze dne 23. 11. 1973 ve věci Engel a další proti Nizozemí (článek 50), stížnost č. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72. Spravedlivým zadostiučiněním však může být též samotné konstatování porušení práva garantovaného Úmluvou (např. rozsudek pléna ESLP ze dne 21. 2. 1975 ve věci Golder proti Spojenému království, stížnost č. 4451/70); ve vztahu k porušení práva zakotveného v čl. 5 odst. 1 až 4 a v návaznosti na to i porušení čl. 5 odst. 5 byl podobný závěr dovozen v rozsudku pléna ESLP ze dne 30. 5. 1989 ve věci Brogan a ostatní proti Spojenému království (článek 50), stížnost č. 11209/84, 11234/84, 11266/84, 11386/85, § 9.

Již z tohoto pohledu je možné dovodit, že soudy přímo aplikující Úmluvu mohou v případě porušení Úmluvou garantovaného práva přiznat odškodnění (zadostiučinění) i v jiné formě než jen v penězích.

Nicméně je důležité uvědomit si rozdíl v obsahu čl. 5 odst. 5 a čl. 41 Úmluvy. V prvním případě jde o hmotně právní ustanovení (*rule of substance*), které samo zakládá právo garantované Úmluvou. Odpovědnost za dodržení tohoto ustanovení leží především na signatářských státech Úmluvy. Článek 5 odst. 5 Úmluvy tak zakotvuje samostatné právo na odškodnění poskytované ze strany smluvních států Úmluvy osobám, u nichž došlo k zatčení či zadržení v rozporu s čl. 5 odst. 1 až 4

Úmluvy, a tím i ke vzniku škody (ať už majetkové či nemajetkové – viz výše). Naproti tomu čl. 41 (dříve čl. 50) Úmluvy stanoví kompetenční pravidlo (*rule of competence*), které při splnění stanovených podmínek zmocňuje ESLP k poskytnutí spravedlivého zadostiučinění (k tomu srov. výše uvedený rozsudek ESLP ve věci Neumeister proti Rakousku /článek 50/, § 30).

Z toho tedy vyplývá, že při aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy není možné pokládat za zcela určující to, která ve své judikatuře ESLP přistupuje k poskytování spravedlivého zadostiučinění podle čl. 41 Úmluvy, tedy jaké formy zadostiučinění poskytuje, neboť tak činí až v návaznosti na to, zda smluvní stát v případě porušení čl. 5 odst. 1 až 4 dostal své povinnosti osobu poškozenou odškodnit podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Jinými slovy řečeno, ESLP přiznává spravedlivé zadostiučinění na základě čl. 41, nikoliv – jen – podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, a to právě (též) v důsledku porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

V rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 7. 7. 2011 ve věci Al-Jedda proti Spojenému království, stížnost č. 27021/08, v němž bylo deklarováno porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, Soud uvedl, že „není jeho úlohou ve smyslu čl. 41 působit podobně jako domácí soudy zabývající se civilními delikty v rozdělení viny a kompenzačních prostředků mezi strany sporu. Je veden principem ekvity, který především zahrnuje pružnost a objektivní úvahy o tom, co je spravedlivé (*just, fair*) a rozumné (*reasonable*) s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, v což je třeba zahrnout nejen postoj stěžovatele, ale celkový kontext, v němž se porušení událo. Přiznání zadostiučinění slouží k uznání skutečnosti, že byla způsobena morální újma jako výsledek porušení základního lidského práva, a odráží v nejširším slova smyslu vážnost způsobené škody (§ 114).“

Z judikatury ESLP se dále podává, že smluvním státům je dána poměrně široká volnost v tom, jakou formu odškodnění zvolí, pakliže taková forma odškodnění dostatečně vyváží újmu, která byla poškozené osobě způsobena. (Například ve výše citovaném rozsudku ve věci Neumeister proti Rakousku /§ 43/ ESLP shledal, že majetková i nemajetková újma způsobená stěžovateli postupem porušujícím čl. 5 Úmluvy byla dostatečně vynahrazena tím, že na základě aktu milosti spolkového prezidenta byla stěžovateli zkrácena doba výkonu trestu, ke kterému byl odsouzen ve stejném trestním řízení, v němž na něm byla vykonána vazba porušující článek 5 Úmluvy. K tomu nutno poznamenat, že milost byla stěžovateli udělena v rámci mimosoudního vyrovnání.) Dovolací soud nicméně zdůrazňuje, že konstatování porušení práva, omluva či jiná myslitelná forma nepeněžního odškodnění (viz výše) musí v poměru ke způsobené škodě působit adekvátně tak, aby poškozená osoba nemohla být již nadále považována za oběť porušení Úmluvy.

Je tedy vždy nutné postupovat podle konkrétních okolností individuálního případu a zpravidla i tam, kde již státní orgány k nějaké formě kompenzace přistoupily, zvážit možnost poskytnutí i jiné formy odškodnění než v penězích. Peněžní formu odškodnění podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy je ale vždy třeba považovat za subsidiární

ve vztahu k jiným satisfakčním prostředkům. Její poskytnutí se proto váže na takové okolnosti individuálního případu, vůči kterým by jiná forma odškodnění sama o sobě nebyla adekvátní (přiměřená).

Nic ale nebrání tomu, aby soud přistoupil k přiznání více forem odškodnění (tedy jak peněžní, tak i v případě omluvy nepeněžní, což o omluvě může platit i pro případ konstatování porušení práva; k tomu blíže viz dále), je-li to vzhledem ke konkrétním okolnostem daného případu přiměřené. K tomu je nutno poznamenat, že při zvažování přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy soud musí nejprve dospět k závěru, zda došlo k omezení osobní svobody v rozporu s Úmluvou, tudíž ke konstataci, zda byl porušen čl. 5 Úmluvy. Aby však bylo možno takovou konstataci považovat za formu odškodnění, je třeba, aby tato konstatace byla vyjádřena ve výroku rozsudku, je-li shledána sama o sobě formou přiměřenou (srov. obdobně v případě konstatace porušení práva na přiměřenou délku řízení rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009), jak to ostatně činí sám ESLP.

Ve zde posuzovaném případě dovolací soud dospívá k závěru, že žalobci bylo správně na základě přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy přiznáno finanční odškodnění za způsobenou nemajetkovou újmu ve výši 300 000 Kč. Dovolací soud ovšem nemůže vyloučit, že jednou z účinných forem odškodnění nemajetkové újmy podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy může být i žalobcem vyžadovaná omluva státu za újmu takto jemu způsobenou.

Z dosud uvedeného vyplývá, že se požadavek přiměřenosti odškodnění musí posuzovat komplexně a integrovaně, tedy jako jeden nárok o více do úvahy přicházejících formách zadostiučinění. Není totiž dobře myslitelné, aby poškozený důvodně uplatňoval svůj nárok na odškodnění jednotlivými žalobami postupným nebo proměnlivým způsobem, a tak se např. v různých řízeních dožadoval různých forem zadostiučinění na základě téhož skutku založeného tvrzením o určitém nezákonném rozhodnutí a vzniku nemajetkové újmy jako jeho důsledku. Úvaha soudu o přiměřenosti zadostiučinění je založena na porovnání toho, čeho poškozený žalobce po státu žádá, a toho, co mu již ke kompenzaci bylo poskytnuto, a v případě deficitu dosavadní kompenzace zejména toho, čeho je k odškodnění zapotřebí. Jak již uvedeno, toto porovnání soud vykonává jak z hlediska vyloučení postavení poškozeného co by oběti porušení Úmluvy (jinými slovy: aby neměl objektivně důvodu uplatňovat nároky před ESLP), tak z pohledu osobní satisfakce poškozeného ve vztahu ke státu.

Bylo by popřením dispoziční zásady civilního soudního řízení i zásady autonomie vůle, kdyby primární volba formy zadostiučinění nenáležela poškozenému. Ten projevením toho, čeho se domáhá (viz § 79 odst. 1 o. s. ř.), nezaměnitelně vyjadřuje, jaká satisfakce by mu mohla kompenzovat utrpěnou újmu. V poměrech přímé aplikace Úmluvy se ovšem nabízí především forma peněžního odškodnění, jak však již uvedeno, přichází do úvahy též – za jistých skutečností – konstatace porušení práva. To však nebrání tomu, aby poškozený uplatnil požadavek relativně osobní povahy – požadavek na omluvu.

Omluva je uznávaným satisfakčním právním prostředkem ke zmírnění následků dotčení osobnostních práv fyzické osoby, její přiznání záleží vždy na posouzení obsahu i formy příslušné omluvy, stejně jako okolností, za nichž byla učiněna (viz např. zde využitelný závěr rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3322/2008). Ústavní soud ve svém rozhodnutí z 1. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 904/08, dovodil, že přiměřené zadostiučinění poskytované podle zákona č. 82/1998 Sb. může mít podobu buď morální satisfakce, nebo materiální (peněžní) satisfakce, ta připadá přitom v úvahu tehdy, pokud by morální satisfakce nebyla způsobené nemajetkové újme adekvátní. Jednou z forem morální satisfakce, kterou uvádí přímo § 31a odst. 2 citovaného zákona, je konstatování, že došlo k porušení práva; vedle toho přicházejí v úvahu samozřejmě i jiné formy, mezi něž bezpochyby lze podle Ústavního soudu řadit i omluvu.

Judikatura Nejvyššího soudu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2925/2006) v otázce významu omluvy jako satisfakčního prostředku výslovně neuvedeného v § 13 obč. zák. vedle nároku na zadostiučinění v penězích zdůrazňuje, že obě tyto kategorie zadostiučinění sledují cíl zákona přiměřeně, tj. s ohledem na okolnosti konkrétního případu odpovídajícím, postačujícím a zároveň účinným způsobem zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu, tj. nemajetkovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby. Může-li být vzniklá nemajetková újma na osobnosti fyzické osoby přiměřeně zmírněna některou z forem morálního zadostiučinění, a tak naplněn hlavní cíl, má podle ní poskytnutí právě této morální formy zadostiučinění přednost (jde tedy o primární způsob zadostiučinění). Přiměřenost morálního zadostiučinění znamená, že tato forma zadostiučinění je k nápravě nemajetkové újmy, která neoprávněným zásahem vznikla, podle okolností každého konkrétního případu již postačující, a tím i účinná. Zadostiučinění v penězích plní podpůrnou (subsidiární) funkci, tj. nastupuje až poté, kdy se morální zadostiučinění ukázalo (ať zcela nebo zčásti) nepostačujícím a tím i neúčinným (v poměrech odpovědnosti za náhradu nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem k tomu viz blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010, z něhož i zde Nejvyšší soud nadále vychází).

Není důvodu, pro který by tato výkladová východiska neměla být užita i pro posuzování důvodnosti uplatnění nároku na omluvu za nezákonné zbavení osobní svobody podle přímého účinku čl. 5 Úmluvy a konec konců (viz shora citované rozhodnutí I. ÚS 904/08) i podle zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., jenž ve svých ustanoveních omluvu jako prostředek nápravy nemajetkové újmy, stejně jako § 13 obč. zák., výslovně neuvádí.

Nejvyšší soud vychází z toho, že omluva jako satisfakční prostředek zahrnující vyjádření subjektivního požadavku poškozeného na projev jemu vstřícné vůle státu v důsledku nezákonného zbavení osobní svobody není ani konstatováním porušení práva a ani náhradou nemajetkové újmy v penězích. Poškozený jejím uplatněním vyjadřuje, že mu jde o projev uznání chyby. Ve fungujícím právním státě uznávají-

cím pravidla slušnosti by měla být k dispozici vždy, jako kompenzační prostředek první, pro mnohé dokonce jediné volby. Pokud pak poškozený nárok na poskytnutí zadostiučinění uplatní vedle požadavku na omluvu též prostředky morálními nebo peněžními (v případě posuzování dle Úmluvy a i podle platné národní úpravy), je na individuálním posouzení, zda je vedle omluvy k naplnění zásady přiměřenosti zapotřebí též např. konstatovat porušení práva, anebo poskytnout – též vedle ní – přiměřené zadostiučinění v penězích.

Ve zde souzeném případě se takové řešení nabízí – žalobce uplatňuje ke své satisfakci jak požadavek subjektivní povahy na omluvu, tak zájem o náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Na tomto místě se proto dovolací soud – a to v rámci žalobcem vymezeného dovolacího přezkumu – musí nejprve vyjádřit k tomu, jakým způsobem se stanoví forma a výše přiměřeného zadostiučinění podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy v řízeních vedených před soudy České republiky. Ve svých důsledcích se pak níže uvedené závěry vztahují i na posuzování obdobných nároků dle zákona č. 82/1998 Sb.

Již výše vyjádřený závěr, že v případě přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy je nezbytné respektovat judikaturu ESLP, by se měl vztahovat i ke způsobu určení formy a výše zadostiučinění. Rozhodnutí ESLP nicméně neposkytují zcela jasný návod k určení výše odškodnění (což ani vzhledem k již popsanému postupu ESLP podle čl. 41 Úmluvy nelze očekávat). Závěry Soudu jsou ale relevantní zejména co do vymezených kritérií, která je při stanovení formy a výše odškodnění nutno vzít do úvahy. Nejvyšší soud přesto pro ilustraci uvádí i ty části rozhodnutí ESLP, v nichž bylo přiznáno zadostiučinění v penězích.

Ve svém rozsudku první sekce ze dne 6. 10. 2005 ve věci Shilyayev proti Rusku, stížnost č. 9647/02, v odst. 21 ESLP uvedl, že rozhodujícími pro posouzení výše odškodnění při porušení čl. 5 Úmluvy jsou kritéria, jakými je povaha trestní věci, celková délka omezení osobní svobody a následky v osobní sféře stěžovatele („*the nature of the criminal case against him, total length of his detention and personal after-effects*“). V tomto případě se jednalo o neoprávněné odsouzení a zbavení osobní svobody stěžovatele, který strávil ve vazbě celkově jeden rok, osm měsíců a jedenadvacet dní (přibližně tedy šest set dvacet šest dní). ESLP přitom shledal částku přibližně 2700 EUR, kterou ruské orgány stěžovateli vyplatily jako odškodnění, za takovou, která se nejvíce jako svévolná či nerozumná.

V rozsudku ESLP ze dne 29. 5. 1997, ve věci Tsirlis a Koloumpas proti Řecku, stížnost č. 19233/91, 19234/91, přiznal ESLP podle čl. 50 (dnes čl. 41) Úmluvy částku 8 000 000 GRD (podle oficiálního kurzu ČNB ke dni rozhodnutí ESLP cca 970 000 Kč) a 7 300 000 GRD (cca 885 000 Kč) za neoprávněnou vazbu, která na stěžovatelích byla vykonána v délce třinácti, resp. dvanácti měsíců. Vnitrostátní řecké orgány stěžovatelům nepřiznaly ničeho.

Z posuzovaných hledisek jsou relevantní i závěry obsažené v rozsudku pléna ESLP ze dne 6. 11. 1980, ve věci Guzzardi proti Itálii, stížnost č. 7367/76. V tomto případě

byl italský občan, pan Guzzardi, obviněn dne 8. 2. 1973 ze spáchání trestného činu spiknutí a ve spolupachatelství též z trestného činu únosu. Téhož dne byl zatčen a vzat do vazby v Miláně. Dne 13. 11. 1976 byl pro nedostatek důkazů zproštěn obžaloby milánským krajským soudem, avšak dne 19. 12. 1979 byl milánským odvolacím soudem shledán vinným a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce osmnácti let a k zaplacení pokuty. Jelikož však čl. 272 italského trestního řádu stanoví maximální délku vazby na dva roky, musel být pan Guzzardi propuštěn z vazby nejpozději dne 8. 2. 1975. Tohoto dne byl však na základě rozhodnutí milánského krajského soudu, který aplikoval příslušné italské zákony, eskortován na ostrov Asinara (ležící blízko Sardinie), a to za účelem realizace zvláštního dohledového opatření (*measure of special supervision*), neboť byl policií označen za „jednu z nejnebezpečnějších osob“, která je zapletena do spolku s mafii. Zde se pan Guzzardi musel povinně zdržovat, zajistit si ubytování, najít si práci, byla omezena doba, kdy se směl zdržovat mimo místo svého bydliště, nesměl nosit zbraně, navštěvovat bary a noční kluby, musel se hlásit dohlížečickým orgánům, kdykoliv byl k tomu vyzván, musel předem informovat o každém telefonátu, který zamýšlel učinit apod. Tato opatření měla podle rozhodnutí soudu trvat maximálně tři roky. Dne 22. 7. 1976 bylo na žádost dohlížečického orgánu soudem rozhodnuto, že místo nuceného pobytu pana Guzzardiho bylo změněno na distrikt Force v provincii Ascoli Piceno, která se nachází na Apeninském poloostrově, a to z důvodu bezpečnosti na ostrově. Zbývající část dohledového opatření zůstala v platnosti až do vypršení tříleté lhůty, tedy do 8. 2. 1978. V srpnu roku 1977 Ministerstvo vnitra Italské republiky vyškrtlo ostrov Asinara ze seznamu míst pro nucený pobyt. K tomu podle ESLP došlo i z toho důvodu, že ve Štrasburku v té době byla již projednávána stížnost pana Guzzardiho na postup italských úřadů. ESLP v tomto případě shledal, že v období od 8. 2. 1975 do 22. 7. 1976 byl pan Guzzardi (stěžovatel) obětí porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy (§ 104). Právní zástupce stěžovatele požádal ve jménu svého klienta, aby mu Soud přiznal kompenzaci „ve výši, kterou spravedlivě určí“ (§ 112). Soud uvedl, že „úplné reparaci (*restitutio in integrum*) brání vlastní povaha bezpráví, které záleží ve zbavení svobody v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy (*complete reparation /restitutio in integrum/ is prevented by the intrinsic nature of a wrong that consists of a deprivation of liberty contrary to Article 5 par. 1*)“ (§ 114). Podle ESLP stěžovatel nenabídl žádné zvláštní důkazy, které by osvědčovaly tvrzený vznik škody, v konečném důsledku stěžovatel tedy nechává tuto záležitost na diskreci Soudu. Nadto, podle ESLP, pobyt na ostrově byl pro pana Guzzardiho „výrazně odlišný od vazby klasického druhu a zahrnoval daleko méně závažné těžkosti (*was markedly different from detention of the classic kind and involved far less serious hardships*)“. ESLP přihlédl i k tomu, že italské úřady v roce 1976 přesunuly nucené místo pobytu stěžovatele na pevninu. Na druhé straně pan Guzzardi musel nést určité náklady v souvislosti s podáním stížností italským soudům a Komisi, zvláště když neměl k dispozici právní pomoc při vystupování před Komisí. S přihlédnutím ke všem okolnostem případu přiznal ESLP stěžovateli podle čl. 50 (dnes čl. 41) Úmluvy částku 1 000 000 lir.

Z rozhodnutí ESLP je též patrné, že při porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy považuje Soud nemajetkovou újmu vzniklou stěžovateli za závažnější než v případě porušení práv zakotvených v dalších odstavcích. Upozornit lze v této souvislosti zejména na rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 8. 2. 2000 ve věci Caballero proti Spojenému království, stížnost č. 32819/96, v němž v § 30 Soud poznamenal, že v určitých případech zahrnujících porušení čl. 5 odst. 3 a 4 přiznal ohledně nemajetkové újmy odškodnění jen v relativně malých částkách, avšak v obdobných případech mladšího data odmítl přiznat jakoukoliv náhradu. V některých z těchto rozsudků ESLP uvedl, že spravedlivé zadostiučinění může být přiznáno jen vůči újmě, která vyplývá ze zbavení osobní svobody a kterou by stěžovatel nebyl býval utrpěl, kdyby se býval mohl těšit garancím čl. 5 odst. 3 Úmluvy. V takových případech uzavřel, že jako náhrady jakékoliv nemajetkové újmy je postačující konstatování porušení práva (viz např. rozsudek ESLP ze dne 25. 4. 1983, ve věci Van Droogenbroeck proti Belgii /čl. 50/, stížnost č. 7906/77, § 10 – 13).

V již výše zmíněném rozsudku velkého senátu ESLP ve věci Al-Jedda proti Spojenému království bylo Soudem shledáno porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy. ESLP však vzal v úvahu, že v tomto případě se jednalo o zatčení stěžovatele příslušníky britské armády na území Iráku, přičemž bylo potvrzeno, že stěžovatel byl členem teroristické sítě. Přesto však ESLP stěžovateli přiznal zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, a to vzhledem k délce zadržení (tři roky, dva měsíce a dvacet dní). Celková výše zadostiučinění činila 25 000 EUR.

Pro souzenou věc je relevantní i rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 28. 5. 2002 ve věci Stafford proti Spojenému království, stížnost č. 46295/99. V tomto případě ESLP shledal porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy vůči stěžovateli, a to v období od 1. 7. 1997 do 22. 12. 1998, tedy pod dobu 17 měsíců a 22 dnů (celkem tedy cca 532 dní). Bylo shledáno též porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy. Soud přiznal stěžovateli odškodnění ve výši 16 500 EUR, avšak zahrnul v to i škodu majetkovou. Z jeho vyjádření v § 94 se ale podává, že materiální škoda nebyla v tomto případě natolik závažná, aby ji přiznal zvláště. Bylo-li by proto možno vyjít z předpokladu, že částka 16 500 EUR byla přiznána především jako náhrada za škodu nemajetkovou, mohl by být učiněn přibližný úsudek o výši odškodnění, které ESLP poskytl v tomto případě za jeden den vazby; tedy cca 775 Kč za den (při kurzu 25 Kč za 1 EUR).

Pro zvážení způsobu stanovení výše odškodnění je významným referenčním rámcem též postup justičních orgánů v jiných signatářských státech Úmluvy. Nejvyšší soud proto požádal příslušné justiční orgány jednotlivých zemí o odpověď na otázku, jakým způsobem je stanoven postup pro určení výše odškodnění nemajetkové újmy v případech nezákonného zadržení.

Německý Spolkový soudní dvůr přiznává čl. 5 Úmluvy charakter přímo aplikovatelného ustanovení. Přitom neexistuje žádná specifická judikatura, která by se dotýkala stanovení výše nemajetkové újmy. Nižší soudy tedy disponují širokou diskreční pravomocí, jejíž použití zatím nebylo podrobeno bližšímu přezkumu Spol-

kovým soudním dvorem. Mezi příklady kritérií použitých soudy nižších stupňů při určení výše odškodnění patří: závažnost pochybení státních orgánů při vydání zatýkacího rozkazu, délka a intenzita omezení osobní svobody, podmínky věznění, vliv neoprávněného zadržení na sociální život/kontakty zadrženého, existence spoluzavinění škody ze strany zadrženého.

V Rakousku, kde se rovněž vychází z přímé aplikovatelnosti čl. 5 odst. 5 Úmluvy (rozsudek Nejvyššího soudu RS0037896 ze dne 18. 3. 1975), je odškodnění určováno s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu. Rakouský Nejvyšší soud přitom typicky vychází z konkrétní újmy utrpěné v individuálním případě způsobené např. hladem, strachem atd. Nicméně i bez specifického škodlivého vlivu vychází z toho, že je dotčené osobě působeno nepohodlí již jen tím, že je omezena na své svobodě. Odnětím svobody vzniká nemajetková újma spočívající ve ztrátě radosti ze života, porušení občanských práv, utrpění na odborné a ekonomické pověsti (rozsudek Nejvyššího soudu RS0052997 ze dne 25. 4. 1995). Zákon o odpovědnosti za škodu v trestním řízení pak s účinností od 1. 1. 2011 stanoví určité rozpětí sazby za den omezení osobní svobody, a to na minimálně 20 EUR a maximálně 50 EUR.

Z odpovědi francouzského Ministerstva spravedlnosti vyplynulo, že při stanovení výše nemajetkové újmy za nezákonné zadržení přihlíží k osobní situaci osoby, k jejímu zdravotnímu stavu, k věku, k povolání, k rodinné situaci, k osobnosti žalobce, k podmínkám zadržení, délce a okolnostem zadržení.

V Itálii je každý jednotlivý případ předmětem spravedlivého posouzení, při kterém se částka určuje v závislosti na trvání vazby a osobních a rodinných důsledcích vzetí do vazby. Čl. 315 odst. 2 italského trestního řádu upravuje náhradu za nezákonnou vazbu. Výše odškodnění nemůže přesáhnout 516 456,90 EUR (cca 12 700 000 Kč) a v zásadě se aplikuje aritmetické pravidlo výše odškodnění, a to 235,83 EUR (5800 Kč) za den vazby.

V Belgii má osoba, která byla zbavena svobody za podmínek neslučitelných s čl. 5 Úmluvy, právo domáhat se odškodnění podle zákona o odškodnění v případech neoprávněného zadržení. Výše náhrady se určuje spravedlivě s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a soudy se mohou odklonit od výše odškodnění navržené stranou a mohou rozhodnout *ex aequo et bono*.

Ústavní soud Malty uplatňuje ve svých rozhodnutích o výši odškodnění nemajetkové újmy svou diskreční pravomoc, přičemž obvykle do své úvahy v tomto směru zahrnuje kritéria, jakými jsou závažnost porušení práva, fyzický a morální vliv na poškozeného, vliv porušení na společnost, odstrašující a trestní prvek (to potvrzeno v rozhodnutí z 18. 9. 2009 ve věci Antony Mifsud proti Superintendentovi Carmelo Bonello).

V případě Švédska je postup při uplatňování nároku na náhradu nemajetkové újmy za protiprávní zadržení upraven podobně jako v České republice, což znamená, že poškozená osoba nejprve podává svou žádost Ministerstvu spravedlnosti, a to podle zákona č. 1998:714 o škodě způsobené omezením svobody a jinými

donucovacími opatřeními. Ministerstvo spravedlnosti pak ve svých rozhodnutích o výši odškodnění aplikuje několikrát kritéria, z nichž nejdůležitější je délka zadržení. Ministerstvo obecně poskytuje 20 000 SEK (cca 54 000 Kč) za první měsíc zadržení a 15 000 SEK (cca 41 000 Kč) za každý další měsíc. Výsledná částka může být zvýšena tehdy, byla-li osoba podezřelá ze spáchání zvláště závažného trestného činu a byla později osvobozena, nebo pokud je zadržená osoba ve věku 15 až 20 let (osoba mladá). Celkovou částku je také možné zvýšit tehdy, byla-li informace o zadržení šířena v médiích. Náhradu materiální újmy, tak jako i náhradu za újmu na zdraví může poškozená osoba žádat dle Zákona o odpovědnosti za občanskoprávní delikty č. 1972:207. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu Švédska (NJA 2007 s 295) musí být výše uvedené zákony při odškodňování nezákonného zadržení interpretovány v souladu s čl. 5 Úmluvy. Pokud závazkům Švédska vycházejícím z čl. 5 Úmluvy nemůže být ani tak učiněno zadost, náhrada může být přiznána bez jakékoli opory v zákoně. Jestliže soud rozhoduje o výši odškodnění, je podle Nejvyššího soudu přirozené, že bude brát v úvahu judikaturu ESLP.

Ve Finsku se vychází z ustanovení zákona č. 422/1974 o odškodnění zadržení nevinné osoby a jejího omezení na svobodě ze státních fondů. O náhradě nejprve rozhoduje Ministerstvo financí a rozhoduje též dle zákona č. 4127/1974 o náhradě škody. Podle finského autora Vivre de Godzinsky je průměrná výše odškodnění 100 EUR za den omezení.

Rumunský trestní řád ve svém § 505 uvádí, že při určování výše odškodnění se zohledňuje délka zadržení a důsledky zadržení, resp. jeho vliv na zadrženou osobu a její rodinu. Odškodnění má formu jednorázové finanční úhrady nebo doživotní renty, nebo také povinnosti státu na své náklady zajistit umístění osoby v domově lékařské a sociální péče. Rumunské soudy nicméně vychází z toho, že pevná výše odškodnění nemůže být stanovena ani zákonem, ani judikaturou, neboť ztráta svobody působí na každého jednotlivce jinak.

Maďarské soudy vychází při odškodňování protiprávního zadržení z obecných ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti z civilních deliktů, na něž odkazuje trestní řád ve svých § 580 až 584, kde se stanoví podmínky, za nichž se odškodnění za nezákonné zadržení poskytuje. Výše odškodnění se liší podle individuálních okolností konkrétního případu a může se pohybovat od tisíců až do milionů forintů.

Holandský trestní řád v čl. 89 a 90 upravuje právo žádat náhradu škody v případech neoprávněného zadržení. Komentářová literatura pak uvádí, že soudce se při stanovení výše odškodnění orientuje podle individuálních okolností daného případu, přičemž částka odškodnění se pohybuje od 80 EUR (cca 2000 Kč) do 105 EUR (2620 Kč).

Ve Slovinsku neexistují přesná pravidla, která by soudce mohl použít při určování výše škody. Ta se určuje případ od případu a je v diskreční pravomoci soudu. Obecně se dá ale vysledovat, že se odvíjí od takových kritérií, jakými jsou míra zavinění, míra fyzické a psychické újmy a přihlíží se k zásadám proporcionality a spravedlnosti.

Morální újmou se pak rozumí fyzické nebo psychické strádání, které je způsobeno v důsledku protiprávního jednání spáchaného vůči osobě, která újmu utrpěla.

V Polsku se při stanovení výše odškodnění přihlíží k délce zadržení a k jeho důsledkům. Konkrétní výše odškodnění je součástí diskreční pravomoci soudce.

Z odpovědi Nejvyššího soudu Norska vyplynulo, že osoba, která byla zadržena v rozporu s čl. 5 Úmluvy, může požadovat odškodnění bez ohledu na výsledek trestního řízení. Žádosti o odškodnění jsou nejprve předkládány policii a následně postoupeny Úřadu pro civilní věci, který rozhoduje jménem Ministerstva spravedlnosti. Toto rozhodnutí může být následně napadeno u soudu. Běžná výše odškodnění je 1500 NOK (cca 4700 Kč) za den nezákonného zadržení po dobu prvních dvou dnů a 400 NOK (cca 1250 Kč) za každý další den. V mimořádných případech může být přiznána dodatečná částka.

Soudy v České republice nejsou – ani za současné právní úpravy – ve výši odškodnění vázány žádnými pravidly a ani pevnými částkami. Ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk je zjevným případem normy s relativně neurčitou hypotézou, která není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. To platí tím spíše, jsou-li soudy povolány k přímé aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy. Z toho nepochybně plyne, že je toliko na uvážení soudu, aby v každém jednotlivém případě při zvážení jeho individuálních skutkových okolností stanovil adekvátní výši odškodnění nemajetkové újmy vzniklé protiprávním zadržením a vykonáním vazby. Ve prospěch tohoto závěru svědčí i slova ESLP uvedená výše, že „úplné reparaci (*restitutio in integrum*) brání vlastní povaha bezpráví, které záleží ve zbavení svobody v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy“. Nejvyšší soud ovšem nemohl zcela rezignovat na svou úlohu svěřenou mu v § 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, jenž navazuje na čl. 92 Ústavy České republiky, tedy na svou úlohu jakožto vrcholného soudního orgánu zajišťovat jednotu rozhodování soudů České republiky. Tímto způsobem by mělo být zajištěno i rozhodování českých soudů vyhovující principu rovnosti před zákonem garantovanému v čl. 1 Listiny základních práv a svobod.

Z tohoto důvodu považuje Nejvyšší soud za nezbytné vymezit některá kritéria, která jsou při úvaze o formě a výši odškodnění při aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy relevantní, jakož i vyjádřit se rámcově a obecně k výši peněžní náhrady za nemateriální újmu způsobenou nezákonným omezením osobní svobody ze strany státu.

Co se týče relevantních kritérií, tu je možno vyjít z výše uvedeného rozhodnutí ESLP ve věci Shilyayev, tak jako i ze zpráv některých signatářských států Úmluvy, a dovodit, že těmi základními pravidla jsou:

- povaha trestní věci,
- celková délka omezení osobní svobody,
- následky v osobní sféře poškozené osoby.

Povahu trestní věci je možno interpretovat zejména jako typovou závažnost trestného činu, pro který byla osoba poškozená stíhána a ve spojení s tím vazebně držena.

Ohledně kritéria celkové délky omezení osobní svobody (trvání vazby) vychází Nejvyšší soud z toho, že časové okolnosti vazby jsou objektivně vyjádřitelným kritériem pro posouzení celkové výše odškodnění. Pro účely odůvodnění výše poskytnutého odškodnění je zjevně vhodné – podobně jako ve většině evropských států – vycházet ze sazby stanovené za jeden den výkonu vazby. Judikatura ESLP však neskýtá žádné pevné vodítko a ani referenční rámec co do výše peněžního odškodnění. Nejvyšší soud proto, vycházející z úrovně odškodnění jednotlivých evropských států (viz výše), jakož i ze životní úrovně v České republice, dospívá k závěru, že adekvátním odškodněním je částka v rozmezí 500 Kč až 1500 Kč za jeden den trvání vazby, v jejímž rámci soud promítne jiné, zde uvedené a popřípadě neuvedené okolnosti svého posuzování. K tomuto rozmezí je však nutno přistupovat pouze jako k orientačnímu s tím, že podléhá toliko úvaze soudu v konkrétním případě, k jaké částce dospěje. Nejvyšší soud ji na tomto místě uvádí jen z důvodu zabránění extrémnímu poskytování zcela zjevně neodůvodnitelně nepřiměřeně nízkých či naopak zcela zjevně nepřiměřeně vysokých odškodnění.

V konkrétním případě je nadto třeba posoudit, jak závažně působí držení poškozené osoby ve vazbě z hlediska plynutí času. Neoprávněná (nezákonná) vazba může totiž působit jinak bezprostředně po jejím uvalení (kdy u zadržené osoby dochází k prvotnímu šoku ze zatčení; jedná se zpravidla o nejintenzivněji pocítované období, kdy jsou náhle narušeny téměř veškeré složky každodenního života) a jinak při jejím delším plynutí. Trvání vazby jen po několik dnů může působit stejně intenzivně jako vazba trvající několik týdnů. Z tohoto důvodu má Nejvyšší soud za to, že první dny vazby by měly být odškodňovány vyšší částkou než dny případně následující (viz výše příklad Norska či *mutatis mutandis* Švédska). S tím souvisí i to, že i když je vazba omezena jen na několik dní, může újma takto vzniklá (např. dosud bezúhonné osobě) být mnohem intenzivnější, než v jiném případě vazba trvající několik týdnů či měsíců (např. osobě v jiných případech trestním odsouzením kvalifikované jako recidivující); to je však odvislé od okolností konkrétního případu.

Při hodnocení následků neoprávněného držení ve vazbě v osobní sféře poškozené osoby je nutno vycházet z toho, že samotné držení ve vazbě má z povahy věci negativní dopady do svobody pohybu či do práva na soukromí a že v tomto ohledu výkon vazby sám o sobě působí újmu na základních právech, svobodách a důstojnosti dotčené osoby. Dále působí stres, nejistotu, úzkost apod. Navíc je třeba přihlídnout k dalším individuálním okolnostem jednotlivého případu, jakými mohou být životní podmínky ve vazební věznici, možnost kontaktu poškozené osoby s rodinnými příslušníky a s okolím, s tím související porušení práva na rodinný život atd. Popřípadě je třeba zabývat se též dopadem uvalení vazby do profesního života jedince, do jeho společenské pověsti a cti; v tomto ohledu může být popřípadě relevantní i skutečnost, že informace o zatčení a vzetí do vazby – a za jakých okolností – byla šířena.

Jinými slovy řečeno, při hodnocení okolností spadajících pod třetí kritérium je možné vyjít z toho, že relevantními skutečnostmi jsou všechny ty, které se jinak podřazují při uplatnění práva na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. obč. zák., zejména občanské cti a lidské důstojnosti a vážnosti, soukromého a rodinného života, osobní svobody, svobody pohybu i pobytu. V této souvislosti se ovšem obdobně uplatní závěry dovozené v již výše citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008, že obdobné nároky nelze uplatňovat podle obecné občanskoprávní úpravy, tedy podle § 11 a násl. obč. zák., nýbrž toliko podle čl. 5 odst. 5 Úmluvy, anebo podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb., spadají-li do časové působnosti zákona č. 160/2006 Sb. Samostatným a odlišným nárokem zůstává případná újma na zdraví způsobená protiprávní vazbou. Důvodnost takto vzneseného nároku a výše odškodnění by měla být v souladu s § 20 zákona č. 58/1969 Sb. (po 15. 5. 1998 podle § 26 zákona č. 82/1998 Sb.) posuzována podle obecných občanskoprávních předpisů vztahujících se k náhradě škody na zdraví (srov. i rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 1 Co 2/2010, uveřejněný pod č. 56/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V daném případě soudy při posouzení výše náhrady nemajetkové újmy přihlédly obecně k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo. Vzaly v potaz, že došlo k zásahu do nejzákladnějších práv žalobce, vazební stíhání dopadlo jak na osobu žalobce, tak i na jeho rodinu a přivodilo mu „doživotní zdravotní a sociální následky ve vztahu k nastalé duševní poruše“. Soudy přihlédly k tomu, že vzetí do vazby znamenalo pro žalobce silné psychické trauma, že držení ve vazbě na něj působilo silněji, než by tomu bylo u jiných osob, a že žalobce byl po celou dobu vazebního držení bez kontaktu s vnějším světem. Přiznanou částku 300 000 Kč stanovily též s přihlédnutím k nepřiměřeně dlouhé době, po kterou se žalobce svého nároku domáhal. Námitka dovolatele, že soudy nepřihlédly k délce kompenzačního řízení, není tedy důvodná.

Soudy zohlednily relevantní kritéria pro posouzení závažnosti vzniklé újmy, stanovení této formy a výše zadostiučnění. Dle skutkových zjištění byl žalobce ve vazbě držen celkem 181 dní, což v poměru k přiznané výši odškodnění představuje cca 1650 Kč (cca 66 EUR) za jeden den vazby. Odškodnění v penězích bylo stanoveno v konkrétním případě nad horní hranici toho, co Nejvyšší soud – nahlíženo z obecného hlediska – považuje za přiměřené.

Jeví se, že soudy v tomto řízení braly v potaz i následky vykonání vazby na zdraví žalobce, což by v souladu s Nejvyšším soudem dovozenými závěry nasvědčovalo jistě nesprávnosti v právní úvaze. Žalobcem takto uplatněný následek vyžadoval postup soudu podle § 43 o. s. ř. k upřesnění žalobního návrhu tak, aby bylo zřejmé, v jaké výši se žalobce domáhá náhrady nemajetkové újmy a v jaké výši náhrady škody na zdraví. Nejvyšší soud byl ovšem vázán nejen dovolacími důvody, ale též rozsahem, v němž byl rozsudek odvolacího soudu žalobcem napaden. Žalobce ostatně sám v dovolání uznává, že základní odškodnění za dobu trvání vazby by

mělo činit 180 000 Kč (1000 Kč za den vazby) a částka 120 000 Kč byla poskytnuta jako odškodnění za následky projevující se dodnes v jeho psychice. Dovolatel tak v podstatě brojí jen proti tomu, že soudy nezohlednily trvání kompenzačního řízení a v tomto smyslu nenavýšily částku odškodnění. To však – jak uvedeno výše – neodpovídá tomu, kterak postupoval soud prvního stupně (s nímž se odvolací soud výslovně ztotožňuje), který při stanovení celkové částky odškodnění k celkové délce kompenzačního řízení přihlédl.

Z těchto důvodů považoval dovolací soud samotné finanční odškodnění dosud žalobci soudy přiznané za adekvátní. Z uvedeného vyplývá, že i přes některé výhrady vztahující se k právnímu posouzení důvodnosti žalobcem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích soudy obou stupňů postupovaly správně. Dovolací soud navíc přihlédl k tomu, že v případě zrušení obou rozsudků jen z důvodu uvedení úvah právního posouzení v některých jeho částech na pravou míru by nepřineslo pro dovolatele příznivější rozhodnutí ve věci samé. Dovolání žalobce v této otázce proto shledal dovolací soud nedůvodným, a podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. jej tudíž zamítl.

Ani přisudek náhrady nemateriální újmy v penězích na horní hraně posuzování přiměřenosti relativního plnění však ve smyslu shora uvedeného právního názoru nevyklučuje, že v konkrétním případě měla být zvažována důvodnost žalobcem uplatněného požadavku na omluvu, a to nikoliv proto, že by zákon takovou kumulaci zájmů poškozeného vylučoval, jak uzavřel odvolací soud, nýbrž na základě kritéria přiměřenosti. Právní posouzení nepřípustnosti požadavku na omluvu dovolacího soudu má Nejvyšší soud za nesprávné, a proto v tomto rozsahu, jakož i ve výroku nákladovém jako závislém, rozsudek odvolacího soudu za postupu dle § 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř. zrušuje a věc vrací v tomto rozsahu dle odst. 3 téhož ustanovení odvolacímu soudu k dalšímu řízení, v němž ten bude dle § 243d odst. 1 o. s. ř. vázán zde vyslovenými právním názorem a posoudí tudíž, zda je požadavek žalobce na omluvu z hlediska přiměřenosti – vedle již pravomocně přisouzené satisfakce v penězích – důvodně uplatněným. V novém rozhodnutí bude též třeba rozhodnout o náhradě nákladů za celé řízení.

Vztah mezi akciovou společností a členem jejího představenstva není součástí podniku akciové společnosti a nepřechází převodem podniku na jeho nabyvatele. Součástí podniku proto nejsou ani závazky z tohoto vztahu vzniklé.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1499/2009)

Žalobkyně se na žalovaných domáhala, aby jí společně a nerozdílně zaplatily 24 007 672 000 Kč s úrokem 17 % ročně z částky 19 187 452 504 od 23. 6. 2000 do zaplacení z titulu náhrady škody spočívající v tom, že z majetku I. banky, a. s. (dále jen „banka“), bylo protiprávně vyvedeno 84,73 % akcií společnosti PP, a. s. (dále též jen „akcie“), za které nebylo nikdy poskytnuto odpovídající protiúplnění. Dovojuje, že žalované za účasti fyzických osob působících v orgánech banky dosáhly toho, že akcie byly za nepřiměřeně nízkou cenu převedeny na společnost ČP, a. s., která za ně zaplatila 7 147 214 800 Kč, když cena v té době byla podle znaleckých posudků podstatně vyšší. Tento převod byl v rozporu s ustanoveními § 18 a 19a zákona č. 21/1992 Sb., o bankách (dále jen „zákon o bankách“), a s ustanoveními § 194 odst. 5, § 196a a § 567 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2000. Cena 4400 Kč za akcii sice byla vyšší než cena na veřejných trzích, nicméně tam bylo možné získat nejvýše 15,27 % akcií, ze kterých však byly tři čtvrtiny převoditelné jen se souhlasem představenstva jejich emitenta, který byl ovládán bankou. Žalobkyně obsáhle dovojuje, že jednání členů orgánů banky, nelze přičítat bance, nýbrž jde o exces, za který odpovídají vedle nich také třetí osoby, v jejichž zájmu bylo jednáno, tedy první a druhá žalovaná. Tento plán byl podle žalobkyně připraven a realizován ještě před tím, než „skupina N.“ vstoupila do banky.

Za prodané akcie získala banka postupně různé cenné papíry, které však byly dle žalobkyně vždy bezcenné. V této souvislosti žalované samy anebo prostřednictvím členů orgánů banky porušily ustanovení § 161a, § 161e, § 179 odst. 2, § 194 odst. 5, § 196a odst. 3 a § 567 odst. 2 obč. zák., dále ustanovení § 3 a § 415 obč. zák. a zásady, na kterých stojí obchodní zákoník, a to zásadu reálnosti základního kapitálu, zásadu loajality akcionářů a zásadu rovného zacházení s akcionáři. Žalobkyně tvrdila, že tyto škody nebyly reparovány Českou republikou, Českou národní bankou anebo Českou konsolidační agenturou.

Žalované namítaly, že všechna ujednání, ke kterým v této souvislosti došlo, považují za platná. Dále uváděly, že banka nebyla vůbec majitelem většiny akcií; ty patřily různým investičním fondům a banka pouze zprostředkovala jejich prodej. Akcie byly prodány za cenu vyšší, než za jakou se obchodovaly na burze, kde jejich cena v rozhodné době činila 3200 Kč. Poukázaly také na to, že předmětem následného prodeje společnosti SAB nebyly jen akcie společnosti PP, a. s., nýbrž i akcie spojených pivovarů PP a R. Celkem 93 směnek získaných za akcie bylo vyměněno

za dvě směnky společností L a T a ty následně vyměněny za 300 nehlasovacích akcií fondu TR. Tyto akcie, spolu s dalšími, pak od žalobkyně odkoupila Česká konsolidační agentura za 49,3 miliardy korun českých. Poškozenou tedy může být nejvýše Česká republika a nikoliv žalobkyně. Namítaly také promlčení nároku.

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 5. 10. 2006 žalobu zamítl (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II až VI).

K odvolání žalobkyně (jež se týkalo jen první a druhé žalované) V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 15. 12. 2008 potvrdil ve vztahu k těmto žalovaným rozsudek soudu prvního stupně jak ve výroku ve věci samé (první výrok), tak ve výroku o nákladech řízení (druhý výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí až pátý výrok).

Odvolací soud konstatoval, že žalobkyně opírá tvrzený nárok v prvé řadě o to, že na základě smlouvy o prodeji podniku ze dne 19. 6. 2000 koupila podnik banky (nyní IPE, a. s.) a s tímto podnikem na ni přešel i žalovaný nárok. Odvolací soud považoval v této souvislosti za nepochybné, že k prodeji podniku došlo. Otázkou, kterou si zatím v této věci nikdo nepoložil, však dle odvolacího soudu je, zda mohl předmětný nárok na žalobkyni v souvislosti s prodejem podniku přejít.

Odvolací soud dovodil, že „podnikatel a podnik nejsou jedno a totéž“. Vycházejí z definice podniku v § 5 obch. zák., uzavřel, že prodá-li podnikatel znehodnocený podnik, prodává jej ve stavu, v jakém se nachází, čemuž bude odpovídat i výše ceny. Dojde-li ke znehodnocení podniku zaviněním třetích osob, mohl by podnikatel vymáhat náhradu škody vzniklé „na podniku“ na škůdcích. Nešlo by ale o „škodu podniku“, ale o škodu „na podniku“, a pokud by se podnikatel rozhodl podnik prodat, opět by jej prodával ve stavu, v jakém je, a nároky na náhradu škody by mu zůstaly. S prodáváním podnikem sice přecházejí zcela běžně i práva, ovšem jen taková, která slouží podnikateli k provozování podniku anebo k němu mají sloužit. Je-li podnikatelem kapitálová obchodní společnost, jednají jejím jménem její jednatelé nebo členové jejího představenstva, kteří mohou její podnik znehodnotit. Proti těmto osobám pak má společnost právo na náhradu škody. Podílely-li se na vzniku takové škody jiné osoby, nelze vyloučit ani společenství škůdců. Nicméně pořád platí, že škoda vzniklá „na podniku“ je škodou obchodní společnosti a není součástí podniku. Tento rozdíl není patrný, dokud podnik zůstane v majetku obchodní společnosti. Jakmile však dojde k prodeji podniku, pak je významné uzavřít, zda jde o pohledávky, které jsou součástí podniku, anebo jde o nároky společnosti, kde podnik byl pouze objektem, poškozenou věcí.

V projednávané věci je porušení povinností spatřováno předně v tom, že členové představenstva banky porušovali své povinnosti „funkcionářů“ banky tím, že nepostupovali při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře a rovněž prozrazovali důvěrné informace třetím osobám, na čemž se podílely první a druhá žalovaná jako „spoluškůdci“ (§ 194 odst. 5 obch. zák., ve znění platném v rozhodné době). Dále tyto osoby porušovaly zákaz konkurence (§ 196 obch. zák.), a to opět v součinnosti

s první a druhou žalovanou. S přihlédnutím k § 66 odst. 2 obch. zák. pak porušovaly i povinnost postupovat při zařizování záležitostí společnosti v souladu s jejími zájmy (§ 567 obch. zák.). Jde vesměs o povinnosti, které samostatně mohou porušit jen funkcionáři společnosti. Třetí osoby se mohou na vzniku škody touto činností jen podílet. Sama třetí osoba nemůže tyto povinnosti porušit. Všechna uvedená ustanovení již svým systematickým zařazením jasně ukazují na to, že jde o vztahy společenstevní, a také pokud uvedená ustanovení hovoří o nárocích vzešlých z těchto porušení, jednoznačně jde vždy o nároky společnosti. Že se škody z těchto porušení projeví prakticky vždy jako škody na podniku, bylo vyloženo výše. Stejně tak ovšem platí, že jde o škody „na podniku“, ale nikoliv škody tohoto podniku, škody k podniku patřící. Jde o nároky společnosti proti jejím funkcionářům a případným jejich spoluškůdcům. Ustanovení § 18 a § 19a zákona o bankách pak nejsou ničím jiným, než konkretizací výše uvedených ustanovení pro akciové společnosti zabývající se podnikáním v oboru bankovníctví.

Další porušení jsou spatřována v tom, že se žalované za pomoci stejných osob podílely na neoprávněném vybírání vkladů akcionářem, což zakazuje § 179 odst. 2 obch. zák., že porušovaly zákaz nabývání vlastních akcií za jiných, než zákonem stanovených podmínek, a konečně v tom, že bance bylo zapláceno jejími vlastními akciemi (§ 161a obch. zák.). Dále tyto osoby nepřipustně poskytovaly, případně získávaly prostředky banky na uvedené aktivity (§ 161e obch. zák.). Dotčené fyzické osoby také v této souvislosti měly porušovat uvedené povinnosti, a to opět v součinnosti s první a druhou žalovanou. Tyto vztahy však jsou tím spíše výlučným vztahem společnosti a akcionářů. Je samozřejmé, že pokud akcionář vyvádí ze společnosti svůj vklad (nerozhoduje, zda tak činí právem nebo nikoliv), děje se tak vždy k tíži podniku. Vyvádí-li jej neoprávněně, lze hovořit o poškozování podniku. Znovu ale jde o škodu „na podniku“ a ne o „škodu podniku“; poškozovým je vždy společnost.

V obou případech samozřejmě jsou finálně poškozováni akcionáři společnosti. Ti však sami tyto nároky uplatňovat nemohou; děje se tak vždy prostřednictvím společnosti, která jediné k tomu má legitimaci. Na věci by tedy nic neměnilo, kdyby žalobkyně byla sama akcionářem IP banky, a. s. (nyní IPE., a. s.), ani, kdyby byla jediným akcionářem. Stejně by legitimaci k uplatňování těchto práv neměla, tu by měla jen společnost. Nic neukazuje jasněji na to, že jde o vztahy společenstevní, než právě poukaz na zásady, na kterých spočívá úprava obchodního zákoníku, když jsou uváděny typické zásady vzájemných vztahů akcionářů a vztahů akcionářů ke společnosti jako je zásada loajality akcionáře ke společnosti nebo zásada rovného zacházení s akcionáři.

Lze tedy shrnout – pokračoval odvolací soud – že nároky na náhradu škody ze žalobkyní tvrzených porušení povinností nemohly být součástí podniku, který získala, a žalobkyně tak nemůže mít ani legitimaci k jejich vymáhání. Podnik je takto stavěn nad společnost. Ani poukaz na obecná ustanovení občanského zákoníku, zejména na prevenční povinnost podle § 415 obč. zák., na tom nic nemění. I tato

prevence by se musela vztahovat na poměry stejných osob a jejich ochranu. Aby tomu bylo jinak, muselo by jít o splnutí nebo sloučení žalobkyně s bankou. Existuje-li však banka nadále, byť pod jinou obchodní firmou, nemohly jen koupí podniku banky tvrzené nároky přejít na žalobkyni.

Samotná škoda je v projednávané věci spatřována jednak v rozdílu mezi cenou, za kterou banka akcie prodala, a cenou, kterou žalobkyně považuje za cenu tržní. Dále je spatřována v tom, že si osmá žalovaná opatřila peněžní prostředky i na nedostatečnou úhradu akcií tím, že si půjčila peníze od Bankovního holdingu, a. s., a šestá a sedmá žalovaná získaly potřebné zdroje pro úvěr prodejem 93 směnek, přičemž tyto směnky byly nelikvidní s ohledem na to, jak mohly být uhrazeny „nepeněžně“, což v souhrnu podle žalobkyně znamená, že akcie byly převedeny bez jakékoliv protihodnoty. Bylo-li by tomu tak, potom by šlo právě o ony škody „na podniku“, jež vznikly před tím, než byl podnik převeden na žalobkyni, a tedy na žalobkyni přejít nemohly. Za zcela nepochybné to odvolací soud považoval v případě tvrzeného cenového rozdílu. Jen z důvodu, že soud prvního stupně věnoval otázce ceny značnou pozornost, považoval odvolací soud za potřebné několik úvah k tomuto problému připojit. V případě zmíněných směnek stojí na stejném závěru. Nicméně z opatrnosti posoudil i otázku, nakolik může být žalobkyně finálně skutečně poškozenou.

Za obecně známou skutečnost považoval odvolací soud, že v rozhodné době mnohé kurzy vykazované na Burze cenných papírů Praha, a. s., nebo v RM-Systému, a. s., neodpovídaly ve všech případech reálným cenám příslušných cenných papírů, a to jak pro nedostatečnou hloubku a transparentnost obchodování, tak také proto, že docházelo k cíleným manipulacím s kurzy. Ani v rozhodné době však neplatilo, že tím byly dotčeny všechny kurzy, ba neplatilo to ani o většině kurzů. Konečně, ani u jednotlivých titulů nešlo zdaleka o trvalý stav. Hypotetická možnost, že bylo s kurzem akcií manipulováno, tedy neznamená, že se tak skutečně stalo. Z dokazování nic takového nevyplývalo a bylo tedy na žalobkyni to prokázat. Přitom bylo nutno uvážit, že akcie byly titulem, který nebyl zdaleka stranou pozornosti investorů, a nereálně nízké kurzy by musely vést nezbytně dříve nebo později ke zvýšené poptávce po nich. Zatímco většina emitentů na veřejných trzích obchodovaných akcií zažívala větší nebo menší obtíže v hospodaření (většina kurzů byla někdy hodně hluboko pod nominální hodnotou), Plzeňský Prazdroj, a. s., patřil ke společnostem ekonomicky stabilizovaným. Již to nasvědčovalo dle mínění odvolacího soudu spíše tomu, že šlo o ceny trhem uznané.

Za pozornost stálo také úzké pásmo, v němž se kurzy pohybovaly. To rovněž ukazovalo na cenu obecně akceptovanou. Bez významu neshledal odvolací soud ani to, že Fond národního majetku České republiky (dále jen „Fond národního majetku“) prodal akcie bance za kurzovou cenu. Šlo sice o prodej v rámci povinného odkupu, ale právo na odkup ještě neznamená povinnost akcionáře akcie prodat. Zejména tento institucionální akcionář by jistě neprodával za cenu, která by se mu jevila jako zcela nedostatečná. Přitom je nutno v tomto případě Fond národního majetku

považovat za kvalifikovaného účastníka trhu. Konečně také dosavadní akcionáři byli ochotni své akcie prodat za cenu, která se od kurzu přehnaně nevzdálila. Cena, za kterou prodávali, se jim nutně jevila jako přiměřená. Rovněž prodávající fondy byly kvalifikovanými účastníky trhu, majícími odpovědnost za hospodaření se svěřenými prostředky. Žádné námitky proti ceně neměly. Tedy ji nutně považovaly za zcela odpovídající. Těžko také odvozovat cenu akcií „od ceny akcií, které byly nakonec prodávány, za jaké situace byly prodávány a komu byly prodávány“. Za nepochybné bylo možno považovat pouze to, že kupní cena při prodeji akcií odpovídajících jen menší části základního kapitálu anebo dokonce jen několika kusům akcií bude jistě zákonitě nižší, než prodej balíku akcií, který představoval výraznou majoritu. Přesto však lze uzavřít – pokračoval odvolací soud (aniž by si kladl za úkol přesnou cenu stanovit) – že není očividné, že by cena ve smlouvě o převodu akcií mezi bankou a osmou žalovanou překročila meze, v nichž se mohlo vyjednávání o ceně akcií pohybovat. Úvahy soudu prvního stupně tedy nebyly tak nesmyslné, jak bylo namítáno.

V otázce směnek vyšel odvolací soud z pracovní hypotézy, že v jejich případě šlo o aktiva zcela nebo téměř nelikvidní. Nicméně přesto byly směněny za jiné dvě směnky. Dle mínění odvolacího soudu ani tato aktiva nebyla o nic kvalitnější. Byla vložena do fondu TRITTON za 300 kusů jeho nehlasovacích akcií z celkem 1000 kusů stejných akcií tohoto fondu a z nich následně 900 kusů bylo vloženo do jiných šesti fondů. Nebyly-li by kvalitní směnky LEVITANU a TORKMAINU, nebyly by jistě nijak zvláště hodnotné ani akcie za ně získané. Nicméně došlo k tomu, že s výjimkou tří kusů akcií TRITTONU, jež si ponechala žalobkyně, byly všechny ostatní odkoupeny Českou konsolidační agenturou na základě rámcové smlouvy ze dne 31. července 2003 (dále jen „rámcová smlouva“). Ta navazovala na Smlouvu a státní záruku uzavřenou mezi žalobkyní a Českou republikou dne 19. června 2000. Rámcová smlouva se k ní dokonce výslovně hlásila. To však nic neměnilo na tom, že předmětem této smlouvy bylo odkoupení uvedených nehlasovacích akcií a že částka 49,3 miliardy korun byla podle obsahu smlouvy odměnou za ně. Odvolací soud shledal zcela logickou úvahu soudu prvního stupně, že zhruba 30 % z této částky (šlo by řádově o necelých 15 miliard korun) muselo odpovídat oněm třem stům nehlasovacích akcií směněných za směnky LEVITANU a TORKMAINU, jež byly před tím směněny na oněch původních 93 směnek. To je závěr, který se z toho, co vyšlo při dokazování najevo, zcela rozumně podává. Žalobkyně mohla prokázat, že uvedená částka je platbou za něco jiného, byla k tomu soudem prvního stupně výslovně vyzvána, ale nic jiného nepřinesla. Závěr, že jde o nějakou paušální, nespécifickou a s uvedenými akciemi nesouvisející úhradu, tak zůstal jen nedokázaným tvrzením žalobkyně. Odvolací soud měl naopak za zcela logické, že postupnou směnou jednotlivých aktiv dostala nakonec žalobkyně zcela likvidní peněžité plnění, a to v částce přesahující částku za původních 93 směnek zaplacenou. Nešlo samozřejmě o žádné plnění za jiného. Na této úvaze nestál ani rozsudek

soudu prvního stupně. K tomu jistě plnění České konsolidační agentury ani nesměřovalo. Jde právě jen o postupné směřování hodnot, které skončilo tak, že žalobkyně nakonec obdržela plnění, jehož kvalita je nezpochybnitelná. Tedy i kdyby snad byly bývaly zmíněné 93 směňky neměly hodnotu, za kterou byly nakoupeny, nakonec se je podařilo zmíněnými kroky směřit za více než dostatečnou peněžní částku. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

Otázky zásadního právního významu dovolatelka formuluje následovně.

a) Je správný názor soudu, že pohledávka na náhradu škody vzniklé na podniku obchodní společnosti nepřechází na nabyvatele podniku ve smyslu ustanovení § 477 odst. 1 obch. zák.?

b) Je správný názor soudu, že pokud poškozený získá v souvislosti s převodem majetku, který byl předmětem poškození, následně od třetí osoby hodnotu nesouvisící se škodou, pak tato hodnota má vliv na výši, nebo dokonce vznik škody?

Tvrdí, že tyto otázky, které jsou významné pro hospodářský život a právní jistotu účastníků obchodněprávních vztahů, mají judikatorní přesah a odvolací soud je vyřešil v rozporu s hmotným právem.

Dovolatelka podrobuje kritice názor odvolacího soudu, dle něhož nárok na náhradu škody uplatněný žalobkyní nebyl součástí podniku banky, a proto na ni tento nárok nepřelšel spolu s jejím podnikem, který koupila. Namítá, že odvolací soud potvrdil chybný právní názor soudu prvního stupně, že v souvislosti s transakcemi připravenými první a druhou žalovanou v roce 1998 a realizovanými až do roku 2000, prostřednictvím kterých banka prakticky vyměnila 84,73 % akcií za určité bezcenné papíry, dovolatelce žádná škoda nevznikla, neboť v roce 2003 (tj. pět let po vzniku těchto transakcí) Česká konsolidační agentura zaplatila dovolatelce za tyto bezcenné papíry více, než kolik činila jejich pořizovací cena (a také výrazně více, než byla jejich tržní cena). Dle mínění dovolatelky tak odvolací soud chybně vyložil ustanovení § 373 a násl. obch. zák., případně ustanovení § 420 a násl. obč. zák., tak, že škoda „nevznikne“, když několik let po škodném jednání třetí osoba odstraní následky škodného jednání, aniž by byly splněny podmínky zániku závazku plněním třetí osoby ve smyslu ustanovení § 454 obč. zák.

Dovolatelka argumentuje ustanovením § 477 odst. 1 obch. zák., dle něhož na kupujícího podniku přecházejí práva a závazky, na které se prodej vztahuje. Zdůrazňuje, že veškerá dosavadní odborná literatura i judikatura stojí na závěru, že smlouvou o prodeji podniku přecházejí na kupujícího všechna práva a závazky prodávajícího související s podnikem, včetně těch, které nejsou evidovány v účetnictví. Dle konstantní judikatury Nejvyššího soudu vedou pokusy zúžit rozsah práv a závazků předešlých na nabyvatele podniku k neplatnosti smlouvy o prodeji podniku, což dovolatelka podporuje, mimo jiné, odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 1994, sp. zn. Odon 34/93, ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 25 Cdo 296/2006 (jde

o rozsudek uveřejněný pod číslem 39/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 39/2008“), a ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 32 Odo 523/2003.

V souvislosti s podnikáním jakéhokoliv podnikatele, včetně banky, může podle dovolatelky dojít a také dochází k porušování různých právních povinností osobami stojícími mimo podnik. Jediným kritériem přechodu práv a závazků k náhradě škody na nabyvatele podniku (žalobkyni) je jejich souvislost s podnikáním prodávající (banky). Doba jejich vzniku takovým kritériem není (§ 477 odst. 1 obch. zák.). Není přitom rozhodující, zda banka tato práva a závazky vedla v účetní evidenci, nebo nikoliv, ani zda žalobkyně o těchto právech a závazcích v době nabytí podniku banky věděla či nikoliv.

Dále pak dovolatelka obsáhle argumentuje ve prospěch svého tvrzení, že nárok na náhradu škody na ni přešel spolu s podnikem banky. Dovojuje, že banka byla obchodníkem s cennými papíry, a proto transakce s akciemi a také související transakce s dalšími cennými papíry (93 směnek tzv. prodejců Českého piva, směnky společností TORKMAIN a LEVITAN i nehlasovací akcie fondu TRITON a dalších tzv. Kajmanských fondů) nepochybně spadaly do předmětu jejího podnikání. Nárok na náhradu škody vůči žalovaným, který vznikl v souvislosti s uvedenými transakcemi, tak evidentně souvisí s podnikáním banky. Bez existence podniku banky, ke kterému v určitou dobu náleželo i 84,73 % akcií společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s., by žalované nikdy neorganizovaly transakci s těmito akciemi a ani související transakce a žádná škoda by nevznikla. K ničemu jinému než k podniku banky tento nárok vztáhnout nelze. Proto tento nárok přešel na dovolatelku spolu s podnikem banky.

Dovolatelka podrobuje kritice rovněž závěr odvolacího soudu, dle něhož právo na náhradu škody, které vzniklo před prodejem podniku, nepřechází na jeho nabyvatele, protože prodejní cena podniku se sníží o výši škody, která vznikla prodávajícímu před prodejem jeho podniku, přičemž v době prodeje podniku kupující i prodávající znají hodnotu podniku včetně výše případných škod existujících v době prodeje podniku. I kdyby (hypoteticky) kupní cena podniku byla stanovena jako souhrn cen každého jednotlivého aktiva podniku zohledňující jejich případné poškození, pak z definice podniku plyne, že součástí podniku jsou také pohledávky na náhradu škody, které vznikly podnikateli v souvislosti s podnikáním, a pokud jsou tyto pohledávky v době prodeje známy, tak se k nim přihlíží při stanovení ceny podniku. Pokud tato škoda není známa stranám, tak z povahy věci plyne, že o tuto škodu kupní cena nemůže být ani snížena. Prodejní cena podniku se proto zásadně nesnižuje o škodu, která vznikla prodávajícímu před prodejem podniku. I v případě, že účastníci smlouvy o prodeji podniku vědí o takové škodě, nemá to zásadně vliv na prodejní cenu podniku, protože škoda je kompenzována příslušnou pohledávkou na náhradu škody. Pokud s podnikem přejde na jeho nabyvatele také pohledávka na náhradu škody, případná nevědomost účastníků v době prodeje podniku o existenci škody nezpůsobí žádné praktické problémy, protože škoda (ať již ve formě skutečné škody nebo ušlého zisku) je kompenzována pohledávkou na náhradu této škody.

Dovolatelka dále tvrdí, že práva a povinnosti plynoucí ze vztahů mezi obchodní společnostmi a jejich akcionáři a členy statutárního orgánu jsou součástí podniku takové společnosti a přechází na nabyvatele podniku. Tento závěr podle ní vyplývá i z judikatury. Městský soud v Praze v rozhodnutí ze dne 13. 6. 2002, sp. zn. 53 Cm 36/2001, dospěl k závěru, že žalobkyně je pasivně legitimována ve sporu se členem představenstva banky, jehož účast v tomto orgánu skončila před prodejem podniku banky, o zaplacení odměny člena představenstva. Toto rozhodnutí bylo dle dovolatelky potvrzeno odvolacím soudem a obstálo také před Nejvyšším soudem (viz usnesení ze dne 4. 5. 2004, sp. zn. 29 Odo 828/2003). Opačný názor, vyjádřený v napadeném rozsudku, je vybočením z této judikatury. V projednávané věci nejsou žalovaní členové představenstva banky ani její akcionáři, i když žalované odpovídají žalobkyni za prodej akcií osmé žalované za nízkou cenu, která navíc byla fakticky zaplacená bezcennými cennými papíry společně a nerozdílně s bývalými členy představenstva. Odvolací soud také vůbec nezdůvodnil, proč odmítl argument dovolatelky, že žalování svou činností, tj. naváděním k provedení transakce s akciemi společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s., a souvisejících transakcí, organizováním jejich provedení a pomocí při jejich provádění, porušili příkaz nejednat v rozporu s dobrými mravy (§ 3 obč. zák.) a příkaz počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na majetku (§ 415 obč. zák.). Porušení ustanovení § 3 a § 415 obč. zák. ze strany žalovaných evidentně není porušením žádného specifického vztahu mezi bankou, jejími akcionáři a/nebo členy statutárního orgánu, a proto i z tohoto pohledu shledává dovolatelka názor odvolacího soudu nesprávným.

K dalšímu tvrzenému nesprávnému právnímu závěru, dle něhož obdržení plnění od třetí osoby má vliv na výši škody, dovolatelka namítá, že od února 1998 byl majetek banky/žalobkyně v důsledku protiprávního jednání žalovaných (zorganizování a realizace transakce s akciemi společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s., a souvisejících transakcí) nižší o 84,73 % akcií Prazdroje. Škoda na majetku banky/žalobkyně ve výši tržní ceny 84,73 % akcií společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s., tak vznikla již v únoru 1998. Tento závěr podporují i četná rozhodnutí českých soudů v trestních věcech, zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 8 Tdo 51/2004, které „potvrdil“ Ústavní soud rozhodnutím ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. III. ÚS 509/04.

Odvolací soud však, aniž by učinil jakýkoliv závěr k výše uvedeným skutečnostem, spojil otázku vzniku škody s nesouvisejícím plněním, které dovolatelka obdržela od třetích osob (včetně České republiky a České konsolidační agentury) v souvislosti se záchranou podniku banky v červenci 2003 (tj. pět let po realizaci uvedených transakcí). Tím dospěl dle názoru dovolatelky ke zcela absurdnímu závěru, že bance/žalobkyni škoda „nevznikla“, protože pět let po zorganizování a realizaci transakce s akciemi a souvisejících transakcí (tj. pět let po vzniku škody), ... „dostala nakonec žalobkyně zcela likvidní peněžité plnění, a to v částce přesahující částku za původních 93 směnek zaplacenou“.

Aby se však mohl uplatnit tento nesprávný právní závěr, že škoda nevznikla, musely by být splněny obecné podmínky pro zánik povinnosti žalovaných plněním jiné osoby podle ustanovení § 454 obč. zák. Avšak odvolací soud v odůvodnění rozsudku výslovně potvrdil, že plnění od České konsolidační agentury nemůže být kvalifikováno jako plnění za jiného (ve smyslu ustanovení § 454 obč. zák.), takže se ani tento způsob zániku závazku nemohl uplatnit. Dovolatelka zdůrazňuje, že jakékoli následné dispozice poškozeného s majetkem dotčeným protiprávním jednáním škůdců (v projednávané věci převod části cenných papírů na Českou konsolidační agenturu v souvislosti s veřejnou podporou) nemají vliv na vznik nebo výši škody, tedy ani na zánik nebo snížení povinnosti škodu nahradit. Tento názor podporuje odvoláním na rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR uveřejněný pod číslem 25/1990 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. 25 Cdo 78/2001, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1190/2001, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2169/2005.

Vadu řízení dovolatelka spatřuje v porušení zásady dvojinstančnosti řízení a jejího práva na slyšení tím, že jí soud znemožnil vyjádřit se k nesprávnému právnímu názoru, že právo na náhradu škody vzniklé v souvislosti s podnikatelskou činností nepřechází s prodejem podniku, přičemž, kdyby se mohla k uvedenému názoru vyjádřit, odvolací soud by patrně rozhodl jinak.

Další vada řízení spočívá dle dovolatelky v tom, že odvolací soud i soud prvního stupně se nezabývaly dovolatelkou tvrzenými a prokazovanými okolnostmi plnění od České konsolidační agentury, přestože tyto okolnosti měly rozhodující vliv na nesprávný právní závěr soudů obou stupňů ohledně závěru, že nevznikla škoda.

A konečně poslední vadu řízení dovolatelka přisuzuje postupu soudů obou stupňů, neboť ty se nezabývaly žalobkyní tvrzenou a dokazovanou nevýhodností transakce s akciemi pro banku, což také vedlo k nesprávnému závěru obou soudů ohledně vzniku a výše škody.

Proto navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu, spolu s ním ve vztahu k první a druhé žalovaným i výrok I. rozsudku soudu prvního stupně a výrok II. rozsudku soudu prvního stupně v celém rozsahu zrušil a věc vrátil posledně jmenovanému k dalšímu řízení.

První a druhá žalované ve společném vyjádření k dovolání namítají, že dovolání žalobkyně není přípustné, když mají za to, že dovolatelka jako otázku zásadního právního významu předkládá otázku skutkovou, která nemůže být v dovolacím řízení přezkoumávána. Obsáhle argumentují ve prospěch správnosti napadeného rozhodnutí, přičemž zdůrazňují, že „náhrady škody související s držním směnky se ... lze domáhat až v okamžiku, kdy je postaveno na jisto, že na směnku plněno nebude, tj. nikoliv v okamžiku vystavení směnky“. Zastávají názor, že se žádná majetková újma ve sféře banky, resp. žalobkyně, v souvislosti s namítanou transakcí s akciemi společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s., neprojevila, když po několika směnách cenných

papírů obdržela banka, resp. žalobkyně, v roce 2003 více než dostačující protiplatební. Teprve v tento okamžik byla totiž ve smyslu jimi uvedené judikatury vypořádána práva spojená s držním těchto cenných papírů a případná existence škody postavena na jisto. Z toho dovozují, že otázka existence, resp. neexistence, škody jako předpokladu přiznání nároku na náhradu škody byla soudy nižších instancí v předchozím řízení posouzena v souladu s hmotným právem a ustálenou judikaturou dovolacího soudu.

Proto navrhuji, aby Nejvyšší soud dovolání jako nepřipustné odmítl, případně zamítl.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Dovolání shledává Nejvyšší soud přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro řešení otázek v něm otevřených, dovolacím soudem beze zbytku neřešených.

Z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. se podává, že dovolací přezkum je zde předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročez způsobným dovolacím důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu, jehož obsahovým vymezením je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.), je pak možné – z povahy věci – posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné. Naopak zde nelze účinně uplatnit námitky proti skutkovým zjištěním způsobem, který předjímá dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř., stejně jako důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., jestliže tvrzené vady procesu získání skutkových zjištění (zejména provádění a hodnocení důkazů) nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu (srov. shodně usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 10/06, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura číslo 9, ročník 2006, pod číslem 130).

Odvolací soud založil napadené rozhodnutí na třech právních závěrech. Především uzavřel, že právo na náhradu škody vzniklé akciové společnosti nepřechází prodejem podniku na jeho nabyvatele, protože toto právo není součástí podniku. S podnikem podle odvolacího soudu nepřecházejí ani pohledávky ze vztahů mezi společností a členy jejích orgánů či akcionáři. Dále pak dospěl k závěru, že cena, za kterou banka akcie prodala, nepřekročila meze, v nichž se mohlo vyjednávání o ceně akcií pohybovat. A konečně dospěl k závěru, že bance nevznikla transakcí s akciemi škoda.

Ustanovení § 477 odst. 1 a 2 obč. zák. určují, že při prodeji podniku přecházejí na kupujícího všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje. Přechod pohledávek se jinak řídí ustanovením o postoupení pohledávek.

Podle ustanovení § 5 obč. zák., v rozhodném znění, se podnikem pro účely tohoto zákona rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek

podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit.

Není pochyb o tom, že pohledávka z odpovědnosti za škodu způsobenou podnikateli při podnikatelské činnosti podnikateli patří. Je tedy třeba se zabývat tím, zda taková pohledávka slouží nebo vzhledem ke své povaze má sloužit k provozování podniku a zda je tedy jeho součástí.

V projednávané věci měla vzniknout škoda v souvislosti s prodejem cenných papírů – akcií. Součástí předmětu podnikání banky bylo i obchodování s cennými papíry. Shromáždila-li banka v rámci tohoto předmětu podnikání akcie a následně je prodala, šlo nepochybně o transakci, kterou provedla v rámci provozování podniku.

Tvrzená škoda měla bance vzniknout tím, že členové jejího představenstva v součinnosti se žalovanými vyvedli sérií na sebe navazujících transakcí z majetku banky akcie za cenu, která nebyla přiměřená jejich hodnotě, přičemž tuto cenu zaplatili směnkami, které byly dle tvrzení dovolatelky „bezcné“.

Nejvyšší soud se proto nejdříve zabýval tím, zda právo na náhradu škody, kterou způsobí členové představenstva akciové společnosti porušením svých povinností při správě jejího majetku, tj. porušením povinnosti vykonávat svou působnost s náležitou péčí (dnes s péčí řádného hospodáře), je součástí podniku akciové společnosti a přechází prodejem tohoto podniku na jeho nabyvatele, a dospěl k závěru, že tomu tak není.

Podle ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák. jsou členové představenstva povinni vykonávat svou působnost s náležitou péčí a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Z uvedeného plyne, že odpovědnost členů představenstva vyplývá z jejich vztahu ke společnosti založeného jejich zvolením do funkce. Vztah mezi akciovou společností a členem jejího představenstva je tedy vztahem, který není součástí podniku (na rozdíl od vztahu mezi akciovou společností a jejími zaměstnanci) a nepřechází převodem podniku na jeho nabyvatele. Tento závěr lze učinit především z toho, že zatímco ohledně zaměstnanců ustanovení § 480 obch. zák. výslovně určuje, že práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům podniku přecházejí z prodávajícího na kupujícího, ohledně členů orgánů společnosti žádné obdobné ustanovení neobsahuje.

Ke stejnému závěru však lze dospět i logickým a teleologickým výkladem ustanovení § 5 a § 476 a násl. obch. zák. Účelem smlouvy o prodeji podniku (což plyne i z důvodové zprávy k obchodnímu zákoníku) je, aby její nabyvatel mohl bez přerušení pokračovat v jeho provozování. K tomu je nepochybně potřebné, aby s podnikem přešli – mimo jiné – i zaměstnanci podnikatele, který svůj podnik prodává. Aby s podnikem „přešly“ na nabyvatele podniku i jeho orgány (jejich členové),

však není nejen potřebné, ale ani právně možné, když nabyvatelem prodáváného podniku nemusí být obchodní společnost, popřípadě obchodní společnost téhož typu, jako prodávající, a i kdyby jí byla, má své vlastní orgány, jejichž strukturu nelze prodejem podniku zdvojit. Stejný závěr lze dovodit i ze vztahu mezi představenstvem a akciovou společností. Představenstvo je jedním z orgánů společnosti, je navázáno, stejně jako ostatní orgány, na společnost, a nikoli na její podnik, je voleno jinými orgány společnosti a jim se také ze své činnosti odpovídá. Nedává proto ani z tohoto důvodu logický smysl, aby prodejem podniku přecházely na nabyvatele i vztahy vzniklé (volbou) mezi společností a jejím představenstvem a závazky z tohoto vztahu vzniklé, nehledě ani na to, že prodávala-li by společnost jen část podniku, nebylo by možné rozhodnout, kteří členové představenstva s převáděnou částí podniku přecházejí, když – na rozdíl od zaměstnanců – nejsou vázáni na žádnou z částí podniku.

Z uvedeného plyne, že závazky ze vztahu mezi obchodní společností a jejím orgánem či členem jejího orgánu nejsou a nemohou být součástí podniku.

Podle ustanovení § 383 obch. zák. platí, že je-li k náhradě škody zavázáno několik osob, jsou tyto osoby povinny škodu nahradit společně a nerozdílně a mezi sebou se vypořádají podle rozsahu své odpovědnosti. Protože žalované měly dle tvrzení dovolatelky způsobit škodu v součinnosti se členy představenstva banky, kteří měli uskutečňovat právní úkony potřebné k nabytí a převodům akcií a poskytovat žalovaným informace potřebné k přípravě uvedených transakcí, lze uzavřít, že vznikla-li z uvedeného jednání bance škoda, podílely se na jejím vzniku všechny osoby, které uvedená jednání připravovaly či prováděly, a uplatní se tak ustanovení § 383 obch. zák. Na základě toho nelze než uzavřít, že i (případná) solidární odpovědnost žalovaných za škodu způsobenou bance v součinnosti s členy jejího představenstva je odpovědností vůči bance, která nepřechází na nabyvatele jejího podniku.

Vzhledem ke shora uvedenému se již Nejvyšší soud nezabýval námitkou dovolatelky, týkající se porušení povinnosti podle § 415 obč. zák.

K tomu Nejvyšší soud dodává, že dovolatelka se mylí, poukazuje-li na to, že v usnesení sp. zn. 29 Odo 828/2003 Nejvyšší soud akceptoval závěr soudu prvního stupně, že žalobkyně je pasivně legitimována ve sporu se členem představenstva banky, jehož účast v tomto orgánu skončila před prodejem podniku banky, o zaplacení odměny. V uvedené věci Nejvyšší soud dovolání odmítal a otázku, která ze dvou žalovaných (Československá obchodní banka, a. s., a IP banka, a. s.) je ve věci pasivně legitimována, neřešil, a ani řešit nemohl, když nebyla dovolatelem označena jako otázka zásadního právního významu. Případný není ani odkaz na R 39/2008, neboť toto rozhodnutí se netýká náhrady škody způsobené obchodní společností jejím statutárním orgánem.

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 8. 12. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1374/96, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 1998, pod číslem 17, dovodil, že založil-li odvolací soud závěr o nedůvodnosti uplatněného nároku současně na

dvou na sobě nezávislých důvodech, pak sama okolnost, že jeden z nich neobstojí, nemůže mít na správnost tohoto závěru vliv, jestliže obstojí důvod druhý. To platí i tehdy, nemohl-li být druhý důvod podroben dovolacímu přezkumu proto, že nebyl dovoláním dotčen. V takovém případě není ani zapotřebí se správností důvodu, jenž naopak dovoláním napaden byl, zabývat, neboť na celkový závěr odvolacího soudu o nedůvodnosti uplatněného nároku to nemůže mít vliv. K uvedeným právním závěrům se pak Nejvyšší soud přihlásil, byť pro účely založení přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., rovněž v usnesení uveřejněném pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, přičemž nemá důvodu na nich nic měnit ani v projednávané věci.

K dovolatelkou tvrzeným vadám spočívajícím v tom, že se soudy obou stupňů nezabývaly dovolatelkou tvrzenými a prokazovanými okolnostmi plnění od České konsolidační agentury, přestože tyto okolnosti měly rozhodující vliv na jejich nesprávný právní závěr, že nevznikla škoda, a nezabývaly se ani žalobkyní tvrzenou a dokazovanou nevýhodností transakce s akcemi pro banku, což také vedlo k nesprávnému závěru ohledně vzniku a výše škody, dovolací soud uzavírá, že není-li tvrzená škoda součástí podniku, nemohly mít tvrzené vady řízení vliv na závěr, pro který dovolací soud dovolání zamítl.

K dovolatelkou tvrzenému porušení zásady dvojinstančnosti řízení a jejího práva na slyšení tím, že jí soud znemožnil vyjádřit se k nesprávnému právnímu názoru, že právo na náhradu škody, jejíž úhrady se domáhá, nepřechází s prodejem podniku, přičemž, kdyby se mohla k uvedenému názoru vyjádřit, odvolací soud by patrně rozhodl jinak, pak Nejvyšší soud uzavírá, že již v podání ze dne 31. 8. 2004 adresovaném soudu prvního stupně první a druhá žalovaná mimo jiné namítaly, že na žalobkyni prodejem podniku nemohly přejít „vztahy“, které jsou součástí osobního statutu společnosti, ale že aktivní legitimace svědčí bance. Nic tedy nebránilo tomu, aby žalobkyně ve vztahu k tomuto tvrzení uplatnila argumentaci, ohledně které nepřiléhavě dovozuje, že ji v důsledku postupu odvolacího soudu uplatnit nemohla.

Proto Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, věty první, o. s. ř. zamítl, aniž se zabýval dalšími uplatněnými dovolacími důvody.

O nákladech dovolacího řízení rozhodl dovolací soud podle ustanovení § 243b odst. 5, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. Podle ustanovení § 3 odst. 1 bodu 6 a § 10 odst. 3 vyhlášky č. 484/2000 Sb. činí odměna advokáta za jeden úkon právní služby 36 233 808 Kč. Advokáti žalovaných učinili v řízení 2 úkony právní služby (vyjádření k dovolání a vyjádření k vyjádření žalobkyně). Šlo však o úkony, ve kterých tentýž text podepsali oba advokáti. Proto Nejvyšší soud pokládal ve smyslu § 142 odst. 1 o. s. ř. u každé žalované za účelně vynaložený náklad odměnu v poloviční výši, tj. ve výši ve výši 18 116 905 Kč. Spolu s režijním paušálem určeným podle ustanovení § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů, částkou 300 Kč (přiznaným opět v poloviční výši) náleží každé žalované 18 117 205 Kč. Z této částky pak činí náhrada za 20% daň z přidané hodnoty 3 623 441 Kč.

Celkem tak dovolací soud přiznal první i druhé žalované k tíži žalobkyně částku 21 740 646 Kč.

Rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm (do 30. 6. 2009), se podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Na základě soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí o jeho zřízení) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, aniž šlo o případ uvedený v § 41 insolvenčního zákona, nenabývá věřitel právo na uspokojení pohledávky z takového zajištění bez zřetele k tomu, zda návrh na zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech podal před zahájením insolvenčního řízení nebo v jeho průběhu.

Nabylo-li rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka právní mocí poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, stává se právo věřitele na uspokojení z takového zajištění neúčinným od prohlášení konkursu na majetek dlužníka (srov. § 245 odst. 1 insolvenčního zákona).

Z uspokojení v insolvenčním řízení jsou vedle pohledávek vypočtených v § 170 insolvenčního zákona a přihlášených pohledávek, k nimž se v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečnosti nepřihlíží (srov. § 185 insolvenčního zákona), vyloučeny i pohledávky, které věřitel, jemuž insolvenční zákon předepisuje uplatnění pohledávky vůči dlužníku podáním přihlášky, nepřihlásil v průběhu insolvenčního řízení vůbec nebo pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, které věřitel neuplatnil v průběhu insolvenčního řízení postupem dle § 203 insolvenčního zákona, a pohledávky, které vznikly až po rozhodnutí o úpadku respektive po uplynutí propadné lhůty vymezené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek a které zároveň nejsou zahrnuty v taxativním výčtu pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň, obsaženém v § 168 a § 169 insolvenčního zákona.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSCR 16/2011)

Usnesením ze dne 19. 8. 2010 odmítl **K r a j s k ý s o u d** v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) jako opožděnou přihlášku, kterou věřitel č. 7 J., spol. s r. o., dodatečně přihlásil do insolvenčního řízení dlužnice V. F. zajištění své pohledávky ve výši 1 241 641 Kč zástavním právem k nemovitostem zapsaným na listu vlastnictví číslo 444, pro katastrální území a obec P., jejichž spoluvlastníkem v rozsahu jedné ideální poloviny je dlužnice.

Insolvenční soud vyšel z toho, že:

- 1) Insolvenční řízení bylo zahájeno 24. 7. 2009.
- 2) Usnesením ze dne 6. 1. 2010 rozhodl insolvenční soud o úpadku dlužnice a současně prohlásil konkurs na majetek dlužnice a vyzval věřitele, aby své pohle-

dávky, včetně uplatnění práva přednostního uspokojení, přihlásili do insolvenčního řízení do 18. 2. 2010, s poučením, že jinak nelze k přihlášce přihlížet.

3) Příhláškou ze dne 15. 2. 2010, došla insolvenčnímu soudu 16. 2. 2010 a opravenou podáním ze dne 25. 2. 2010, přihlásil věřitel č. 7 do insolvenčního řízení pohledávku vůči dlužnici ve výši 1 241 641 Kč, s tím, že jde o pohledávku zajištěnou zástavním právem na nemovitostech ve vlastnictví dlužnice, zapsaných na listu vlastnictví číslo 236, pro katastrální území V.

4) Při přezkumném jednání, jež se konalo 26. 2. 2010, byla pohledávka specifikovaná pod bodem 3) v plné výši zjištěna s právem přednostního uspokojení ze zajištění na nemovitostech dlužníka zapsaných v katastrálním území V.

5) Podáním datovaným 22. 7. 2010 sdělil věřitel č. 7 insolvenčnímu soudu, že jeho pohledávka je dodatečně zajištěna soudcovským zástavním právem k nemovitostem dlužnice zapsaným v jeho prospěch na listu vlastnictví číslo 444, pro katastrální území a obec P. V mezidobí, po uplynutí přihlašovací lhůty a po prohlášení konkursu na majetek dlužníka, bylo totiž pravomocně rozhodnuto o zřízení soudcovského zástavního práva s účinky před zahájením insolvenčního řízení. Toto právo nemohl věřitel č. 7 v řízení dříve uplatnit, neboť nemohl předjímat výsledek tehdy zahájeného (od dubna 2009) řízení o návrhu na exekuci zřízením soudcovského zástavního práva.

Na tomto základě insolvenční soud – vycházející z ustanovení § 173 odst. 1 až 3, § 185, § 192 odst. 2 a § 248 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – uzavřel, že dodatečně přihlášené „právo ze zajištění“ vzniklo až po zahájení insolvenčního řízení, neboť pravomocné rozhodnutí o zřízení soudcovského zástavního práva bylo vydáno až po zahájení insolvenčního řízení, byť návrh na exekuci zřízením soudcovského zástavního práva byl podán ještě před zahájením insolvenčního řízení. Jde proto o opožděnou „změnu“ přihlášky, k níž se nepřihlíží.

K odvolání věřitele č. 7 V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 22. 12. 2010 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud citoval ustanovení § 109 odst. 1 a § 248 odst. 2 insolvenčního zákona, uváděje, že z těchto ustanovení je zřejmé, že insolvenční zákon zásadně nevylučuje, aby v insolvenčním řízení byly přednostně uspokojeny pohledávky, jejichž zajištění vzniklo (slovy zákona věřitelé je nabyli či získali) až po zahájení insolvenčního řízení. V případě konkursu je to však přípustné pouze u zajištění pohledávek věřitelů ze smluv uzavřených insolvenčním správcem podle ustanovení § 41 insolvenčního zákona.

Ohledně vzniku soudcovského zástavního práva pak odvolací soud zdůraznil, že podle ustanovení § 338b odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, je sice pro nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva rozhodný stav v době zahájení řízení o výkon rozhodnutí, ale soudcovské zástavní právo vzniká dnem nabytí právní moci rozhodnutí, jímž bylo zřízeno. Insolvenční zákon neobsahuje ustanovení obdobné ustanovení § 338d odst. 1 o. s. ř. a – jak plyne

z ustanovení 248 odst. 2 insolvenčního zákona – přednostní uspokojení pohledávek, k nimž bylo soudcovské zástavní právo zřízeno až po zahájení insolvenčního řízení, zásadně vylučuje. Odvolací soud proto přitakal závěrům insolvenčního soudu.

Kdyby byl správný názor věřitele č. 7, že mu zajištění pohledávky soudcovským zástavním právem vzniklo (že je získal) již ke dni podání návrhu na výkon rozhodnutí, musel by je do insolvenčního řízení přihlásit nejpozději do konce lhůty pro přihlášení pohledávek (respektive by je mohl uplatnit nejpozději při přezkumném jednání), doplnil odvolací soud.

Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel č. 7 dovolání, namítaje, že řízení je postíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel namítá, že podle jeho názoru zákonná konstrukce okamžiku nabytí (získání) soudcovského zástavního práva na nemovitostech směřuje k tomu, že okamžikem „nabytí“ či „získání“ zajištění (zde zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech) je podle právní fikce nabytí (respektive získání) zajištění (tedy soudcovského zástavního práva na nemovitostech) ex tunc, „neboli od tehdy, neboli k okamžiku podání návrhu na jeho zřízení“.

To, že usnesení o zřízení soudcovského zástavního práva nabylo právní moci až po zahájení insolvenčního řízení, nebrání tomu, aby zajišťovací práva nabytá před zahájením insolvenčního řízení zůstala zachována i v insolvenčním řízení. Dovolatel shrnuje, že pro postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení je rozhodující doba, ve které soudu došel návrh na zřízení soudcovského zástavního práva, neboť zajištění bylo právě k tomuto okamžiku (právní fikcí zpětně) „získáno“.

Dovolatel také nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle nějž v případě, že mu (jak tvrdí) vzniklo zajištění pohledávky soudcovským zástavním právem (že je získal) již ke dni podání návrhu na výkon rozhodnutí, je měl ke stejnému dni (a nejpozději při přezkumném jednání) přihlásit. V tomto ohledu poukazuje na to, že usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. 3. 2010, vydané ve spojení s usnesením ze dne 28. 4. 2009, jímž Okresní soud v Kolíně soudcovské zástavní právo zřídil, obdržel až 6. 5. 2010, takže zřízení soudcovského zástavního práva nebylo možné objektivně zohlednit již v samotné přihlášce.

Oba soudy dovolatel kritizuje za to, že údajně pominuly, že zajištění na základě soudcovského zástavního práva vzniká ke dni právní moci, avšak s účinky ex tunc ke dni podání návrhu na jeho zřízení, tedy před okamžikem zahájení insolvenčního řízení.

Odvolacímu soudu dovolatel rovněž vytýká, že nesprávně odkazuje na ustanovení § 109 odst. 1 insolvenčního zákona, k čemuž dovolatel dovozuje, že toto ustanovení hovoří jen o soudcovském zástavním právu, jehož zřízení bylo navrženo až po zahájení insolvenčního řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení (22. 12. 2010) je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2010 (tj. naposledy ve znění zákona č. 260/2010 Sb.).

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3, části věty před středníkem, o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod číslem 25/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, jež je, stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže, dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu). Podmínku, aby šlo o potvrzující usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam, formulovanou od 1. 7. 2009, ve větě druhé označeného ustanovení, poukazem na obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., má Nejvyšší soud za obsoletní (srov. např. i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněného pod číslem 151/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud se věcí zabýval nejprve v rovině dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 165 insolvenčního zákona věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak (odstavec 1). Zákon může stanovit, že podle odstavce 1 se uspokojují i někteří věřitelé, kteří nepodávají přihlášku pohledávky, splňují-li zákonem stanovené podmínky (odstavec 1).

Dle ustanovení § 166 insolvenčního zákona zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

Z ustanovení § 173 insolvenčního zákona pak plyne, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do

uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují (odstavec 1). Přihlašují se i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí (odstavec 2). Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku (odstavec 3). Přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu. Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu (odstavec 4).

Podle ustanovení § 174 odst. 3 insolvenčního zákona, jde-li o pohledávku zajištěnou, musí věřitel v přihlášce uvést, zda uplatňuje právo na její uspokojení ze zajištění, a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku; nestane-li se tak, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo.

Dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že insolvenční zákon člení pohledávky dlužnickových věřitelů (coby procesních subjektů, které ve smyslu § 9 písm. c/ insolvenčního zákona uplatňují svá práva vůči dlužníku) do několika skupin, u nichž formuluje různě předpoklady, za nichž mohou být tyto pohledávky uspokojeny v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka.

Jde o:

1) Pohledávky, které věřitelé uplatňují vůči dlužníku podáním přihlášky (§ 165 insolvenčního zákona).

2) Pohledávky, na které se hledí jako na přihlášené, ačkoliv je věřitelé neuplatnili vůči dlužníku přihláškou (srov. též § 165 odst. 2, § 184, § 237 odst. 4, § 275, § 370 odst. 2 písm. d/, § 373 odst. 1 a 8 a § 385 odst. 1 insolvenčního zákona).

3) Pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona).

4) Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona).

Pro pohledávky, které věřitelé uplatňují vůči dlužníku podáním přihlášky, platí, že musí existovat (byť dosud nejsou splatné nebo jsou vázány na podmínku,

k jejímž splnění může dojít později) zpravidla ke dni rozhodnutí o úpadku (srov. i § 136 odst. 2 písm. d/, § 170 a § 173 odst. 2 insolvenčního zákona), nejpozději však (není-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o prohlášení konkursu /srov. i § 246 odst. 2 insolvenčního zákona/) ke dni přihlášení provedeného v propadné lhůtě vymezené rozhodnutím o úpadku.

Pohledávky, na které hledí insolvenční zákon jako na přihlášené, ačkoli přihlášené nebyly, mohou výjimečně vzniknout i později (srov. např. § 237 odst. 4 a § 275 insolvenčního zákona), přičemž jejich kategorizace coby „přihlášených“ je dána povahou věci (mechanismem vzniku těchto pohledávek).

Charakteristickým rysem pohledávek za majetkovou podstatou je, že vznikly nejpozději po vyhlášení moratoria (jež předcházelo zahájení insolvenčního řízení), zpravidla však po zahájení insolvenčního řízení (§ 168 odst. 1, uvozovací věta, insolvenčního zákona) nebo po rozhodnutí o úpadku (§ 168 odst. 2, uvozovací věta, insolvenčního zákona). Jejich výčet je taxativní a v insolvenčním řízení se nepřihlašují, nýbrž se uplatňují vůči insolvenčnímu správci pořadem práva tak, jako by insolvenční správce byl v nich dlužníkem (§ 203 odst. 1 insolvenčního zákona).

Zvláštní (výlučné) postavení mají pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona). U těchto pohledávek není podstatné, zda vznikly před nebo po zahájení insolvenčního řízení (jejich výlučnost je dána jejich charakterem). Jejich výčet je rovněž taxativní a v insolvenčním řízení se též nepřihlašují, nýbrž se uplatňují vůči insolvenčnímu správci (srov. opět § 203 odst. 1 insolvenčního zákona).

Protipólem takto nastavené úpravy pohledávek věřitelů uspokojitelných v insolvenčním řízení jsou pohledávky, které insolvenční zákon z takového uspokojení výslovně vylučuje, ač by jinak patřily mezi pohledávky, jež se (v intencích výše podaného výkladu) uspokojit mohou. Jde o pohledávky vypočtené v § 170 insolvenčního zákona.

Tím však výčet pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení nekončí.

Insolvenční zákon dále vylučuje z uspokojení v insolvenčním řízení ty z přihlášených pohledávek, k nimž se v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečností nepřihlíží (srov. § 185 insolvenčního zákona). Povahou věci je rovněž dáno, že z uspokojení v insolvenčním řízení jsou (faktickou cestou) vyloučeny pohledávky, které věřitel, jemuž insolvenční zákon předepisuje uplatnění pohledávky vůči dlužníku podáním přihlášky, nepřihlásil v průběhu insolvenčního řízení vůbec, nebo pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, které věřitel neuplatnil v průběhu insolvenčního řízení postupem dle § 203 insolvenčního zákona (takže se o nich insolvenční správce nedozvěděl).

Poslední kategorií pohledávek, jež se v insolvenčním řízení neuspokojují žádným způsobem z majetkové podstaty dlužníka, jsou ty, které vznikly až po rozhodnutí o úpadku respektive (ve vazbě na výše řečené) po uplynutí propadné lhůty vymeze-

né rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek a které zároveň nejsou zahrnuty v taxativním výčtu pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň, obsaženém v § 168 a § 169 insolvenčního zákona. Příkladem pohledávky, vzniklé v průběhu insolvenčního řízení (po rozhodnutí o úpadku, poté, co insolvenční soud rozhodl o způsobu řešení dlužníkovra úpadku), která se v průběhu insolvenčního řízení neuspokojuje vůbec, je pohledávka vzniklá státu (správci daně) tím, že dlužník je povinen v průběhu insolvenčního řízení snížit svoji daň na vstupu u přijatého zdanitelného plnění podle § 44 odst. 5 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (srov. k tomu v literatuře např. Výkladové stanovisko č. 6 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo ze dne 4. 10. 2011, dostupné na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti).

V takto ustaveném právním rámci uspokojování pohledávek v insolvenčním řízení lze k dovolatelově pohledávce především uvést, že šlo (jde) o pohledávku, kterou jako věřitel uplatňuje vůči dlužnici podáním přihlášky (§ 165 insolvenčního zákona). Na uvedeném ničeho nemění to, zda jde nebo mohlo jít o pohledávku zajištěnou; i zajištění věřitelé totiž (ve shodě s dikcí § 166 insolvenčního zákona) uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky. To je ostatně v souladu i s důvodovou zprávou k insolvenčnímu zákonu (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120, přičemž podle důvodové zprávy k § 173 až § 175 „z ustanovení § 174 odst. 3 i § 183 osnovy nyní jednoznačně plyne, že povinnost přihlásit pohledávku mají i zajištění věřitelé /jinak riskují, že ze zajištění uspokojeni nebudou“).

Jak Nejvyšší soud vysvětlil v usnesení ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 29 NSČR 18/2009, uveřejněném pod číslem 64/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, prostřednictvím usnesení o odmítnutí přihlášky podle § 185 insolvenčního zákona se v insolvenčním řízení deklaruje již dříve nastalá skutečnost, s jejíž existencí spojuje insolvenční zákon ten důsledek, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce. V této souvislosti se Nejvyšší soud dále zabýval tím, zda postup dle § 185 insolvenčního zákona je (ve spojení s ustanovením § 173 odst. 2, věty druhé, insolvenčního zákona) namístě i tehdy, je-li opožděně (podle napadeného rozhodnutí) „přihlašováno“ jen právo na uspokojení pohledávky ze zajištění.

Přítom není pochyb, že účinky spojené s opožděným přihlášením práva na uspokojení pohledávky ze zajištění se případně mohou pojit jen se zmeškáním lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek (a s ustanoveními o možných změnách pořadí přihlášených pohledávek) a nikoliv se zmeškáním lhůty stanovené v rozhodnutí o úpadku jako součást výzvy (poučení) dle § 136 odst. 2 písm. f) insolvenčního zákona (aby věřitelé insolvenčnímu správci „neprodleně“ sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužníkových věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením o následcích nesplnění této povinnosti); srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sen. zn. 29 NSČR 21/2011, v němž je vysvětleno jaké (jiné) účinky má nerespektování této výzvy.

Ustanovení § 195, věty první, insolvenčního zákona vysvětluje, že o popření pohledávky co do jejího pořadí jde (i) tehdy (...), je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Úprava obsažená v ustanovení § 192 odst. 2 o. s. ř. pak věřiteli dovoluje až do přezkoumání jím přihlášené pohledávky, dokud jeho pohledávka není zjištěna nebo účinně popřena, měnit i pořadí přihlašované pohledávky a ustanovení § 184 (ve spojení s § 187) insolvenčního zákona dovoluje přihlášenému věřiteli vzít přihlášku pohledávky nebo část přihlášené pohledávky zpět kdykoli v průběhu insolvenčního řízení. Tato ustanovení dokládají, že tam, kde věřitel přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení s právem na uspokojení ze zajištění, může ve vymezeném rámci s takto přihlášeným (přednostním) pořadím pohledávky disponovat, včetně toho, že právo na takové přednostní uspokojení vezme zpět (takový postup může být pro zajištěného věřitele výhodný tam, kde insolvenční zákon omezuje právo osobního a současně i zajištěného věřitele dlužníka jen na uspokojení ze zajištění, jehož hodnota je nízká v porovnání s mírou uspokojení, jehož by se takovému věřiteli dostalo jako nezajištěnému – srov. § 398 odst. 3, poslední větu, insolvenčního zákona). Právo věřitele na uspokojení ze zajištění může být (v intencích ustanovení § 195 a § 196 insolvenčního zákona) též „odděleno“ od přihlášené pohledávky samostatným popřením takto uplatněného pořadí pohledávky.

Odtud logicky plyne, že zajištěný věřitel, který zajištěnou pohledávku včas a řádně přihlásil do insolvenčního řízení, aniž se dovolal zajištění, se může dovolat zajištění samostatným podáním (doplněním přihlášky) i později; musí tak ale učinit nejpozději do uplynutí lhůty určené mu insolvenčním zákonem ke změně pořadí přihlášené pohledávky (srov. § 192 odst. 2 o. s. ř.). Přihlášení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění tedy může mít i v tomto ohledu „samostatný“ právní osud.

Jestliže tedy zajištěný věřitel, který zajištěnou pohledávku včas a řádně přihlásil do insolvenčního řízení jako osobní dlužníkův věřitel, aniž se dovolal zajištění, uplatní právo na uspokojení pohledávky ze zajištění samostatným podáním (doplněním přihlášky) až po uplynutí lhůty stanovené insolvenčním zákonem ke změně pořadí pohledávky, insolvenční soud odmítne opožděně přihlášené pořadí pohledávky podle § 185, věty první, insolvenčního zákona. Ve smyslu § 173 odst. 1, věty druhé, insolvenčního zákona totiž nastala skutečnost, na základě které se k přihlášenému právu na (přednostní) uspokojení ze zajištění nepřihlíží. Zajištěná pohledávka se v důsledku tohoto uspokojuje v insolvenčním řízení jako nezajištěná. Důvod ukončovat účast dotčeného věřitele v insolvenčním řízení v rozsahu týkajícím se práva na uspokojení pohledávky ze zajištění podle § 185, věty druhé, insolvenčního zákona není dán, jelikož takový postup se (z povahy věci) pojí jen se situací, kdy se k pohledávce nepřihlíží co do její pravosti nebo výše.

Zbývá určit, zda v intencích výše formulovaných závěrů je podání z 22. 7. 2010, jímž se věřitel č. 7 dovolal zajištění dříve přihlášené pohledávky soudcovským zástavním právem, včasným uplatněním práva na uspokojení pohledávky ze zajištění.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, které by věřitel podle dovolací argumentace „nabytí“ či „získal“ s účinky „ex tunc“, tedy k okamžiku, který předcházel zahájení insolvenčního řízení, na základě soudního rozhodnutí vydaného 24. 3. 2010, tedy až po uplynutí lhůty určené insolvenčním zákonem ke změně pořadí přihlášené pohledávky (po 26. 2. 2010, kdy byla přihlášená pohledávka přezkoumána a zjištěna), by nemohl přihlásit prostě proto, že již pominula doba k tomu určená. To je plně v souladu s logikou, podle které insolvenční zákon, stejně jako předtím zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), s uspokojením později vzniklých nároků (byť působících „zpětně“) počítá jen v taxativně určených případech.

Nesprávná je ovšem i dovolatelova interpretace okamžiku „nabytí“ soudcovského zástavního práva na nemovitostech.

Podle ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona, nejde-li o zajištění poskytnuté podle § 41, stávají se neúčinnými práva na uspokojení ze zajištění, která se týkají majetkové podstaty a která dlužníkovi věřitelé získali poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení; to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech. Byl-li majetek sloužící k zajištění v této době také zpeněžen, náleží do majetkové podstaty výtěžek získaný zpeněžením a jeho nabyvatel je povinen jej do ní vydat na výzvu insolvenčního správce.

Na otázku, kdy vzniká soudcovské zástavní právo na nemovitostech, odpovídá po novele zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, provedené s účinností od 1. 1. 2001 zákonem č. 367/2000 Sb., ustanovení § 160 odst. 1 obč. zák. To určuje, že zástavní právo na základě rozhodnutí soudu nebo správního úřadu vzniká dnem nabytí právní moci tohoto rozhodnutí (srov. k tomu v literatuře shodně např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2009, str. 2574 nebo Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník II. Komentář. 1. vydání, Praha, C.H. Beck 2008, str. 990).

K tomu lze dodat, že srovnatelnou formulaci ohledně zajišťovacích práv, která věřitelé „získali“ po podání návrhu na konkurs (s účinky jejich zániku), obsahovalo v konkursních poměrech podle zákona č. 328/1991 Sb. ustanovení § 14 odst. 1 písm. f) ZKV, ve znění účinném do 31. 12. 2007. Posledně označené ustanovení Nejvyšší soud vyložil právě ve vazbě na soudcovské zástavní právo k nemovitostem v rozsudku ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 1020/2004, uveřejněném pod číslem 98/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Tam Nejvyšší soud i ohledně doby „získání“ soudcovského zástavního práva před 1. 1. 2001 (kdy hmotněprávní úprava výslovnou odpověď podobnou té, jež se nyní nachází v § 160 odst. 1 obč. zák., nedávala) shledal rozhodujícím, kdy nabylo právní moci usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitostem (proti tomuto rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 13. 11. 2006, sp. zn. I. ÚS 296/06).

Nejvyšší soud podotýká, že výslovná zmínka o soudcovském zástavním právu na nemovitostech v textu § 248 odst. 2 insolvenčního zákona jednoznačnost odpovědi plynoucí z textu § 160 odst. 1 obč. zák. jen podtrhuje.

Lze tedy shrnout, že nabylo-li rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, stává se právo věřitele na uspokojení z takového zajištění neúčinným od prohlášení konkursu na majetek dlužníka (srov. § 245 odst. 1 insolvenčního zákona).

V daném případě (kdy byl konkurs na majetek dlužnice prohlášen současně s rozhodnutím o úpadku dne 6. 1. 2010) tak dovolatel, v jehož prospěch bylo soudcovské zástavní právo na nemovitostech zřízeno až rozhodnutím odvolacího soudu z 24. 3. 2010, právem na uspokojení z takového zajištění, jež by bylo způsobilé přihlášení do insolvenčního řízení, nedisponoval (takové soudcovské zástavní právo nenabylo účinků prosaditelných v insolvenčním řízení dlužnice).

Závěr, podle kterého dovolatel nenabyl právo na uspokojení přihlašované pohledávky v insolvenčním řízení ze zajištění, jestliže rozhodnutí soudu, jímž toto zajištění vzniklo (rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech náležejících do majetkové podstaty dlužníka) nabylo právní moci poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, by se ovšem nezměnil, ani kdyby úpadek dlužnice v této věci byl řešen jinak než konkursem.

Podle ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona se zahájením insolvenčního řízení se spojují (i) tyto účinky:

(...)

b) právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených tímto zákonem, to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení,

c) výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit, nelze je však provést.

Dovolatelova námitka, podle níž ustanovení § 109 odst. 1 insolvenčního zákona hovoří jen o soudcovském zástavním právu, jehož zřízení bylo navrženo až po zahájení insolvenčního řízení, vystihuje pouze (a nepřesně) vazbu na ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, vymezuující odkazem na podmínky stanovené insolvenčním zákonem možný vznik nového zajištění po zahájení insolvenčního řízení, včetně vzniku takového zajištění na základě návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech podaného po zahájení insolvenčního řízení. Zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech je ovšem (v intencích § 258 odst. 1 o. s. ř.) též způsobem výkonu rozhodnutí

(stejně jako je způsobem provádění exekuce zřízení exekutorského práva na nemovitostech, pro jehož provádění se ustanovení upravující výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech použijí přiměřeně; srov. § 69a zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti /exekučního řádu/ a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Vliv účinků zahájení insolvenčního řízení na možnost nařízení nebo provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce týkající se majetku ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiného majetku, který náleží do majetkové podstaty, přitom postihuje úprava obsažená v ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, umožňující nařízení, leč nikoli provedení, výkonu rozhodnutí nebo exekuce vedeného na takový majetek.

V tomto ohledu je úprava obsažená v ustanoveních § 109 odst. 1 písm. b) a c) insolvenčního zákona srovnatelnou s tou, jež se v konkursních poměrech podle zákona č. 328/1991 Sb. prosazovala při prohlášení konkursu prostřednictvím ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) ZKV, ve znění účinném do 31. 12. 2007 (jež určovalo, že nelze provést výkon rozhodnutí /exekuci/ postihující majetek patřící do podstaty a k tomuto majetku nelze ani nabýt právo na oddělené uspokojení /§ 28/). K dopadům úpravy obsažené v posledně označeném ustanovení se Nejvyšší soud ve vazbě na soudcovské zástavní právo na nemovitostech vyjádřil již ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Tam pod bodem XXVI., str. 194 (370), vysvětlil (odkazuje na ustanovení § 338a odst. 1, větu první, o. s. ř., v tehdejší znění, jež určovalo, že soudcovské zástavní právo na nemovitosti se zřizuje nařízením výkonu rozhodnutí), že při výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva sice vlastní výkon rozhodnutí splývá s nařízením výkonu, z ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) ZKV in fine je však patrné, že v době po prohlášení konkursu pravomocné usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí ani záznam soudcovského zástavního práva v katastru nemovitostí nezakládá věřiteli (oprávněnému) právo na oddělené uspokojení pohledávky v konkursu, takže i zde lze proto nařídit výkon rozhodnutí. V porovnání s dnešním právním stavem nastal u soudcovského zástavního práva na nemovitostech posun jen v tom, že vlastní výkon rozhodnutí u tohoto způsobu výkonu rozhodnutí již nesplyvá s jeho nařízením, nýbrž (až) s právní mocí rozhodnutí o jeho zřízení (srov. § 160 odst. 1 obč. zák. a výklad podaný výše).

Konstrukce známá a vyložená v konkursních poměrech při výkladu § 14 odst. 1 písm. e) ZKV v souvislosti s prohlášením konkursu se v insolvenční úpravě účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení prosazuje ve stejném rozsahu prostřednictvím § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona (jež dovoluje nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech, leč odepírá oprávněnému věřiteli možnost provedení takového výkonu, vázanou na právní moc rozhodnutí), ve spojení s § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona (jež věřiteli, v jehož prospěch vzniklo soudcovské zástavní právo /dnem právní moci rozhodnutí

o jeho zřízení/ poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nepřiznává v insolvenčním řízení právo na uspokojení pohledávky z takového zajištění).

Skutečnost, že ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona výslovně potvrzuje platnost v něm obsaženého pravidla pro soudcovské zástavní právo na nemovitostech, jehož výkon má být nařízen na základě návrhu (na nařízení výkonu rozhodnutí) podaného „po zahájení insolvenčního řízení“ (tedy ve smyslu § 97 odst. 1, částí věty za středníkem, insolvenčního zákona po dni, kdy insolvenčnímu soudu došel insolvenční návrh /jenž se může lišit ode dne, kdy ve smyslu § 109 odst. 4 insolvenčního zákona nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení/), není sama o sobě (vzhledem k době vzniku soudcovského zástavního práva na nemovitostech plynoucí z § 160 odst. 1 obč. zák.) podkladem pro závěr, že příslušné pravidlo nedopadá do poměrů soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které vzniklo poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, na základě návrhu na jeho zřízení podaného před zahájením insolvenčního řízení.

Insolvenční zákon výslovně počítá s novým nabytím zajištění po zahájení insolvenčního řízení v souvislosti s uzavřením smluv o úvěrovém financování (§ 41 insolvenčního zákona), přičemž zmínka o soudcovském zástavním právu na nemovitostech zřízeném na základě návrhu podaného „po“ zahájení insolvenčního řízení v § 109 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona zjevně neměla za cíl vyloučit z účinků uvedeného ustanovení jen takto vzniklé soudcovské zástavní právo na nemovitostech. Smyslem této úpravy bylo především připomenout, že i takto vzniklé soudcovské zástavní právo na nemovitostech může založit právo na uspokojení věřitele ze zajištění v insolvenčním řízení ve spojení s těmi ustanoveními insolvenčního zákona (§ 41), která nabytí nového zajištění po zahájení insolvenčního řízení výslovně dovolují.

Soudcovské zástavní právo na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, na základě návrhu na jeho zřízení podaného před zahájením insolvenčního řízení, je na tom stejně jako jiné způsoby zajištění pohledávky, jejichž vznik nebyl dovršen k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení. Např. při zřízení zástavního práva k nemovitostem na základě zástavní smlouvy (představující tzv. *titulus adquirendi*) uzavřené před tím, než nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, rovněž nevznikne věřiteli právo na uspokojení z tohoto zajištění v insolvenčním řízení, bude-li vklad zástavního práva k nemovitostem rozhodnutím katastrálního úřadu povolen (byť s účinky ke dni podání návrhu na vklad, jenž může předcházet okamžik, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení) a stanovený *modus adquirendi* ve smyslu § 157 odst. 1 obč. zák. završen až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

Lze tudíž uzavřít (v situaci, kdy nebylo ani tvrzeno, že by soudcovské zástavní právo na nemovitostech zřizované ve prospěch dovolatele v této věci patřilo k zajiš-

tění, s jehož vznikem počítá ustanovení § 41 insolvenčního zákona), že vzniku dovoatelova práva na uspokojení z označeného zajištění v insolvenčním řízení bránila již úprava obsažená v § 109 odst. 1 písm. b) a c) insolvenčního zákona.

Jinak řečeno, na základě soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí o jeho zřízení) poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, aniž šlo o případ uvedený v § 41 insolvenčního zákona, nenabývá věřitel právo na uspokojení pohledávky z takového zajištění bez zřetele k tomu, zda návrh na zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech podal před zahájením insolvenčního řízení nebo v jeho průběhu.

Nepočítá-li insolvenční zákon (s výjimkou danou ustanovením § 41 insolvenčního zákona) s tím, že by zajištění zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které vzniklo po zahájení insolvenčního řízení, zakládalo věřiteli v insolvenčním řízení vznik práva na uspokojení pohledávky z tohoto zajištění, pak logicky ani nemá smysl spekulovat o tom, zda by insolvenční zákon měl vytvářet věřiteli dodatečný časový prostor pro prosazení takto zřízeného práva formou přihlášky.

Ke vztahu ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) a c) a ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona lze v této souvislosti doplnit, že první z označených ustanovení pouze nedovoluje „nabytí“ a „uplatnění“ zajištění v insolvenčním řízení, kdežto (pozdější) prohlášení konkursu na majetek dlužníka činí takto „nabytá“ zajištění neúčinnými v rovině práva hmotného (nedovoluje jejich prosazení ani mimo rámec insolvenčního řízení). Ustanovení § 248 odst. 2 insolvenčního zákona je nadto nezbytnou pojistkou pro případy, kdy sounáležitost majetku postiženého takto „nabytým“ zajištěním k majetkové podstatě dlužníka je rozpoznatelná nebo je založena (např. pravomocným výsledkem sporu o odpůřčí žalobě podané insolvenčním správcem) až v pozdějších fázích insolvenčního řízení.

Lze proto uzavřít, že dovoatel se prostřednictvím dovolacího důvodu dle § 241 a odst. 2 písm. b) o. s. ř. nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí.

V rovině dovolacího důvodu dle § 241 a odst. 2 písm. a) o. s. ř. dovoatel neuplatňuje jiné argumenty než ty, s nimiž se Nejvyšší soud vypořádal (jako s neopodstatněnými) již v rovině právního posouzení věci.

Jelikož vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl.

Při osobním doručování písemností uvedených v ustanovení § 334 odst. 1 zák. práce do vlastních rukou zaměstnance musí být zaměstnanci předána (odevzdána) do vlastních rukou listina s vlastnoručným podpisem jednající osoby; nestačí, jestliže zaměstnavatel umožní zaměstnanci seznámit se s obsahem listiny s vlastnoručným podpisem jednající osoby například tím, že mu ji předloží k nahlédnutí, a poté mu předá pouze fotokopii této listiny, která obsahuje jen grafickou napodobeninu tohoto podpisu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3278/2010)

Dopisem ze dne 5. 5. 2008 žalovaný sdělil žalobkyni, že jí ve smyslu ustanovení § 52 písm. g) zák. práce dává výpověď z pracovního poměru. Závažné porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k žalobkyni vykonávané práci spatřoval v tom, že bez splnění podmínek pro výkon činnosti podle ustanovení § 14 zákona č. 21/2006 Sb. prováděla v období od 1. 9. 2007 do 14. 12. 2007 ověřování shody opisů nebo kopie s listinou ověřování podpisů (bod 1.), že neoznámila příslušnému odboru Magistrátu města O. změny v podpisových vzorech tří úředníků (včetně jí samé) provádějících vidimaci a legalizaci do pěti dnů ode dne, kdy nastaly (bod 2.), že při závěrečných pracích pro inventarizaci a audit v únoru a březnu 2008 vytýkala jiné zaměstnankyni nedostatky v práci za použití vulgarismů vůči její osobě (bod. 3) a že nedostatečně řídila a kontrolovala práci přímo podřízené zaměstnankyně, což se projevilo v rámci výsledku dílčí inventarizace při inventarizaci majetku dne 25. 2. 2008 (bod 4.). Zároveň ji stejným dopisem pro porušení uvedených povinností odvolal se souhlasem tajemníka Magistrátu města O. z funkce tajemníka Úřadu městského obvodu N. V.

Žalobkyně se domáhala, aby bylo určeno, že odvolání z funkce tajemníka Úřadu městského obvodu N. V. a výpověď z pracovního poměru ze dne 5. 5. 2008 jsou neplatné, neboť žádné pracovní povinnosti neporušila.

O k r e s n í s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 5. 2009 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 20 706 Kč k rukám advokátky Mgr. J. W. Vycházeje z toho, že výpověď z pracovního poměru a odvolání z funkce byly učiněny písemnou formou a že žalobkyni byla tato listina doručena, přezkoumal důvody výpovědi z pracovního poměru a odvolání z funkce a dovedl, že žalobkyně se jednáním „popsaným ve výpovědi pod bodem 1. a 2.“ dopustila závažného porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 30. 11. 2009 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že odvolání žalobkyně z funkce tajemnice a výpověď z pracovního poměru dané žalobkyni dopisem žalovaného ze

dne 5. 5. 2008 jsou neplatné, a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů 3000 Kč. Souhlasil s žalobkyní, že soud prvního stupně se dostatečným způsobem nevypořádal s její námitkou týkající se písemné formy a doručení odvolání z funkce a výpovědi z pracovního poměru. Zopakoval proto důkaz účastnickým výsledkem žalobkyně, na základě kterého zjistil, že starostka J. K. předala dne 5. 5. 2008 žalobkyni do trvalé dispozice pouze fotokopii listiny ze dne 5. 5. 2008. Byl totiž vyhotoven pouze jeden originál uvedené listiny s vlastnoručním podpisem starostky. Starostka vyhotovila fotokopii originálu této listiny, kterou předala žalobkyni poté, co žalobkyně potvrdila svým podpisem na originálu listiny její převzetí. Jelikož žalovaný uvedl, že tyto skutečnosti jsou mezi účastníky nesporné, odvolací soud již pro nadbytečnost nezopakoval důkazy výsledkem svědků J. K. a E. R. a vycházel podle ustanovení § 120 odst. 4 o. s. ř. ze shodných tvrzení účastníků. Vycházeje dále z toho, že podle ustanovení § 50 odst. 1 zák. práce výpověď z pracovního poměru musí být dána písemně a doručena druhému účastníku, jinak je neplatná, že podle ustanovení § 12 odst. 3, věty první, zákona č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, odvolání nebo vzdání se funkce musí být písemné a doručené druhému účastníku, jinak je neplatné, že písemná forma pracovněprávního úkonu předpokládá existenci dvou náležitostí – písemnosti a podpisu, že písemný projev vůle musí být zároveň podepsán jednající fyzickou osobou a že je platný až od podpisu jednající osoby, který musí být zásadně vlastnoruční, dovodil, že platná je jen taková výpověď z pracovního poměru, kterou zaměstnavatel učinil písemnou formou a která v této formě byla doručena zaměstnanci způsobem uvedeným v ustanovení § 334 až § 336 zák. práce. Při osobním doručování listiny o výpovědi z pracovního poměru a o odvolání vedoucího úředníka nebo vedoucího úřadu z funkce tedy musí být zaměstnanci předána (odevzdána) do vlastních rukou listina s vlastnoručním podpisem jednající osoby; nepostačuje, jestliže zaměstnavatel umožní zaměstnanci seznámit se s obsahem listiny s vlastnoručním podpisem jednající osoby (např. tím, že mu ji předloží k nahlédnutí) a poté mu předá pouze fotokopii této listiny, tj. reprodukci listiny – její věrnou napodobeninu. Fotokopie listiny totiž neobsahuje vlastnoruční podpis jednající osoby, ale jen grafickou napodobeninu tohoto podpisu. Protože žalovaný předal žalobkyni pouze fotokopii listiny o výpovědi z pracovního poměru a o odvolání z funkce tajemnice, která nesplňovala náležitosti písemné formy právního úkonu, posoudil výpověď z pracovního poměru pro rozpor s ustanovením § 50 odst. 1 zák. práce a odvolání z funkce tajemnice Úřadu městského obvodu N. V. pro rozpor s ustanovením § 12 odst. 3, věty první, zákona č. 312/2002 Sb. jako neplatné právní úkony, přičemž žalobkyně se ve smyslu ustanovení § 20 zák. práce v obou případech této neplatnosti dovolala.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalovaný namítá, že starostka městského obvodu N. V. předala žalobkyni originál listiny ze dne 5. 5. 2008 obsahující výpověď z pracovního poměru a odvolání z funkce tajemnice, vlastnoručně pode-

psaný za stranu žalovanou starostkou J. K., že žalobkyně poté, co potvrdila převzetí tohoto originálu listiny („Převzala dne 5. 5. 2008, podpis – žalobkyně“), na téže listině napsala své vyjádření, resp. stanovisko v tom smyslu, že s postupem žalovaného nesouhlasí, přičemž toto své stanovisko předložila ihned poté straně žalované, konkrétně starostce městského obvodu N. V. Skutečnost, že toto stanovisko žalobkyně napsala na originálu vlastnoručně podepsané listiny, kterou prokazatelně převzala, a předložila ho žalovanému na téže listině, nemohl žalovaný nijak ovlivnit, přičemž je zřejmé, že vůlí žalobkyně bylo předložit svému zaměstnavateli – žalovanému písemné stanovisko k celé záležitosti, tedy nesouhlas se zvoleným postupem zaměstnavatele, a toto stanovisko ponechat do trvalé dispozice žalovaného. Skutečnost, že pro takový postup žalobkyně zvolila originál listiny, v níž byly obsaženy právní úkony zaměstnavatele – žalovaného, tj. výpověď a odvolání z funkce tajemnice, nemůže jít podle dovolatele k tíži žalovaného, nýbrž žalobkyně. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně navrhla, aby dovolání žalovaného bylo zamítnuto, neboť odvolací soud věc správně posoudil. Namítla dále, že dovolání nebylo podáno k tomu oprávněnou osobou (tento právní krok primátora nebyl projednán ani radou města ani zastupitelstvem).

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Naposled uvedenou námitku dovolací soud neshledal důvodnou, neboť za obec jedná v soudním řízení ve smyslu ustanovení § 21b o. s. ř. ten, kdo je podle zvláštního zákona oprávněn ji zastupovat navenek; takovou osobou je ve smyslu ustanovení § 130 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), starosta a ve statutárních městech primátor (srov. § 5 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích /obecní zřízení/).

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že předmětem dovolacího přezkumu je rozvazovací úkon ze dne 5. 5. 2008 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do dne 30. 6. 2008 (tj. přede dnem, kdy nabyly účinnosti zákony č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, a č. 126/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o přeměnách obchodních společností a družstev).

Podle ustanovení § 50 odst. 1 zák. práce výpověď může rozvázat pracovní poměr zaměstnavatel i zaměstnanec. Výpověď musí být dána písemně a doručena druhému účastníku, jinak je neplatná.

Podle ustanovení § 334 odst. 1 zák. práce písemnosti týkající se vzniku, změn a skončení pracovního poměru nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, odvolání z pracovního místa vedoucího zaměstnance, důležité písemnosti týkající se odměňování, jimiž jsou mzdový výměr (§ 113 odst. 4) nebo platový výměr (§ 136) a záznam o porušení režimu dočasně práce neschopného pojistěnce (dále jen „písemnost“), musí být doručeny zaměstnanci do vlastních rukou.

Podle ustanovení § 12 odst. 3, věty první, zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, odvolání nebo vzdání se funkce musí být písemné a doručené druhému účastníku, jinak je neplatné.

V projednávané věci dovolatel zpochybňuje závěr odvolacího soudu o tom, že žalobkyni nebyl doručen originál listiny ze dne 5. 5. 2008 (obsahující výpověď z pracovního poměru a odvolání z funkce tajemnice), ale „pouze fotokopie“ uvedené listiny. Uplatňuje tak dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř.

Podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. lze dovolání, které je přípustné mimo jiné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. (a tak je tomu v projednávané věci), podat z důvodu, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Za skutkové zjištění, které nemá podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování, je třeba ve smyslu citovaného ustanovení rozumět výsledek hodnocení důkazů soudem, který neodpovídá postupu vyplývajícímu z ustanovení § 132 o. s. ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, protože soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, nebo protože v hodnocení důkazů, popř. poznatků, které vyplývaly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti, je logický rozpor, nebo jestliže hodnocení důkazů odporuje ustanovením § 133 až § 135 o. s. ř. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování v podstatné části tehdy, týká-li se skutečností, které byly významné pro posouzení věci z hlediska hmotného práva. Provedeným dokazováním je třeba rozumět jak dokazování provedené u soudu prvního stupně, tak i dokazování u soudu odvolacího.

Dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, na jehož nesprávnost lze usuzovat – jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů – jen ze způsobu, jak k němu odvolací soud dospěl. Nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry (např. namítat, že soud měl uvěřit jinému svědkovi, že některý důkaz není pro skutkové zjištění důležitý, že z provedených důkazů vyplývá jiný závěr apod.). Znamená to, že hodnocení důkazů, a tedy ani

skutkové zjištění jako jeho výsledek, z jiných než výše uvedených důvodů nelze dovoláním úspěšně napadnout.

Skutkové zjištění o tom, že žalovaný předal žalobkyni pouze fotokopii listiny o výpovědi z pracovního poměru a o odvolání z funkce tajemnice, která nespĺňovala náležitosti písemné formy právního úkonu, odvolací soud učinil – jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku – z výsledků dokazování (zejména z výpovědí žalobkyně); protože žalovaný prohlásil, že žalobkyní uvedené skutečnosti jsou mezi účastníky nesporné, vzal tato shodná skutková tvrzení ve smyslu ustanovení § 120 odst. 4 o. s. ř. za svá skutková zjištění. Tato skutková zjištění tak odvolací soud učinil zcela v souladu se zákonem.

Namítá-li dovolatel, že žalobkyně poté, co potvrdila převzetí tohoto originálu listiny („Převzala dne 5. 5. 2008, podpis – žalobkyně“), na téže listině napsala své vyjádření, resp. stanovisko v tom smyslu, že s postupem žalovaného nesushlasí, přičemž toto své stanovisko předložila ihned poté straně žalované, a že skutečnost, že toto stanovisko žalobkyně napsala na originálu vlastnoručně podepsané listiny, kterou prokazatelně převzala, a předložila ho žalovanému na téže listině, nemohl žalovaný nijak ovlivnit, přehlíží, že mezi stranami bylo nesporné, že originál listiny ze dne 5. 5. 2008 byl pouze jeden a, požadoval-li žalovaný (starostka městského obvodu N. V.), aby žalobkyně převzetí listiny ze dne 5. 5. 2008 potvrdila svým podpisem právě na tomto jediném originálu, činil tak nepochybně proto, aby měl doklad o doručení listiny ze dne 5. 5. 2008 a logicky musel tento doklad chtít zpět do dispozice žalovaného; ponechání dokladu potvrzujícího převzetí listiny v dispozici toho, kdo převzetí potvrzuje, postrádá jakýkoliv smysl. Z toho je ovšem zřejmé, že žalovaný neměl (ani nemohl mít) v úmyslu originál listiny ze dne 5. 5. 2008 ponechat v dispozici žalobkyně. S tím pak zcela koresponduje i závěr odvolacího soudu, že do dispozice žalobkyně byla žalovaným předána (doručena) toliko kopie listiny ze dne 5. 5. 2008.

Z uvedeného vyplývá, že napadený měnicí rozsudek odvolacího soudu o věci samé je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno (ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 22 Wenn das Gericht dem Verüber der Straftat der Trunkenheit § 201a StGB eine unbedingte Freiheitsstrafe auferlegt, dann ist die Feststellung, ob er diese Tat vorsätzlich oder aus Fahrlässigkeit begangen hat, auch für die Entscheidung über seine Zuweisung in den entsprechenden Gefängnistyp gemäß § 39a Abs. 2 StGB entscheidend. Dabei ist aus der Sicht der Verschuldungsform bei dieser Straftat allein die Verschuldung des Täters entscheidend, die sich auf die Herbeiführung des Zustands der Unzurechnungsfähigkeit bezieht.
- Nr. 23 Dem Umstand, dass ein Straftäter erneut ein besonders schweres Verbrechen begangen hat, obwohl er bereits für ein derartiges oder ähnlich schweres Verbrechen bestraft worden ist, wird nur bei der Auferlegung der Freiheitsstrafe Rechnung getragen (§ 59 Abs. 1 StGB), deshalb braucht er nicht in der Tatbeschreibung, d.h. im sog. Tatbestandssatz des Schuldspruchs angeführt zu werden.
- Nr. 24 Die Handlung eines Straftäters, der eine Person, die jünger als 18 Jahre alt ist, zur Prostitution veranlasst, engagiert, verdingt, verlockt oder verführt hat oder aus ihrer diesbezüglichen Handlung Nutzen gezogen hat, kann nicht als Straftat der Zuhälterei (Kupplerei) gemäß § 189 StGB, sondern (muss) als Straftat des Menschenhandels gemäß § 168 des StGB qualifiziert werden, die angesichts der Person des Geschädigten (ein Kind im Sinne des § 126 StGB) eine spezielle Straftat ist.
- Nr. 25 Das gesetzliche Merkmal der Straftat der Erpressung, bestehend in der Androhung eines ‚sonstigen empfindlichen Übels‘ (einer schweren Schädigung) im Sinne des § 235 Abs. 1 StGB kann verschiedene Formen der Drohung umfassen, weil es im Gesetz nicht näher definiert ist. Dabei muss es jedoch um eine unberechtigte Handlung des Täters gehen, der androht, solche Folgen zu verursachen, die in ihrer Intensität vergleichbar mit einer Drohung sind, die mit der Androhung von Gewalt verbunden ist, sodass die ‚Androhung eines ‚sonstigen empfindlichen Übels‘ beim Geschädigten ähnliche Befürchtungen hervorruft, wie sie mit einer Bedrohung seines Lebens oder seiner Gesundheit verbunden wären.
- Bei der Beurteilung, ob es um die Androhung eines ‚sonstigen empfindlichen Übels‘ (einer schweren Schädigung) geht, müssen zum Beispiel auch die Schwere einer möglichen Beeinträchtigung der persönlichen, familiären, arbeitsmäßigen oder sonstigen unternehmerischen Beziehungen des Geschädigten für den Fall der Verwirklichung der geäußerten Drohung, die individuellen Merkmale der Person des Geschädigten, die Intensität der Beeinflussung seines psychischen Zustands usw. in Betracht gezogen werden, denn die Folgen solch einer Drohung können je nach Charakter des entsprechenden Geschädigten unterschiedlich sein.
- Wenn ein Straftäter geschädigten Mädchen damit gedroht hat, deren erotischen Fotografien im Widerspruch zum Vertrag, auf dessen Basis sie beschafft worden sind, zu veröffentlichen (z.B. in Zeitschriften, die in Tschechien herauskommen oder sie den Eltern der Mädchen zu übergeben), kann nicht ausgeschlossen werden, dass solch eine Form des Zwangs auf die Geschädigten, mit dem sie der Täter nötigt, etwas zu tun, als erheblichen Eingriff in deren persönliches Leben anzusehen, wodurch das gesetzliche Merkmal der Straftat der Erpressung erfüllt ist, das in der Androhung eines ‚sonstigen empfindlichen Übels‘ besteht.
- Nr. 26 Eine als Mittäter bezeichnete Person kann nicht gegen ein in der Bestimmung des § 265a Abs. 1 ZPO gefälltes Urteil Berufung einlegen, wenn in diesem nicht auch gleichzeitig über deren Schuld und Strafe entschieden wurde. Wenn in dem kraft Berufung angefochtenen Urteil über die Schuld hinsichtlich eines anderen Angeklagten entschieden wurde, der die Tat, derer er schuldig befunden wurde (bzw. von deren Anklage er freigesprochen wurde), mit einer weiteren Person verübt hat, dann ist dieser Mittäter, auch wenn er in der Tatbestandsfeststellung angeführt ist, nicht als Person anzusehen, die das Urteil im Sinne des § 265d Abs. 1 Buchst. b) ZPO unmittelbar betrifft.
- In solch einem Fall kann die als Mittäter bezeichnete Person kein berechtigter Revisionsantragsteller sein und dies nicht einmal im Hinblick auf die in § 265b Abs. 1 Buchst. k) ZPO

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

angeführte Bestimmung – ihre Berufung muss also gemäß § 265i Abs. 1 Buchst. c) ZPO als ‚von einer unberechtigten Person eingereicht‘ abgewiesen werden.

- Nr. 27 Die alleinige Inanspruchnahme des Ausfüllungsrechts durch eine berechtigte Person, welche fehlende Erfordernisse in einem sog. Blankowechsel (Art. I, § 10 von Ges. Nr. 191/1950 Slg., Wechsel- und Scheckgesetz, im Wortlaut späterer Vorschriften) ergänzt hat, obwohl sie dies im Widerspruch zum Inhalt oder zu den Bedingungen des Ausfüllungsrechts (d.h. auf exzessive Weise) getan hat, ist weder eine Fälschung noch Abänderung des Wechsels im Sinne des § 234 Abs. 3, Alinea 1, StGB, bzw. § 233 Abs. 2, Alinea 1, StGB unter Anwendung des § 238 StGB.

Um eine Fälschung noch Abänderung des Wechsels im Sinne dieser Bestimmungen ginge es dann, wenn sie im Blankowechsel absichtlich die fehlenden Erfordernisse einer Person ergänzen würde, die kein Träger des Ausfüllungsrechts ist.

Wenn der Blankowechsel aus dem Grund ausgefüllt wurde, damit er nach Ergänzung seiner Erfordernisse die Rolle eines Sicherungswechsels erfüllt, kann als exzessive Anwendung des Ausfüllungsrechts angesehen werden, wenn ihn ihr Inhaber in einer Situation ergänzt hat, in welcher die Verpflichtung, die von solch einem Wechsel abgesichert werden sollte, bereits erfüllt worden ist. Das Vorgehen des Inhabers eines Blankowechsels, der nach exzessiver Anwendung seines Ausfüllungsrechts den so entstandenen Sicherungswechsel an eine Drittperson veräußert hat –in der Absicht, über die aus der abgesicherten Verpflichtung erworbene Leistung hinaus auch noch Profit aus dem Verkauf des Wechsels zu ziehen, wobei er dem Erwerber des Wechsels verschwiegen hat, das kein Grund zur Anwendung des Ausfüllungsrechts bestand und dass die durch diesen Wechsel gesicherte Verpflichtung bereits erfüllt wurde, lässt sich bei Erfüllung der sonstigen gesetzlichen Merkmale als Straftat des Betrugs gemäß § 209 Abs. 1 StGB oder Betrugsversuch gemäß § 21 Abs. 1 StGB qualifizieren.

- Nr. 28 Die Umstände, die den Grund der notwendigen Verteidigung gemäß § 36 Abs. 2 der ZPO begründen, werden vom Gesetz nicht direkt konkretisiert, wie dies bei anderen Gründen der notwendigen Verteidigung der Fall ist (z.B. bei § 36 Abs. 1 oder Abs. 3 ZPO), daher obliegt die Beurteilung, ob solch ein Grund vorliegt, dem Gericht und im Ermittlungsverfahren dem Staatsanwalt, die bei ihren diesbezüglichen Erwägungen von den individuellen Umständen ausgehen, die die Fähigkeit des Angeklagten beeinflussen, sich angemessen zu verteidigen. Die Schlussfolgerung, dass ein Grund für die notwendige Verteidigung im Sinne des § 36 Abs. 2 ZPO vorliegt, muss sich dabei auf konkrete Feststellungen solcher körperlicher oder seelischer Mängel des Angeklagten stützen, die es ihm angesichts ihres Charakters und Umfangs nicht ermöglichen, sich angemessen zu verteidigen, bzw. lassen sie berechtigte Zweifel aufkommen, dass der Angeklagte fähig ist, sich selbst zu verteidigen.

Solche Zweifel können z.B. bei einem Angeklagten aufkommen, der sehr fortgeschrittenen Alters und dauerhaft in einem Altersheim untergebracht ist, denn allein sein hohes Alter, die Abhängigkeit von der Betreuung durch Drittpersonen oder auch der gewisse Unterschied zu einer normalen selbstständigen Lebensweise sind deutliche Einschränkungen, die zu einer Schwächung seines Urteilsvermögens und hierdurch auch zu einer erheblichen Beeinträchtigung seiner Fähigkeit führen können, sein Selbstverteidigungsrecht ohne den Beistand eines Verteidigers wahrzunehmen.

- Nr. 29 Um auf eine Verschuldung aus bewusster Fahrlässigkeit gemäß § 16 Abs. 1 Buchst. a) StGB zu schließen, reicht nicht allein die Feststellung aus, dass der Straftäter gewusst hat, dass er durch seine Handlung eine Verletzung oder Bedrohung durch das Strafgesetzbuch geschützter Interessen verursachen kann, sondern es ist nötig, vorher alle Tatsachen festzustellen, aus denen zweifelsfrei geschlussfolgert werden kann, dass er ohne angemessene Gründe damit gerechnet hat, dass er keine Verletzung oder Bedrohung der durch das Strafgesetzbuch geschützten Interessen verursacht. Bei der Beurteilung der Angemessenheit seiner Gründe müssen die Erfahrungen des Straftäters und die sonstigen Umstände des Falls in Betracht gezogen werden (vergl. Nr. 45/1965 Sbd. von Strafentsch.).

Wenn eine Sache zu einem ungewöhnlich niedrigen Preis oder zu einem Preis gekauft wurde, der nicht ihrem Neupreis entspricht, kann allein aus diesem Umstand heraus nicht geschlussfolgert werden, die kaufende Person habe gewusst, dass die Sache durch eine Straftat einer Drittperson erworben worden ist und dass sie so bei Erfüllung weiterer gesetzlicher Voraussetzungen die Ordnungswidrigkeit der fahrlässigen Beteiligung (Hehlerei) gemäß § 215 Abs. 1 StGB und zwar aus bewusster Fahrlässigkeit begangen hat. Die Kenntnis des Täters, dass eine Sache aus einer Straftat stammt, muss unbedingt auch anhand der sonstigen Umstände nachgewiesen werden, unter denen sie verübt wurde. So sind zum Beispiel auch der faktische Zustand und das Alter der Sache in Bezug auf die Preise vergleichbarer Erzeugnisse in Betracht zu ziehen, zu denen sie gewöhnlich angeboten und verkauft werden, aber auch die Erkenntnisse über Umstände, die mit dem Verkauf der Sache verbunden waren oder zu diesem geführt haben.

Entscheidungen nach dem Sachen Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

- Nr. 45 Verfahren, die Handlungen von Versammlung von Wohnungseinheiten-Eigentümergeinschaften und der aus diesen hervorgehenden Streitigkeiten betreffen (§ 9 Abs. 3 Buchst. u/ ZPO), sind eine Geschäftssache im Sinne des § 237 Abs. 2 Buchst. a) ZPO; gegen Entscheidungen des Berufungsgerichts in solchen, Geldsachen betreffenden Sachen, die 100 000 CZK nicht überschreiten, ist Berufung unzulässig.
- Nr. 46 Es ist nicht auszuschließen, dass das Gericht in außergewöhnlichen Fällen Grund für die Ablehnung des Antrags des Klägers gemäß § 107a der ZPO (bei ansonsten formal belegten Voraussetzungen, dass solch einem Antrag stattgegeben wird) kraft der Bestimmung des § 2 der ZPO sieht. Solch eine Vorgehensweise wäre z.B. dann angebracht, wenn aufgrund dessen, was im Verfahren an den Tag getreten ist, als erwiesen angesehen werden kann, dass mit dem Antrag auf Erlassung einer Entscheidung gemäß § 107a der ZPO beabsichtigt ist, die verfahrensrechtlichen Regelungen zu dem Zweck zu missbrauchen, um eine mögliche Forderung auf Ersatz der Verfahrenskosten gegenüber dem erfolglosen Kläger uneinbringlich werden zu lassen. Die alleinige Befürchtung, dass eine eventuelle Forderung auf Ersatz der Verfahrenskosten in Zukunft uneinbringlich werden könnte, reicht zu solch einem Schritt jedoch nicht aus.
- Nr. 47 Wenn ein Verfahrensbeteiligter stirbt und zwar nach der wirksamen Zustellung des Urteils des Appellationsgerichts (Berufungsgerichts), jedoch noch vor Ablauf der Frist zur Berufungseinlegung, beginnt für seinen Prozessnachfolger eine völlig neue Berufungsfrist zu laufen und dies ab dem Tag, an dem ihm das Urteil des Appellationsgerichts ordentlich zugestellt worden ist.
- Nr. 48 Die Berufung gegen einen Beschluss, in dem das Appellationsgericht den Beschluss über eine Verfahrenseinstellung gemäß der Bestimmung des § 104 Abs. 2 ZPO bestätigt, ist unzulässig.
- Nr. 49 Das Exekutionsgericht ist bei der Beurteilung der Frage, ob es zur Verjährung des Rechts eines zuerkannten Exekutionstitels gekommen ist, an die Beurteilung der Rechtsbeziehung zwischen den Teilnehmern des erkennenden Gerichts (Erkenntnisgerichts) gebunden.
- Nr. 50 Wenn ein Eigentümer (einer Liegenschaft) gegen einen berechtigten Besitzer Klage auf Räumung einer Liegenschaft einreicht, kommt es am Tag der Verfahrenseröffnung nur unter der Voraussetzung zur Hemmung des Laufes der Ersitzungszeit, wenn der Klage durch eine rechtskräftige richterliche Entscheidung stattgegeben wurde.
- Nr. 51 Es ist unzulässig, ohne rechtliche Basis Gebäudeteile (z.B. Wärmedämmungen an Wänden und Balkonen) zu gründen, die in den Raum über einem benachbarten Grundstück ragen.
- Nr. 52 Die Bestimmung des § 31a Abs. 2 Gesetz Nr. 82/1998 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften, ist eine Norm mit relativ unbestimmter, nicht direkt durch eine Rechtsvorschrift festgelegter Hypothese, die so dem Gericht überlässt, nach eigenem Erwägen in jedem einzelnen Fall selbst die Hypothese der Rechtsnorm aus einem breiten, im Voraus uneingeschränkten Kreis von Umständen zu definieren. Dies gilt auch bei direkter Anwendung von Art. 5 Abs. 5 der Europäischen Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten. Bei der Bestimmung eines Geldersatzes für einen immateriellen Schaden, der durch eine gesetzeswidrige Einschränkung

der persönlichen Freiheit seitens des Staates verursacht wurde, gelten als grundlegende Umstände in der Regel der Charakter der Strafsache, die Gesamtlänge der Freiheitsbeschränkung und die Folgen in der persönlichen Sphäre der geschädigten Person.

Die Entschuldigung als Satisfaktionsmittel, welche die Äußerung des subjektiven Wunsches des Geschädigten auf die Kundgebung des ihm entgegenkommenden Willens des Staates beinhaltet, seinen Fehler anzuerkennen, ist weder die Feststellung einer Rechtsverletzung, noch der geldliche Ersatz für einen immateriellen Schaden. Wenn der Geschädigte seinen Anspruch auf die Gewährung von Satisfaktion über die Forderung auf Entschuldigung hinaus auch durch moralische oder geldliche Mittel erhebt, muss individuell geprüft werden, ob es zur Erfüllung des Grundsatzes der Angemessenheit zum Beispiel nicht auch nötig ist, eine Rechtsverletzung anzuerkennen – oder dazu – auch eine geldliche Satisfaktion zu gewähren.

Nr. 53 Das Verhältnis zwischen einer Aktiengesellschaft und einem Mitglied ihres Vorstands ist kein Teil des Unternehmens der Aktiengesellschaft und geht daher durch eine Unternehmensübertragung nicht auf dessen Erwerber über. Die aus diesem Verhältnis entstandenen Verpflichtungen sind daher auch kein Teil dieses Unternehmens.

Nr. 54 Aufgrund eines richterlichen Pfandrechts zu Liegenschaften, das (durch Rechtskraft der Gerichtsentscheidung über dessen Errichtung) entstanden ist, nachdem die mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens verbundenen Wirkungen eingetreten sind, ohne dass es sich dabei um den in § 41 des Insolvenzgesetzes beschriebenen Fall handelt, erwirbt der Gläubiger das Recht auf die Befriedigung der Forderung aus solch einer Sicherheit ohne Rücksicht darauf, ob er den Antrag auf die Errichtung des richterlichen Pfandrechts zu den Liegenschaften noch vor Eröffnung des Insolvenzverfahrens oder in dessen Verlauf eingereicht hat.

Wenn die Entscheidung des Gerichts über die Vollstreckungsanordnung durch Errichtung des richterlichen Pfandrechts zu Liegenschaften, die zur Vermögensmasse des Schuldners gehören, Rechtskraft erlangt hat, nachdem die mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens verbundenen Wirkungen eingetreten sind, wird das Recht des Gläubigers auf die Befriedigung aus solch einer Absicherung ab der Konkursöffnung auf das Vermögen des Schuldners unwirksam (vergl. § 245 Abs. 1 des Insolvenzgesetzes).

Außer den in § 170 des Insolvenzgesetzes aufgezählten Forderungen und den angemeldeten Forderungen, die aufgrund später eingetretener Umstände (später, als die Wirkungen der Anmeldung eingetreten sind) nicht berücksichtigt werden (vergl. § 185 des Insolvenzgesetzes), sind von der Befriedigung im Insolvenzverfahren auch solche Forderungen ausgeschlossen, die der Gläubiger, dem das Insolvenzgesetz die Geltendmachung der Forderung gegenüber dem Schuldner durch Einreichung einer Anmeldung vorschreibt, im Verlauf des Insolvenzverfahrens überhaupt nicht angemeldet hat oder Forderungen gegenüber der Vermögensmasse sowie gleich zu bewertende Forderungen, die der Gläubiger im Verlauf des Insolvenzverfahrens nicht auf die in § 203 des Insolvenzgesetzes beschriebene Weise geltend gemacht hat, sowie Forderungen, die erst nach der Konkursentscheidung beziehungsweise nach Ablauf der von der Konkursentscheidung bis zur Anmeldung der Forderungen begrenzten Ausschlussfrist entstanden sind und die gleichzeitig nicht in der taxativen Aufzählung der in § 168 und § 169 des Insolvenzgesetzes enthaltenen Forderungen gegenüber der Vermögensmasse und den gleich zu bewertende Forderungen inbegriffen sind.

Nr. 55 Bei der persönlichen Zustellung der in der Bestimmung des § 334 Abs. 1 des Arbeitsgesetzbuches angeführten Schriftstücke ‚zu eigenen Händen des Arbeitnehmers‘ muss das Schriftstück, das dem Arbeitnehmer zu eigenen Händen übergeben (abgegeben) wird, die eigenhändige Unterschrift der handelnden Person enthalten; es reicht nicht aus, dass der Arbeitgeber dem Arbeitnehmer ermöglicht, sich mit dem Inhalt des Schriftstücks mit der eigenhändigen Unterschrift der handelnden Person vertraut zu machen, zum Beispiel dadurch, indem er es ihm zur Einsichtnahme vorlegt und ihm später lediglich die Fotokopie dieses Schriftstücks übergibt, die lediglich die grafische Nachahmung dieser Unterschrift enthält.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 22 Where the court imposes an unsuspended sentence of imprisonment upon an offender who committed the crime of drunkenness (i.e. alcohol intoxication) pursuant to Section 201a of the Penal Law, the finding whether the criminal offence constitutes an intentional or negligent act is also substantial when deciding on the placement of the offender in a specific type of prison in accordance with Section 39a(2) of the Penal Law. Whereas only the offender's culpability associated with and leading to his or her legal irresponsibility shall be decisive when considering the form of culpability.
- No. 23 The circumstance that the offender has recommitted an especially grave crime despite having been already punished for the same or another especially grave crime shall reflect itself only in relation to the imposition of the sentence of imprisonment (Section 59(1) of the Penal Code), and therefore, it need not be indicated in the description of the act, i.e. in the so-called recital of facts in the verdict of guilty.
- No. 24 The actions of an offender who persuaded, engaged, hired, allured or seduced an individual under 18 years of age to carry out prostitution or profited from such conduct of the subject individual may not be qualified as the crime of soliciting under Section 189 of the Penal Code but as the crime of human trafficking in accordance with Section 168 of the Penal Code, which, with regard to the aggrieved individual (i.e. a child within the meaning of Section 126 of the Penal Code), constitutes a special criminal offence.
- No. 25 The legal characteristic of the crime of blackmail consisting in a threat of causing other serious harm within the meaning of Section 235(1) of the Penal Law may include different extortion methods, as the law does not provide a detailed definition. In this case, however, the offender's actions shall constitute unlawful conduct grounded on a threat to cause consequences, the intensity of which is comparable to a threat of violence and thus, the threat of causing other serious harm may induce fear in the aggrieved party that is similar to a threat to his or her life or health. When determining whether a threat constitutes the threat of causing other serious harm, the court shall consider, for example, the severity of the potential intrusion into the personal, family, professional, business or other relationships of the aggrieved person in the event the threat would have been actually realized, as well as the individual traits of the aggrieved person, or the intensity in which the aggrieved person's mental condition was affected, etc., since the impact of a similar threat on various aggrieved persons may differ depending on the nature of such threat. If the offender threatened the aggrieved girls with publishing their erotic photographs in conflict with the contract based on which the photographs had been created (i.e. the offender threatened to make the photographs public by means of magazines published in the Czech Republic and/or to disclose them to the parents of the aggrieved girls), such form of pressure exerted on the aggrieved girls through which the offender forced them to do something may be deemed considerable interference with their personal life, which fulfils the legal characteristic of the crime of blackmail consisting in the threat of causing other serious harm.
- No. 26 An individual identified as an accessory may not lodge an extraordinary appeal against a resolution stipulated in the provision of Section 265a(1) of the Code of Criminal Procedure unless such resolution contains a decision on the guilt and punishment of such individual. Where a judgement contested by an extraordinary appeal contains a decision on the guilt of another accused who, as an accessory, had committed a criminal offence, of which he or she was found guilty (or acquitted of the same criminal offence), along with another person, such accessory, despite being named in the findings of fact, is not the person directly affected by the said judgement within the meaning of Section 265d(1)(b) of the Code of Criminal Procedure. In such a case, the individual identified as the accessory may not be deemed a lawful appellant also with respect to the grounds for the lodgement of an extraordinary appeal as defined by the provisions of Section 265b(1)(k) of the Code of Criminal Procedure and the extraordinary appeal

*) This text in the English Language has been prepared for reader's information by Novatrix publishers.

filed by such individual shall be dismissed for being lodged by an unlawful party in accordance with Section 265i(1)(c) of the Code of Criminal Procedure.

- No. 27 The own exercise of the right of bill of exchange completion by an authorized person who completed missing prerequisites in a blank bill (Article I, Section 10 of Act No. 191/1950 Coll., the Bill of Exchange and Cheque Act, as amended), despite doing so in conflict with the content or the terms and conditions of the right of bill of exchange completion (i.e. excessively), shall not be deemed forgery or alteration of a bill of exchange within the meaning of Section 234(3), Subparagraph (1) of the Penal Code, or Section 233(2), Subparagraph (1) of the Penal Code with the concurrent application of Section 238 of the Penal Code.

Pursuant to the above provisions, the crime of forgery or alteration of a bill of exchange would have been committed in the case had the missing appurtenances been intentionally completed in the blank bill by a person who was not the holder of the right of bill of exchange completion.

When a blank bill is issued for the purpose of fulfilling the function of a security bill after the completion of the necessary appurtenances therein, the use of the right of bill of exchange completion may be deemed excessive if the holder completes the blank bill in a situation when the liability, which is to be secured by the said bill, has already been fulfilled or satisfied. Subject to the fulfilment of other legal characteristics, the conduct of the blank bill holder who, after excessively exercising the right of bill of exchange completion sold the security bill drawn up in such manner to a third party with the intent to obtain profit from the sale of the bill in addition to the fulfilment acquired from the secured liability, while concealing from the acquirer of the said bill the fact that the holder had no reason to exercise the right of bill of exchange completion and that the liability secured by the bill had already been fulfilled, may be adjudged as the crime of fraud pursuant to Section 209(1) of the Penal Code or as an attempt of fraud under Section 21(1) of the Penal Code.

- No. 28 The circumstances laying grounds for necessary legal defence pursuant to Section 36(2) of the Code of Criminal Procedure are concretely defined by law in the same manner as other reasons for necessary legal defence (e.g. under Section 36(1) or (3) of the Code of Criminal Procedure), however, the determination of the existence of such reasons lies within the competence of the court or the public prosecutor within preparatory proceedings, whereas their contemplations are derived from the circumstances that affect the ability of the accused to adequately defend himself or herself.

The conclusion suggesting the existence of reasons for necessary defence pursuant to Section 36(2) of the Code of Criminal Procedure shall be based on particular findings that bespeak of such physical or mental defects of the accused, which, with a view to their character and scope, do not allow the accused to adequately defend himself or herself, or raise justified doubts on whether the accused is capable of defending himself or herself.

Such doubts may arise, for example, with respect to an accused who is of a very old age and permanently resides in a home for the elderly since the individual's old age, the requirement of care provided by other persons, as well as certain differences from the standard independent way of living represent significant limitations that lead to the attenuation of rational judgement and thereby considerably reduce the individual's ability to exercise his or her rights of defence without the aid of a legal counsel.

- No. 29 The mere finding that the offender was aware of the fact that his or her actions might invade or threaten an interest protected by the Penal Law is insufficient for the conclusion on culpability based on intentional negligence in accordance with Section 16(1)(a) of the Penal Code, as it is necessary to ascertain all circumstances, from which it is possible to reliably deduce that the offender, without sufficient reasons, reckoned that his or her actions would not invade or threaten the interest protected by the Penal Law. When determining the adequacy of the offender's reasons, the experience of the offender, as well as other circumstances of the subject case shall be taken into account (cf. Resolution awarded under No. 45/1965 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).

When a thing is purchased for an unusually low price or for a price, which does not correspond to the price at which such thing is sold when new, this circumstance alone cannot lead to the deduction that the person purchasing the thing was aware of the fact that it had been obtained by means of a criminal offence committed by another person, and that, subject to the fulfilment of other legal conditions, the purchaser thus committed the misdemeanour of negligent receiving and handling as stipulated in Section 215(1) of the Penal Code, namely as a result of wilful negligence. The offender's knowledge of the fact that the thing is the product of criminal activity shall be evidenced by other findings relating to circumstances under which the offence was committed. Whereas consideration shall be given to, for example, the factual condition or age of the thing, the prices of comparable products at which these are offered or sold, as well as findings pertaining to circumstances associated with the sale of the thing and leading the seller to the same, etc.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 45 Proceedings concerning the meeting agenda of the association of unit owners and the disputes arising therefrom (Section 9(3)(u) of the Civil Procedure Code) shall constitute a commercial case within the meaning of the provisions of Section 237(2)(a) of the Civil Procedure Code; whereas in similar cases that involve pecuniary fulfilment not exceeding CZK 100,000 the lodgement of an extraordinary appeal against the decision of the appellate court is impermissible.
- No. 46 It is not possible to rule out that in exceptional cases, the court may lay grounds for dismissing the plaintiff's motion in compliance with Section 107a of the Civil Procedure Code (where otherwise formally documented preconditions for allowing the motion exist), namely by means of the provisions of Section 2 of the Civil Procedure Code. Such procedure may be followed also in a situation in which, for example, it is possible to deduce from the findings ascertained during the proceedings that the objective of the motion demanding the court to award a decision in accordance with Section 107a of the Civil Procedure Code was to abuse the procedural regulation for the purpose of causing the conceivable claim for compensation of the costs of the legal proceedings, to become irrecoverable with respect to the unsuccessful plaintiff. Nevertheless, the mere fear that the conceivable claim for compensation of the costs of legal proceedings could become irrecoverable in the future is insufficient for following the above procedure.
- No. 47 If a party to the proceedings dies after the effective delivery of the judgement of the appellate court but before the expiry of the period for the filing of an extraordinary appeal, this period shall commence anew for the procedural successor of the deceased, in particular from the date on which the judgement of the appellate court is duly served to the successor.
- No. 48 An extraordinary appeal against the resolution whereby the appellate court confirms the resolution on the cessation of the proceedings in accordance with Section 104(2) of the Civil Procedure Code is impermissible.
- No. 49 When considering whether the right recognized by the enforceable title has lapsed, the distraint court shall be bound by the evaluation of the legal relationship between the parties performed by the trial (first instance) court.
- No. 50 When the owner of a real property institutes an action against the rightful holder and demands the vacation of the real property, the prescription period shall be interrupted on the day of commencement of the proceedings only if the action was accorded by a final court decision.
- No. 51 It is not permissible to construct, without legal reasons, any parts of a structure (e.g. thermal insulation, balconies, etc.), which extend over the neighbouring plot.
- No. 52 The provisions of Section 31a(2) of Act No. 82/1998 Coll., as amended, constitute a legal standard that contains a relatively unspecific hypothesis, which is not directly defined by a legal regulation and as such, it leaves to the sole discretion of the court to define, in each individual case, the hypothesis of the legal standard from a wide and a previously unlimited circle of circumstances. The same applies also for the direct application of Article 5(5) of the Convention

for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. When determining pecuniary compensation for non-material injury inflicted by the unlawful limitation of personal freedom on the part of the state, the basic circumstances generally include the nature of the criminal case, the total duration of the limitation of personal freedom, and the consequences affecting the personal sphere of the aggrieved person.

An apology, which serves as a means of satisfaction and expresses the subjective demand of the aggrieved person as regards the will of the state to acknowledge its mistake towards the aggrieved person, is neither a statement of the infringement of any right nor compensation of immaterial injury in money. If, in addition to demanding an apology, the aggrieved party claims satisfaction by way of moral or pecuniary means, the court shall individually examine whether, for the sake of fulfilling the principle of adequacy and in addition to the apology, it should state that any right had been infringed or whether it should (in addition to the same) award satisfaction in money.

No. 53 The relationship between a joint-stock company and the member of its board of directors does not form a part of the enterprise of the joint-stock company and as such, it shall not pass to the transferee. Likewise, any liabilities or obligations arising from such relationship shall not form a part of the enterprise.

No. 54 Based on a judicial lien on real property created (by legal force of the court decision on creating the judicial lien) after the commencement of the effects associated with the initiation of insolvency proceedings, without the same involving the case stipulated in Section 41 of the Insolvency Act, the creditor shall not have the right to satisfy his or her claim from such security regardless of the fact whether the motion for the creation of the judicial lien on real property was lodged prior to the initiation or in the course of the insolvency proceeding.

Where a resolution enforcing the decision of the court on creating judicial lien on real property, which belongs to the debtor's bankruptcy estate, enters into legal force only after the commencement of the effects associated with the initiation of insolvency proceedings, the right of the creditor to satisfy his or her claim from such security shall become ineffective as soon as the debtor is declared bankrupt (cf. Section 245(1) of the Insolvency Act).

In addition to claims enumerated in Section 170 of the Insolvency Act and duly submitted claims, which are subsequently discarded (after the commencement of the effects of their submission) due to circumstances arising at a later date (cf. Section 185 of the Insolvency Act), also claims of creditors to whom the law prescribes to file their claims against the debtor by submitting an application and who failed to submit their claim in the course of the insolvency proceedings, as well as claims that are to be satisfied from the bankruptcy assets and claims of equal value, which the creditor failed to submit in the course of the insolvency proceedings in compliance with the procedure defined in Section 203 of the Insolvency Act, and claims that have arisen after the issue of the decision on bankruptcy and/or after the expiry of the period specified for the submission of claims in the decision on bankruptcy and that, at the same time, are not included in the itemised list of claims filed in relation to the bankruptcy estate, and claims of equal value, as laid down in Section 168 and 169 of the Insolvency Act shall all be excluded from satisfaction within insolvency proceedings.

No. 55 When any of the written notices indicated in the provisions of Section 334(1) of the Labour Code is delivered to an employee by way of personal delivery, a document appended with the handwritten signature of the person in charge shall be concurrently delivered (served) to the employee. Whereas it is deemed insufficient for the employer to allow the employee to familiarize with the content of a document appended with the handwritten signature of the person in charge, for example, by merely showing the original to the employee and by presenting the employee with a photocopy of the document, which contains only a graphic reproduction of the signature.